

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Magisterská práce

2014

Bc. Marie Františka SÜSENBEKOVÁ

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Bc. Marie Františka Süsenbeková

Dějiny Kongregace sester sv. Hedviky
v Nezamyslicích

Magisterská práce

Vedoucí práce: Mgr. Vít Hlinka, Th.D.

Obor: Spirituální a křesťanská formace dospělých

OLOMOUC 2014

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 2. května 2014

Bc. Marie Františka Süsenbeková

Děkuji Mgr. Vítu Hlinkovi, Th.D. za odborné vedení práce, cenné rady, podněty a povzbuzení. Dále děkuji akad. malířce Jindře Hubkové, panu Egbertu Thümmelovi a paní Mgr. Ludmile Fatěnové za překlady německých textů. Velké poděkování patří mým spolusestrám, rodině a přátelům za veškerou podporu a modlitby, jimiž mě v průběhu psaní této práce provázeli.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	6
1 DĚJINY A SPIRITUALITA KONGREGACE SESTER SV. HEDVIKY	9
1.1 HLAVNÍ PATRONKA KONGREGACE SVATÁ HEDVIKA SLEZSKÁ	9
1.2 ZAKLADATEL KONGREGACE SLUŽEBNÍK BOŽÍ ROBERT SPISKE	14
1.3 VZNIK A VÝVOJ KONGREGACE SESTER SV. HEDVIKY DO ROKU 1872	25
1.4 NÁSTIN SPIRITUALITY KONGREGACE SESTER SV. HEDVIKY	32
2 KONGREGACE NA MORAVĚ 1877 – 1889	36
2.1 PŘÍČINY A OKOLNOSTI PŘÍCHODU SESTER SV. HEDVIKY NA MORAVU	36
2.2 POVOLENÍ K POBYTU A TRVALÉMU USÍDLENÍ	46
2.3 ROZVOJ ČINNOSTI SESTER SV. HEDVIKY V NEZAMYSLICÍCH	55
2.4 ZAKLADATEL A KONVENT V NEZAMYSLICÍCH	62
3 NEZAMYSLICE A DOČASNÉ ROZDĚLENÍ KONGREGACE 1889 – 1906	71
3.1 KONTINUITA DOMŮ VRATISLAV A NEZAMYSLICE ZA MATKY AUGUSTINY VON DOUALLIER 1889 - 1894	71
3.2 DOČASNÉ ROZDĚLENÍ KONGREGACE 1894 - 1906	76
3.3 ÚSILÍ PŘEDSTAVENÝCH O SJEDNOCENÍ KONGREGACE	81
3.4 ČINNOST V NEZAMYSLICÍCH PO ODCHODU SESTER DO VRATISLAVI	87
3.5 RŮST A ROZVOJ KONGREGACE V ČECHÁCH A NA MORAVĚ	93
4 PROVINČNÍ DŮM V NEZAMYSLICÍCH 1906 - 1926	98
4.1 RAKOUSKÁ PROVINCE	98
4.2 ČESKÁ PROVINCE	104
4.3 PŘELOŽENÍ PROVINCIALÁTU A NOVICIÁTU Z NEZAMYSLIC DO BŘEŽAN	111
5 FILIÁLNÍ DŮM V NEZAMYSLICÍCH 1926 - 1938	117
5.1 DALŠÍ ROZVOJ ČINNOSTI SESTER SV. HEDVIKY V NEZAMYSLICÍCH	117
5.2 UDÁLOSTI PŘED ZÁBOREM SUDET	120
6 OBDOBÍ OD ZÁBORU SUDET DO KONCE DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	128
6.1 SNAHY O NOVÉ USPOŘÁDÁNÍ ČESKÉ PROVINCE	128
6.2 KLÁŠTER POD VEDENÍM MATKY BONAVENTURY KOMMANDER	138

7	ZÁVĚR PŮSOBENÍ SESTER SV. HEDVIKY V NEZAMYSLICÍCH A SOUČASNÉ POSTOJE.....	149
7.1	POVÁLEČNÉ UDÁLOSTI	149
7.2	KONEC PŮSOBENÍ SESTER SV. HEDVIKY V NEZAMYSLICÍCH.....	157
7.3	NOVÉ NAVÁZÁNÍ DIALOGU	160
8	SHRNUTÍ.....	164
	ZÁVĚR	168
	ANOTACE	170
	PRAMENY	172
	LITERATURA.....	176
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	179
	SEZNAM PŘÍLOH.....	181
	PŘÍLOHY	183

ÚVOD

Jedním z fenoménů dnešní doby je touha po objevení vlastních kořenů, předků a rodokmenů. Člověk touží nahlédnout kým je v linii svého rodu, z jakých životních zkušeností svých předků vychází, čím je do určité míry ve svém životě ovlivněn a v neposlední řadě z jakých zkušeností svých předků se může poučit.

Před šestnácti lety jsem vstoupila do Kongregace sester svaté Hedviky a stala jsem se tak členkou nové rodiny – rodiny řeholní, kterou jsem také toužila poznávat. Od poznání mých spolusester v břežanské komunitě a později v ostatních provinciích přes poznávání hlavní patronky kongregace svaté Hedviky a jejího zakladatele, služebníka Božího Roberta Spiskeho, jsem toužila také poznat kořeny a dějinné zkušenosti své řeholní rodiny. Protože však v českém jazyce neexistovaly žádné publikace pojednávající o historii Kongregace sester sv. Hedviky, rozhodla jsem se před devíti lety zpracovat toto téma ve své bakalářské práci s názvem „*Stručný nástin dějin Kongregace sester sv. Hedviky v českých zemích*“¹, ve které jsem stručně popsala vznik a vývoj kongregace a jejích provincií a konkrétněji jsem se zaměřila na jednotlivé domy české provincie.

Vedle současného provinčního domu v Břežanech vystupuje mezi ostatními filiálními domy české provincie svým historickým významem pro celou kongregaci klášter v Nezamyslicích. Stal se totiž azylem pro mladou kongregaci vyhnanou z Pruska a tedy prvním místem působení sester sv. Hedviky v českých zemích. Sem tedy vedou nejhlubší kořeny v dějinách české provincie. Již při psaní bakalářské práce, v níž bylo možné jen v nástinu shrnout působení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, jsem zjistila, že právě toto místo je poznamenáno velmi bolestnými a dosud nevyjasněnými událostmi, především z doby nacistické okupace. To mě vedlo k rozhodnutí více nahlédnout do těchto nejasností, zorientovat se v nich a své poznatky předat spolusestrám. Předkládanou diplomovou práci však nezaměřuji pouze na rozluštění nejasností. Cílem práce je poskytnout pokud možno celistvý pohled na téměř sedmdesátileté působení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích. Hlavní část práce

¹ SUSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin Kongregace sester sv. Hedviky v českých zemích*, CMTF UP v Olomouci - bakalářská práce, Olomouc 2005.

je rozčleněna do kapitol podle historických mezníků vztahujících se k určitým etapám dějin.

Ve své práci vycházím ze své bakalářské práce, a to zvláště v první kapitole. Dále čerpám z polského překladu německého originálu knihy Josepha Schwetera „*Geschichte der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig*“², která je nejstarším publikovaným textem podrobně zpracovávajícím dějiny Kongregace sester sv. Hedviky od jejího založení do roku 1931. Dalším zpracováním dějin kongregace se zabýval v roce 2002 Johannes Mertens, jehož dílo dosud nebylo publikováno.³ V roce 1998 zpracoval Ambrosius Roland Straka disertační práci „*Die Anfänge der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig von der Allerreinsten und Unbefleckt Empfangen Jungfrau ud Gottesmutter Maria und vom III. Orden des heiligen Augustinus 1859 – 1888 und eine Darstellung der Gesamtsituation der Kongregation mit Matrikenbuch*“⁴, kde v příloze předložil německý přepis dopisů zakladatele sestrám do Nezamyslic. Základním zdrojem informací pro tuto práci jsou však archivní materiály, které mi umožnily zpřesnit a rozšířit dosavadní zpracování dějin kongregace. Největší množství materiálů vztahujících se k působení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích se nachází v Zemském archivu v Opavě, pobočce Olomouc, ve fondu Arcibiskupství olomouckého, především v kartonu 1052, který obsahuje dokumenty z let 1872 – 1949. Velká část z nich jsou německé rukopisy z druhé poloviny 19. a počátku 20. století, psané kurentem. Cenným zdrojem informací jsou také dokumenty uložené ve Státních okresních archivech v Přerově a Prostějově. Z kongregačních archivů jsem vedle materiálů uložených v provinčním domě v Břežanech čerpala nejvíce z archivu vatislavské provincie, v němž se v oddílu D-II nacházely dosud neprobádané německy psané dokumenty týkající se české provincie.

Vzhledem k velkému množství dochovaných archiválií a časové i finanční náročnosti překladů nebylo v mých silách prostudovat veškeré dostupné prameny,

² SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia Sióstr Śwetej Jadwigi*, Wrocław: Signum, 1998.

³ MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation der Hedwigschwestern*, Korrekturausdruck, nepublikovaná práce, Berlin 2002, s. 643. Materiál je uložen v knihovně generalátu Kongregace sester sv. Hedviky v Berlíně.

⁴ STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig von der Allerreinsten und Unbefleckt Empfangen Jungfrau ud Gottesmutter Maria und vom III. Orden des heiligen Augustinus 1859 – 1888 und eine Darstellung der Gesamtsituation der Kongregation mit Matrikenbuch*, Dissertation, Katholisch-Theologische Fakultät der Universität Wien, Herzogenburg, 1998, s. 163. Autor je augustiniánský kněz, který vyrůstal v dětském domově u sester sv. Hedviky v Unterolberndorfu v Rakousku a se sestrami nadále udržuje kontakt.

a proto bude v práci předložen jen určitý výběr. Uvědomuji si, že zvláště k problematice šesté a sedmé kapitoly, které se týkají období druhé světové války a závěru působení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, by bylo možné dohledat ještě další archivní materiály. Předložit další materiály přesahovalo mé časové možnosti, nicméně jejich obsah by neměl výrazněji pozměnit mnou stanovené závěry. Přesto však množství nově prostudovaných pramenů umožnilo rozšíření dřívějších poznatků v mnoha aspektech zpracovaného tématu, které tato práce předkládá.

1 DĚJINY A SPIRITUALITA KONGREGACE SESTER SV. HEDVIKY

Kongregaci sester svaté Hedviky od Neposkvrněného početí Panny a Matky Boží Marie a od III. řádu svatého Augustina založil ve Vratislavi⁵ 14. června 1859 Služebník Boží Robert Spiske. Hlavní patronkou kongregace je podle vůle a přání zakladatele svatá Hedvika Slezská. Základním posláním Kongregace sester svaté Hedviky je výchova a vyučování dětí a mládeže podle zásad a nauky církve, péče o postižené, zanedbané a opuštěné děti, nemocné a staré lidi, dále pomoc církvi v duchovní správě a služba všem potřebným.⁶

1.1 Hlavní patronka kongregace svatá Hedvika Slezská

Hedvika⁷ se narodila na hradě Andechs v Bavorsku někdy mezi lety 1170 – 1178 (nejčastěji se uvádí rok 1174) jako druhá dcera hraběte Bertolda VI. z Merana a jeho manželky Anežky Míšeňské. Z osmi sourozenců byla Hedvika druhá nejstarší. Měla čtyři bratry a tři sestry (Ekberta, Otu I., Jindřicha, Bertolda, Anežku, Gertrudu a Mechtildu), z nichž někteří se stali významnými osobnostmi středověké společnosti a církve. Mezi členy svého rodu měla Hedvika hned několik vzorů svatého života. Byli to například svatý Konrád († 954), svatá Kunhuta († 1020), nebo Hedvičina teta Mechtilda Veliká († 1160). Svatá Hedvika vštěpovala základy víry svaté Anežce České a byla tetou svaté Alžběty Uherské, dcery její starší sestry Gertrudy.⁸

Ve shodě s dobovou praxí svěřili rodiče Hedviku v pěti letech na vychování sestrám benediktinkám v Kitzingen, jejichž klášter sloužil jako výchovný ústav

⁵ Názvy zahraničních měst, které se běžně užívají v české verzi, jsou v práci označovány českým názvem, v opačném případě je užíván název v jazyce dané země.

⁶ *Stanovy Kongregace sester svaté Hedviky*, Řím 1983, část I., kap. 1., čl. 5: Archiv české provincie sester sv. Hedviky v Břežanech (dále citováno: AČPH).

⁷ Viz příloha č. 1.

⁸ Srv. HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezská*, Olomouc: Refugium, 2012, s. 10 - 12.

pro dívky z předních rodin. Zde získala nejen kvalitní vzdělání a praktické dovednosti, ale především se zde utvářela její hluboká zbožnost a úcta k liturgii a Písmu svatému.⁹ Již ve dvanácti letech rodiče Hedviku provdali za Jindřicha, syna slezského knížete Boleslava Dlouhého z polského rodu Piastovců. Vůli rodičů, která ve středověku byla pro životní dráhu dětí určující, přijala Hedvika jako Boží záměr a rozhodla se jej důsledně naplnit. Opustila své rodné malebné Bavorsko a za svou novou zemi přijala tehdy ještě nehostinné Slezsko; zemi, která byla na nízké úrovni jak zemědělské, tak duchovní.¹⁰ Se svým manželem se usadila na knížecím hradě ve Vratislavi na Tumském ostrově.¹¹ Přestože Jindřich ovládal němčinu, prvním úkolem, který si Hedvika vytyčila (a také jej dosáhla), bylo ovládnutí polského jazyka, aby mohla volně mluvit se svými novými krajany.¹²

Svému muži byla Hedvika náležitou oporou a svým slovem i příkladem jej formovala ke zralé zbožnosti, samostatnému jednání a moudrému rozhodování. Přestože jej v mnohých ohledech převyšovala, nikdy mu nedávala najevo svou nadřazenost. Naopak byla svému muži pokorně podřízena.¹³

Hedvika se stala matkou v pouhých třinácti letech. Měla celkem sedm dětí: Boleslava, Konráda, Anežku, Jindřicha, Gertrudu a Žofii. O posledním dítěti, které zemřelo brzy po narození, není ani známo, zda to byl chlapec, nebo děvče. Šestkrát Hedvika prožila nejhlubší bolest matky, která přichází o své dítě. Hedviku přežila pouze jediná dcera Gertruda.¹⁴

V prvních jedenácti až patnácti letech svého manželství Hedvika s Jindřichem utvářeli a upevňovali vlastní rodinné zázemí. Hedvika se takřka výhradně věnovala výchově svých dětí a působila na zbožnost svého knížecího dvora. Jindřichova rodina, do které se Hedvika přivdala, byla prostředím plným hádek, nenávisti, boje i úkladných vražd. Zde Hedvika nasazovala své úsilí o zprostředkování usmíření rodinných sporů. I svou rodinu musela chránit před vyhnanstvím či špatným zacházením.¹⁵

⁹ Srv. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*, Brno: Cesta, 2001, s. 13.

¹⁰ Slezsko bylo za Hedvičina života samostatným slovanským knížectvím, odděleným od Polska v roce 1163. S Polskem bylo sjednoceno až po smrti Hedvičina manžela Jindřicha. Srv. HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 17; NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, Český Těšín: Cor Jesu, 1994, s. 17.

¹¹ Během života ale často měnili své sídlo na různých hradech knížectví.

¹² Srv. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 14.

¹³ Srv. HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 19.

¹⁴ Srv. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*, s. 13.

¹⁵ Srv. HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 27.

Poté, co během roku 1201 zemřeli tři Jindřichovi bratři a nakonec i jeho otec Boleslav, stal se Jindřich nástupcem trůnu. Hedvice tak nastal nový úkol být kněžnou slezské země. Světské povolání přijala s vážností. Přestože milovala prostotu v jídle a pití, v oblékání a vystupování, v roli panovnice vystupovala s patřičnou důstojností a sobě vlastním půvabem v bohatém knížecím šatě. Nástup Jindřicha a Hedviky na trůn znamenal pro celé Slezsko kulturní obrat a počátek nové etapy jeho dějin. Po boku svého manžela, jehož vládnoucí úlohu vždy respektovala, měla Hedvika svůj významný podíl na pozvednutí kultury ve Slezsku, na duchovním a hospodářském rozmachu země a na prohloubení náboženského vzdělání lidu. Ze svého majetku podporovala stavbu kostelů a klášterů, z nichž nejvýznamnější je klášter v Třebnici, který sloužil jako středisko pro výchovu děvčat.¹⁶ Od tří let zde byla na výchovu také dcera českého krále Anežka Česká a její sestra Anna.¹⁷

Za účelem pozvednutí hospodářské a náboženské úrovně země povolal kníže Jindřich do řídky osídleného Slezska mnoho lidí z Hedvičiny původní vlasti. Osídlování ale nebylo na úkor domácích obyvatel. Nikdo z nich nepřišel o své pozemky a nikdo se nemusel vzdát polské řeči. Postupně ale německých osídlenců přibývalo a místní Poláky začali utlačovat. Hedvika tyto roztržky mezi Němci a Poláky sledovala s velkou bolestí a svou láskou a mírností se snažila obě strany smiřovat a sjednocovat.¹⁸

Vztah Hedviky a Jindřicha po více než dvaceti letech manželství dozrál k doživotnímu slibu zdrženlivosti, který složili v roce 1209 v přítomnosti vratislavského biskupa Vavřince. Interpretací tohoto rozhodnutí existuje více. Jedním z hlavních motivů tohoto slibu mohla být touha po opravdové vnitřní svobodě a větší disponovanosti pro službu Bohu a bližním. Jako vnější znamení slibu si Jindřich upravil vlasy na způsob laických bratří cisterciáckého řádu a nechal si narůst kozí bradku, podle které bývá nazýván „Bradatý“. A Hedvika je od této chvíle vnímána jako „Matka svého lidu“.¹⁹

S mateřskou láskou pečovala o všechny, kdo byli v jejích službách. Nikdy nezaujímal pro její dobu typický postoj povýšenosti urozených vůči lidem z nižších vrstev. Jednala s nimi přátelsky a s pochopením a dbala na to, aby žádný její služebník

¹⁶ Srv. HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 28 - 32.

¹⁷ Srv. http://cs.wikipedia.org/wiki/Ane%C5%BEka_%C4%8Cesk%C3%A1, citováno 7. 4. 2014.

¹⁸ Srv. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 29 – 30.

¹⁹ Srv. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*, s. 29 – 33.

nebyl přetěžován. V nemoci je navštěvovala, volala jim lékaře a často o ně sama pečovala. Nebála se ani přímého kontaktu s malomocnými, kterým umývala nohy a odívala je do nových šatů. Láska k nemocným a trpícím ji vedla k tomu, že se svým manželem založila v knížectví první nemocnice. Zvláštní místo v jejím srdci měli chudí. Na cestách ji vždy doprovázelo třináct ubožáků, které Hedvika obsluhovala a sama usedala k jídlu teprve poté, co její chudobní byli nasyceni. Mezi trpícími, jimž Hedvika spěchala na pomoc, nechyběli ani vězni. Tresty byly v té době velmi přísné a mnohdy nepřiměřené. Vězni bývali zavřeni v temných a nevytápěných sklepních kobkách. Jako kněžna k nim Hedvika neměla přístup, ale postupně si toto právo získala. Účastnila se i soudních přelíčení a dbala na to, aby rozsudky byly úměrné. Zastávala se také sirotků a vdov.²⁰

Během Hedvičina života zasáhlo její rod množství tragédií, které ji velmi tížily. Její sestra Anežka byla nelegitimní manželkou francouzského krále Filipa II., který zapudil svou právoplatnou manželku, její druhá sestra Gertruda, manželka uherského krále Ondřeje, byla zavražděna a na dva Hedvičiny bratry Egberta a Jindřicha byla uvalena klatba pro podezření ze spoluúčasti na vraždě švábského krále Filipa. Hrad v Andechs byl srovnán se zemí. Mnoho bolesti způsobili Hedvice i její synové Konrád a Jindřich, kteří se proti sobě postavili v bratrovražedném boji o otcovo dědictví. Jindřich, který z boje vyšel vítězně, se brzy poté oženil s dcerou českého krále Přemysla Otakara I. Annou. Tuto zbožnou dívku Hedvika přijala jako milovanou dceru a pomáhala jí s výchovou jejích deseti dětí.²¹

Mnohá vnitřní utrpení způsobilo Hedvice také těžké zranění a zajetí jejího manžela. Nejbolestnější pro ni však bylo Jindřichovo umírání. Pro své mocenské a ekonomické spory se dostal do konfliktu s církevní hierarchií, což vedlo k tomu, že byl v roce 1236 exkomunikován. Tento církevní trest Hedvice znemožňoval navštívit umírajícího manžela, který v roce 1238 těžce onemocněl a stáhl se na hrad v Krosnu nad Odrou. Díky tomu, že krátce před smrtí (19. března 1238) z něj byla exkomunikace sňata, Hedvika mu mohla alespoň vypravit slavnostní knížecí pohřeb v Třebnici.²²

²⁰ Srv. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 21 – 23.

²¹ Srv. HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 35 – 39.

²² Srv. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*, s. 89 – 91.

Své vdovství prožila Hedvika v klášteře v Třebnici, kde byla abatyší její dcera Gertruda. Hedvika se však nikdy nestala řeholnicí. Zůstala nezávislou, aby mohla tak jako doposud svobodně konat vše, co považovala za dobré ve prospěch potřebných.²³

S obdivuhodným pokojem přijala Hedvika smrt svého posledního syna knížete Jindřicha, který v roce 1241 zahynul v bitvě proti Tatarům u Lehnice. Tři dny poté, co Hedvika jeho smrt předpověděla, přinesl posel tuto zprávu, na kterou Hedvika odpověděla modlitbou vděčnosti za syna, který ji vždy miloval a nikdy ji nezarmoutil.²⁴

Celý život byla Hedvika přísnou kajnicí. Skrze pokání směřovala k hlubšímu spojení s Bohem v modlitbě, v níž dosahovala mystických stavů. Kající skutky nabízela Bohu také jako zadostiučinění za svůj rod.²⁵

Hedvika zemřela 15. října 1243 v Třebnici v přítomnosti své dcery Gertrudy, milované snachy Anny, svého služebnictva a řeholnic třebnického klášteřa. U jejího smrtelného lože se zjevily svatá Magdalena, Kateřina, Tekla a Voršila.²⁶ Dne 26. března 1267 byla kněžna Hedvika papežem Klementem IV. svatořečena. Postupně se stala patronkou Slezska, Polska, křesťanských manželství a rodin, smíření a tvůrčí spolupráce mezi národy, budování kostelů, patronkou dne volby papeže Jana Pavla II. a také patronkou ostravsko-opavské diecéze.²⁷ Svátek svaté Hedviky Slezské se v církvi slaví 16. října. Bývá zobrazována jako kněžna nebo cisterciácká řeholnice. Často drží v ruce model kostela, sošku Panny Marie, někdy také boty. Na obrazech bývá zobrazována, jak rozdává almužnu, nebo jak se modlí před křížem, z něž jí Kristus žehná.²⁸

²³ Srv. HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 45.

²⁴ Srv. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 58 – 63.

²⁵ Srv. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*, s. 71.

²⁶ Srv. HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 50 – 51.

²⁷ Srv. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*, s. 14.

²⁸ Srv. http://cs.wikipedia.org/wiki/Hedvika_Slezsk%C3%A1, citováno 7. 4. 2014.

1.2 Zakladatel Kongregace Služebník Boží Robert Spiske

Robert Spiske²⁹ se narodil 29. ledna 1821 v Lešnici u Vratislavi. Dne 1. února téhož roku přijal ve farním kostele sv. Hedviky svátost křtu, při němž dostal jména Josef Antonín Robert.³⁰ Rozzářená babička, která byla Robertovi křestní kmotrou, jej z kostela přinesla domů rodičům se slovy: „Přináším vám kněze“.³¹ Zasněžení jednoho ze čtyř dětí službě Bohu bylo skutečně vroucí, byť tichou, touhou zbožných rodičů, ale pro realizaci kněžského povolání byla jejich bída velkou překážkou (nemožnost získání nutných financí na potřebné studium).

Jak Bůh přesto splnil jejich vroucí touhu a jak zázračně jej dovedl k vytouženému cíli, vzpomíná sám Robert v autobiografii napsané před vstupem do kněžského semináře.³² Těžké poválečné poměry po roce 1800 donutily jeho otce Antonína Spiskeho opustit svůj domov v Broumově v Čechách a vyučit se ševcovskému řemeslu ve Slezsku. Usadil se v Lešnici, kde se 6. listopadu 1810 oženil s Teklou Hermann, dcerou ředitele školy při kostele sv. Mikuláše ve Vratislavi. Bůh požehnal jejich manželství darem čtyř dětí: Augustinou (1811 – 1887), Stefanem (1816 – 1892), Robertem (1821 – 1888) a Julianou (1826 – 1890).³³

Dům rodiny Spiske naplňovala hluboká zbožnost. Jak daleko sahaly Robertovy vzpomínky, nepamatoval si ani jedině ráno či večer bez společné modlitby. Malý Robert se mezi sourozenci vyznačoval vroucí zbožností. Jakmile sotva dosáhl na oltář, denně chodil do kostela, aby ministroval při mši svaté. Brzy pocítil lásku ke kněžskému povolání a velkou touhu po něm. Tehdy si zařídil malý pokojík jako kapli a s dětskou prostotou v ní napodoboval kněze, jak slouží mši svatou. Odtud také ráno a večer stoupala do nebe jeho modlitba, ve které nikdy nechyběla prosba: „Dopřej mi, Pane,

²⁹ Viz příloha č. 2.

³⁰ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boży Ksądz Prałat Józef Antoni Robert Spiske*. Wrocław: PoliFot, 2003, s. 68. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 17 udává datum křtu 2. února 1821.

³¹ SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 17.

³² Text zmíněné autobiografie in: WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia: Robert Spiske i jego dzieło*, Wrocław: PoliFot, 1999, s. 14 – 27; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 17 – 24.

³³ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boży*, s. 67.

abych se mohl stát knězem“.³⁴ Také kázal z hrušně v zahradě. Jeho posluchačkami byly obvykle jeho sestry.³⁵

Mimochodem, Robert, jak víme ze svědectví jeho sourozenců, měl velikou zálibu v lezení po stromech, v čemž dosahoval přímo mistrovství. Žádný strom v okolí neodolal jeho šikovnosti. Tuto svoji zálibu provozoval ještě jako kaplan.³⁶

Jako chlapec pracoval s rodiči na poli a pásal dobytek známých své maminky. Do svých šesti let byl Robert formován příkladem svého otce. Poté začal docházet do obecné katolické školy v Lešnici, kde se kromě jiných předmětů vyučovalo i náboženství. Projevoval zvláštní nadání v matematicko-fyzikálních vědách a ve zpěvu. Večerní chvíle byly věnované rozmlouvám s otcem a plnění školních úkolů. V té době v rodině chyběly nezbytné prostředky k životu. Přesto Robert s pohnutím vzpomínal na uplynulá léta v rodném domě a označil je za nejkrásnější roky svého života. Odtud, jak tvrdil, si odnesl hlubokou víru, sílu, vůli, ducha oběti, důvěru v Boha a lásku ke kříži.³⁷

Po ukončení obecné školy neměl Robert před sebou žádnou šanci na další vzdělání. Tehdy neočekávaně navštívil jeho rodiče kanovník Dr. David Krüger, oblíbený kazatel a katecheta katedrální školy. Ten znal potíže chudé rodiny a velkou starost rodičů o budoucnost svých dětí. Když viděl, jaké nadání a ochotu ke studiu Robert projevuje, rozhodl se mu pomoci. Tak se skutečně stalo. Díky P. Krügerovi byl chlapec přijat do internátu sv. Jana při vratislavské katedrále a do katedrálního chlapeckého pěveckého sboru, což mu zároveň umožnilo studium v katedrální škole (1830 – 1834).³⁸ Během těchto čtyř let se vzdělával jak v obecných předmětech, tak v náboženství, které jej učil P. Krüger a představený kleriků P. Melchior Christ. Náboženské vzdělání bylo zaměřeno tak, aby se jeho nauka vštěpovala nejen do rozumu, ale především do srdce.

V roce 1834 dobrodinec P. David Krüger zemřel. Robertova materiální situace se velmi zhoršila, rodiče mu nemohli ničím přispět na další studia. Po ukončení čtyřleté školy na něj příbuzní naléhali, aby se vyučil nějakému řemeslu. Jeden z jeho příbuzných jej přivedl k několika mistrům, ale Robertem projevovaná nechuť byla příčinou jejich

³⁴ Srv. WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia*, s. 17.

³⁵ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 69.

³⁶ Srv. tamtéž, s. 69 – 70.

³⁷ Srv. tamtéž, s. 69.

³⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 19.

odmítavé odpovědi k prosbě přijmout nového učně. Robert se nedal odvést od svých záměrů. Jeho touha po kněžství stále více sílila. Rozhodl se studovat dále. Bez jakékoli pomoci z venku (jeho příbuzní se od něj odvrátili), zato pln vnitřní důvěry, trval na svém rozhodnutí. Jako čtrnáctiletý chlapec se obrátil s prosbou o pomoc na několik kněží při katedrále. S nadějí na stipendium nastoupil s důvěrou 27. září 1835 do tamního katolického Gymnázia sv. Matěje.³⁹

Robertova bezmezná důvěra a samostatnost vzbuzovaly podiv u nejednoho kněze. Když se Robert o svátku svatého Matěje vrátil ze školy, byl pozván ke katedrálnímu děkanovi Dr. Janu Schoepemu, který se dověděl o jeho nelehké situaci a záměrech. Sám děkan Schoepe vyšel Robertovi vstříc a s úsměvem na tváři a s vřelou srdečností mu řekl: „Chci ti být otcem. Budeš bydlet u mne a pod mým dohledem budeš studovat!“⁴⁰ Tak se mohl Robert bez větších starostí věnovat studiu. V tomto čase si oblíbil tichý, skromný život v ústraní. Zdálo se, že se vše šťastně vyvíjí. Když Robert navštěvoval třetí ročník gymnázia, jeho duchovní otec P. Schoepe náhle zemřel. Ztratil tak svou duchovní oporu a zdálo se mu, že jej nebe chce odvrátit od jeho rozhodnutí stát se knězem. Poznal však, že jej Boží prozřetelnost chtěla poučit, že nemá příliš spoléhat na lidi, ale jen na Boha.

Jako mnozí mladí lidé, tak i Robert Spiske začal v době studia prožívat těžkosti v oblasti víry. Nadměrná četba pohanských klasiků, půvab řecké a římské mytologie jej natolik uchvátily, že téměř ztratil víru. Kněžský ideál mu zůstal na nějaký čas zaclonen. Především skrze četbu knih Ludvíka z Granady⁴¹ („Duchovní vedení“ a „Geraldine“) přišla chvíle, kdy si uvědomil své pochybení a v modlitbě se navrátil do Boží náruče.

Sotva Robert překonal tato vnitřní pokušení, objevila se vnější. Poté, co s dobrým výsledkem ukončil v roce 1843 gymnaziální studia, jeden jeho zámožný příbuzný se jej snažil přimět k tomu, aby studoval cokoli jiného než teologii a přislíbil mu trvalou materiální pomoc na čas studia. O těchto chvílích píše Robert ve své autobiografii:

³⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 20.

⁴⁰ Tamtéž, s. 20.

⁴¹ Ludvík z Granady († 1588) vynikal jako duchovní spisovatel mezi španělskými dominikány šestnáctého století. Pro své učení se dostal do sporu se španělskou inkvizicí, ale na Tridentském koncilu získal pro svou nauku schválení. V roce 1562 mu byl udělen titul Magistr posvátné teologie. Po svatém Ignáci z Loyoly byl prvním duchovním autorem, který formuloval metodu modlitby pro laiky. Srv. AUMANN, J., *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, Praha: Karolinum, 2000, s. 187 – 188.

„Bohužel, musím přiznat, že přicházely chvíle, kdy jsem byl opravdu nerozhodnutý“.⁴² Vědom si ale dosavadní Boží starostlivosti, rozhodl se ještě pevněji pro studium teologie.

Po maturitě se odebral na jeden statek u Vratislavi, kde čtyři týdny ve dne a částečně i v noci bděl u lůžka nemocného člověka, který vykonal mnoho dobrého pro svět, s nímž se nyní loučil. Tato péče o nemocného Roberta mnohému naučila. Poznal zde důležitost, význam a potřebnost služby druhým a zachraňování jejich duší.⁴³

V letech 1843 – 1846 Robert studoval na vratislavské univerzitě teologii a filosofii. Zároveň byl pomocným vychovatelem gymnaziální mládeže, což mu umožnilo i nadále bydlet v konviktu.⁴⁴ Tříleté vědecké studium teologie upevnilo jeho víru a povolání. Cítil však, že nestačí vědecké poznání pravd víry. Sám o tom napsal: „Znal jsem své povolání, ale ještě jsem nežil v jeho duchu“.⁴⁵ Svou naději v napravení tohoto stavu vložil do kněžského semináře.

Bezprostředně po vstupu do kněžského semináře vykonal exercicie, které jím hluboce otřásl. V jejich světle uviděl ubohost svého života a především nepřipravenost ke svatému stavu. Zde se s novou horlivostí modlil svou modlitbu: „Pane, dopřej mi stát se dobrým knězem, nebo mě povolej k sobě. V obou případech buď milostiv mně hříšnému“.⁴⁶

Dne 5. října 1846 vstoupil Robert spolu s 35-ti kandidáty kněžství do arcibiskupského kněžského semináře ve Vratislavi.⁴⁷ Celou duší se oddal prakticko-asketické přípravě k duchovnímu stavu. V té době se projevil jako výborný kazatel. Hned po přijetí prvních svěcení, po pečlivé přípravě, měl své první kázání na svátek Tří Králů v přeplněném farním kostele svého rodného města. Úspěchy měl také v katechetické činnosti. Už tehdy se vyznačoval vroucí láskou k chudým a zanedbaným dětem, které učil v katedrální škole. Skromností a dobrotou, vyzářující z jeho slov, si získal důvěru dětí i ostatních kleriků.

⁴² WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia*, s. 23.

⁴³ Srv. WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia*, s. 26.

⁴⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 22.

⁴⁵ WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia*, s. 25.

⁴⁶ Tamtéž, s. 27.

⁴⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 25.

Dne 13. června 1847 přijal Robert Spiske od vratislavského biskupa⁴⁸ Melchiora von Diepenbrocka v kostele sv. Kříže ve Vratislavi jáhenské a 18. června 1847 kněžské svěcení. Děkovnou primiční mši svatou sloužil P. Spiske v neděli 27. června 1847 ve svém rodišti ve farním kostele sv. Hedviky.⁴⁹

Boží prozřetelnost, která P. Spiskeho provázela na jeho cestě ke kněžství, řídila také celou jeho pastýřskou službu. Hned po kněžském svěcení byl jmenován seniorem (vychovatelem) alumnátu⁵⁰ na rok 1847/48.⁵¹ Zatímco tedy ostatní mladí kněží byli rozesláni do různých farností v diecézi, otec Robert zůstal v semináři, aby zde byl vzorem pro další kandidáty kněžství. V každém z nich viděl budoucího kněze, na jehož horlivosti a zbožnosti bude záviset spása mnoha duší. Neomezoval své závazky jen na modlitbu breviáře a nácviky církevních, zvláště chrámových, ceremonií s kleriky, ale cítil se také být zavázán svým vlastním příkladem rozvíjet jejich morální život a vést k práci na sobě.

Kromě práce v alumnátu ochotně spěchal při každém pozvání kněží hlásat Boží slovo. Byla to totiž doba vnitřní obnovy katolicismu.⁵² Přes Slezsko přešla velká vlna nadšení pro nauku církve Kristovy. Obnova započala u kněží samotných. Nadšení však zasáhlo také mnohé nekatolíky a přivedlo je do bran katolické církve. Za takových podmínek vstupoval do služby mladý horlivý kněz Robert Spiske.

S velkým zápalem se otec Robert vrhl do apoštolské práce. Jedním z pilířů jeho apoštolátu bylo hlásání Božího slova. Jeho kázání nebyly pouhé přednášky. Neužíval

⁴⁸ Vratislavský biskup od roku 1821, kdy bylo vratislavské biskupství založeno a přímo podřízeno Apoštolskému stolci, užíval titul „biskup-kníže“ („Fürst-bischof“) až do roku 1930, kdy bylo založeno vratislavské arcibiskupství a biskupovi byl udělen titul arcibiskup a metropolita. Praktická náplň pravomocí knížete-biskupa v analogii k dnešnímu právnímu stavu dle CIC 1983 odpovídala pravomocem arcibiskupa.

⁴⁹ Srv. WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia*, s. 38.

⁵⁰ Alumnát = zde domov, ve kterém se studenti připravují na jáhenské, popř. kněžské svěcení.

⁵¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 28.

⁵² Postavení katolické církve ve vratislavské diecézi bylo na konci 18. a v 19. století velmi těžké. V letech 1796 – 1806 bylo v této diecézi uzavřeno 19 klášterů. V roce 1810 za biskupa Leopolda Sedlnického (po rezignaci z biskupské služby přešel k protestantismu) bylo uzavřeno 56 mužských a 13 ženských klášterů. Byla to doba pozitivismu ve filozofii, darvinismu v přírodovědě a herezi: hermetismu, gūntherismu, rongeanismu, hnutí neologů, vznik starokatolické církve po roce 1873 (jejím prvním biskupem se stal bývalý profesor teologie ve Vratislavi, P. Hubert Josef Reinkens). Obnovu náboženského života ve vratislavské diecézi zahájil vratislavský biskup kníže kardinál Dr. Melchior von Diepenbrock (1845 – 1853) a mnozí kněží, např.: P. Robert Spiske (1821 – 1888), zakladatel Kongregace sester sv. Hedviky, P. Johannes Schneider (1824 – 1876), zakladatel Marianek, a také angažovaní laici, z nichž vynikly zakladatelky ženských kongregací Klára Dorota Wolf (r. 1842 založila Kongregaci Alžbětinek) a Gabriela Klauza (r. 1911 založila sestry Božského Srdce Ježíšova). Srv. SŮSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 15, pozn. 29.

vyumělkovaných řečí, ale nejprostšími slovy a zcela prostými pravdami zapaloval lidská srdce.⁵³

Boží slovo hlásal nejen lidem věřícím, ale s ještě větší láskou přiváděl do církve nekatolíky. Zvláštním prožitkem pro jeho posluchače byla jeho postní kázání v roce 1848 v kostele sv. Kříže ve Vratislavi. Davy lidu se do kostela nemohly vejít. Autentičnost pramenící z kazatelových slov, přinášela mnoho ovoce. Začali se hlásit první konvertité – zanedlouho se kolem 2 000 nekatolíků⁵⁴ účastnilo zvláště pro ně připravených poučení. Velké množství lidí se tak skutečně vrátilo do katolické církve.⁵⁵

Každé kázání měl vždy důkladně připravené. V posledních letech svého života potřeboval na jeho přípravu dva dny a dvě noci, přičemž den před tím, než měl kázat, se zamykal ve svém pokoji a kontemploval obsah myšlenek připraveného kázání. Po kázáních byl tento silný muž tak zesláblý, že musel několik hodin odpočívat.⁵⁶

Když byli 17. června 1848 klerici vratislavského alumnátu vysvěceni na kněze, ukončil se úřad P. Spiskeho jako seniora (vychovatele) alumnátu. Dne 20. června 1848 byl ustanoven kaplanem ve farnosti Nejsvětější Panny Marie na Písku ve Vratislavi.⁵⁷ Zde působil do 2. září 1851, kdy byl jmenován administrátorem osiřelé farnosti sv. Michala a Všech svatých v severní části Vratislavi.⁵⁸ Nová rozlehlá farnost, sahající až za hranice města, a obydlená převážně chudšími lidmi, byla vhodnou vinicí pro mladého obětavého kněze. Nebál se těžkostí, ba dokonce ani nebezpečí smrti,

⁵³ Dochovalo se 527 jeho vlastnoručně psaných kázání. Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 288.

⁵⁴ S největší pravděpodobností toto velké množství tvořili z velké části bývalí katolíci a jejich potomci násilně konvertovaní k evangelictví poté, co se tato část Slezska stala součástí protestantského Pruska.

⁵⁵ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła: 125 lat Siostr św. Jadwigi*, Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej księgarni archidiecezjalnej, 1986, s. 105.

⁵⁶ Srv. tamtéž, s. 112.

⁵⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 28; SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 89.

⁵⁸ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 91; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 29.

když šlo o věci Boží a o spásu duší.⁵⁹ Když kardinál Diepenbrock viděl jeho vyčerpání, odvolal jej z této farnosti sv. Michala z obavy, aby předčasně nevyčerpal své síly.⁶⁰

Od 18. ledna 1852 se otec Robert vrátil jako kurátor do farnosti Nejsvětější Panny Marie na Písku, kde v té době působil jako farář jeho o půl roku starší přítel, docent univerzity P. Josef Wick. Jejich vzorná a harmonická spolupráce přes rozdíly jejich povah byla povzbuzením pro farníky. Jejich přátelská srdečnost měla vliv na probouzení nových kněžských povolání a na frekvenci návštěv věřících v této vratslavské mariánské svatyni. Přicházeli sem nejen věřící z celé Vratislavi, ale i z okolí. P. Spiske svému faráři ochotně pomáhal nejprve se založením a vedením organizací Svazku katolického Východu, Katolické knihovny ve Vratislavi, Katolického řemeslnického spolku, spolku sv. Vincence a internátu pro děti. Poté se přistoupilo k organizování spolků katolických žen. První spolky žen vznikly při farnosti sv. Michala a při kostele Nejsvětější Panny Marie na Písku v roce 1848. Vedení posledního svěřil P. Wick kurátorovi Spiskemu. Z této nové práce, do níž se P. Robert pustil v pokoře a poslušnosti, povstalo v roce 1859 jeho životní dílo - Kongregace sester sv. Hedviky.⁶¹

Současně byl P. Robert činný v duchovní správě ve své farnosti. S velkým západem se věnoval výuce náboženství ve škole. Uvědomoval si však, že samotná výuka náboženství ani příprava ke svátostem nestačí k vyřešení bolestné situace dětí a mládeže. S otcovskou láskou se věnoval dětem, které již dokončily školní docházku, a dále je vyučoval náboženství. Chlapce se snažil umístit u dobrých mistrů a chudé studenty, kteří toužili po kněžství, podporoval a pomáhal jim k dosažení jejich touhy. Tak měl možnost odvděčit se za to, co sám přijal v době svých studií.⁶²

⁵⁹ Jednoho dne byl otec Robert volán zaopatřit nemocného. Na cestě byl přepaden mužem, který na něho vyskočil z úkrytu za keřem. V úleku z obavy zneuctění Nejsvětější Svátosti, kterou nesl, prosil, aby ho nyní nechal odejít se svátostným Spasitelem a ujistil ho, že se stejnou cestou zase vrátí a pak může svůj záměr učinit. Toto slovo dodržel, čímž byl zákeřník velmi překvapen a nebyl schopen svůj zlý úmysl provést. Po letech se u jeho domovních dveří objevil neznámý pán a prozradil mu, že je to on, který jej před léty na cestě k nemocnému přepadl. Bůh mu dal milost obrácení a nyní přišel otec Roberta prosit za odpuštění. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 29.

⁶⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 30. SWASTEK, J., *Działalność i duchowość księdza paralata Roberta Spiske – założyciela siostr św. Jadwigi (jadwiżanek)*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 30 chybně uvádí, že P. Spiske byl z tohoto důvodu odvolán z farnosti Nejsvětější Panny Marie na Písku. Ve SWASTEK, J., *Sluga Boży*, s. 93 je tato chyba již opravena.

⁶¹ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boży*, s. 94 – 96. Téma založení Kongregace sester sv. Hedviky bude rozvinuto v kapitole 1.3.

⁶² Srv. NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 114.

Nejvíce bylo otci Robertovi líto sirotků a bezradných vdov. Lidská nouze jej vedla k velké lásce. Zvláště skrze svá strhující kázání se stal apoštolem lásky. Podobně jako svatý František volal: „Láska není milovaná a praktikovaná“.⁶³ Byl si však vědom toho, že ani nejkrásnější slova, kázání a promluvy nezastoupí skutky milosrdenství. Proto sám materiálně pomáhal nejchudším rodinám. Jeho zvláštní starost o děti a mládež dosvědčuje i to, že nejednou do svého domu přijal děti z ulice a staral se o ně, dokud nenalezl zodpovědné rodiny, které by je přijaly. Brzy byl otec Robert nazýván apoštolem chudých.⁶⁴

Hranice farnosti byly pro otce Roberta, který od mládí projevovat misijní povolání, příliš úzké. Nadšen plody lidových misí, vedených jezuitou v roce 1852 ve Vratislavi, sám z vlastní iniciativy dvakrát v roce 1852 lidové misie uspořádal.⁶⁵ Biskup Heinrich Förster⁶⁶, který požehnanou činnost P. Spiskeho sledoval, doporučil ho ve zprávě předané Římu za pět let jeho služby k čestnému titulu kaplana Jeho Svatosti. Dne 8. ledna 1859 papež Pius IX., který již Spiskeho osobně znal z jednání o založení kongregace, mu udělil titul ještě vyšší – jmenoval jej svým tajným prelátem.⁶⁷

Dne 4. února 1864 nastoupil Mons. Spiske jako farář do farnosti sv. Stanislava, Václava a Doroty ve Vratislavi, kde si v krátkém čase získal úctu vznešených i prostých. Skromnost, nezištnost a kazatelský talent způsobily, že i zde spěchaly davy lidí na jeho kázání. Mezi nimi bylo i mnoho protestantů, židů a nevěřících. Mnozí z nich se stali horlivými katolíky.⁶⁸

Tak jako na dřívějších místech i zde vyhledával otec Robert samotu a ticho. Sloužily mu k cestě do kontempace, ve které byl opravdovým mistrem. Zároveň však dokázal být milým a radostným společníkem při farních setkáních.⁶⁹

⁶³ KLUZ, W., *Apostol Wrocławia: Ksiądz Robert Spiske*, Wrocław: PoliFot, 1998, s. 25.

⁶⁴ Srv. tamtéž, s. 25 - 26.

⁶⁵ Místa konání lidových misí: Chrząstowa Wielka u Vratislavi a Setzdorf – dnes Vápenná (okr. Jeseník). Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 31. Jde pravděpodobně o první písemně zachycený pobyt otce Roberta Spiskeho na území dnešní české provincie.

⁶⁶ Přehled vratislavských biskupů viz příloha č. 3.

⁶⁷ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 114. Toto vyznamenání je uloženo v Archiwum prowincji wrocławskiej Jadwizanek (dále citováno: APWJ) A-1/2/44

⁶⁸ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boży*, s. 97 – 98.

⁶⁹ Srv. tamtéž, s. 98 – 99.

Doba působení Mons. Spiskeho u sv. Doroty připadá na čas plný utrpení⁷⁰ - období kulturního boje (1870 – 1887). Tehdy jej vratislavský biskup Heinrich Förster († 20. 10. 1881), kterému hrozilo z důvodu nedodržování pruského zákonodárství vězení, jmenoval v roce 1875 děkanem vratislavským a svěřil mu vedení vratislavských kněží v důvěře, že jim a věřícím bude pevnou a trvalou oporou.⁷¹

Dne 7. prosince 1880 udělil Spolek Slezských Maltézských Rytířů v čele s Fridrichem Pražmou-Falkenbergem Mons. Spiskemu čestné členství a z Říma získal jmenování čestným kaplanem tohoto společenství.⁷²

Otec Robert žil v naději, že již do konce svého života zůstane farářem u sv. Doroty. Dne 28. června 1883 jej však nový biskup Robert Herzog⁷³ uvolnil z této farnosti a jmenoval jej kapitulním kanovníkem vratislavské katedrální kapituly sv. Jana Křtitele. Dne 9. července téhož roku byl jmenován katedrálním kazatelem a rádcem generálního vikáře.⁷⁴

Po roce 1883 se staly trvalými místy kněžské činnosti Mons. Spiskeho výuka ve škole a především zpovědnice. Byl přísným, ale přesto velmi oblíbeným a vyhledávaným zpovědníkem. Penitenty vedl k důkladné práci na sobě.⁷⁵

Ke konci života začal mít otec Robert zdravotní potíže. Třikrát prodělal těžké záchvaty mozkové mrtvice, a to právě tam, kde byl nejraději – ve škole, na kazatelně a ve zpovědnici. Tyto situace považoval za jasné znamení blížící se smrti. V té době se ještě více prohloubila jeho láska k Bohu a bližním.⁷⁶ Ani přes zdravotní potíže neustoupil ze svého asketického způsobu života ani ze zachovávání přísných postů.⁷⁷

Dne 5. března 1888 otec Robert s hlubokou zbožností sloužil mši svatou, zpovídal a účastnil se zasedání kapituly. Večer během modlitby breviáře dostal v přítomnosti svého přítele P. Jana Mortimera von Montbach čtvrtý, poslední záchvat mozkové

⁷⁰ Bylo to období podrobení katolické církve protestantské pruské vládě, která se snažila vytvořit národnostní církev odtržené od Říma, aby je tak mohla lépe ovládat. V roce 1876 byl uzavřen alumnát, v roce 1884 bylo ve vratislavské diecézi 229 farností bez kněze. Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 102 – 103.

⁷¹ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 102 – 103.

⁷² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 31.

⁷³ Přehled vratislavských biskupů viz příloha č. 3.

⁷⁴ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 103 – 104.

⁷⁵ Srv. tamtéž, s. 108.

⁷⁶ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 116.

⁷⁷ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 251.

mrtvice. Přítel s ním vzbudil lítost a udělil mu rozhřešení. Poté umírající ještě naposled stiskl dlaň svému příteli. Přijal také rozhřešení svého přivolaného zpovědníka kanovníka Ferdinanda Probst a odevzdal svou duši do rukou Stvořitele.⁷⁸ Smrt jej zastihla náhle, ale bdělého a připraveného. Na jeho zesnulé tváři byl vidět pokoj.

Celá katolická Vratislav oplakávala svého zemřelého kněze. Jakmile utichl jeho hlas, v duších lidí se znovu probudilo vše, k čemu je milovaný kněz vedl. Na pohřeb, který se konal 8. března 1888, přišli lidé všech stavů a každého věku. Mnoho kněží, sestry sv. Hedviky, děti, bohoslovci, zástupci řádu Maltézských rytířů a především prostí lidé zaplnili celou ulici. Pohřební průvod byl opravdovou náboženskou manifestací. Pohřební slavnosti, které se účastnil i nový biskup Georg Kopp⁷⁹, předsedal světící biskup Hermann Gleich. Tělesné ostatky Mons. Roberta Spiskeho byly uloženy do podzemní hrobky vratislavské katedrály pod kaplí Zmrtvýchvstání Páně.⁸⁰

Sestry sv. Hedviky zůstaly osiřelé. Utichly rady a poučení jejich duchovního otce. Tehdy sestry s velkou úctou znovu pročitaly a uchovávaly jeho dopisy a každé sepsané slovo. Zvláště tehdy toužily uskutečnit jeho přání, vyřčené kdysi u příležitosti jeho svátku: „Nejlepším darem pro mně je modlitba sester a radost z jejich práce v odpoutávání se od všeho pozemského, v trpělivosti, lásce a vděčnosti vůči všem dobrodincům“.⁸¹

Mons. Robert Spiske vedl nevinný život od dětských let až do smrti. Byl to život plný dobrých skutků, obětavé služby Bohu a pomoci bližním. Už za svého života byl oprávněně nazýván apoštolem lásky, apoštolem chudých, otcem dětí ulice... Především v Kongregaci sester sv. Hedviky neustále trvá mínění o svatosti jejich zakladatele. Od počátku si sestry stále připomínají a oslavují výročí jeho narození, smrti a založení kongregace. I po jeho smrti se ke svému duchovnímu otci obracejí s důvěrou v jeho pomoc a přímluvu u Boha.

V den 96. výročí úmrtí, dne 5. března 1984, byly na podnět sester sv. Hedviky ostatky Mons. Roberta Spiskeho slavnostně přeneseny z katedrály do kostela mateřince

⁷⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 34.

⁷⁹ Od 16. 1. 1893 kardinál. WITTIG, J., *Apostoł miłosierdzia*, s. 121 mylně uvádí jméno biskupa Koppa – namísto „Georg“ je užito polského „Grzegorz“. Přehled vratislavských biskupů viz příloha č. 3.

⁸⁰ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 118.

⁸¹ Tamtéž, s. 164.

sester sv. Hedviky ve Vratislavi (ul. Sępa Szarzyńskiego 29).⁸² Od té doby se u jeho hrobu zastavují k modlitbě nejen sestry, ale také mnozí příchozí, aby na jeho přímmluvu obdrželi potřebné milosti od Boha.

Dne 21. ledna 1993 se generální představená matka Michaela Andörfer obrátila s prosbou na diecézního biskupa vratislavské arcidiecéze, kardinála Henryka Gulbinowicze, aby v místě, kde v pověsti svatosti zemřel Mons. Robert Spiske, byl zahájen beatifikační proces zakladatele Kongregace sester sv. Hedviky. Dne 5. března 1993 kardinál Henryk Gulbinowicz, arcibiskup vratislavský, slavnostně zahájil beatifikační proces Mons. Roberta Spiskeho na diecézním stupni v přítomnosti generální představené kongregace matky Michaely Andörfer a sester sv. Hedviky.⁸³ Tato slavnost měla zahajovací charakter, ale bez právních účinků.⁸⁴

Dne 2. února 1995 udělila Kongregace pro svatořečení souhlas k zahájení beatifikačního procesu (tzv. „Nihil obstat“ = „není námitek; nic nestojí v cestě“). Od té doby náleží Robertovi Spiskemu titul Služebník Boží.⁸⁵ V den 136. výročí založení Kongregace sester sv. Hedviky, 14. června 1995, bylo na prosbu postulátora Dr. Michała Machała zahájeno kanonické vyšetřování týkající se života a činnosti v pověsti svatosti zemřelého kněze Roberta Spiskeho. Dne 8. ledna 2001 byla procesní dokumentace předána Kongregaci pro svatořečení v Římě. V ten den byl postulátorem beatifikačního procesu Služebníka Božího Roberta Spiskeho v Římě jmenován P. Michał Jagosz. Relátor beatifikačního procesu profesor P. Ambrogio Eszer OP, generální relátor v Kongregaci pro svatořečení, na základě procesní dokumentace vypracoval Positio (= představení života, ctností a pověsti svatosti Služebníka Božího). Na počátku února 2005 bylo Positio předáno Kongregaci pro svatořečení a poté jej přijala Komise historiků⁸⁶ a následně Komise teologů. Pro postoupení procesu

⁸² Srv. MACHAŁ, M., Proces beatyfikacyjny sługi Bożego ks. Roberta Spiskego, in: MARYŃSKI, R., KUCHARSKA, W. (ed.), *Ustyszał głos Pana: Sympozjum z okazji 110. rocznicy śmierci założyciela Zgromadzenia Sióstr Św. Jadwigi, Sługi Bożego, ks. Pralata Roberta Spiskego*. Wrocław: PoliFot, 1998, s. 61.

⁸³ Srv. KLUZ, W., *Apostoł Wrocławia*, s. 50.

⁸⁴ Srv. MACHAŁ, M. Proces beatyfikacyjny, in: MARYŃSKI, R., KUCHARSKA, W. (ed.), *Ustyszał głos Pana*, s. 61.

⁸⁵ Srv. tamtéž, s. 62 - 63.

⁸⁶ Srv. SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 23 – 24.

blahořečení je ještě potřebný zázrak na přímluvu Služebníka Božího Roberta Spiskeho.⁸⁷

1.3 Vznik a vývoj Kongregace sester sv. Hedviky do roku 1872

V letech kněžské služby P. Roberta Spiskeho ve Vratislavi prudce rostl průmysl, v důsledku čehož rychle vzrůstal počet obyvatel. Tato industrializace se vázala se vzrůstem migračního pohybu venkovského obyvatelstva. Mezi migrujícími byly také ženy a dívky. Mnohé z nich se pro nedostatek práce, střechy nad hlavou a bezradnost staly obětmi prostituce. Vzrůstal počet nechtěných dětí, které bylo možné potkávat na ulicích, u smetišť. S industrializací se často pojila zločinnost, zbídačování lidu, opilství a velká lidská nouze. Zvětšoval se také počet vdov a sirotek.⁸⁸

Tato bolestná situace lidí (a zvláště dětí) se otce Roberta hluboce dotýkala. Proto ve svých kázáních vedl věřící ke skutkům lásky vůči těmto potřebným. Nejednou vyžadoval radikální změnu smýšlení a konání: „Copak necítíte výčitky svědomí, když oplýváte hojností a chudému upíráte chléb, o který prosí se slzami v očích? Pro ty, kteří nekonají milosrdenství, nebude milosrdenství Božího“.⁸⁹

Sedmadvacetiletý kaplan vyhledal lidi všech stavů, kteří byli ochotni účastnit se pravidelně v sále kněžského semináře náboženských přednášek, přinášejících poučení i povzbuzení. Usiloval o to, aby všechny ženy - dívky, vdovy a především matky – měly hluboké znalosti o pravdách katolické víry a byly si vědomy svých závazků v osobním, rodinném i veřejném životě. Tím způsobem je chtěl připravit k tomu, aby byly schopny odporovat nepřátelům církve. Při přednáškách síla jeho slov, plných nadšení, uchvacovala jeho posluchače a rozněcovala v nich horlivost a touhu po konání dobra. Často prosil o sbírku na osiřelé děti, kterých znal početný zástup.

⁸⁷ Srv. Písemný záznam telefonického rozhovoru s provinční představenou vratislavské provincie matkou Agnieszkou Pajda, 12. 4. 2014.

⁸⁸ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 111.

⁸⁹ Tamtéž, s. 112.

Našel také katolické rodiny, které byly ochotny tyto děti přijmout. Zbožné dívky a ženy se ochotně přihlásily, že budou navštěvovat děti umístěné v rodinách, pečovat o ně a podle potřeby jim rozdělovat vybrané peníze. Kolem tří tisíc zbožných a horlivých žen a dívek tehdy vytvořilo Sdružení svaté Hedviky.⁹⁰ Vzorem pro ně byla patronka vřatslavské diecéze svatá Hedvika Slezská, která na přelomu 12. a 13. století dala na Slezsku zářivý příklad milosrdenství. Vzpomínka na ni a na její obětavou práci pro dobro bližních dodávala členkám Sdružení odvahu k činnosti. Sdružení sv. Hedviky vzniklo bez hlubokého filozofování, bez stanov a bez úředního schválení. Vyrostlo na základě křesťanské lásky. Ne všem se ale toto dílo líbilo. Zvláště ti, kteří sami proti lidské nouzi nic nedělali, krčili rameny a s pohrdáním je nazvali „Sdružení hadrářů (otrhců)“.

Když v té době začal P. Wick při farnosti Nejsvětější Panny Marie na Písku organizovat praktikující katolíky ve sdružení, vytvořilo Sdružení svaté Hedviky jeho základ. Celý nový svazek převzal název „Sdružení svaté Hedviky“ a jeho vedení se ujal P. Spiske. V roce 1849 udělil kardinál Diepenbrock novému spolku své požehnání. Také jeho nástupce, biskup Heinrich Förster, byl velkým zastáncem nového díla. O Vánocích roku 1855 sám toto sdružení navštívil a s velkým nadšením a vděčností mu také on udělil své požehnání.⁹¹ Sdružení svaté Hedviky fungovalo jako zbožný institut.

Do rukou P. Spiskeho a jeho Sdružení začaly přicházet dary na chudé a zanedbané děti. Tyto příznivé materiální podmínky přivedly otce Roberta k myšlence založení vlastního soukromého výchovného domu pro děti. V této záležitosti zaslal dopis městské správě. Městská správa zaujala k jeho prosbě příznivé stanovisko a za nízkou cenu (2 400 tolarů) prodala Sdružení sv. Hedviky třípatrový dům se zahradou a velkou parcelou v centru města.⁹² Aby získal právní subjektivitu pro Sdružení sv. Hedviky, zaslal P. Spiske 29. března 1856⁹³ prostřednictvím biskupa Förstera žádost státním

⁹⁰ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 119.

⁹¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 50.

⁹² Srv. WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia*, s. 39.

⁹³ V uvedeném datu se některé prameny rozcházejí. Např. KLUZ, W., *Apostol Wrocławia*, s. 28 uvádí 29. 3. 1857 a WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia*, s. 58 dokonce až 28. 3. 1859, což by neodpovídalo dalšímu popisu vývoje kongregace. My se přikláníme k datu uvedenému ve SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 40 a 41. Shodné datum uvádí i NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 121.

úřadům zároveň se statuty pro „Záchranný dům svaté Hedviky“ („Rettungshaus der hl. Hedwig“). Podle těchto statut (pravidel) mělo sdružení tři cíle:

1. Přijímání a výchova opuštěných dětí a dětí bez domova.
2. Přijímání a pomoc mladým, morálně ohroženým dívkám, aby skrze práci pod mateřskou péčí a dohledem zůstaly důstojnými osobami.
3. Péče o staré, nemocné a opuštěné lidi doma i mimo dům.⁹⁴

Dne 21. září 1857 státní úřady vydaly dekret udělující Sdružení sv. Hedviky právní subjektivitu.⁹⁵ Krátce po Novém Roce 1858 byl Dům svaté Hedviky slavnostně otevřen. Během prvního roku bylo do domu přijato 75 dětí.⁹⁶

Společný život v Domě sv. Hedviky, naplněný modlitbou a prací, připomínal klášterní život. Některé členky sdružení, které do své charitativní činnosti vložily všechny své síly a daly na tyto účely svůj majetek, toužily zcela se zasvětit Bohu řeholními sliby. Prosily proto svého duchovního otce P. Spiskeho, aby mohly založit řeholní společenství. P. Robert v hloubi své duše již dlouho toužil vidět děti ve starostlivých rukou řeholních sester. Také jej těšila myšlenka, že by po vzoru svaté Hedviky mohl rozšířit řeholní život ve Slezsku. Své záměry předložil biskupu Försterovi, který ochotně souhlasil s jeho plány a stal se mu velkým pomocníkem v jejich realizaci.

Dne 3. října 1858 se P. Spiske vydal lodí na cestu do Říma, aby vyprosil od Svatého otce požehnání pro své nové založení a o plnomocné odpustky v hodině smrti pro jednotlivé členy prvotního zbožného institutu i nově utvořené Kongregace svaté Hedviky. V Římě s pomocí vatikánských kuriálních kanovníků⁹⁷ vypracoval pro plánovanou řeholní společnost prvotní „řeholi“ (statuta), opírající se o řeholi sv. Augustina. Dne 7. listopadu 1858 papež Pius IX. přijal P. Spiskeho na soukromé audienci, při které udělil jeho vznikajícímu dílu požehnání, potvrdil a schválil institut a vlastnoručně na přinesený opis žádosti napsal: „*Benedicat Deus granum sinapis ita ut crescat in arborem magnam, et petitam Indulgentiam benigne Concedimus servatis*

⁹⁴ Srv. WITTIG, J., *Apostol miłosierdzia*, s. 58.

⁹⁵ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 116. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 41 udává datum 15. 8. 1857.

⁹⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 42, 48, 56.

⁹⁷ Úlohu vypracování statut převzal poradce Kongregace pro řeholníky P. Leo Sallua OP. Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 643.

servandis“. [„Bůh žehnej tomuto hořčičnému zrnku, aby vzrostlo v mohutný strom, a vyprošované odpustky rádi udělujeme za obvyklých podmínek.“] Předložená pravidla ještě nebyla potvrzena definitivně, ale byla přijata jako prozatímní norma na deset let, po jejichž uplynutí měla být znovu předložena v Římě ke schválení.⁹⁸

Životní dílo P. Spiskeho doznělo. S dovolením vratislavského biskupa Förstera přijaly dne 14. června 1859 přede mši svatou řeholní šat první čtyři⁹⁹ sestry: Sidonie von Tschischwitz, Pauline Roesler, Maria Wenzel a Augustina von Douallier.¹⁰⁰ Po mši svaté složily do rukou Mons. Roberta Spiskeho své řeholní sliby na tři roky.¹⁰¹ Od toho dne začala v církvi existovat Kongregace sester svaté Hedviky jako společnost biskupského práva.¹⁰²

Mladá kongregace procházela mnoha zkouškami, a to jak vnějšími, tak vnitřními. Byly to mimo jiné pochybnosti a nedůvěra některých kněží vůči nové kongregaci a také vnitřní neshody a neporozumění uprostřed společenství mezi profeskami a laickými osobami z původního Sdružení sv. Hedviky a mezi sestrami a zakladatelem, jak bude dále nastíněno.

Hořčičné zrnko skutečně začalo rychle vzrůstat a vydávat své plody. Vzhledem k velké potřebě obětavé péče sester o zanedbané děti byly sestry sv. Hedviky zvány do dalších míst ve Slezsku.¹⁰³ Rozšiřování kongregace do nových filiálních domů a přibývání nových členek (v letech 1859 – 1871 bylo do kongregace přijato 56 sester) vedlo k tomu, že Dům sv. Hedviky ve Vratislavi se stal mateřincem. Kvůli nedostatku místa pro narůstající počet sester i přijímaných dětí jej začal Mons. Spiske v roce 1861 rozšiřovat. Tehdy byla postavena i vlastní kaple, kterou posvětil Mons. Robert Spiske na svátek sv. Hedviky dne 15. října 1861.¹⁰⁴ V roce 1863 získal otec Robert povolení ke zřízení soukromé školy v Domě sv. Hedviky.¹⁰⁵

⁹⁸ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 643.

⁹⁹ MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 643 mylně uvádí dvanáct sester. Tento počet přejal pravděpodobně z textu první řehole, která však udává počet sester tehdejšího zbožného institutu, nikoli kongregace.

¹⁰⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 63 – 67; *Matrika sester*, s. 2: AČPH.

¹⁰¹ Povolení a pověření k tomu získal P. Spiske od biskupa Förstera dne 25. května 1859.

¹⁰² Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 643.

¹⁰³ Byla to následující místa: Rościszów (1859), Bardo (1860), Szczytna (1861), Polanica Zdroj (1862), Kłodzko (1864), Wiązów (1865), Witoszów (1868), Svidnice (1873) a Tworków (1870). Srv. NIEDZIELA, G., *Historia sióstr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 146 – 153.

¹⁰⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 70. Svátek svaté Hedviky se původně slavil 15. října.

¹⁰⁵ Srv. KLUZ, W., *Apostol Wrocławia*, s. 30.

Deset let po založení kongregace inicioval Mons. Spiske první volbu generální představené v touze přenést na její službu díl organizačních starostí o chod společenství. Nejraději by na čelním místě viděl sestru Antonii Marks, která jako prefektka domu mnoho let řídila záležitosti společenství k velké spokojenosti sester. Den tajných voleb byl ustanoven na 15. prosince 1869. Většinou hlasů byla zvolena sestra Hedwig von Zerboni di Sposetti, představená filiálky v Rościszowě. Výsledek hlasování vyvolal opravdovou radost mezi sestrami, ovšem kromě té, která byla zvolena. Ani otec zakladatel nevypadal s uskutečněnou volbou příliš spokojen. Sestra Hedwig se mu totiž pravděpodobně důvěrně svěřila se svou touhou vstoupit do Kongregace sester chudého Dítěte Ježíš.¹⁰⁶ I když zakladatel toužil tuto velmi zasloužilou, zbožnou a schopnou sestru udržet ve své kongregaci, musel zároveň počítat s tím, že se ještě může rozhodnout přestoupit do jiné kongregace.

Dne 18. prosince 1869 byla tato volba kanonicky schválena.¹⁰⁷ Podle nařízení vratislavského biskupa Heinricha Förstera měla generální představená přesídlit do mateřince ve Vratislavi a být oficiálně uvedena do úřadu. Poté měl Mons. Spiske co nejdříve zaslat biskupské kurii příslušný protokol. Plynuly však týdny a sestra Hedwig se stále neujímala svého úřadu, ba co víc, otec Robert ji krátce po zvolení přeložil na filiálku do Witoszowa jako představenou domu, o co jej již dříve prosil P. Simon ze Svídnice. Zakladatel usuzoval, že dobrý a moudrý kněz Simon, velký přítel sester sv. Hedviky, jako zpovědník rozptýlí její pochybnosti. Zvolená a potvrzená

¹⁰⁶ Kongregace sester chudého Dítěte Ježíš měla jako hlavní cíl výchovu dětí. Sestra Hedwig von Zerboni di Sposetti do této kongregace odešla na počátku roku 1871 spolu se sestrou Angelou hraběnkou Stolberg a brzy po nich také novicka Pia Nentwig. Důvodem jejich přestoupení byla nejspíše dobře fungující vnitřní organizace v Kongregaci sester chudého Dítěte Ježíš, což ještě u sester sv. Hedviky nemělo místa. Otec Robert totiž s ustanovením představených příliš nespěchal, protože nejprve chtěl vše prověřit a vyzkoušet, aby bylo možné později přistoupit k ustanovení k pružně reagující struktuře vedení. Zároveň vyčkával do doby, kdy bude v kongregaci dostatek kvalitních sester, z nichž by bylo možné vybírat vhodné představené. Proto chtěl mít zpočátku vše ve svých rukou. Proto jej biskup Förster jmenoval rektorem kongregace v časných i duchovních záležitostech. Sestra Hedwig se však ještě před oblačkou v nové kongregaci vrátila do Vratislavi k sestram sv. Hedviky. Otec Robert ji znovu přijal, protože znal její přímý charakter a pravou touhu plnit jediné vůli Boží. Sestra Hedwig se pokorně podřídila všem jeho radám, jakož i přísným příkazům matky Augustiny von Douallier. V posledních letech svého života procházela sestra Hedwig těžkým duchovním i tělesným utrpením. Skrze trpělivost a odevzdání se Bohu uskutečňovala svou cestu do Božího království. Zemřela dne 1. června 1874. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 78 – 79; SCHWETER, J., *Siostra Angela od Ubogiego Dzieciątka Jezus*, Wrocław: PoliFot, 2002, s. 145. V SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 30, pozn. 99 je chybně uvedeno, že sestra Hedwig Kongregaci sester sv. Hedviky neopustila.

¹⁰⁷ Toto schválení zaslal Mons. Spiskemu kanovník Peschke z pověření vratislavského biskupa Förstera, který se v té době nacházel v Římě na 1. vatikánském koncilu (8. 12. 1869 - 18. 7. 1870). Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 81.

generální představená se ochotně vydala na malou filiálku. Sama si nepřála být uvedena do úřadu, a to ani v pozdější době. Dne 5. února 1870 však přišel dopis z diecézní kurie, vyžadující od otce Roberta protokol o uvedení sestry Hedwig do úřadu generální představené. Zakladatel si pravděpodobně při osobní rozmluvě a diskrétní informaci o důvodech svého jednání na biskupské kurii (biskup se v té době ještě stále nacházel na 1. vatikánském koncilu v Římě) vyžádal, aby se ustoupilo z uvedení sestry Hedwig do úřadu generální představené alespoň do návratu biskupa z Říma. Zároveň sdělil, že sestra Antonie Marks, která také získala několik hlasů, bude zástupkyní generální představené. Její pravomoce měly být stejné jako pravomoce generální představené, která byla fakticky (i když ne kanonicky) zproštěna vykonávání úřadu.¹⁰⁸

Pro široký okruh sester byla tato záležitost nejasná a nepochopitelná. Vyvolala dokonce jistou nespokojenost a nedůvěru ve společenství. Byla to opravdová zkouška pokory jak pro otce Roberta i dobrou sestru Hedwig, tak také pro celé společenství. Přesto však bylo pro sestry přání zakladatele směřované. Ačkoli tedy sestra Antonie Marks nebyla zvolena generální představenou, aktivně vykonávala všechna práva generální představené, což všechny sestry akceptovaly, aniž by někdy k označení její služby užily termínu generální představená.¹⁰⁹

Po roce 1869 bylo již na čase předložit ke schválení nové konstituce. Zakladateli velmi záleželo na tom, aby byly v každém ohledu dokonalé. Tehdy zkouška účelnosti a praktické spolehlivosti jednotlivých ustanovení vyžadovala více času pro ověření. Mons. Spiske byl velmi opatrný, aby v tomto důležitém rozměru každodenního života své kongregace nepostupoval ukvapeně. Nesepisoval je jen na základě existujících písemných předloh, ale dlouholetých zkušeností. Celé toto hledání provázela vroucí modlitbou. Vyžadoval od sester přesnost a svědomitost. Ve výkladech často zdůrazňoval potřebu askeze, umrtvování a oběti jako podmínek duchovního rozvoje. Velký význam přikládal také přesnému zachování řehole svatého Augustina.

¹⁰⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 81 – 82.

¹⁰⁹ Funkci generální představené plnila sestra Antonie Marks až do roku 1881, kdy Mons. Spiske jmenoval její nástupkyní sestru Augustinu von Douallier. Tato je od roku 1888 (po smrti zakladatele) oficiálně uváděna jako první generální představená kongregace. Přehled generálních představených viz příloha č. 4.

Byl rozhodným protivníkem opětného přijímání do společenství těch sester, které už jednou z kongregace vystoupily.¹¹⁰

Nové vypracování stanov zakladatel dokončil na počátku roku 1872 a poslal je do Říma ke schválení. Papež Pius IX. dne 17. května 1872 při audienci se sekretářem Kongregace pro biskupy a řeholníky souhlasil s vydáním pochvalného dekretu s tím, aby v něm byla obsažena pochvala a doporučení k dalším právním krokům v „příznivějším čase“.¹¹¹ Dne 29. května 1872 byla Kongregace sester sv. Hedviky výslovně schválena a doporučena papežem Piem IX. pochvalným dekretem, tzv. „*decretum laudis*“.¹¹² Ve chvíli, kdy byl z vratislavského biskupství do Domu svaté Hedviky předán ověřený opis papežského dekretu, stalo se dne 10. června 1872 společenství sester, do té doby biskupského práva, kongregací papežského práva.¹¹³ Konstituce ještě při této příležitosti nebyly definitivně schváleny, neboť pochvalný dekret byl pouze prvním stupněm papežského schválení. Svatý stolec je vrátil a přál si v nich ještě mnoho změn. Proto se dále užívala prvotní řehole vypracovaná v roce 1858.¹¹⁴

Jak však popisuje Schweter¹¹⁵, protože nebyly schváleny stanovy (konstituce) kongregace aprobační papežského Stolce (respektive Kongregací pro řeholníky), nutně sestry a celá kongregace jednaly v úzu zásad kongregací diecézního práva, a to prakticky až do roku 1906. Od tohoto roku byla systematická snaha generálních představených jednat dle úzu zásad kongregací papežského práva, a to až do papežského schválení stanov v roce 1931 (např. oznamování důležitých rozhodnutí a žádostí o radu v různých právních situacích ke Kongregaci pro řeholníky).¹¹⁶

Kongregace sester sv. Hedviky se postupem času rozšířila z Pruska do dalších států Evropy, čímž do současné doby vytvořila celkem šest provincií. Jsou to provincie

¹¹⁰ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia sióstr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 136 – 137.

¹¹¹ Slova „v příznivějším čase“ vyjadřují výzvu k formulaci definitivní podoby konstitucí až poté, co pomine napětí proticírkevního boje v Prusku.

¹¹² Srv. Pochvalný dekret, Řím 29. 5. 1872 (opis): APWJ A-IV/2/157. Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc (dále citováno: ZAO-O), fond Arcibiskupství Olomouc (dále citováno: AO), inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 915r.

¹¹³ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 84 – 85.

¹¹⁴ Srv. tamtéž, s. 644.

¹¹⁵ Srv. tamtéž, s. 307.

¹¹⁶ Viz právní situace vzniku české provincie - kapitoly 4.1 a 4.2. Vývoj stanov po roce 1872 je průběžně popisován v následujícím textu. Nástin vývoje stanov po Druhém vatikánském koncilu viz SUSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 39 – 41.

vratlavská, česká, katovická, dánská, rakouská a německá.¹¹⁷ Důvodem tohoto rozšíření byly většinou politické změny v Evropě. Od roku 1948 je sídlo generální představené v Berlíně.

1.4 Nástin spirituality Kongregace sester sv. Hedviky

Hlavní patronkou Kongregace je podle vůle zakladatele svatá Hedvika Slezská, podle níž nosí své jméno. Kromě toho se kongregace zvláštním způsobem zasvěcuje Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu a jako své hlavní patrony uctívá bez poskvrny počatou Pannu a Matku Boží Marii, svatého Josefa, svatého Augustina a svatého Františka Saleského.¹¹⁸

Prvotní řehole, kterou nechal vypracovat zakladatel P. Robert Spiske při své návštěvě Říma roku 1858, předpokládala, že sestry sv. Hedviky budou žít podle řehole svatého Augustina. Sestry používaly tuto řeholi s výkladem svatého Františka Saleského. Také první Římem schválené stanovy z roku 1931, které nazývaly svatého Augustina patronem kongregace, měly za vzor Augustinovu řeholi. V nových stanovách z roku 1983 už text Augustinovy řehole není citován, avšak tato řehole zůstává základem komunitního života sester a svatý Augustin je nadále patronem kongregace.¹¹⁹

Mariánská úcta patří z vůle zakladatele k podstatným prvkům zbožnosti sester sv. Hedviky. Ke cti Panny Marie nosí sestry sv. Hedviky modrý závoj. Toto zvláštní znamení zvolil zakladatel P. Spiske pro svůj vřelý vztah k Panně Marii a také v souvislosti s vyhlášením dogmatu o Neposkvrněném Početí Panny Marie (1854)

¹¹⁷ Ke katovické provincii v současné době náleží také tři filiální domy v Bělorusku. Vznik a nástin vývoje jednotlivých provincií mimo území české provincie viz SUSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 47 – 61.

¹¹⁸ Srv. *Stanovy Kongregace sester svaté Hedviky*, Řím 1983, I/1/6.

¹¹⁹ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 643. Stoletou existenci kongregace v roce 1959 si vzala generální představená matka Augustina Schmidt za podnět vyjádřit úctu ke svatému Augustinovi zvláštním způsobem. Sestry Kongregace sv. Hedviky se rozhodly 25. března 1959 přidružit se k řádu augustiniánů poustevníků a tím získaly užší duchovní společenství s nimi. Přijaly vazbu na augustiniány do názvu kongregace, která se od té doby jmenuje „Kongregace sester sv. Hedviky od Neposkvrněného Početí Panny a Matky Boží Marie a od III. řádu svatého Augustina“. Jako vnější znamení přináležitosti k augustiniánské řádové rodině nosily sestry od roku 1959 kožený pás, který však byl roku 1967 nahrazen pásem látkovým.

a se zjevením Panny Marie v Lurdech (1858), při němž se Panna Maria zjevovala svatě Bernadetě Soubirous s modrou šerpou.¹²⁰

Hlavním cílem začínajícího společenství bylo podle prvotní řehole z roku 1858 misionářsky působit navenek. Sestry měly ze všech sil sloužit církvi a získávat pro ni ty vrstvy obyvatelstva, které jí byly vzdáleny. Stanovy z roku 1931 postavily do popředí posvěcení sester životem podle evangelijních rad.¹²¹

Hlavní úlohou sester byla podle prvotní řehole z roku 1858 a stanov z roku 1931 náboženská výchova a školní výuka dětí a mládeže. Prakticky se pracovní pole brzy rozšířilo o péči o nemocné (jak ambulantní tak ve zdravotnických zařízeních), staré a umírající (starobince) a také o pastorační pomoc ve farnostech (zvl. sakristijní a varhanickou službu). Pozdější pravidla přijala tomu odpovídající další úkoly, přičemž stanovy vždy sledovaly již dosažené rozšíření působišť podle praktických potřeb. K výchově dětí přibyla v roce 1931 péče o všechny potřebné, ale na prvním místě byla jmenována jako předtím výchova a výuka dětí a mládeže. Podle již uskutečněného vývoje v Německu a Polsku se přitom zdůrazňovala péče o děti zaostalé ve vývoji nebo poškozené prostředím.¹²²

Podmínky přijetí do kongregace se během času měnily. Podle prvotní řehole z roku 1858 mohly vstoupit do kongregace neprovdané ženy mezi osmnácti a čtyřiceti lety. Sestry sv. Hedviky přijímaly také vdovy, což nebylo vůbec samozřejmé. Uchazečky musely být bezúhonné a musely si přinést věno padesát až sto tolarů. Před vstupem si musely získat způsobilost k vyučování na veřejných školách, ale to nebylo v praxi dodržováno. Stanovy z roku 1931 udávaly jako nejnižší věk pro vstup 15 let a spoustu podrobných ustanovení o bezúhonnosti jejich dřívějšího života. Věno už nebylo ve stanovách pevně dáno, ale jeho podobu a výši určovala generální kapitula. Mohlo úplně odpadnout, zvláště tehdy, když uchazečka přicházela se získanou kvalifikací, obzvláště vhodnou ke službě v kongregaci. Věno přicházející kandidátky musela kongregace zabezpečit jako nedotknutelný vklad a smělo být použito až po smrti sestry. V případě, že by sestra vystoupila z kongregace, dostala věno zpět.¹²³

¹²⁰ Srv. SWASTEK, J., *Sluga Boží*, s. 129.

¹²¹ Ve stanovách z roku 1983 je na prvním místě jmenován vzorný život k větší cti a slávě Boží.

¹²² V tom můžeme spatřovat vanutí prorockého Ducha, neboť právě tito maličci byli systematicky likvidováni v nacistickém Německu.

¹²³ Stanovy z roku 1983 určovaly jako nejnižší věk sedmnáct let a nevyžadovaly už žádné věno.

Podle prvotní řehole z roku 1858 prožily přijaté čekatelky jeden rok jako postulanky v komunitě, dokud nebyly připuštěny do noviciátu, který předepisovalo církevní právo jako dobu uvedení do řeholní společnosti. Na začátku noviciátu dostávaly řeholní oděv.¹²⁴ Na rozdíl od ostatních sester nosily novicky místo modrého závoje bílý. Noviciát trval jeden rok. Stanovy z roku 1931 zkrátily postulát na půl roku, ale noviciát prodloužily na dva roky.¹²⁵ První rok, předepsaný církevním právem, musely být novicky v noviciátním domě, zatímco v druhém roce mohly být také v jiných domech kongregace. Během noviciátu ještě není právní vazba mezi novickou a kongregací. Novicka může společnost kdykoli opustit nebo také může být propuštěna. Noviciát vede jedna sestra jako novicmistrová. Od roku 1931 byla jmenována generální představenou na tři roky.¹²⁶

Po noviciátu skládají novicky první sliby (profes). Podle prvotní řehole z roku 1858 je skládaly na dobu tří let. Pozdější pravidla dovolovala dočasnou profes jen na jeden rok a ta byla během pěti let každoročně obnovována. Po uplynutí dotyčného roku mohly sestry z kongregace vystoupit nebo také být propuštěny. Toto pravidlo je platné dodnes. Po Druhém vatikánském koncilu byl pro dobu mezi první a věčnou profesí zaveden juniorát. Magistra juniorátu má být po boku sestrám s dočasnou profesí a pomáhat jim v požadavcích všedního dne spojovat praktickou práci s duchovním životem. Za pět let po první profesi skládají sestry věčné sliby.

Při profesi skládají sestry slib Bohu zasvěcené čistoty, chudoby a poslušnosti. Klasické pořadí evangelijních rad „chudoba, čistota, poslušnost“ se po Druhém vatikánském koncilu změnila a čistota byla posunuta na první místo. Nechápe se jenom jako zřeknutí se sexuality a manželství, nýbrž jako osobní úplné odevzdání se Bohu a službě bližním. Slib chudoby ponechává sestrám možnost mít majetek a získávat jmění, ale zavazuje je k jednoduchému životu a k tomu, aby nenakládaly s ničím bez dovolení představených. Slibem poslušnosti jsou sestry podřízeny právoplatně ustanoveným představeným ve všech otázkách, které jsou uvedeny ve stanovách.

K prvkům duchovního života sester patří každodenní slavení mše svaté, liturgie hodin, rozjímavá modlitba, adorace Nejsvětější Svátosti, duchovní četba a růženc,

¹²⁴ Podle oblečení do řeholního šatu je slavnost přijetí do noviciátu nazývána „obláčka“.

¹²⁵ Stanovy z roku 1983 toto ustanovení nijak nezměnily.

¹²⁶ Podle stanov z roku 1983 je její jmenování věcí provinční představené, ale generální představená k němu musí dát souhlas a přijetí její volby potvrdit.

slavení svátosti smíření. Jednou v roce sestry konají exercicie, každý měsíc mají jeden den rekolekce a pravidelně se konají duchovní přednášky. Kromě církevně předepsaných dnů přísného postu zachovávají sestry přísný půst den před svátkem sv. Hedviky, půst od masitých pokrmů každý pátek a ke cti Panny Marie také každou sobotu, pokud na tyto dny nepřipadne slavnost nebo zasvěcený svátek.

Sestry bydlí, nakolik je to možné podle místních podmínek, samostatně v jednotlivých celách. Cely se nacházejí v prostoru klauzury, která vytváří soukromí pro duchovní život komunitního společenství. Ti, kdo nemají právo pobytu v prostorách klauzury, do ní smějí vstoupit jen v konkrétně potřebných situacích s povolením místní představené a se zachováním soukromí jednotlivých cel sester. V případě koexistence klauzury s dalším využitím daného řeholního domu (např. situování komunity sester v provinčním domě v Břežanech, který z větší části slouží jako domov pro osoby se zdravotním postižením) může generální představená udělit dispens ke vstupu cizích osob do klauzury, aniž by došlo k narušení soukromí sester v jejich celách. V určitých dobách se v klauzuře má zachovávat mlčení.

Sestry jedí společně v refektáři. Před Druhým vatikánským koncilem vládlo při jídle mlčení a u stolu se četlo z duchovní literatury.¹²⁷ Část volného času tráví sestry společně v rekreaci. Rozumí se tím společný pobyt, hovor a činnost v k tomu uzpůsobené místnosti (např. refektář).

¹²⁷ Dnes je vedle toho také možné u stolu hovořit.

2 KONGREGACE NA MORAVĚ 1877 – 1889

Dvanáct let od svého vzniku se Kongregace sester sv. Hedviky těšila zdárnému růstu a rozvoji. Pak ale bylo toto mladé řeholní společenství podrobena těžké zkoušce. Po vyhlášení Německé říše nastalo v Prusku pronásledování katolické církve, které zapříčinilo, že sestry musely opustit své filiální domy, později dokonce svou vlast.¹²⁸ Azyl našly v Nezamyslicích na Moravě, kde brzy začaly rozvíjet svou charitativní a pedagogickou činnost. Usídlení v novém státě s sebou ale neslo mnohé obtíže. Morava patřila v té době k rakouské části Rakouska-Uherska, tedy státu, se kterým Prusko jedenáct let předtím vedlo vítěznou válku. To u mnoha rakouských úředníků, bývalých armádních důstojníků, ale také u českého obyvatelstva ztěžovalo sestrám, přicházejícím z Pruska, jejich situaci.

2.1 Příčiny a okolnosti příchodu sester sv. Hedviky na Moravu

Krátce po německo-francouzské válce v letech 1870 – 1871 nastalo v nově utvořené Německé říši, a zvláště v Prusku, velké pronásledování katolické církve, které vstoupilo do historie pod názvem „kulturní boj“.¹²⁹ Protivníci církve se zaměřili

¹²⁸ K dobovému tématu srv. KEMPER, H. (ed.), *Das deutsche Kaiserreich*, Hamburg: Zeitverl. Bucerius, 2010; MOHR, J. (ed.), *Das deutsche Kaiserreich: 1871 bis 1914: der Weg in die Moderne*, Hamburg: Spiegel-Verl. Augstein, 2013.

¹²⁹ K tématu „kulturní boj“ viz: JEDIN, H., *Storia della Chiesa. Liberalismo e integralismo tra stati nazionali e diffusione misionaria 1830 – 1870*, VIII/2, Milano: Jaca Book, 2006³, s. 425 – 437; VAUCHEZ, A., *Storia del Cristianesimo. Liberalismo, industrializzazione, espansione europea (1830 – 1914)*, 11, Roma: Borla, 2003, s. 275 – 306, 582 – 613; ROTTHOFF, K. H., *Das Drama des preußischen Kulturkampfes im 19. Jahrhundert und wichtige Folgen im 20. Jahrhundert: unter besonderer Berücksichtigung Gelsenkirchener Ereignisse*, Essen: Klartext, 2013; MAJUNKE, P., *Geschichte des Kulturkampfes*, Paderborn: Salzwasser Verlag, 2012; SUCHÁNEK, D., *Bismarckův kulturní boj – kořeny, příčiny, souvislosti*, in: Historický obzor 11/12, 2000, s. 248 – 258; heslo „Kulturkampf“, in: PEČENKA, M. F., – LUŇÁK, K., *Encyklopedie moderní historie*, Praha: Libri, 1999³, s. 263.

především na to, aby odtrhli mládež od církve a tak vytvořili čistě národní německé náboženství, nezávislé na Římu.¹³⁰

V novém pruském zákoně ze dne 11. března 1872 ministr kultu a vyučování¹³¹ Dr. Adalbert Falk eliminoval ze školní inspekce všechny katolické kněze a zároveň znemožnil setrvání řeholních sester ve školách. Následující zákon ze dne 15. června 1872 přímo nařizoval vypovězení řeholníků ze škol.¹³² Nejostřejším zásahem byl však zákon podepsaný dne 31. května 1875 pruským králem Vilémem I., který nařizoval zrušení všech klášterů, věnujících se výchově a vzdělávání, a to ve stanovené čtyřleté lhůtě. Ta ale neznamenal, že každý takový klášter bude moci ještě čtyři roky existovat. Do čtyř let měl být totiž dokončen proces zrušení všech těchto klášterů v Prusku. Za těžkých podmínek tam mohly zůstat pouze řády vykonávající péči o nemocné.¹³³

Mladá Kongregace sester sv. Hedviky stála před nebezpečím zániku. Její filiální domy byly postupně rušeny. Zachován zůstal pouze klášter v Bardu (sirotčinec), což sestry a mariánští ctitelé, kteří tam přicházeli na poutě, považovali za zvláštní ochranu Panny Marie. Byl jedním z mála nezrušených klášterů takového druhu v celém Prusku, které přestály kulturní boj.¹³⁴

Těžkosti dolehly i na mateřský dům ve Vratislavi. Mons. Spiske jako starostlivý otec začal hledat nové místo pro své sestry za hranicemi Pruska. Vzpomněl si, že v roce 1862 jej olomoucký arcibiskup Bedřich Fürstenberg¹³⁵ prosil, aby poslal sestry sv. Hedviky do jeho diecéze. Tehdy pro nedostatek sester nemohl tuto prosbu splnit. V polovině května 1875 (poté, co výše zmíněný zákon prošel poslaneckou sněmovnou a senátem) se proto obrátil na olomouckého arcibiskupa s prosbou o poskytnutí azylu

¹³⁰ K tématu více viz: KUCHARCZYK, G., *Kulturkampf: walka Berlina z katolicizmem 1848 – 1918*, Warszawa: Fronda, 2009.

¹³¹ V celé publikaci SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia Sióstr Świątej Jadwigi*, Wrocław: PoliFot, 1998, která je polským překladem německého originálu SCHWETER, J., *Geschichte der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig*, Breslau: Otto Borgmeyer, 1932, je německé „Kultusministerium“ chybně překládáno jako „Ministerium kultury“.

¹³² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 179 – 180.

¹³³ Srv. tamtéž, s. 191 – 192.

¹³⁴ K tématu více viz: SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 179 – 190.

¹³⁵ Bedřich, lankrabě Fürstenberg (* 18. 10. 1813 ve Vídni, † 20. 8. 1892, Hukvaldy). 14. 10. 1836 přijal kněžské svěcení, 6. 3. 1853 byl zvolen arcibiskupem olomouckým, v roce 1879 byl jmenován kardinálem. Uvedl do arcidiecéze několik řádů a kongregací, především sester do nemocnic a charitativních ústavů. Srv. <http://www.ado.cz/obsah/bedrich-lankrabe-fuerstenberk>, citováno 14. 4. 2014. Přehled olomouckých arcibiskupů viz příloha č. 5.

pro padesát sester sv. Hedviky.¹³⁶ Tento dopis mu Mons. Spiske předal prostřednictvím hraběte Františka Schönborna¹³⁷, synovce svého přítele hraběte von Brühl z Pforten¹³⁸. O několik dní později, 1. června 1875, arcibiskup Fürstenberg odpověděl, že sestry rád přijme do své diecéze za splnění následujících podmínek: sestry v žádném případě neodloží řeholní šat, budou provádět nutné opravy svého domu a postarají se také o jeho vybavení; pokud zde rozvinou svoji činnost, budou mezi nimi sestry ovládající slovanský jazyk¹³⁹ a musí získat od rakouské vlády povolení k pobytu v jeho diecézi. Zároveň nabídl sestrám k dispozici jeden ze tří zámků, a sice Přestavlký, Nezamyslice, nebo Doubravice¹⁴⁰. Všechny tři zámky byly zchátralé a vyžadovaly nutné opravy. Výhodou nezamyslického zámku bylo jeho propojení s farním kostelem, zatímco v Přestavlkách a v Doubravicích by bylo potřeba najít nějakého kněze pro duchovní službu.¹⁴¹ Odpověď arcibiskupa Fürstenberga obdržel Mons. Spiske opět prostřednictvím hraběte Schönborna a s radostí s jejím obsahem seznámil své sestry. Bez váhání se rozhodl pro zámek v Nezamyslicích. Okamžitě proto zaslal žádost rakouské vládě do Vídně o právo azylu pro sestry sv. Hedviky.¹⁴²

Mezitím ale olomoucký arcibiskup začal mít pochybnosti, zda je vhodné, aby sestry sv. Hedviky přišly do jednoho ze tří nabídnutých arcibiskupských zámků. Všechny se totiž nacházely v ryze českých oblastech a každý z nich vyžadoval velké opravy, takže sestry by na samém počátku musely vynaložit značné výdaje. Zvažoval proto, zda by nebylo vhodnější, aby sestry sv. Hedviky přijalo některé větší řeholní společenství

¹³⁶ Srv. Dopis Mons. Spiskeho olomouckému arcibiskupovi Bedřichu Fürstenbergovi (bez datace): APWJ A-IV/2/165. Kompletní text dopisu cituje SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 192 – 193 a uvádí, že dokument je z poloviny května 1875. Je možné, že Schweter měl k dispozici jinou - konečnou verzi dopisu. Nedatovaný dokument uložený v APWJ totiž obsahuje velké množství korektur, z čehož můžeme usuzovat, že je pouze konceptem dopisu.

¹³⁷ František z Pauly hrabě Schönborn se narodil 24. 1. 1844 v Praze, po gymnaziálních studiích vystudoval práva v Praze. V roce 1866 se zúčastnil bitvy u Náchoda, v níž byl těžce raněn. Po vyléčení studoval teologii v Innsbrucku a v Římě, kde byl 12. 8. 1873 vysvěcen na kněze. V roce 1875 se stal kaplanem v Plané u Mariánských Lázní, r. 1879 vicerektorem, později rektorem Arcibiskupského kněžského semináře v Praze. V roce 1883 byl jmenován biskupem českobudějovickým, r. 1885 arcibiskupem pražským a v r. 1889 kardinálem. Zemřel 25. 6. v Sokolově na své vizitační cestě. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 508 – 509, pozn. 25; http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Sch%C3%B6nborn, citováno 13. 2. 2014.

¹³⁸ Dnešní Brody v okrese Żary, Polsko (dříve Dolní Lužice).

¹³⁹ Podivuhodné svědectví o národnostním cítění arcibiskupa z původně německého, později kosmopolitního knížecího rodu.

¹⁴⁰ Přestavlký a Nezamyslice jsou obce v dnešním okrese Přerov, obec Doubravice se nachází v okrese Šumperk.

¹⁴¹ Srv. Dopis arcibiskupa Fürstenberga hraběti Františku Schönbornovi a Mons. Spiskemu, Kroměříž 1. 6. 1875: APWJ A-IV/2/158.

¹⁴² STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 163.

v Rakousku. Jako vhodné se mu jevily Milosrdné sestry sv. Kříže¹⁴³, které mluvily většinou německy a vykonávaly podobnou činnost jako sestry sv. Hedviky. Svůj návrh arcibiskup předložil kanovníku Josefu Seckovi z Kroměříže, spirituálu sester sv. Kříže, a požádal jej o vyřízení této záležitosti. Kanovník Seck se proto s touto otázkou obrátil na generální představenou sester sv. Kříže, dnes již blahoslavenou matku Marii Terezii Schererovou. Ta odpověděla, že sestry sv. Hedviky velmi ráda přijme a že je rozdělí nejen do domů v olomoucké diecézi, ale také do menších komunit na Moravě, v Čechách, Chorvatsku¹⁴⁴ a ve Štýrsku. V dopise z 26. července¹⁴⁵ 1875 kanovník Seck předložil Mons. Spiskemu návrh arcibiskupa Fürstenberga i ochotu generální představené sester sv. Kříže pro přijetí sester sv. Hedviky do jejich domů. Tato zpráva vyvolala ve Vratislavi velké pobouření. Sestry i zakladatel jí porozuměli tak, že by sestry v případě přijetí této nabídky měly přestoupit do Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže. Proto Mons. Spiske kanovníku Seckovi poděkoval za jeho starostlivost, s jakou se ujal záležitosti sester sv. Hedviky, zároveň mu ale sdělil, že se jeho sestry rozhodly zůstat věrné svým slibům a své kongregaci, kterou nezamění se žádným jiným společenstvím, i kdyby mělo stejný cíl své činnosti jako je tomu v případě sester sv. Kříže.¹⁴⁶ Na tento dopis již kanovník Seck neodpověděl. Pravděpodobně ani on ani generální představená sester sv. Kříže neměli v úmyslu včlenit sestry sv. Hedviky do jejich kongregace, ale poskytnout jim ve svých domech ubytování a možnost činnosti po dobu trvání kulturního boje. V každém případě chtěly sestry sv. Hedviky zůstat samostatné a nezávislé na jiném řeholním společenství. Pokud by se jim nepodařilo získat od rakouské vlády právo azylu, byly dokonce připraveny raději odložit řeholní šat¹⁴⁷ a dále být věrné svým slibům a své kongregaci, než ji opustit přestoupením do jiného řeholního společenství.¹⁴⁸

¹⁴³ Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže vznikla ve Švýcarsku v roce 1856. Jejím zaměřením bylo vzdělávání a výchova mládeže a péče o chudé a nemocné. Do Čech přišly sestry v roce 1860. Srv. http://www.klaster-km.cz/?page_id=3, citováno 13. 4. 2014.

¹⁴⁴ Přesněji Slavonie, v současnosti rozdělená mezi Chorvatsko a Srbsko. Zde je ve SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 194 chybně přeloženo německé „Slavonien“ jako „Slovensko“.

¹⁴⁵ Zde se nachází v polském překladu SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 194 další chyba, objevující se téměř v celé publikaci, kdy je „Juli“ (= červenec) překládáno jako „czerwiec“ (= červen).

¹⁴⁶ Pěkné svědectví prvních sester kongregace o vědomí jedinečnosti jejich řeholního společenství, zahrnující mnohem více než vnější činnost.

¹⁴⁷ Bez řeholního šatu by mohly ve svém klášteře zůstat a dále vykonávat svou činnost.

¹⁴⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 195 – 196.

Dne 10. prosince 1875 obdržely sestry sv. Hedviky ve Vratislavi od policejního prezidenta von Uslargleichen list, uvědomující je o šestiměsíční lhůtě ke zrušení jejich kláštera. Prodloužení této lhůty bylo možné udělit pouze na základě zvláštních předpisů.¹⁴⁹ Sestry ani zakladatel se nemohli smířit s myšlenkou, že dílo, do kterého vložili všechno, by mělo být zničeno. Otec Robert proto ihned zažádal o prodloužení termínu zrušení mateřince a filiálek s odvoláním na těžkosti s umístěním velkého množství sirotků, o které sestry pečovaly. Jeho prosbě bylo vyhověno, takže sestry mohly ještě neurčitý čas zůstat. Bylo ale potřeba počítat s odchodem do vyhnanství.¹⁵⁰

Zakladatel nadále usiloval o možnost usídlení jeho sester v Nezamyslicích. Na jeho žádost o získání práva azylu stále ještě rakouská vláda nedala žádnou odpověď. Na počátku roku 1876 se proto prefekta kongregace sestra Antonie Marks vydala do Nezamyslic, aby si prohlédla zámek a projednala potřebné záležitosti s místním farářem P. Leopoldem Otáhalem. Ten ji ochotně přijal a ukázal jí budovu zámku.¹⁵¹ Přesto, že byl zámek velmi zchátralý, sestra Antonie jej ohodnotila jako vyhovující pro sestry na dobu exilu. P. Otáhal jí přislíbil svou pomoc při opravách zámku, aby se tam mohly sestry co nejdříve nastěhovat. Od samého počátku se P. Otáhal stal velkým dobrodincem sester.¹⁵² Během roku pak probíhala další neúspěšná jednání s rakouskými úřady.¹⁵³

Poté, co se sestra Antonie obrátila s prosbou o pomoc na P. Otáhala, v dopise ze 6. února 1877 jí poskytl mnoho cenných informací. Kromě jiného jí sdělil, že opravy obytných místností v zámku zatím neprobíhají, neboť správce čeká po předání celého plánu sestrám na jejich instrukce, aby mohl předložit rozpočet a teprve po jeho schválení začít s opravami. Arcibiskup totiž chtěl předat zámek sestrám k bezplatnému užívání s tím, že kongregace ponese náklady spojené s opravou a s udržováním zámku

¹⁴⁹ Srv. Dopis Královského policejního prezidenta Kongregaci sester sv. Hedviky, Vratislav 10. 12. 1875: APWJ A-IV/2/159.

¹⁵⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 191.

¹⁵¹ Zámek v Nezamyslicích byl původně klášterem augustiniánů, který byl v roce 1783 během zásahů císaře Josefa II. do života církve zrušen a objekt byl vložen do Náboženského fondu. Rakouská státní pokladna jej prodala soukromým osobám. Od té doby zámek často měnil majitele. V roce 1871 jej od barona Mundi zakoupil arcibiskup Fürstenberg pro olomoucké arcibiskupství. Protože se však arcibiskup o zámek nemohl příliš starat, byl po několik let neobývaný. Místnosti, včetně umělecky vymalovaného bývalého refektáře augustiniánů, byly využívány jako sýpka a skladiště hospodářského náčiní. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 206.

¹⁵² Srv. STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 164.

¹⁵³ K tomuto tématu více viz kapitola 2.2.

v dobrém stavu. P. Otáhal proto sestře Antonii poradil, že by bylo vhodné dohodnout se s olomouckým arcibiskupem a s ředitelstvem Katolického podpůrného spolku, který je správcem církevních statků (tedy i nezamyslického zámku), aby bylo jasné, jaké závazky na sebe sestry převezmou.¹⁵⁴

Koncem června 1877 přijela sestra Antonie znovu do Nezamyslic a v doprovodu P. Otáhala navštívila v Kroměříži kanovníka Dvořáka, zástupce nepřítomného ředitele Katolického podpůrného spolku hraběte Seilerna, aby před započítím oprav zámku bylo jisté, že tento spolek skutečně zámek přenechá k užívání sestrám sv. Hedviky. Kanovník Dvořák je ubezpečil, že ze strany Katolického podpůrného spolku nevidí žádné překážky, zvláště když je to i přáním olomouckého arcibiskupa. Řekl jim proto, že mohou začít s opravou části zámku, která prozatím poskytne ubytování pro šest až osm sester. Na to sestra Antonie odpověděla, že by uvítala, kdyby mohly sestry dostat k dispozici hned celý zámek, neboť bude potřeba připravit v něm místo pro všechny sestry, které budou muset opustit Vratislav. Proto jim kanovník Dvořák ihned pomohl vyjednat přeložení sýpky a úpravu bytu pro dva čeledíny, neboť obojí se dosud nacházelo v prostorách zámku. To umožnilo sestře Antonii za pomoci P. Otáhala zahájit plánované opravy.¹⁵⁵

Při své cestě sestra Antonie navštívila také arcibiskupa Fürstenberga na arcibiskupském panství v Hukvaldech. Na základě této audience pověřil arcibiskup Fürstenberg svého ceremonáře Theodora Kohna¹⁵⁶ o vyřízení záležitostí spojených s opravou zámku. Protože hrabě Seilern byl stále mimo Kroměříž (neznámo kde), obrátil se na kanovníka Dvořáka, aby mu předložil eventuální překážky, které by mohly stát v cestě započaté adaptaci nezamyslického zámku. Kanovník Dvořák mu oznámil, že hrabě Seilern by zámek přenechal Kongregaci pouze s podmínkou, že by pokryla výdaje na stavbu sýpky a vybudování bytu pro dva čeledíny. Od správce, který mu zaslal při zahájení prací rozpočet na 1700 zlatých, se totiž hrabě Seilern dověděl o rozhodnutí kanovníka Dvořáka a z ciziny správci písemně nařídil, že se bez jeho

¹⁵⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 196 – 199; Potvrzení Mons. Roberta Spiskeho o finančním příspěvku pro sestry v Nezamyslicích, Vratislav 8. 9. 1877: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 529r.

¹⁵⁵ Srv. Dopis kanovníka Dvořáka (pravděpodobně Theodoru Kohnovi, adresáta oslovuje „Milý příteli“), Kroměříž 18. 7. 1877: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 456r – 459v.

¹⁵⁶ Srv. JONOVÁ, J., *Theodor Kohn kníže – arcibiskup olomoucký, titulární arcibiskup Peleusijský*, CMTF UP v Olomouci - disertační práce, Olomouc 2010, s. 27.

vědomí v této záležitosti nesmí nic podnikat. Proto byly všechny práce zastaveny. Hrabě se cítil zavázán ke stanovení takové podmínky, neboť si neodvažoval bez souhlasu valné hromady pokrýt tyto značné náklady z pokladny Katolického podpůrného spolku. Kanovník Dvořák se ale postavil na stranu sester a zajistil jim možnost pokračovat alespoň v opravách pokojů pro první sestry, neboť to pokladnu spolku nijak nezatěžovalo. Ostatní se mělo vyřídit, až se hrabě Seilern vrátí.¹⁵⁷ Tuto informaci zaslal Theodor Kohn sestře Antonii 20. července 1877 s tím, že očekává, že valná hromada, která se sejde v říjnu, předá sestrám sv. Hedviky zámek bez nutnosti pokrýt výdaje na stavbu sýpky. Zároveň sestru Antonii ujistil, že kanovník Dvořák po rozhovoru s hrabětem Seilernem oznámil i P. Otáhalovi, že může v započatých opravách bez překážek pokračovat.¹⁵⁸

Po několika dnech zaslal Theodor Kohn sestře Antonii telegram, že se hrabě Seilern vrátil do Kroměříže. Na příkaz otce Roberta mu sestra Antonie ihned napsala, že do Nezamyslic přijede sedm sester, které budou zatím opravovat nejnutnější prostory. Teprve poté budou postupně připravovat dům tak, aby mohl pojmout všechny sestry vyhnané z Pruska. Ujistila jej, že sestry přijmou všechny stanovené podmínky související s převzetím zámku. Také hraběte poprosila o podporu jejich žádosti u úřadů, aby jim mohlo být co nejdříve uděleno povolení k pobytu.¹⁵⁹ Hrabě Seilern velmi vstřícně odpověděl již 4. srpna 1877 dopisem, v němž sestry ujišťuje, že jako každý dobrý katolík, také on srdečně vítá jejich kongregaci ve svém kraji a že ze své strany udělá vše, co bude v jeho silách k podpoře jejich požehnané činnosti. Zároveň ale upozornil, že pro rakouské úřady nejsou kláštery zrovna vítány a že je třeba radovat se z toho, když jsou alespoň tolerovány.¹⁶⁰ Vstřícné listy hraběte Seilerna a Theodora Kohna byly pro sestry i pro zakladatele velkou útěchou v těžkých měsících nejistoty, týkající se budoucnosti sester sv. Hedviky.

Po více než dvou letech náročného vyřizování přišla na přelomu srpna a září 1877 sestrám do Vratislavi od olomouckého arcibiskupa radostná zpráva s příslibem, že jim

¹⁵⁷ Srv. Dopis kanovníka Dvořáka (pravděpodobně Theodoru Kohnovi, adresáta oslovuje „Milý příteli“), Kroměříž 18. 7. 1877: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 456r – 459v.

¹⁵⁸ Srv. Dopis Theodora Kohna sestře Antonii, Příbor 20. 7. 1877: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 882r – 883r.

¹⁵⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 199 – 201.

¹⁶⁰ Srv. Dopis hraběte E. Seilerna sestře Antonii, Kroměříž 4. 8. 1877 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 884r.

bude moci být uděleno povolení k pobytu. Díky tomu mohl zakladatel poslat do Nezamyslic první sestry. I když byla naděje, že budou moci sestry ve Vratislavi ještě nějaký čas zůstat, chtěl, aby se pro ně připravilo vhodné bydlení ve zchátralém zámku, což vyžadovalo mnoho času. Kromě toho si zakladatel přál, aby se sestry osobně seznámily s místními úřady a s lidmi, aby rozeznaly, jakou činnost by bylo dobré v Nezamyslicích po příchodu sester z Vratislavi rozvinout. Měl také naději, že když úřady osobně poznají sestry, napomůže to dřívějšímu získání souhlasu k trvalému usídlení.¹⁶¹

S největší pravděpodobností přijely první sestry do Nezamyslic 10. září 1877, a to pouze sestra Antonie Marks¹⁶² a sestra Alfonsa Heide. Sestra Antonie měla za úkol připravit v zámku prostory k ubytování sester a s úřady projednat povolení k pobytu a sestra Alfonsa se měla naučit český jazyk. Větší počet sester ještě podmínky nového místa nedovolovaly. Protože zámek byl neobyvatelný, místní farář P. Leopold Otáhal sestry ubytoval na své faře.¹⁶³

Zakladatel si přál, aby také novicka sestra Felicitas Salutz odcestovala co nejdříve do Nezamyslic, neboť byla jazykově velmi nadaná a měla se co nejdříve naučit česky, aby se zakrátko seznámila s tamními poměry. Sestra Felicitas ale musela do 30. září 1877 zůstat ve Svídnici, kde byla k 1. říjnu 1877 tamní filiálka nařízením vlády zrušena. V poslední zářijový den, když se sestra Felicitas vrátila do Vratislavi, byla podrobena velké zkoušce. Otec Robert se mylně domníval, že podlehla naléhání vlivných osob, aby vystoupila z kongregace a zůstala ve Svídnici jako světská učitelka. Proto když chtěla vstoupit do refektáře, byl jí na příkaz otce Roberta odepřen vstup a byla odvedena do cely, kde musela až do odvolání odložit závoj. Sestra Felicitas tak učinila beze slova obhajoby, se slzami a s těžkým srdcem, ale v pokoře a poslušnosti. Sestry, které věděly, že byla potrestána neprávem, se za ni u zakladatele přimluvily. Otec Robert uznal svůj

¹⁶¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 204.

¹⁶² Přehled místních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 6.

¹⁶³ Druhým (a zároveň jediným) možným termínem příjezdu prvních sester do Nezamyslic by bylo 9. 9. 1877, neboť ještě 8. 9. 1877 psala sestra Antonie dopis vratislavskému biskupovi z Vratislavi a dne 10. 9. 1877 již píše arcibiskupovi olomouckému z Nezamyslic. Tyto listy patrně Schweter neměl k dispozici, neboť příchod prvních sester do Nezamyslic odhaduje až podle dopisu arcibiskupa olomouckého sestře Antonii do Nezamyslic ze dne 14. 9. 1877 a nezná ani počet prvních sester. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 204 – 205; Dopis sestry Antonie biskupu Försterovi, Vratislav 8. 9. 1877: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 524r-v; Dopis sestry Antonie arcibiskupu Fürstenbergovi, Nezamyslice 10. 9. 1877: tamtéž, f. 525r-v; Dopis arcibiskupa Fürstenberga sestře Antonii, Karlovy Vary 14. 9. 1877 (opis): tamtéž, f. 886r.

omyl a radoval se z jejího setrvání v kongregaci. Mohla znovu obléci závoj a v příštích dnech jí dovolil odjet ještě s jednou sestrou do Nezamyslic. Její zásluhy se ukázaly v průběhu následujících let – byla totiž později zvolena za generální představenou.¹⁶⁴

Na počátku října bylo v Nezamyslicích nejméně pět sester a na konci roku 1877 již sedm. Byly to sestry: Antonie Marks, Alfonsa Heide, Theresia Hoffmann, Magdalena Baumgärtner, Felicitas Salutz (nyní ještě jako novicka), Bronislawa Kullik a Barbara Skarabis.¹⁶⁵ Sestry byly v Nezamyslicích velmi srdečně přijaty jak od místního kněze P. Leopolda Otáhala a kaplana P. Josefa Wotkeho, tak i od místních lidí. P. Wotke učil sestry Alfonsu a Felicitas českému jazyku a P. Otáhal s místními obyvateli velmi ochotně pomáhal sestrám s opravou domu, takže již v listopadu 1877 se mohly sestry přestěhovat do několika pokojů v zámku. Velkou radostí pro nezamyslické sestry bylo, když mohly ve svém domě uvítat svého zakladatele Mons. Roberta Spiskeho, který nové sídlo sester sv. Hedviky požehnal za přítomnosti P. Otáhala, kaplana Wotkeho a mnoha farníků.¹⁶⁶ Zakladatel povzbuzoval sestry k důvěře Bohu a k obětavosti. Požehnal sestrám a zakrátko je opustil. Loučení bylo o to bolestnější, že vzal s sebou zpět do Vratislavi sestru Antonii Marks, která – jak říkal – svůj úkol v Nezamyslicích již splnila, když připravila sestrám ubytování a dobré pracovní podmínky. Za představenou v Nezamyslicích jmenoval otec Robert sestru Theresii Hoffmann, která se velmi osvědčila při zakládání tří filiálek v Prusku.¹⁶⁷

Ve Vratislavi se blížil čas likvidace mateřského domu. V dopise z 28. září 1878 obdržely sestry zprávu, že termín jeho konečného zrušení byl stanoven na 1. květen 1879.¹⁶⁸ Tento termín již nebylo možné oddálit. Dům svaté Hedviky ve Vratislavi měl být přeměněn na světský institut (ústav) a Mons. Spiske měl dokonce přepracovat jeho statuta. Tomu se však rázně postavil a začal hledat vhodnou osobu, které by dům svěřil. Důvěryhodnou osobu viděl v hraběnce Eleonoře Stolberg, kterou znal více než dvacet let. Protože před úřady nedala znát, že se zná s Mons. Spiskem a sestrami sv. Hedviky,

¹⁶⁴ Pro popis událostí srv. STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 168.

¹⁶⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 206.

¹⁶⁶ Datum požehnání nezamyslického kláštera se bohužel z dostupných pramenů nepodařilo zjistit. Pravděpodobně to bylo ještě v listopadu 1877. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 208.

¹⁶⁷ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 142 – 143.

¹⁶⁸ Srv. Dopis policejního prezidenta von Uslargleichen Mons. Spiskemu, Vratislav 28. 9. 1878: APWJ A-IV/2/162. Dopis policejního prezidenta von Uslargleichen sestře Antonii Marks, Vratislav 28. 9. 1878: APWJ A-IV/2/163. Ve SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 212 je dopis chybně datován 28. 8. 1878.

světská vláda jí k tomu dala svůj souhlas. Mohla tak dále vést započaté dílo sester sv. Hedviky po dobu jejich exilu. Když otec Robert viděl Dům svaté Hedviky v dobrých rukou, byl klidný a s důvěrou hleděl do budoucnosti.¹⁶⁹

Po smutném loučení sester s otcem Robertem, mnoha dětmi i sžitým společenstvím ve Vratislavi se sestry vydaly ve dvou skupinách vlakem do Nezamyslic. První skupina sester opustila Vratislav 29. dubna¹⁷⁰ večer a do Nezamyslic přijela na druhý den ráno cestou přes Ratiboř, Bohumín a Přerov. Druhá skupina se vydala na cestu 30. dubna ráno. Se sestrami odjelo také několik dětí, které měly být na přání jejich opatrovníků dále vychovávány sestrami sv. Hedviky. V této skupině byla také sestra Antonie, která se slzami v očích předala klíče Domu sv. Hedviky otci Robertovi. Ten je pak předal přítomné hraběnce Eleonoře. S těžkým srdcem opustily sestry svůj klášter. Ve večerních hodinách 30. dubna přijely sestry s dětmi do Nezamyslic, kde je přivítali obyvatelé s dechovou kapelou. Sestra Theresia spolu se sestrami je srdečně, ač s bolestí, přivítala u brány nového kláštera. Jejich první kroky vedly do kostela, kde poděkovaly Bohu za jeho ochranu a azyl a s důvěrou mu svěřily svou budoucnost.¹⁷¹

S odchodem sester z Vratislavi byl fakticky (později i kanonicky) přenesen mateřinec do Nezamyslic. Všechny sestry kongregace s výjimkou těch, které byly v Bardu, se nyní nacházely v Nezamyslicích. Celkem bylo do Nezamyslic přesídleno 25 sester se sliby, z nichž dvanáct mělo učitelské zkoušky,¹⁷² dále 11 novickek a 9 kandidátek. Bylo zde vedení kongregace, noviciát i archiv. Ordinářem sester v Nezamyslicích se stal olomoucký arcibiskup. Klášter v Bardu spadal jako dříve pod pravomoc arcibiskupa vratislavského. Funkci generální představené vykonávala i nadále sestra Antonie Marks, již podléhaly i sestry z Barda. Rovněž Mons. Spiske byl nadále generálním rektorem kongregace v majetkových i duchovních záležitostech,

¹⁶⁹ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia siostr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 144 – 145.

¹⁷⁰ Zde chyba ve SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 221, kde uvádí datum 23. dubna.

¹⁷¹ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 416 – 417.

¹⁷² OUTRATA, B., *Nezamyslice a místní část Těšice 1276 – 2006*, Nezamyslice: Obecní úřad, 2006, s. 143 uvádí, že můžeme mít pochybnosti o odborné kvalifikaci sester - učitelek německé národnosti v prvních dvou desetiletích školy. Z archivních materiálů kongregace je však doložitelné, že sestry měly učitelské zkoušky a k výuce v klášterní škole měly povolení rakouských úřadů, což by nejspíš bez patřičného vzdělání nebylo možné. Srv. např. Dopis přednosta okresní školní rady, Přerov 8. 8. 1890 (opis): APWJ D-II; Zpráva sestry Theresie Hoffmann, Nezamyslice 8. 8. 1891: tamtéž. O tom, že sestry byly posílány na studia již v roce 1881 a že kvalitní vzdělání sester vyžadoval také zakladatel, svědčí jeho dopis ze dne 5. 10. 1881. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 237.

ačkoli již nemohl o sestry dbát tak jako dříve. Z toho důvodu bylo sestře představené nyní dáno více pravomocí, což bylo velkým užitekem pro rozvoj kongregace. V této těžké době zakladatel vedl sestru představenou i ostatní sestry k větší samostatnosti.¹⁷³

Na začátku roku 1881 sestra Antonie těžce onemocněla. Jistý podíl na tom měla mimořádně velká námaha a starosti při zřizování azylu v zahraničí a množství práce s tím spojené. Své námahy i svou nemoc však nesla s obdivuhodnou trpělivostí. Po přijetí svátosti nemocných, kterou jí udělil P. Otáhal, zemřela 14. června 1881, v den 22. výročí založení kongregace, ve věku 49 let. Byla první zesnulou sestrou v Nezamyslicích, kde je také pochována.¹⁷⁴

Po smrti sestry Antonie jmenoval zakladatel představenou domu v Nezamyslicích a zároveň celé kongregace sestru Augustinu von Douallier¹⁷⁵. Ačkoli nedosahovala takové zbožnosti a mírnosti jako sestra Theresia Hoffmann, otec Robert byl přesvědčen, že její pevná vůle, moudrost a vážnost budou potřebnými vlastnostmi pro dobro kongregace. Sestra Augustina se zasloužila především o získání práva trvalého usídlení sester v Nezamyslicích.¹⁷⁶

2.2 Povolení k pobytu a trvalému usídlení

Poté, co v květnu roku 1875 vyšel v Prusku zákon nařizující zrušení řádů a kongregací, které se věnují výchově a vzdělávání mládeže, hledal otec Robert vhodné místo azylu pro své sestry. Když mu olomoucký arcibiskup v červnu téhož roku přislíbil přijetí sester do jeho diecéze, okamžitě pro ně začal vyřizovat potřebné povolení k pobytu v Rakousku.

¹⁷³ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia sióstr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 158; STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 175; *Matrika sester*, s. 12 – 18.

¹⁷⁴ Srv. STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 181. Seznam sester zemřelých v Nezamyslicích viz příloha č. 7.

¹⁷⁵ Zakladatel jmenoval sestru Augustinu von Douallier do pozice, kterou dosud zastávala sestra Antonie, tedy také jako zastupující generální představenou se všemi pravomocemi generální představené.

¹⁷⁶ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia sióstr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 161.

Pravděpodobně již v červnu roku 1875 zaslal Mons. Spiske císařsko-královské rakouské vládě do Vídně žádost o udělení azylu sestrám a o souhlas k vykonávání odborné činnosti.¹⁷⁷ Odpovědi z Vídně se ale nedočkal. Když na počátku roku 1876 sestra Antonie Marks poprvé navštívila Nezamyslice, místní farář P. Leopold Otáhal jí poskytl cenné rady, jak postupovat při vyřizování povolení k pobytu sester v Nezamyslicích. Na základě těchto informací otec Robert znovu napsal žádost o souhlas vlády, tentokrát ale přímo na c. k. místodržitelství v Brně. Sestra Antonie tam odcestovala, aby u úřadu tuto záležitost osobně projednala. Tam jí místodržící Januschka poradil, aby v další žádosti byl uveden počet sester, které se mají usídlit v Nezamyslicích a kolika z nich má být přiděleno rakouské občanství. Sestra Antonie tak učinila ihned na místě. Podle přání zakladatele nahlásila sedm sester a jednu kandidátku, které měly přijít do Nezamyslic jako první. Pro tři z nich a pro kandidátku zažádala o rakouské občanství. Tehdy také prostřednictvím P. Otáhala poprosila obec Nezamyslice o přijetí těchto tří sester a kandidátky mezi obyvatele obce. Přesto však zakladatel i sestry na odpověď z Brna čekali opět marně.¹⁷⁸

Proto se sestra Antonie 16. ledna 1877 obrátila s dotazem na P. Otáhala. Ten jí v dopise ze 6. února 1877 odpověděl, že obec Nezamyslice je ochotna tři sestry a kandidátku přijmout mezi své obyvatele, ale čeká na oznámení, kdy to má nastoupit. Aby se věc mohla dále řešit, P. Otáhal již obec k tomuto kroku vyzval. Vysvětlil dále, že obec v brzké době sestrám zašle potvrzení o přijetí sester mezi obyvatele Nezamyslic, které bude nutné následně doložit na místodržitelství v Brně. Právě absence tohoto potvrzení podle P. Otáhala byla důvodem mlčení ze strany úřadů. Uvedl také, že podle jeho zjištění nic nebrání tomu, aby se sestry do Nezamyslic přistěhovaly ještě i před obdržením souhlasu vlády, budou-li mít dostatek vlastních prostředků na živobytí. Jediným omezením by před obdržením úředního souhlasu byla nemožnost provozovat jakoukoli veřejnou činnost. Prefektko sestra Antonie se zařídila dle cenných rad P. Otáhala a po domluvě se zakladatelem začala vyřizovat potřebné záležitosti. Nejprve zažádala Obecní úřad v Nezamyslicích o potvrzení o přijetí tří sester a kandidátky mezi obyvatele obce. Jakmile toto potvrzení došlo, zaslala je

¹⁷⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 194.

¹⁷⁸ Srv. tamtéž, s. 196.

místodržitelství v Brně s osobním listem a zprávou, že se kongregace zavazuje platit každé ze sedmi sester 150 říšských marek ročně na jejich živobytí.¹⁷⁹

V době, kdy již byly v Nezamyslicích zahájeny první kroky k opravě zámku, sestry stále ještě neměly tolik potřebný souhlas císařsko-královské vlády s jejich usídlením v Rakousku. Tehdy zakladatele napadlo obrátit se v této věci na císařova bratra, arciknížete Karla Ludvíka, a přes něj na samotného císaře Františka Josefa I. prostřednictvím dámy císařsko-královského dvora, hraběnky Marie Stolberg. Ta byla sestřím sv. Hedviky příznivě nakloněna, neboť její sestra, hraběnka Agnes Stolberg¹⁸⁰ patřila do společenství sester sv. Hedviky do roku 1871, kdy přestoupila do jiného řeholního společenství. Protože jejich nejmladší sestra hraběnka Eleonora Stolberg byla penitentkou Mons. Spiskeho, poprosil ji o zprostředkování této záležitosti. Učinila tak dne 16. července 1877 dopisem své sestře Marii, v němž jí vylíčila tíživou situaci sester. Naléhavou prosbu své sestry hraběnka Marie splnila, neboť od tohoto času byly úřady rakouské vlády mnohem aktivnější. Olomouckému arcibiskupovi byly zaslány podmínky pro státní přejetí sester. Nato zaslal sekretář arcibiskupa Johannes Weinlich z pověření arcibiskupa dne 17. srpna 1877 dopis sestře Antonii, v němž jí tyto podmínky sděluje. Podle předpisů rakouské vlády musí biskup, v jehož diecézi má být založen nový klášter, o tom uvědomit krajský úřad, doložit prostředky na živobytí a pokud tento řád nebo kongregace v Rakousku ještě nepůsobí, dodat zároveň informaci o jeho církevním schválení, jeho cíli a organizaci a předložit jeho stanovy. Proto žádal sestru Antonii, aby arcibiskupovi zaslala následující dokumenty: doklad o prostředcích určených na živobytí sester, které přijdou do Nezamyslic, opis církevního schválení kongregace a jeden exemplář stanov, popřípadě ještě dobrozdání z míst, kde doposud kongregace působila, programy ústavů, které kongregace vedla a dokumenty o odborné kvalifikaci sester (šlo o chybějící vysvědčení sestry Bernardy).¹⁸¹ Sestra Antonie byla velmi potěšena, že se záležitost usídlení v Nezamyslicích dává do pohybu. Dle přání arcibiskupa zaslala znovu na místodržitelství v Brně prosbu, aby u císaře podpořili schválení pobytu sester v Nezamyslicích. Koncem srpna 1877 odeslala arcibiskupovi všechny potřebné dokumenty do Karlových Varů, kde právě pobýval na léčení.

¹⁷⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 199.

¹⁸⁰ Řeholním jménem sestra Angela. K tématu více viz s. 29, pozn. 102; SCHWETER, J., *Siostra Angela od Ubogiego Dzieciątka Jezus*.

¹⁸¹ Srv. Dopis sekretáře olomouckého arcibiskupa J. Weinlicha sestře Antonii Marks, Kroměříž 17. 8. 1877 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 885r-v.

V dokladu o prostředcích na živobytí sestra Antonie uvedla částku 200 říšských marek na sestru, celkem tedy 1400 říšských marek. V dopise také požádala, aby arcibiskup určil P. Otáhala řádným zpovědníkem sester. Arcibiskup přijaté dokumenty odeslal s doporučením místodržitelství v Brně. O několik dní později obdržel sekretář arcibiskupa Johannes Weinlich od místodržitele Januschky důvěrné sdělení, že právě vyšla směrnice ohledně sester sv. Hedviky. Obsahovala pouze informace pro místodržitelství, nebyla rozhodnutím ministerským. To znamenalo, že se sestrám nepovoluje trvalé usídlení, ale má se jim udělit povolení k pobytu a k činnosti uváděné v jejich stanovách. Januschka ale upozornil, že bude ještě nutné zvýšit částku na živobytí sester na 300 říšských marek na jednu sestru. Poté bude moci místodržitelství povolení k pobytu udělit. Tyto zprávy arcibiskup ihned odeslal sestrám do mateřince ve Vratislavi, kde vyvolaly velikou radost. O tom, že sestry povolení k pobytu získají, již nebylo pochyb. Krátce nato vyslal otec Robert do Nezamyslic první sestry.¹⁸²

V dopise, který zaslal arcibiskup Fürstenberg 14. září 1877 do Nezamyslic, informoval sestry, že odeslal na místodržitelství všechny potřebné dokumenty a žádost o udělení povolení k pobytu a že jmenoval nezamyslického faráře jejich řádným zpovědníkem. Zároveň udělil sestrám radu, aby nevykonávaly učitelskou činnost, dokud k tomu neobdrží úřední povolení.¹⁸³

Dne 4. listopadu 1877 vystavil zakladatel kongregace Mons. Spiske potvrzení, že kongregace na Moravě založí na cizině nezávislý mateřinec a že dojde k sustentaci¹⁸⁴ zpočátku sedmi sester v kapitálové hodnotě 27 000 zlatých, které budou deponovány u olomouckého arcibiskupa.¹⁸⁵

Míjely měsíce a odpověď úřadů nepřicházela. Sestry s napětím očekávaly rozhodnutí brněnského místodržitelství. Na konci července 1878 konečně přišel od arcibiskupa dopis z Mariánských Lázní s přiloženým povolením k pobytu a k činnosti následujícího znění:

¹⁸² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 201 – 204.

¹⁸³ Srv. Dopis arcibiskupa Fürstenberga sestře Antonii, Karlovy Vary 14. 9. 1877 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 886r.

¹⁸⁴ Náklady na výživu osob.

¹⁸⁵ Srv. Potvrzení rektora kongregace Mons. Spiskeho, Vratislav 4. 11. 1877: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 541r. Viz příloha č. 8.

„Jeho excelence pan ministr kultu a vyučování nařízením Z 8494 ze dne 2. července 1878 nevznesl námitku, aby se sedmi sestrám z Kongregace sv. Hedviky z Vratislavi povolil předběžně na jeden rok, tj. do 1. července 1879, bez formálního založení domu pobyt v Nezamyslicích, aby se mohly dle stanov věnovat výchově zanedbaných dětí.

V odpovědi na Váš dopis č. 678 ze dne 22. května letošního roku Vám sděluji k laskavému dalšímu uvážení, že předmětné sestry mohou před vypršením lhůty podat novou žádost“.¹⁸⁶

Arcibiskup přitom sestře Theresii doporučil, aby novou žádost podala již brzy s odůvodněním, že pokud mají sestry rozvinout výchovnou činnost, povolení na jeden rok je k tomu nedostačující. Obě zprávy byly pro sestry důvodem k velké radosti, neboť vyjadřovaly naději do budoucna. Z uděleného povolení totiž mohly usuzovat, že budou moci v Nezamyslicích zůstat déle než jeden rok a že časové omezení na jeden rok je pouze formalitou, kterou bude možno každou další podanou žádostí změnit. Sestra Theresia podle rady arcibiskupa ihned zažádala místodržitelství o prodloužení termínu k pobytu s odkazem na rozvoj výchovné činnosti. Ačkoli neobdržela žádnou odpověď, byla přesvědčena, že žádost bude kladně vyřízena.¹⁸⁷

Vzhledem k tomu, že již v následujícím roce měly do Nezamyslic přijít všechny sestry z Vratislavi, bylo potřeba pro ně připravit širší pole působnosti. Pro tak rozsáhlou činnost nemohly počítat jen s tichým souhlasem rakouské vlády. Sestra Theresia se proto na počátku roku 1879 obrátila na olomouckého arcibiskupa s prosbou, aby na místodržitelství v Brně zažádal o prodloužení termínu k pobytu a o souhlas k založení soukromého výchovného ústavu. K prosbě přiložila také dobrozdání obce Nezamyslice, z něhož bylo patrné, že sestry si velmi brzy dokázaly i přes jazykovou bariéru získat důvěru místních obyvatel.¹⁸⁸ Tyto dokumenty předal arcibiskup na místodržitelství v Brně a sám k nim přidal své dobrozdání.¹⁸⁹ Během jednání o prodloužení povolení k pobytu a k činnosti sester v Nezamyslicích upozornilo brněnské místodržitelství kardinála Fürstenberga listem z 20. července 1879 na to, že došlo k přestoupení úředního rozhodnutí z 2. července 1878. Na konci dubna 1879, tedy ještě v době, kdy povolení k pobytu platilo pouze pro sedm sester kongregace, totiž

¹⁸⁶ Dopis c. k. místodržitelství arcibiskupu Fürstenbergovi, Brno 21. 7. 1878: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 553r.

¹⁸⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 209.

¹⁸⁸ Bohužel, jak uvidíme dále, měla jen velmi krátké trvání.

¹⁸⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 211.

přijely do Nezamyslic a usídlily se tam všechny sestry z Vratislavi.¹⁹⁰ Rakouská vláda sestrám toto přestoupení s obdivuhodnou mírností odpustila. Ministr kultu a vyučování výnosem ze dne 5. září 1879 dovolil pobyt v Rakousku sestrám, které již přicestovaly do Nezamyslic s platnými doklady, dokud nezískají jiné trvalé bydliště mimo země Říše. Pobyt byl povolen do 1. července 1881. Kromě toho ministr upozornil, že zvýšení počtu současného stavu sester je nepřípustné a každá další svévole v tomto či jiném ohledu (například na místo) by měla za následek okamžité zrušení tímto uděleného zvýhodnění.¹⁹¹

Před uplynutím tohoto termínu, pouhý měsíc před svou smrtí, prosila sestra Antonie kardinála Fürstenberga o vyřízení dalšího prodloužení povolení.¹⁹² To bylo vydáno 1. srpna 1881 opět na dva roky, tedy do 1. července 1883.¹⁹³ Nová představená sestra Augustina von Douallier podala dne 24. května 1882 c. k. místodržitelství v Brně žádost o povolení k trvalému usídlení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích s odůvodněním, že při časově omezeném pobytu nemohou sestry plně rozvinout svou pedagogickou činnost. K žádosti přiložila také seznam dvaceti dětí ve věku 5 – 12 let, o které sestry v té době pečovaly.¹⁹⁴ Následné povolení k pobytu, které zaslal 27. ledna 1883 nový místodržící v Brně hrabě Bedřich Schönborn¹⁹⁵ kardinálu Fürstenbergovi, bylo opět pouze dočasné, tentokrát však platilo až do 1. července 1886.¹⁹⁶

Dne 13. listopadu 1885 podala sestra Augustina prostřednictvím kardinála Fürstenberga další žádost moravskému místodržitelství o povolení k trvalému pobytu.¹⁹⁷ Tato žádost byla opět zamítnuta pro nesplnění podmínek ze strany sester. Nic nepomohla ani přímluva arcibiskupa. Místodržitel hrabě Schönborn byl sestrám

¹⁹⁰ Srv. Dopis c. k. místodržitelství kardinálu Fürstenbergovi, Brno 20. 7. 1879: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 561r-v.

¹⁹¹ Srv. Dopis c. k. místodržitelství kardinálu Fürstenbergovi, Brno 9. 9. 1879: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 564r-v.

¹⁹² Srv. Dopis sestry Antonie kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 13. 5. 1881: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 569r.

¹⁹³ Srv. Dopis c. k. místodržitelství kardinálu Fürstenbergovi, Brno 1. 8. 1881: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 572r.

¹⁹⁴ Srv. Dopis sestry Augustiny c. k. místodržitelství v Brně, Nezamyslice 24. 5. 1882: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 577r – 580v.

¹⁹⁵ Bratr tehdejšího českobudějovického biskupa Františka Schönborna, v letech 1888 – 1895 ministr spravedlnosti.

¹⁹⁶ Srv. Dopis c. k. místodržitelství kardinálu Fürstenbergovi, Brno 27. 1. 1883: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 581r.

¹⁹⁷ Srv. Dopis sestry Augustiny c. k. místodržitelství v Brně, Nezamyslice 13. 11. 1885: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 597r – 600v.

příznivě nakloněn a snažil se překonat překážky stojící v cestě žádanému souhlasu. Dne 31. května 1886 odpověděl kardinálu Fürstenbergovi, že nemohl žádost sester podpořit, protože dosud nesplňují podmínku císaře ze dne 15. ledna 1861 požadující vytvoření mateřského domu, nezávislého na jiném domě zahraničním.¹⁹⁸ Zatím proto prodloužil povolení k pobytu na další rok, tedy do konce června 1887.¹⁹⁹ Požádal kardinála, aby sestrám dal směrnice jak mají dále postupovat a ujistil je, že v případě dodání potřebných podkladů je připraven záležitost sester podpořit.²⁰⁰

Vstupní podmínkou pro získání práva trvalého usídlení bylo získání domovského práva od nějaké obce v Rakousku. Sestra Augustina proto podle rady kardinála Fürstenberga žádala o udělení domovského práva pro sestry obec Nezamyslice.²⁰¹ Obecní zastupitelství však její žádost dvakrát zamítlo, jak to vyplývá z dobového novinového článku „*Pruské jeptišky a domovské právo*“.²⁰² Tento dochovaný výstřížek, dle dobových souvislostí přiřaditelný do roku 1886, svědčí o silném odporu nezamyslických občanů vůči „cizáckým jeptiškám“. Rozhodnutí obecního zastupitelství nebylo sestrám ani písemně oznámeno. Odpovědí jim byl pouze tento novinový článek.²⁰³ Ukázalo se, že pochybnost kardinála Fürstenberga před přijetím sester do jeho diecéze, zda je vhodné poslat německy mluvící sestry do ryze české oblasti, byla opodstatněná. Ačkoli se některé sestry od příchodu do Nezamyslic učily česky a věnovaly se i českým dětem, dominantní postavení němčiny v klášteře a v její škole bylo pro nezamyslické vlastence zcela nepřijatelné a provokující. Autor článku zároveň nabádal obyvatele sousední obce Morkovice, aby sestrám, které se chystají žádat o domovské právo v jejich obci, jejich žádost také zamítli. Když se to dověděl kaplan P. Josef Wotke,²⁰⁴ běžel v noci hlubokým sněhem do Morkovic k jednotlivým statkářům, aby je naklonil k hlasování pro udělení domovského práva sestrám,

¹⁹⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 247 - 248.

¹⁹⁹ Srv. Dopis c. k. místopředsednictví kardinálu Fürstenbergovi, Brno 26. 6. 1886: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 596r.

²⁰⁰ Srv. Dopis c. k. místopředsednictví kardinálu Fürstenbergovi, Brno 31. 5. 1886: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 593r-v; APWJ B-II/1.

²⁰¹ Srv. Dopis kardinála Fürstenberga sestře Augustině, Kroměříž 11. 6. 1886: APWJ B-II/2.

²⁰² Uvedený novinový článek je v ZAO-O uchován na výstřížku, vloženém do dopisu sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi ze dne 7. 12. 1886. Výstřížek neobsahuje název, ročník ani datum vydání novin. Srv. Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 7. 12. 1886: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 603r – 604r.

²⁰³ Srv. Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 7. 12. 1886: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 603r – 604r.

²⁰⁴ Nezamyslický farář P. Otáhal v roce 1886 odešel jako děkan do Švábenic. Jeho nástupcem v Nezamyslicích se stal P. Tomáš Hájek. Přehled nezamyslických farářů viz příloha č. 9.

což se mu skutečně podařilo. Dne 7. prosince 1886 udělila obec Morkovice domovské právo 33 sestřám. Ještě téhož dne o tom sestra Augustina informovala kardinála Fürstenberga a požádala jej o další směrnicí.²⁰⁵ Kardinál jí odpověděl, že následně je žádoucí ucházet se o trvalé usídlení nebo rakouské občanství. V dopise vyjádřil naději, že nepřátelské postoje v Nezamyslicích nakonec ustoupí a že obec uzná dobrodiní tamního kláštera. Zároveň upozornil, že sestry musí v této věci postupovat moudře, aby se vystříhaly jakýchkoli stížností a že se mají vzdělávat, aby dobře ovládaly oba jazyky.²⁰⁶

Ohledně práva k trvalému usídlení zaslal 15. prosince 1886 informace sestřám do Nezamyslic také sám zakladatel. Byl pro to, aby se žádalo o právo trvalého usídlení v Rakousku pro všechny sestry. Pokud by to však mělo dělat rozdíl v dotacích, neměly sestry do žádosti zahrnovat pět až sedm sester, které se měly v krátkém čase vrátit do Pruska.²⁰⁷ V dubnu roku 1887 pak sestra Augustina prostřednictvím kardinála Fürstenberga obnovila svou žádost. Podle rady zakladatele usilovala o právo trvalého usídlení jen pro 25 sester, které měly ještě zůstat v Nezamyslicích.²⁰⁸ Tentýž den zaslala dopis i na moravské místodržitelství, v němž prosila, aby u ministerstva kultu a vyučování místodržící její žádost podpořil.²⁰⁹ Dne 23. června 1887 odpověděl hrabě Schönborn z moravského místodržitelství kardinálu Fürstenbergovi a sdělil mu, že na základě rozhodnutí ministra kultu a vyučování ze dne 10. června 1887, pokud se jedná o kongregaci, která v Rakousku dosud neexistovala, musí podle nařízení z 13. června 1858 ordinariát podat vládě informace o církevním schválení kongregace, předmětu její činnosti a organizaci a předložit její stanovy. Kongregace musí také doložit osvědčení o stavu svého majetku.²¹⁰ Na žádost kardinála zaslal Mons. Spiske 3. září 1887 sestřám do Nezamyslic všechny potřebné dokumenty, které pak kardinál předal příslušným úřadům.²¹¹

²⁰⁵ Srv. Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 7. 12. 1886: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 603r – 604r; APWJ B-II/1.

²⁰⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 248.

²⁰⁷ Srv. tamtéž, s. 266.

²⁰⁸ Srv. Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 18. 4. 1887: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 609r – 610v; APWJ B-II/1.

²⁰⁹ Srv. Dopis sestry Augustiny c. k. místodržitelství v Brně, Nezamyslice 18. 4. 1887: APWJ B-II/1.

²¹⁰ Srv. Dopis hraběte Bedřicha Schönborna kardinálu Fürstenbergovi, Brno 23. 6. 1887: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 615r-v; APWJ B-II/1.

²¹¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 249; Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 11. 9. 1887: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 622r.

Protože mezitím již vypršelo platné povolení k pobytu, prodloužilo dne 31. října 1887 moravské místodržitelství toto povolení do konce prosince 1887.²¹² K povolení trvalého usídlení požadoval ještě další upřesnění ohledně příjmů a výdajů kongregace, které sestra Augustina odeslala 20. ledna 1888.²¹³

Po dlouhých měsících očekávání a vroucích modliteb přišla sestrám 14. července 1888,²¹⁴ tedy čtyři měsíce po smrti jejich zakladatele, radostná zpráva následujícího znění:

„Jeho císařská a královská apoštolská Výsost povolila svým rozhodnutím ze dne 26. června letošního roku zavedení Kongregace sester od sv. Hedviky do Předlitavska. V návaznosti na rozhodnutí c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 29. června 1888, č. 13217, vyslovuji státní souhlas s definitivním usazením této kongregace v Nezamyslicích s maximálně 25 členkami k účelu vedení výchovného ústavu pro osiřelé a zanedbané děti obojího pohlaví a pensionátu se školou pro dívky z lépe postavených rodin na uvedeném místě s podmínkou, že sestry nikdy vnesou jakékoli nároky vůči veřejným prostředkům nebo soukromé dobročinnosti.

To Vám sdělují v odpovědi na Váš dopis ze dne 26. ledna 1888, č. 84, a podotýkám, že k žádosti představené předmětné kongregace, Augustiny von Douallier, o udělení rakouského občanství členkám tohoto duchovního řádu může proběhnout odpovídající úřední řízení“.²¹⁵

Odrazem radosti, kterou tato zpráva v nezamyslickém klášteře vyvolala, byl děkovný list matky²¹⁶ Augustiny kardinálu Fürstenbergovi ze dne 16. července 1888, v němž mu vyjádřila hlubokou vděčnost za veškeré jeho zprostředkovatelské úsilí.²¹⁷ Upřímné poděkování zaslala matka Augustina také hraběti Schönbornovi z moravského

²¹² Srv. Dopis c. k. místodržitelství kardinálu Fürstenbergovi, Brno 31. 10. 1887: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 625r.

²¹³ Srv. Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 20. 1. 1888: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 637r-v.

²¹⁴ Srv. Dopis matky Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 16. 7. 1888: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 643r – 644r.

²¹⁵ Srv. Dopis hraběte Bedřicha Schönborna kardinálu Fürstenbergovi, Brno 6. 7. 1888: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 715r, 892r, 917r-v (různé opisy); APWJ B-II/1. Viz příloha č. 10.

²¹⁶ Od doby jmenování sestry Augustiny generální předtavenou kongregace (viz dále v textu) zde užíváme titul „matka“.

²¹⁷ Srv. Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 20. 1. 1888: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 637r-v.

místodržitelství.²¹⁸ O rakouské státní občanství pro 25 sester požádala matka Augustina prostřednictvím arcibiskupa dne 14. září 1888.²¹⁹

Získáním státního souhlasu k trvalému usídlení kongregace sester sv. Hedviky v Rakousku se klášter v Nezamyslicích stal právně a kanonicky mateřským domem. Na základě toho dal olomoucký arcibiskup jako nadřízený mateřského domu kongregace sestře Augustině titul generální představená.²²⁰ Byla jí podřízena filiálka v Bardu a v roce 1886 založená filiálka v Katovicích. Všechny sestry považovaly matku Augustinu za svou generální představenou.²²¹

2.3 Rozvoj činnosti sester sv. Hedviky v Nezamyslicích

K tomu, aby mohly sestry v Nezamyslicích zahájit jakoukoli činnost, potřebovaly nejprve alespoň část zámku učinit obyvatelnou. Když na počátku září 1877 přijely do Nezamyslic první sestry, byly ubytovány na faře, protože v zámku se ještě bydlet nedalo. O tom, jak před příchodem sester nezamyslický zámek vypadal, zanechala zprávu dcera tehdejšího správce farního hospodářství:

²¹⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 251.

²¹⁹ Srv. Dopis matky Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 14. 8. 1888: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 650r.

²²⁰ Titul generální představená dal sestře Augustině kardinál Fürstenberg po obdržení práva k trvalému usídlení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích v červenci 1888. Žádný doklad o tomto jmenování v dostupných materiálech nebyl nalezen. Mohlo by být předmětem dalšího bádání, nakolik bylo toto jmenování – pokud skutečně proběhlo - v kompetenci kardinála Fürstenberga, neboť řádně by měla (snad již po smrti zakladatele) podle stanov kongregace proběhnout volba generální představené. Titul „generální představená“ sestra Augustina užívala již po smrti zakladatele (5. 3. 1888), což je patrné z jejího dopisu kurátorovi kongregace Dr. J. Kayserovi ze dne 12. 5. 1888. Sestra Augustina se totiž cítila být po smrti zakladatele generální představenou kongregace na základě jeho přání, které jí ústně sdělil krátce před svou smrtí. Avšak jmenování generální představené nebylo ani v kompetencích zakladatele, čehož si on sám byl dobře vědom. V každém případě kurátor kongregace Dr. J. Kayser i kardinál Fürstenberg (nejpozději od 6. 7. 1888) tento její titul přinejmenším respektovali, což je patrné z jejich korespondence. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 252, 279, 281; Dopis matky Augustiny kurátorovi kongregace Dr. J. Kayserovi, Vratislav 12. 5. 1888: APWJ B-II/1. Přehled generálních představených kongregace viz příloha č. 4; matka Augustina von Douallier viz příloha č. 11.

²²¹ Není známo, zda kardinál Fürstenberg předložil tyto události v Římě. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 252.

„Ve špinavých zdích a oknech byli někdy zelenou barvou natěrány žaluzie, kromě na východní straně. Tam byla dvojitá okna, celá, kdežto u ostatních oken – zvláště v sále vyčníval malý kouštíček skla na památku, že byli kdysi celé zaskleněné tabulky. Krásná malba, která je dosud uchována v refektáři, [...] byla hodně znečištěna od ptáků, kteří tam i hnízda svá měli a se tam volně živili – protože žaluzie byli místy díravě znetvořené. Po parkétové dlažbě zůstalo málo památky. Ve světnicích i v sále – jen doly mnohé byli pod obilím, které bylo ve všech světnicích až pod okna. [...] Pod okny byla zbořena zeď – tak, že mohl ven lepší vylézt než dveřmi, do zahrady a do dvora“.²²²

Sestry se ihned pustily do práce, kterou řídila a zároveň také velmi obětavě a zručně vykonávala sestra Antonie. Protože sestry neměly k dispozici tolik peněz, aby mohly zaplatit velké množství řemeslníků, musely samy přiložit ruku k dílu. Opravovaly nejprve tři místnosti, v nichž měly bydlet, mezi nimi i bývalý refektář, v němž s velkou námahou a pečlivostí očistily a obnovily nástěnné malby.²²³ Největším pomocníkem sester při všech pracích byl P. Otáhal, který osobně vykonal všechny sklářské práce a také sestrám vypomohl vlastním personálem. Navíc na faře upravil jednu místnost jako dílnu. Postupně přicházeli také lidé z okolí, kteří sestrám při práci v domě pomáhali. Bývalá ovčírna ve dvoře byla přestavěna na třípatrovou sýpku a pokryta novou střechou. Do ní se pak přemístilo obilí ze zámeckých místností. Čeledínům, kteří

²²² *Kláster v Nezamyslicích na Hané a popis domu, zahrady a hospodářství! z roku 1878*, rukopis (bez uvedení autora, bez datace a stránkování): AČPH. Autorku je možné dle v textu zapsaných souvislostí a dle informací ve SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 207 téměř s jistotou ztotožnit s Emilií Dudovou, dcerou tehdejšího správce farního hospodářství, která byla chovankou sester v penzionátu. Dne 1. 9. 1892 vstoupila do noviciátu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích jako první sestra české národnosti a přijala řeholní jméno Ladislava. Věčné sliby složila 22. 8. 1903. Zemřela 20. 8. 1955 v Břežanech, kde je také pohřbena.

²²³ Na stropě byla vyobrazena svatba královny Ester, také na stropě nad čtyřmi dveřmi byly malé obrazy ze Starého zákona: na levé straně mana na poušti, na pravé straně voda vytékající ze skály, do níž udeřil Mojžíš, na protější straně proti vstupu do refektáře byl obraz Jozua a Káleba nesoucích na ramenou hrozen ze zaslíbené země a nad vchodem do refektáře ruka píšící na zeď, která se ukázala králi Baltazarovi. Pod těmito obrazy na rovných zdech byly pak obrazy z Nového zákona: na levé straně Poslední večeře, na pravé straně Pán Ježíš v noci u Nikodéma a nad hlavním vchodem Marie Magdaléna, která umývá nohy Pánu Ježíši. Kolem obrazů na stropě byly namalovány věnce různobarevných růží. Na levé boční stěně od zahrady byla vyobrazena Sodoma a Gomora. Tento obraz byl nejvíce poškozený a musel být několikrát přemalován. Oheň byl ale malován olejovou barvou, která vystupovala i přes nátěr. Po celé délce bočních stěn až ke kamnům byly velké obrazy z doby Římanů – na levé straně vestálky (kněžky Římanů) jak zděšeně spínají své ruce poloklečíc u sloupoví, ve kterém hoří oheň, který udržují. Jedna z nich se zpronevěřila a přísahá věrnost mládenci u sochy boha Merkura a boha Vodana. Za to ji stihl trest, takže se z ní stává strom. Na protější stěně byly vyobrazeny silné děvy, bosé, s kopím a luky vcházejí s velkými psy do lesa na lov. Také bylo vyobrazeno, jaké mívaly koupele: sedí pod stromy u pomníku, z nějž vytéká voda. Dále byly na bočních stěnách obrazy ze středověku - jak stavěli lidé hrady a zámky u vod a na skalách. Srv. *Kláster v Nezamyslicích na Hané*.

bydleli v prostorách zámku, byly zařízeny náhradní byty. Poté se mohlo přistoupit k dalším opravám.²²⁴

Kaplan Wotke mezitím vyučoval sestry Alfonsu a Felicitas základům českého jazyka, jak bylo přáním zakladatele. S vyřizováním potřebných záležitostí sestrám velmi pomáhala paní Dudová, která dobře ovládala oba jazyky. Tuto službu jí Bůh vynahradil tím, že povolal její dceru Emílii jako první českou sestru do Kongregace sester sv. Hedviky.²²⁵

Přes velké množství práce sestra Antonie pravidelně informovala zakladatele o průběhu oprav a prosila jej o rady v různých záležitostech. Kromě jiného se také ptala, zda mohou přijímat děti od tří let a založit školku a dětské hřiště. V dopise z 13. října 1877 otec Robert sestře Antonii odpověděl, že s jejím návrhem zcela souhlasí.²²⁶

V listopadu 1877 byly opravy tak daleko, že se sestry mohly do zámku přestěhovat a zahájit svou činnost. Spočívala v téměř bezplatném přijímání, výchově a vzdělávání chudých a osiřelých dětí. Vůči takové činnosti sestrám úřady nemohly nic vytknout, neboť tím pouze snímaly nepříjemné břemeno z beder státu a obce. Zároveň tím dosvědčovaly, že nejsou na pomoci státu závislé, neboť měly zajištění z mateřince. Sestry se na počátku ujaly šesti sirotků pocházejících převážně z okolí Nezamyslic. O děti, které mluvily pouze česky, se obětavě staraly sestry Alfonsa a Felicitas. Touto činností si sestry získaly důvěru a uznání lidí.²²⁷ Sestry se také ujaly péče o farní kostel.²²⁸

Dne 2. července 1878 udělilo moravské místodržitelství sestrám zároveň s povolením k pobytu souhlas k činnosti zaměřené na výchovu zanedbaných dětí na jeden rok, tedy do 1. července 1879.²²⁹ Bylo zřejmé, že tak krátké časové období by k rozvoji výchovné činnosti mohlo jen těžko dostačovat. Z daného povolení však bylo zřejmé, že sestry budou moci počítat s jeho prodloužením. Na základě směrnice, kterou již v roce 1877 obdrželo moravské místodržitelství,²³⁰ byly také přesvědčeny,

²²⁴ Srv. *Kláster v Nezamyslicích na Hané*; STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 169.

²²⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 207.

²²⁶ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Antonii, Vratislav 13. 10. 1877: APWJ A-II/4/120.

²²⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 208 – 209, 232.

²²⁸ Srv. *Kláster v Nezamyslicích na Hané*.

²²⁹ Dopis c. k. místodržitelství arcibiskupu Fürstenbergovi, Brno 21. 7. 1878: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 553r.

²³⁰ Viz kapitola 2. 2, s. 49.

že mohou vykonávat každou činnost, kterou mají ve stanovách, tedy nejen výchovu zanedbaných dětí v úzkém slova smyslu, i když ta je podle stanov jejich hlavním úkolem. Také arcibiskup již sestry nevyzýval k opatrnosti při rozšiřování jejich činnosti. Naopak chtěl, aby byla vykonávaná v širokém rozsahu.²³¹

Sestry proto začaly v druhé polovině roku 1878 přijímat děvčata ze středních a vyšších vrstev, která jim svěřili jejich rodiče k výchově a vzdělávání. Stejně tak jako ve Vratislavi i zde za tuto péči rodiče sestrám platili.²³² Sestry tak získávaly prostředky na péči o sirotky, které mohly poté přijímat bezplatně, a stávaly se tím méně závislými na finanční podpoře z Vratislavi. Kromě toho sestry vyučovaly děvčata z Nezamyslic a okolí ručním pracím, hudbě, německému jazyku aj. To vše rakouská vláda tiše tolerovala, neboť sestry nečerpaly z veřejných prostředků.²³³

Protože od května roku 1879 měly být v Nezamyslicích již všechny sestry z Vratislavi, připravovaly pro ně sestry nejen místo k bydlení, ale také se jim snažily připravit vhodné pole působnosti. Proto sestra Theresia na počátku roku 1879 zažádala o povolení ke zřízení soukromého výchovného ústavu, což by sestrám umožnilo přijmout více chudých dětí.²³⁴

Když přišly koncem dubna 1879 z Vratislavi do Nezamyslic ostatní sestry, přivedly s sebou několik dětí, jejichž pěstouni si přáli, aby byly i nadále vychovávány sestrami. V roce 1879 bylo v domě dvacet sirotek, o rok později 23 a roku 1881 stoupl jejich počet na 27.²³⁵ Většina těchto dětí pocházela z Nezamyslic a blízkého okolí.²³⁶ Na návrh zakladatele sestry bezplatně přijaly také dva sirotky z Vídně - hlavního města říše, kde 8. prosince 1881 následkem požáru vídeňského divadla zahynulo 400 lidí a mnoho dětí

²³¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 204, 209 - 210.

²³² Podle statut výchovného ústavu, sestavených snad v roce 1878, stálo veškeré zaopatření chovank 12 zlatých nebo korun měsíčně bez výuky hudby a 15 zlatých nebo korun s výukou hudby. Srv. Statuta pro chovanky výchovného ústavu v Nezamyslicích (bez datace): APWJ D-II.

²³³ Srv. STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 170.

²³⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 210 – 211. Schweter zde uvádí, že ještě před 1. červencem 1879 přišlo sestrám z moravského místodržitelství povolení k pobytu (i pro sestry, které přišly z Vratislavi) a k založení penzionátu. Právní subjektivitu však rakouská vláda udělila penzionátu až 10. června 1882, jak bude uvedeno dále v textu.

²³⁵ K tomu viz SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 232.

²³⁶ V seznamu dětí z května 1882 bylo z Nezamyslic a okolí 17 z dvaceti dětí. Srv. Dopis sestry Augustiny c. k. místodržitelství v Brně, Nezamyslice 24. 5. 1882: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 578r-v.

proto osiřelo. Tento krok byl ze strany sester gestem díky rakouské vládě za přijetí v této zemi.²³⁷

Sestra Augustina podle doporučení zakladatele zažádala o úřední schválení klášterní školy, která již pravděpodobně nějaký čas fungovala (patrně na základě povolení k činnosti ze strany moravského místodržitelství), neboť sestry vyučovaly sirotky a děvčata, která byla u nich na výchovu. Ministr pro kult a vyučování udělil vysokým výnosem ze dne 27. května 1882 sestře Theresii Hoffmann státní oprávnění vyučovat na soukromých školách v kategorii „všeobecné obecné školy“. Zároveň bylo výnosem c. k. místodržitelství ze dne 10. června 1882 moravskou školní zemskou radou sestrám vydáno povolení zřídit čtyřtřídní soukromou obecnou školu.²³⁸ Její vedení převzala sestra Theresia Hoffmann.²³⁹ Cílem školy bylo dosáhnout úrovně úplné osmitřídní a vyšší dívčí školy.²⁴⁰ Hlavním vyučovacím jazykem byla němčina, ale byla zde také česká třída pro sirotky a místní děti. Také byla utvořena zvláštní třída pro chlapce, kteří chtěli jít dále studovat na gymnázium. Ty připravovala kandidátka Anna Feierabend tak dobře, že většina z nich mohla přejít na vyšší studia. K velké radosti sester se také několik z těchto chlapců stalo kněžími.²⁴¹

Současně s rozvojem školy se rozšířil i dívčí penzionát, jemuž současně se školou dne 10. června 1882 přiznala rakouská vláda právní subjektivitu. Bylo do něj přijato 50 – 60 děvčat různých národností (z teritorií Horního a Dolního Slezska, Pruska, Čech, Moravy, Rakouska a Uher).²⁴² Většina z nich hovořila německy. Česky mluvící dívky byly podle Prospektu pro výchovný ústav přijaty s cílem dokonale si osvojit německý jazyk. Všem chovankám proto bylo poskytováno vzdělání v německém jazyce ve čtyřtřídní soukromé obecné škole.²⁴³ Do penzionátu byla přijímána děvčata od pěti let a zůstávala až do dovršení 14. roku věku. Dívky, které se chtěly ještě více vzdělávat v hudbě a ženských ručních pracích, mohly zůstat ještě o několik let déle. Hlavní důraz se kladl na náboženské a mravní vzdělání chovanek. Dostalo se jim vzdělání ve všech vyučovacích předmětech, ve všech ženských ručních pracích, ve vedení domácnosti

²³⁷ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Augustině, Vratislav 16. 12. 1881: APWJ A-III/4/130.

²³⁸ Srv. Zpráva sestry Theresie Hoffmann, Nezamyslice 8. 8. 1891: APWJ D-II; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 237 – 238.

²³⁹ Přehled ředitelek/ředitelů klášterní školy viz příloha č. 12.

²⁴⁰ Srv. Statuta pro chovanky výchovného ústavu v Nezamyslicích (bez datace): APWJ D-II.

²⁴¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 237.

²⁴² Srv. tamtéž, s. 238 - 239.

²⁴³ Srv. Prospekt pro „Výchovný ústav svatě Hedviky“, Nezamyslice (bez datace): APWJ D-II.

a podle přání také v hudbě (klavír a housle) a v cizích jazycích (francouzština, angličtina). Dívky mimo povinnou školní docházku byly dle přání vyučovány také ve vaření, praní a žehlení.²⁴⁴

Některým představitelům obecní školy v Nezamyslicích byla dobře fungující soukromá škola od samého počátku (nejspíše pro její německý ráz) trnem v oku, takže proti sestrám vznášeli námitky u zemské školní rady.²⁴⁵ Sestra Augustina si na to postěžovala arcibiskupovi²⁴⁶ i otci Robertovi, který jí v dopise z 28. února 1883 odpověděl: „Co se týká vašeho postavení vůči okresnímu školnímu radovi, důvěřujte Bohu. Konejte svou povinnost a sestry, které jsou už zběhlé v českém jazyce, nechejte hodně mluvit česky. To zažehná veškeré bouře“.²⁴⁷ Z dochovaných písemností není doložitelné, kolik sester nezamyslického konventu se důkladně český jazyk učilo. S jistotou to víme pouze o dříve zmiňovaných sestrách Alfonse a Felicitas, které si český jazyk osvojily jako první a to do té míry, že mohly v tomto jazyce vyučovat. Sestra Alfonsa 22. ledna 1885 zemřela následkem zranění po pádu ze schodů²⁴⁸ a sestra Felicitas 20. října 1889 odešla do Vratislavi.²⁴⁹ Česky se jistě učily i další sestry,²⁵⁰ ale s největší pravděpodobností jich nebylo mnoho. Historická literatura uvádí, že „jen

²⁴⁴ Srv. Statuta pro chovanky výchovného ústavu v Nezamyslicích (bez datace): APWJ D-II.

²⁴⁵ V obci Nezamyslice mělo vyučování dětí dlouhou tradici. Již v 17. století se zde vyučovalo v improvizovaných prostorách. Budova „fární“ školy byla postavena a otevřena v roce 1803 a zřejmě byla jednotřídní. V roce 1832 ji navštěvovalo 34 žáků z Nezamyslic, Mořic, Dřevnovic a Těšic. Školní docházka tehdy byla ještě dobrovolná. Protože však žáků přibývalo, byla v roce 1863 postavena nová škola se třemi učebnami. Když však byla císařským výnosem 14. května 1869 zavedena povinná školní docházka pro všechny děti od 6 do 14 let, v této nové škole se tísnilo přes 150 žáků. Srv. OUTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 137 – 138.

²⁴⁶ Srv. Dopis sestry Augustiny arcibiskupu Fürstenbergovi, Nezamyslice 15. 2. 1883: APWJ D-II.

²⁴⁷ Dopis Mons. Spiskeho sestře Augustině, Vratislav 28. 2. 1883: APWJ A-III/4/132.

²⁴⁸ Podrobně o tom líčí Emilie Dudová ve svých vzpomínkách: „Ct. M. Alfonsa byla velká, šikovná sestřička. Ta se zachytila podpatkem na schůdkách točených v komůrce, jak jsme jí říkaly – staré sakristii, co vedou do kostela dolů a spadla nešťastně na tumbu a vrazila si jedno držadlo od ní do boku a zůstala tam bez sebe. Nikdo tam právě nešel, až teprve kostelník ji našel. Jako upracovaný sedlák, ruce tvrdé – ji chtěl přivést k životu. Tož ji svččenou vodou umýval a pak ji těmi mozolovitými rukami obličej poškrábal jak ji spánky třel, když ještě nikdo nepřicházel, vzal ji do náručí a zaněsl ji nahoru, kde se polekané sestřičky o ni postaraly. Pan doktor musel hned přijít, všechno se udělalo a přece to zůstal zárodek smrti. Uvnitř v boku ji to hnisalo a bolelo. Plný lavor hnisu a krví před smrtí vytékl z toho boku. Ubohá, moc a delší dobu trpěla. Vidím ještě jak její ds. Pán bratr hořce plakal u hrobu na jejím pohřbu. Byl z Německa. Tehdejší kostelník byl sedlák Novotný z II. čísla“, in: *Kláster v Nezamyslicích na Hané*.

²⁴⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 264. Toto rozhodnutí odeslat jednu z mála sester, které ovládaly češtinu, do Vratislavi se nám může v daných souvislostech zdát nepochopitelné. Avšak dnes můžeme v tomto rozhodnutí představené zahlédnout dílo Boží prozřetelnosti: sestra Felicitas byla později zvolena generální představenou kongregace a zasloužila se o sjednocení tehdy rozdělených domů Vratislavi a Nezamyslic. O tomto tématu viz kapitola 3.3.

²⁵⁰ Srv. Dopis sestry Augustiny c. k. místodržitelství v Brně, Nezamyslice 24. 5. 1882: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 577v.

málo sester rozumělo českému kázání²⁵¹ Dorozumivací řečí v konventu byla němčina.²⁵²

V roce 1885 již měly sestry také mateřskou školu pro děti chudých rodičů z Nezamyslic. Docházelo do ní 24 dětí, které v českém jazyce vyučovala jedna sestra, zaměstnaná jako učitelka mateřské školy. Tato škola hrou nalezla velký ohlas i u rodin ze střední třídy.²⁵³

Dobrý věhlas sester učitelek se rozšířil po celém okolí, takže žáků rychle přibývalo. Díky obdrženému právu k trvalému usídlení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích ze dne 6. července 1888 s cílem vedení výchovného ústavu pro osiřelé a zanedbané děti a penzionátu s vyšší dívčí školou mohly sestry počátkem školního roku 1888/89 otevřít šestitřídní obecnou školu. V přezkumném protokolu ze dne 24. května 1889 byla uznána jako „šestitřídní soukromá obecná škola“.²⁵⁴ Povolení k trvalému usídlení a činnosti z 6. července 1888 zahrnovalo podmínku, že sestry nikdy nevznesou jakékoli nároky vůči veřejným prostředkům nebo soukromé dobročinnosti. To znamená, že nedostávaly žádnou (jinak pro státní školy běžnou) státní podporu.²⁵⁵

Od samého počátku byly sestry v Nezamyslicích zatíženy velkým množstvím práce. Ať už se to týkalo rozsáhlých oprav domu, které probíhaly ještě i po příchodu posledních sester z Vratislavi, výchovné či vzdělávací činnosti a v neposlední řadě práce na zahradě a na poli - to vše vyžadovalo mnoho času a sil. Velká chudoba kláštera, způsobená především mnoha výdaji s opravou domu, nedovolovala sestrám přijmout na pomoc laické pracovníky. A tak se stávalo, že některé důležité prvky duchovního života, jako např. exercicie, duchovní četba, mlčení, byly odsouvány a zanedbávány. Čím více však bylo vnější činnosti, o to víc bylo třeba dbát o duchovní život sester, aby neupadly do pochybností, znechucení či rezignace. Protože sestry mohly navštěvovat jen české bohoslužby, při nichž českým kázáním (až na malé výjimky) nerozuměly, sestra Antonie a také její nástupkyně sestra Augustina předčítaly

²⁵¹ SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 240.

²⁵² Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation der Hedwigschwestern*, nepublikovaná práce, Berlin 2002, s. 418. Materiál je uložen v archivu generalátu Kongregace sester sv. Hedviky v Berlíně.

²⁵³ Srv. Dopis matky Augustiny c. k. místodržitelství v Brně, Nezamyslice 13. 11. 1885: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 599r.

²⁵⁴ Srv. Zpráva sestry Theresie Hoffmann, Nezamyslice 8. 8. 1891: APWJ D-II.

²⁵⁵ Srv. Dopis hraběte Bedřicha Schönborna kardinálu Fürstenbergovi, Brno 6. 7. 1888 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 715r; APWJ B-II/1. Viz příloha č. 10.

sestrám ze skrovných zásob německých knih, které si mohly přivést z Vratislavi. V prvních letech pobytu sester v Nezamyslicích několikrát vedli exercicie kněží redemptoristé. Když ale poté nastoupilo několik let bez této duchovní posily, žádaly zvláště sestry Theresia a Felicitas sestru Augustinu, aby znovu pozvala nějakého redemptoristu k vedení exercicií. V srpnu roku 1887 prosila o tuto službu redemptoristy z kláštera v Eggenburgu a prosbu přijal sám rektor P. Johann Aschbacher. Když sestra Felicitas uviděla tohoto malého duchovního otce, řekla udiveně: „To je ten kněz, kterého jsem viděla ve snu a uslyšela jsem hlas: to je ten řeholník, který vám pomůže v duchovním životě“.²⁵⁶ A skutečně tomu tak bylo. Byl člověkem hluboké víry s jasným pohledem na potřeby doby. Zvláštní důraz kladl na dodržování řehole a poslušnost a snažil se pomocí sestrám dát do pořádku nedostatky, které se v konventu objevovaly. Probudil v sestrách novou horlivost a touhu po dokonalosti a stal se tak velkým duchovním dobrodincem kongregace.²⁵⁷

Největší vliv na duchovní život sester však měl – přestože byl daleko od nich – Mons. Robert Spiske, kterému nejvíce ležela na srdci starost o jeho duchovní dcery.

2.4 Zakladatel a konvent v Nezamyslicích

Zakladatel kongregace Mons. Robert Spiske s otcovskou starostlivostí pečoval o jím založenou kongregaci. Mnoho svých sil vynaložil na to, aby sestráм zajistil vhodný azyl, když měly být ze své vlasti vyhnány. Přestože zůstal ve Vratislavi, nadále vykonával úřad generálního rektora kongregace a sestráм duchovně i materiálně velmi pomáhal. Kontakt se sestrami udržoval především prostřednictvím dopisů,²⁵⁸ v nichž jim

²⁵⁶ SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 241.

²⁵⁷ Sr. STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 186 – 187.

²⁵⁸ Dochované dopisy Mons. Spiskeho sestráм do Nezamyslic jsou uloženy v APWJ A-III/4/120 – 137, 140 - 141. Je zde archivováno 20 dopisů, které napsal Mons. Spiske do Nezamyslic v letech 1877 až 1877 představené sestře Antonii Marks, později její nástupkyni sestře Augustině von Douallier. Tyto dopisy byly transkribovány pravděpodobně kolem roku 1980 neznámým autorem, ovšem s častými chybami. Korektury těchto textů provedl P. Ambrosius Roland Straka při zpracování své disertační práce, do jejíhož dodatku tyto upravené přepisy zařadil. Úryvky z dopisů jsou také citovány v hlavním textu ve SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 207 - 242. Dopisy sestry Antonie Mons. Spiskemu v archivu nebyly nalezeny.

podával cenné rady, duchovně je povzbuzoval a informoval je o situaci ve Vratislavi. Pravidelně před Vánoce posílal sestrám do Nezamyslic peníze z úroků za věno, které přinesly při vstupu do kláštera. Podporoval je také ze svého soukromého majetku.²⁵⁹ Některé otázky sester představených ve svých dopisech ponechával bez odpovědi, neboť rozhodnutí ponechával na nich. Vedl je tak k větší samostatnosti a zodpovědnosti za dobro kongregace. Kde však šlo o zásady řeholního života, tam rozhodoval sám tak, jak uznal za vhodné pro upevnění řeholního ducha a pokoje v klášteře.²⁶⁰

Velkou radostí pro sestry bylo, když je otec Robert v Nezamyslicích navštívil. Jeho návštěvy nebyly příliš časté, protože byl jako farář a dómský kazatel značně vytížen. Pokud se mu však podařilo najít za sebe náhradu (zástup), jeho pobyt trval osm i více dní. Příchod otce Roberta býval oznamován vyzváněním zvonů a sestry i děti jej s nadšením vítaly.²⁶¹ Zakladatel si udělal čas, aby si mohl pohovořit s každou sestrou, měl pro ně přednášky a slavil s nimi mši svatou. Dokázal rozptýlit pochybnosti, potěšit nemocné, oživoval nadšení k modlitbě, obětavé práci, vzájemné lásce a poslušnosti. V Nezamyslicích také přijímal do kongregace nové kandidátky a mnohé sestry do jeho rukou složily své řeholní sliby. Každá jeho návštěva byla pro sestry skutečnou duchovní obnovou. Setkával se také s obyvateli Nezamyslic. Jeho přívětivost a otevřenost vůči nim dokonce povzbudila některé k tomu, že jej pozvali na svatbu. A on tato pozvání přijímal, aby podpořil jejich dobré vztahy vůči sestrám.²⁶²

Pravděpodobně první dopis sestrám do Nezamyslic napsal otec Robert 13. října 1877. Protože v té době naplno probíhaly opravy domu, radil sestře Antonii, jak upravit chodby, pokoje, jaký nábytek bude potřeba obstarat apod. Sestry Alfonsu a Felicitas povzbuzoval k pilnému studiu českého jazyka. V dopise také oznámil, že možná ještě

²⁵⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 242.

²⁶⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 226.

²⁶¹ O tom, že při svých návštěvách Nezamyslic se otec Robert zcela bezprostředně setkával s dětmi, svědčí vzpomínky dvou sester. Na jednu z návštěv po celý svůj život vzpomínala sestra Kazimíra Zakopalová (* 30. 1. 1883 v Mořicích u Nezamyslic, † 2. 6. 1977 v Mukařově). Když byla jako malé dítě (zemřela jí maminka, tatínek ji svěřil sestrám) u sester v Nezamyslicích, seděla na zahradě v trávě a plakala. Otec Robert, který ji tak uviděl, se jí ptal, proč pláče. Ona mu vysvětlila, že chlapani, kteří byli na stromě, z něj třáslí švestky a jí padaly na hlavu. Otec Robert ji tehdy vzal do náruče a vyzvedl ji k větším stromu, aby si sama mohla natrhat několik švestek. O něco málo starší sestra Cornelia Smekalová (* 31. 7. 1876 ve Veselí na Moravě, † 19. 7. 1957 v Břežanech) jí při vyprávění tohoto hlubokého zážitku řekla: „Ty jsi byla tehdy ještě malá, ale já už jsem byla větší, já jsem s ním už mluvila!“ Srv. SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 70 – 71, pozn. 251.

²⁶² Srv. STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 186; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 243 – 244.

na podzim přijede na několik hodin, každopádně na požehnání domu.²⁶³ Tento příslib uskutečnil pravděpodobně již v listopadu 1877, poté, co se sestry přestěhovaly do zámku, aby jejich nové sídlo požehnal.²⁶⁴

Z následujícího období, kdy byla vedením nezamyslického konventu pověřena sestra Theresia Hoffmann, žádné dopisy zakladatele do Nezamyslic nejsou dochovány a nejsou zmiňovány ani v historických publikacích. Nemůžeme ale s jistotou říci, že neexistovaly. Jisté je, že v té době měl Mons. Spiske mnoho práce s pruskými úřady, aby Dům svaté Hedviky ve Vratislavi - nakolik jen to bylo možné – uchránil před nepřáteli církve.²⁶⁵

Poté, co se všechny sestry z Vratislavi přemístily do Nezamyslic, požádala sestra Antonie olomouckého arcibiskupa o ustanovení Mons. Roberta Spiskeho mimořádným zповědníkem, aby mohl během svých návštěv sestry zpovídat.²⁶⁶

Koncem roku 1879 prosila sestra Antonie otce Roberta o dovolení, aby směla vyslat sestry s prosbou o almužnu do okolí Nezamyslic, neboť náklady na opravy a chod kláštera byly velmi vysoké. V dopise z 19. prosince 1879 otec Robert tuto její prosbu zamítl. Poukázal přitom na to, že ve Vratislavi panuje ještě větší bída a proto není vhodná doba na vybírání almužny. Vyzýval také sestry k tomu, aby potřebné záležitosti (např. řemeslné práce, zakoupení látky na hábity aj.) vyřizovaly nikoli ve Vratislavi, ale v tom státě a v tom místě, které je tak srdečně přijalo. Zároveň sestrám oznámil, že pro ně u příležitosti 25. jubilea vyhlášení dogmatu o Neposkvrněném Početí Panny Marie (8. prosince 1879) objednal v Paříži sochu Panny Marie²⁶⁷ a přislíbil, že ji posvětit o slavnosti řeholních slibů novicек, které se měly brzy uskutečnit. Všechny novicky, které se připravovaly na složení slibů, otec Robert uznal za hodné a vyjádřil se, že nemá pochybnosti o jejich povolání. Osvědčily se totiž už tím, že od roku 1871, kdy byly přijaty do noviciátu, zůstaly i přes pronásledování a vyhnanství věrné svému povolání.²⁶⁸ Také kandidátky žily se sestrami již 8 až 10 let. O povolání některých z nich

²⁶³ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Antonii, Vratislav 13. 10. 1877: APWJ A-III/4/120.

²⁶⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 208.

²⁶⁵ Toto téma viz kapitola 2.1.

²⁶⁶ Srv. Dopis sestry Antonie olomouckému arcibiskupovi, Nezamyslice (bez datace): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 184r-v.

²⁶⁷ Tato socha je dnes v provinčním domě sester sv. Hedviky v Břežanech.

²⁶⁸ Od roku 1871 byl v Prusku zákaz přijímání nových členů do řeholních řádů a kongregací.

však měl zakladatel pochybnosti, takže žádal od představené i od sester, aby je před přijetím do noviciátu přísně zkoušely.²⁶⁹

Dopis zakladatele z poloviny května 1880 byl psán jako reakce na situaci sestry Josefy Göbel, bývalé představené ve Svidnici, která byla z kongregace před časem vyloučena,²⁷⁰ což zakladateli způsobilo velké starosti. Znovu sestrám připomíná, aby byly ostražitě při přijímání kandidátek a neptaly se přitom svého lidského srdce, nýbrž jen samého Boha, aby nevybíraly podle svých pocitů, ale podle svého svědomí. Moravské děvče, které se hlásilo do kláštera (nejspíše Emílie Dudová), radil přijmout, pokud má řeholního ducha, pokoru a poslušnost, pokud v řeholi nehledá sebe, ale Boha. Přesto, že psal v tak závažné záležitosti, neopomenul se s otcovským zájmem zeptat na věci zcela obyčejné: „Jak to vypadá na zahradě? Kvetou všechny stromy? Daří se setbě a sazenicím? Jak je to v hospodářství? Provedlo se štěpování? Co dělají všechny děti? Je jich hodně?“²⁷¹

V srpnu roku 1880 se sestry začaly obávat hrozící války mezi Rakouskem a Tureckem, možná i Ruskem.²⁷² Sestra Antonie se proto otce Roberta ptala, zda by v případě války mohly přijímat raněné a pečovat o ně. V okamžité odpovědi z 18. srpna 1880 vyjádřil rozhodný souhlas s tímto návrhem: „Je úkolem klášterů, které slouží Bohu, aby v dobách soužení přijaly každou službu, kterou od nich Bůh v dané chvíli žádá. Navíc je to závazek vůči rakouskému státu, který vás všechny přijal, když vaše vlast – Prusko – vás vyhnala. A za třetí, nemůžete mít lepší ochranu pro sebe v době války, než tu, že na vašem klášteře bude vlát bílá vlajka s červeným křížem, kterou přítel i nepřítel respektuje jako neutrální území“.²⁷³ Navrhoval také, že celé podkroví by se mohlo s pomocí státu přebudovat na pokoje pro nemocné. Prosil ale sestry, aby se ještě příliš neznepokojovaly.²⁷⁴ Válka naštěstí nevypukla, takže mohly sestry pokojně pokračovat v dosavadní činnosti.

²⁶⁹ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Antonii, Vratislav 19. 12. 1879: APWJ A-III/4/121.

²⁷⁰ Jako důvod jejího propuštění je uváděna nevěrnost, svévolné opuštění klauzury, rezignace v době enormní pracovní náročnosti. Datum jejího propuštění není známo. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 229, 233; STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation*, s. 177.

²⁷¹ Dopis Mons. Spiskeho sestře Antonii, Vratislav 15. 5. 1880: APWJ A-III/4/123.

²⁷² K tématu více viz KLEINDEL, W., ACKER, I., *Die Chronik Österreich*, München: Chronik-Verl., 1994.

²⁷³ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Antonii, Vratislav 18. 8. 1880: APWJ A-III/4/124.

²⁷⁴ Srv. tamtéž.

Na podzim roku 1880 se chystaly v Nezamyslicích lidové misie, vedené třemi redemptoristy. Sestra Antonie proto předem otce Roberta prosila o povolení, aby v případě, že by nemohl sám přijet, se jeden z nich mohl ujmout vedení exercicií pro sestry. Zakladatel s ohledem na své podlomené zdraví a nedostatek fyzických i psychických sil rád souhlasil s návrhem sestry Antonie a pověřil ji, aby se v této věci ihned obrátila na představeného redemptoristů.²⁷⁵ Na počátku září tedy vedl P. Josef Heidegger z Koclířova osmidenní exercicie pro profesky a poté třídenní exercicie pro novicky a kandidátky. Oba kurzy měly roznítit u sester novou touhu po dokonalosti.²⁷⁶

Velkou radost z požehnaných plodů exercicií měl Mons. Spiske, který brzy po jejich skončení zavítal do Nezamyslic, kde pobyl několik dní. Podle svého příslibu požehnal jím darovanou sochu Panny Marie, která byla považována za poklad nezamyslického kláštera. Protože kardinál Fürstenberg již udělil svůj souhlas k oblačce i ke složení slibů sester, zakladatel potěšil novicky zprávou, že v únoru příštího roku budou moci skládat sliby.²⁷⁷

Protože ještě před tím bylo potřeba vyřešit některé záležitosti, napsal již 2. října 1880 sestře Antonii, aby ještě před oblačkou všechny kandidátky přezkoušela, třebaže už byl udělen souhlas kardinála. V dopise ještě vzpomněl na svou poslední návštěvu v Nezamyslicích:

„Sdělte sestrám, že při své poslední návštěvě v Nezamyslicích jsem byl velice povzbuzen zdravým duchem všech sester, a proto se mé srdce v Nezamyslicích radovalo, nejen z nově osázené zahrady a hospodářství, ale z hloubi duše se raduji dočista ze všeho. Pokračujte jen všechny v tom, abyste utvářely srdce všech dětí v Boží ráje, jen bych si přál, aby zdůrazňování národnosti ze strany sester ustoupilo poněkud do pozadí, musí to dozajista zraňovat milého pana faráře.

Také si myslím, že nemáme vůbec žádný důvod ohánět se svou národností, která vás vyhnala, právě na Moravě, která vás láskyplně přijala a až dosud vám neprojevila nic než lásku.“²⁷⁸

²⁷⁵ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Antonii, Vratislav 21. 8. 1880: APWJ A-III/4/125.

²⁷⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 227 – 228.

²⁷⁷ Srv. tamtéž, s. 228.

²⁷⁸ Dopis Mons. Spiskeho sestře Antonii, Vratislav 2. 10. 1880: APWJ A-III/4/127.

Další milé setkání se uskutečnilo 18. února 1881, kdy zakladatel přijel do Nezamyslic přijmout sliby novickek, k čemuž jej 5. února 1881 zplnomocnil kardinál Fürstenberg. Velké rozčarování však zažily kandidátky, když přišla z olomoucké konzistoře zpráva, že obláčka se konat nesmí, protože dočasně není dovoleno přijímat nové členy. Nezávisle na tom už ale dříve několik kandidátek klášter kvůli dlouhému čekání opustilo. Ty, které dosud vytrvaly, zakladatel povzbuzoval k bezmeznému důvěře v Boží prozřetelnost, aby je uchránil před znechucením. Se zápallem sobě vlastním přednesl novickám hluboce promyšlené exerciční promluvy a 23. února 1881 se v nezamyslickém farním kostele konala první slavnost skládání řeholních slibů v Nezamyslicích. Otec Robert při té příležitosti kázal na slova Ježíšova: „Znám svoje ovce a moje ovce znají mne“. (J 10,14)²⁷⁹ Jedenáct novickek z Nezamyslic a s nimi další tři z Barda přijaly z rukou zakladatele vytoužený modrý závoj.²⁸⁰ Tato krásná slavnost, kterou s vypětím svých sil připravila již nemocná sestra Antonie, přilákala velký počet lidí a získala sestrám mnoho přátel a dobrodinců.²⁸¹

Ještě jednou v témž roce přijel zakladatel do Nezamyslic. Bylo to v říjnu, v době, kdy již po smrti sestry Antonie Marks vedla nezamyslický konvent i celou kongregaci sestra Augustina von Douallier. Otec Robert upozorňoval na potřebu kvalitní přípravy kandidátek na učitelské povolání. Při té příležitosti sestře představené připomněl, aby zažádala o státní schválení klášterní školy, což následně představená učinila.²⁸² Během své říjnové návštěvy ještě otec Robert pohřbíval setru Lucii Nachtigall, která zemřela krátce před jeho příjezdem.²⁸³

V květnu roku 1882 se sestra Augustina obrátila na kardinála Fürstenberga s prosbou o povolení, aby kandidátky, které ještě zůstaly, mohly konečně mít obláčku

²⁷⁹ Celý text kázání se nachází ve SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 510 – 517.

²⁸⁰ Srv. *Matrika sester*, s. 14 – 18.

²⁸¹ Srv. Žádost sestry Antonie kardinálu Fürstenbergovi o souhlas ke složení slibů novickek, Nezamyslice 21. 12. 1880: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 463 - 464. Mezi těmito sestrami byly také pozdější generální představená kongregace matka Felicitas Salutz a provinční představená české provincie matka Perpetua von Adlersfeldt. Obě tyto představené sehrály v dějinách kongregace velmi významnou roli, viz kapitola 3.3.

²⁸² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 237.

²⁸³ Srv. *Matrika pohřbených farnosti Nezamyslice*: Státní okresní archiv (dále citováno: SOkA) Prostějov, fond FÚ Nezamyslice, inv. č. 175, sign. XII g, s. 65; Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 11. 10. 1881: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 475r. Viz příloha č. 13.

a vstoupit do noviciátu.²⁸⁴ Tentokrát obdržel Mons. Spiske okamžitě zplnomocnění, aby vyhověl žádostem kongregace. Přípravné exercicie vedl opět redemptorista P. Ignác Zirník z Litovle. Dne 4. září 1881 pak otec Robert předal řeholní šat a závoj devíti kandidátkám.²⁸⁵ Na tuto první slavnost obláčky v Nezamyslicích přišlo velké množství lidí. Někteří z nich dokonce v kostele vystupovali na lavice, aby na vše lépe viděli. Během oběda pak nezamyslická kapela přišla sestřím zahrát do zahrady pod okna refektáře.²⁸⁶

Až do doby, kdy tyto novicky skládaly své sliby, pravděpodobně zakladatel Nezamyslice nenavštívil. Mezitím ale sestřím napsal několik dopisů. Jeden z nich, datovaný 28. února 1883, odráží nepřátelský postoj vůči klášterní škole ze strany okresního školního inspektora.²⁸⁷ V dopise z 6. června 1883 otec Robert sestřím poděkoval za veršované přání k svátku, ovšem o bohatém dárku, který mu sestry poslaly, píše spíše jako o přítěži. Nikdy si totiž nepotrpěl na dárcích ani na přehnané starostlivosti o jeho osobu. To vše mu bylo na obtíž. Miloval chudobu a k ní také často sestry vyzýval. Dále ve svém listu vyjádřil své přání přijet do Nezamyslic a navštívit nemocného kardinála Fürstenberga. Nařídil sestřím, aby se za něj pomodlily nověnu k Panně Marii Lurdské a ujistil je, že i jejich přátelé ve Vratislavi se modlí za uzdravení jejich kardinála.²⁸⁸ O tom, zda se tato plánovaná návštěva otce Roberta uskutečnila, nevíme. V předvánočním dopisu z roku 1884 povzbuzuje novicky a kandidátky k dobré přípravě na životní krok, který se v blízké době chystají učinit.²⁸⁹

Po dvou a půl letech dne 12. února 1885 složilo všech devět novickek do rukou zakladatele své řeholní sliby a šest kandidátek bylo přijato do noviciátu. Byla to poslední slavnost, které Mons. Robert Spiske předsedal a zároveň také jeho poslední návštěva Nezamyslic.²⁹⁰

²⁸⁴ Srv. Žádost sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi o souhlas k obláčce kandidátek, Nezamyslice 24. 5. 1882: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 481r – 482v.

²⁸⁵ Srv. *Matrika sester*, s. 18 – 20. Pět z těchto devíti novickek mělo učitelské vzdělání, a sice: Sidonie Urban, Methodia Woas, Hedwig von Mandel, Cyrilla Anlauf a Antonia Feierabend. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 235 – 236.

²⁸⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 236.

²⁸⁷ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Augustině, Vratislav 28. 2. 1883: APWJ A-III/4/132. Viz kapitola 2.3, s. 60.

²⁸⁸ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Augustině, Vratislav 6. 6. 1883: APWJ A-III/4/133.

²⁸⁹ Srv. Dopis Mons. Spiskeho sestře Augustině, Vratislav 13. 12. 1883: APWJ A-III/4/135.

²⁹⁰ Srv. *Matrika sester*, s. 18 – 22; Žádost sestry Antonie kardinálu Fürstenbergovi o souhlas ke složení slibů novickek a k obláčce kandidátek, Nezamyslice 8. 8. 1884: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 486r – 487v; Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 10. 2.

V předvánočním dopisu z roku 1885 otec Robert vyjádřil svou bolest nad nebezpečím, které hrozilo nezamyslickému klášteru.²⁹¹ Napsal o tom:

„Nebezpečí, které hrozilo řádu v Rakousku, mě nekonečně znepokojilo a byl jsem bezradný. Jsem toho názoru, že pouze cvičení ve svaté řeholi, pouze nejvěrnější působení při výchově mládeže a neotřesitelná vzájemná láska sester, stejně jako neustálé posvěcování mohou odvrátit zmíněnou bouři a svolat na pomoc Boží milosrdenství.

[...] Ani na okamžik se nepouštějte Boha, aby vás zachoval ve své milosti a nedal vám padnout. Pozdravujte pana děkana a otce Josefa. V neustálé modlitbě za Vás Váš R. S.“²⁹²

O rok později přišla sestrám do Nezamyslic radostná zpráva. V dopise z 2. prosince 1886 jim otec Robert oznámil, že byl v Prusku zrušen dekret, rozhodující o vyhnání Kongregace sester sv. Hedviky ze Slezska, čímž se sestrám otevřela cesta zpět do vlasti. Naskytla se možnost ujmout se sirotčince v Katovicích,²⁹³ kam skutečně ještě 18. prosince odjely tři sestry se sliby a dvě novicky.²⁹⁴ Sedmiletá snaha P. Spiskeho a přátel kongregace o její navrácení do Slezska přinesla své plody.²⁹⁵

V letech 1886 až 1888 zakladatel usiloval především o dvě věci: o návrat sester do Domu svaté Hedviky ve Vratislavi a o získání práva k trvalému usídlení sester v Nezamyslicích. Obou těchto cílů se podařilo dosáhnout. Dne 5. března 1888 v 17.30 hodin obdržel P. Robert Spiske dopis od vratislavského biskupa Georga Koppa ohledně opětného přijetí vedení Domu sv. Hedviky ve Vratislavi.²⁹⁶ Tři hodiny po obdržení této radostné zprávy zakladatel kongregace Mons. Robert Spiske zemřel. Na druhý den došly sestrám do Nezamyslic dvě zprávy. Jedna o úmrtí jejich otce zakladatele a druhá o možnosti návratu sester do Vratislavi. Ta druhá byla velkou útěchou pro sestry, zarmoucené nečekanou smrtí jejich duchovního otce. Sestra Augustina se následně s několika sestrami jako zástupkyněmi celé kongregace vypravila do Vratislavi na jeho pohřeb.²⁹⁷

1885: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 504r-v; Dopis sestry Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 18. 2. 1885: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 499r-v.

²⁹¹ Prozatím nevíme, o jaké nebezpečí se jednalo.

²⁹² Dopis Mons. Spiskeho sestře Augustině, Vratislav 15. 12. 1885: APWJ A-III/4/137.

²⁹³ Zde v roce 1924 vznikla nová polská provincie. K tématu více viz SÜSENBEOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 51 – 55.

²⁹⁴ Byly to sestry: Magdalena Baumgärtner jako představená, Bronislawa Kullik a Franziska Kostrzewa (poslední dvě byly Polky) a novicky Katharina Schinke a Hilaria Tschirn.

²⁹⁵ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia sióstr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 163.

²⁹⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 539.

²⁹⁷ Srv. tamtéž, s. 245, 262.

Právo trvalého usídlení získaly sestry v Nezamyslicích čtyři měsíce po smrti otce Roberta, 6. července 1888. Dne 15. října 1888 se v Nezamyslicích konala oblačka jedenácti kandidátek, které jako první neobdržely řeholní šat z rukou zakladatele, ale z rukou prvního kurátora nezamyslického konventu, děkana Leopolda Otáhala.²⁹⁸ Také pět novic (mezi nimi i dvě z Katovic) složilo řeholní sliby.²⁹⁹ Do svého původního mateřince ve Vratislavi se asi polovina sester profesek vrátila po dlouhém vyjednávání s hraběnkou Eleonorou Stolberg koncem října 1889.³⁰⁰ Mezi prvními tam odjela také matka Augustina, která před tím ustanovila představenou konventu v Nezamyslicích svou rodnou sestru, matku Bernardu von Douallier.³⁰¹

Od příchodu sester do Nezamyslic v roce 1877 až do návratu části sester do Vratislavi zemřelo v Nezamyslicích jedenáct sester.³⁰²

²⁹⁸ Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 14.

²⁹⁹ Srv. *Matrika sester*, s. 20 – 26.

³⁰⁰ Srv. NIEDZIELA, G., *Historia sióstr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła*, s. 165; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 264.

³⁰¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 373. Přehled místních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 6.

³⁰² Seznam sester zemřelých v Nezamyslicích viz příloha č. 7.

3 NEZAMYSLICE A DOČASNÉ ROZDĚLENÍ KONGREGACE 1889 – 1906

Od roku 1888 byla matka Augustina von Douallier generální představenou kongregace. Díky obdržení povolení k návratu do Pruska a také k opětovnému převzetí Domu sv. Hedviky ve Vratislavi se po desetiletém vyhnanství koncem října 1889 vrátila přibližně polovina sester i s matkou Augustinou z Nezamyslic do Vratislavi.³⁰³ Ostatní sestry zůstaly kvůli škole a penzionátu v Nezamyslicích. Přestože generální představená matka Augustina pobývala ve Vratislavi, klášter v Nezamyslicích byl nadále kvůli podmínce rakouských úřadů zákonným mateřincem kongregace, jemuž byl dům ve Vratislavi podřízen. Avšak pro vratislavské sestry, které po návratu z vyhnanství vnímaly pozici domu ve Vratislavi v jeho původní roli mateřince, bylo takové uspořádání nepřijatelné. V roce 1894 došlo k rozdělení kongregace na dvě na sobě nezávislé části, přičemž jedna měla hlavní sídlo ve Vratislavi, druhá v Nezamyslicích. Díky značnému úsilí představených obou částí kongregace a ústupku rakouské vlády se dne 15. listopadu 1906 kongregace opět sjednotila. Tímto dnem byla zároveň zřízena česká provincie, do roku 1918 označována jako rakouská. Z kmenového domu v Nezamyslicích se stal provincialát a usídlil se zde i noviciát.

3.1 Kontinuita domů Vratislav a Nezamyslice za matky Augustiny von Douallier 1889 - 1894

Sestry, které se vrátily do Vratislavi, začaly ve svém původním mateřinci rozvíjet výchovnou činnost. Matka Augustina se zasloužila o to, že se sestry mohly brzy vrátit do svých dřívějších filiálek. Přestože se zdravotní stav matky Augustiny zhoršoval,

³⁰³ *Catalogus Cleri Archidioeceseos Olomucensis* (dále citováno: CCAO) 1890, s. 240, katalog uvádí, že v roce 1890 bylo v Nezamyslicích 26 sester. Mezi nimi je jmenována matka Augustina von Douallier jako generální představená.

vyvinula ještě úsilí o papežské schválení (aprobaci) kongregace. Ačkoli pobývala ve Vratislavi, se žádostmi kongregace se nadále obracela na arcibiskupa olomouckého, kardinála Bedřicha Fürstenberga, kterého uznávala jako nadřízeného zákonného mateřince v Nezamyslicích. Proto se na něj 24. září 1890 obrátila s prosbou, aby její žádost o schválení kongregace předal do Říma.³⁰⁴ Do této žádosti matka Augustina vložila požadavek zavedení přísné klauzury, jak ji znala u sester voršilek. V praxi by to znamenalo, že každý klášter by byl autonomní. Tím by se vratislavský dům vyňal z podřízenosti domu nezamyslickému a mohl by opět být právoplatným mateřincem a dům v Nezamyslicích by zároveň měl v souladu s požadavkem rakouské vlády vlastní samosprávu nezávislou na zahraničním domě. Tato změna by zároveň vedla k rozdělení sester na chórové (sestry učitelky) a laické (sestry pečující o chod domu). Taková změna struktury a charakteru kongregace se však neshodovala s úmyslem zakladatele.³⁰⁵

V květnu 1891 přišla kardinálu Fürstenbergovi odpověď z Říma, která požadovala dodání zprávy o aktuálním stavu kongregace, svědectví biskupů, v jejichž diecézích kongregace působí, a stanov kongregace. Požadavek týkající se zavedení přísné klauzury byl zamítnut.³⁰⁶ S dodáním požadovaných dokumentů matka Augustina nespěchala, neboť ještě nebyl vyjasněn vztah mezi domy ve Vratislavi a v Nezamyslicích.³⁰⁷

Noviciát kongregace se po odchodu sester do Vratislavi nadále nacházel v Nezamyslicích. Úřad novicmistrové vykonávala matka Bernarda von Douallier,³⁰⁸ která byla zároveň představenou nezamyslického konventu.³⁰⁹ Dne 27. září 1890 složilo v Nezamyslicích řeholní sliby deset novicetek a šest kandidátek bylo přijato do noviciátu.³¹⁰ Exercicie pro sestry každoročně vedli kněží redemptoristé.³¹¹

³⁰⁴ Srv. Dopis matky Augustiny kardinálu Fürstenbergovi, Nezamyslice 24. 9. 1890: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 851r – 852r. K tématu vývoje stanov kongregace viz SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 31 – 41.

³⁰⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 83, 253.

³⁰⁶ Dopis z Kongregace pro biskupy a řeholníky, Řím 27. 5. 1891: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 858r-v.

³⁰⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 253.

³⁰⁸ Přehled novicmistrových v Nezamyslicích viz příloha č. 16.

³⁰⁹ V *CCAO 1890 – 1893* je matka Bernarda uváděna pouze jako novicmistrová, nikoli jako představená. V seznamech je uváděna matka Augustina jako generální představená, i když přebývala ve Vratislavi. Srv. *CCAO 1890 – 1893*. Přehled místních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 6.

³¹⁰ Srv. *Matrika sester*, s. 22 – 26, 32. Jedna z novicetek tohoto ročníku, sestra Seraphia Neudecker, zemřela 16. 9. 1889. Seznam sester zemřelých v Nezamyslicích viz příloha č. 7.

³¹¹ Srv. Dopisy kurátora Leopolda Otáhala arcibiskupskému ordinariátu, Švábenice 4. 7. 1892, 6. 7. 1891, 25. 7. 1890: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 153r-v, 157r, 160r-v; Dopis

Dne 29. října 1891 se matka Augustina obrátila na kardinála Fürstenberga s prosbou, aby tři kandidátky mohly mít obláčku ve Vratislavi. Na to jí kardinál Fürstenberg 9. listopadu 1891 odpověděl, že s jejím návrhem nemůže souhlasit. Zdůraznil přitom podmínku rakouské vlády, týkající se nezávislosti mateřince v Nezamyslicích na jiném zahraničním domě. Trval na tom, aby nadále všechny novicky kongregace měly obláčku i noviciát v Nezamyslicích.³¹²

Již o měsíc později, dne 15. prosince 1891, se však konala obláčka pěti kandidátek ve Vratislavi se schválením vratislavského biskupa kardinála Koppa.³¹³ Řeholní šat kandidátkám předal kurátor sester ve Vratislavi Dr. Kayser.³¹⁴ Byla to první obláčka ve Vratislavi po dvaceti letech. Tato slavnost byla pro vratislavské sestry velkou radostí a zároveň posílením pozice vratislavského domu.³¹⁵ Souhlasem kardinála Koppa s vykonáním obláčky ve Vratislavi povstal druhý noviciát kongregace. Kardinál Kopp byl přesvědčen, že bude pro jeho diecézi prospěšné, když budou sestry formovány v původním mateřinci³¹⁶ ve Vratislavi pod dohledem diecézního biskupa a odtud budou vysílány do slezských filiálek. Další obláčka jedenácti kandidátek se konala ve Vratislavi 16. května 1893. Novicky vedla z vlastní iniciativy generální sekretářka sestra Felicitas Salutz, protože žádná mistrová noviciátu ve Vratislavi nebyla jmenována.³¹⁷

V Nezamyslicích noviciát existoval dále. Dne 28. července 1892 požádala generální představená matka Augustina prostřednictvím kurátora nezamyslického konventu P. Leopolda Otáhala arcibiskupský ordinariát v Olomouci o schválení

kurátora Leopolda Otáhala arcibiskupskému ordinariátu, Švábenice 3. 8. 1893: ZAO-O, fond Arcibiskupská konsistoř v Olomouci (dále citováno: ACO), sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

³¹² Srv. Dopis kardinála Fürstenberga matce Augustině, Kroměříž 9. 11. 1891 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 716r – 717r; APWJ B-II/1. Tento dopis se stal v roce 1894 důkazním materiálem při jednáních, které vyústily v rozdělení kongregace. Viz příloha č. 15.

³¹³ Zde se rozcházím s tvrzením Schwetera, který uvádí, že matka Augustina se podřídila rozhodnutí olomouckého arcibiskupa a tři vratislavské kandidátky odeslala do Nezamyslic. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 284.

³¹⁴ Přehled kurátorů kongregace viz příloha č. 17.

³¹⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 267.

³¹⁶ Zdá se, že kardinál Kopp považoval vratislavský klášter za mateřinec. Měl k tomu pádný důvod, neboť ve stanovách kongregace stálo, že generální představená má své sídlo v mateřinci. A matka Augustina von Douallier si za své sídlo zvolila právě Vratislav, místo, které před tím, než jej sestry byly nuceny opustit, mateřincem bylo. Z toho důvodu se také kardinál Kopp cítil být oprávněn k rozhodování o kongregaci, která – podle jeho mínění – měla svůj mateřinec v jeho diecézi.

³¹⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 267, 278, 284 - 285. Schweter trvrdí, že kardinál Kopp si ke zřízení noviciátu ve Vratislavi vyžádal papežské zplnomocnění. To se ale v APWJ nepodařilo dohledat.

ke složení slibů pěti novicetek a přijetí do noviciátu devíti kandidátek. Všechny novicky pocházely ze slezského Pruska a po slibech se měly vrátit zpět do Vratislavi. Pět kandidátek bylo ze slezského Pruska a čtyři z Moravy. Slavnost obláčky a slibů se konala v Nezamyslicích 1. září 1892.³¹⁸

Dne 20. srpna 1892 zemřel kardinál Fürstenberg, v němž sestry ztratily svého velkého dobrodince a zároveň nejvlivnějšího přímluvce (nejen) u římských církevních úřadů.³¹⁹ Nástupcem kardinála Fürstenberga na arcibiskupském stolci v Olomouci byl 8. listopadu 1892 zvolen Theodor Kohn.³²⁰ Intronizován byl 12. února 1893.³²¹ Sestry sv. Hedviky z Nezamyslic svému novému arcibiskupovi spolu se svěřenými dětmi předaly uvítací listy.³²²

V roce 1893 nařídil kardinál Kopp biskupskou vizitaci kláštera sester sv. Hedviky ve Vratislavi. Jejím vykonáním pověřil probošta Kaysera a spirituála sester voršilek Scholze. Výsledek vizitace, která proběhla 14. června 1893, nebyl příliš příznivý. Kardinál požadoval prodloužení času k modlitbě, obsazení úřadů představené, mistrové noviciátu a radních sester a pro nejasnost zvolení matky Augustiny jako generální představené požadoval uspořádání volby generální představené kongregace. Dále žádal vyjasnění vztahu mateřince ve Vratislavi k ostatním filiálkám a zvláště k domu v Nezamyslicích, aby se mohlo zařídit pozvání sester k volbě. Matka Augustina kardinálu Koppovi objasnila, že generální představenou byla jmenována zakladatelem krátce před jeho smrtí.³²³ Ačkoli ještě od úmrtí zakladatele neuplynul její šestiletý úřad generální představené, podřídila se požadavku uspořádání volby. Postavení jednotlivých domů kongregace kardinálovi vysvětlila tak, že od chvíle, kdy se sestry vrátily

³¹⁸ Srv. *Matrika sester*, s. 26 – 30; Dopis kurátora Leopolda Otáhalo arcibiskupskému ordinariátu, Švábenice 28. 7. 1892: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 689r-v.

³¹⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 252 – 253.

³²⁰ Srv. JONOVÁ, J., *Theodor Kohn kníže – arcibiskup olomoucký*, s. 35 – 36. O Theodoru Kohnovi více in: JONOVÁ, J., „Doufám, že je ten Žid již pokřtěný“ (Taaffe) *Přístup k židovskému původu olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna*, in: PÁLKA, P. (ed.), *Židé a Morava. Sborník příspěvků přednesených na konferenci konané v muzeu Kroměřížska dne 11. listopadu 2009*, Kroměříž, 2010, s. 58 – 74; JONOVÁ, J., *Olomoucký arcibiskup ThDr. Theodor Kohn ve zprávách vídeňské nunciatury zasílaných Svatému stolci*, in: *Studia Theologica* 35, 1/2009, s. 43-60; JONOVÁ, J., *První olomoucký arcibiskup – nešlechtic: Prof. ThDr. Theodor Kohn*, in: ČERNUŠKA, P., POSPÍŠIL, C. V. (ed.), *Vydávat počet ze své naděje. Sborník k 60. narozeninám Mons. Jana Graubnera, Velkého kancléře CMFT UP v Olomouci*, Univerzita Palackého, Olomouc 2008, s. 172 – 196; JONOVÁ, J., *Theodor Kohn. Kněz, profesor a zvolený arcibiskup olomoucký*, CMFT UP v Olomouci - licenciátní práce, Olomouc 2007.

³²¹ Srv. JONOVÁ, J., *Theodor Kohn kníže – arcibiskup olomoucký*, s. 51.

³²² Tyto listiny jsou uloženy v ZAO-O, fond AO, inv. č. 4260, sign. KH 62 (bez foliace).

³²³ Na to, že byla jmenována generální představenou také kardinálem Fürstenbergem, se neodvolávala, neboť to byl arcibiskup jiné diecéze.

z Nezamyslic do Vratislavi, užívá vratislavský dům znovu svých dřívějších práv mateřince a všechny další domy jsou jeho filiálkami. Pouze pro ústav v Nezamyslicích, v němž je 23 sester a 8 novicek, rakouská vláda vyžaduje, aby byl samostatným mateřincem. Tuto informaci doložila dopisem kardinála Fürstenberga ze dne 9. listopadu 1891, v němž kardinál připomínal, že rakouská vláda stanovila, že „povoluje přijetí ctihodné kongregace do rakouského státního svazu za podmínku, že se klášter v Nezamyslicích založí jako samostatný mateřinec na Moravě, což se i stalo“.³²⁴ Na základě toho matka Augustina kardinálu Koppovi sdělila, že nezamyslické sestry již nemají právo volit generální představenou pro mateřinec ve Vratislavi.³²⁵ Kardinál Kopp této informaci porozuměl tak, že Nezamyslice již jsou samostatný a od Vratislavi oddělený mateřinec. Proto nic nenamítal vůči tvrzení, že nezamyslické sestry v této volbě nemají právo volit.³²⁶

Z výše uvedeného sdělení matky Augustiny kardinálu Koppovi jasně vyznívá její postoj k oběma hlavním domům kongregace. Ačkoli klášter v Nezamyslicích považovala za zákonný mateřinec, na dům ve Vratislavi nahlížela ve stejné pozici, jakou měl v době před vyhnáním. Tato podvojnost však byla právně i kanonicky dlouhodobě neudržitelná. Volba nové generální představené ve Vratislavi, kterou kardinál Kopp na základě vysvětlení matky Augustiny stanovil na šesté výročí úmrtí zakladatele 5. března 1894, znamenala zásadní krok k rozdělení kongregace.³²⁷

V té době byly právní vztahy klášterů v Nezamyslicích a ve Vratislavi známé jen představeným, které byly zároveň rodnými sestrami. Ostatní sestry naplňující čas každodenní chválou Boha a službou nejpotřebnějším neměly přehled o politických podmínkách, jimiž se musely oba domy řídit.³²⁸ Je otázkou, nakolik obě matky představené domýšlely možnost komplikací v případě posunu stávajících okolností soužití obou domů.

³²⁴ Dopis kardinála Fürstenberga matce Augustině, Kroměříž 9. 11. 1891 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 716r - 717r. Viz příloha č. 15.

³²⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 279 - 280.

³²⁶ Srv. Dopis kardinála Koppa arcibiskupu Kohnovi, Vratislav 12. 4. 1894, ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 712r - 713r.

³²⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 281.

³²⁸ Srv. tamtéž, s. 285.

3.2 Dočasné rozdění Kongregace 1894 - 1906

Když 5. března 1894 vypršel šestiletý úřad generální představené matky Augustiny von Douallier, uskutečnila se z nařízení kardinála Koppa volba generální představené ve Vratislavi. Komisařem byl ustanoven kurátor kongregace probošt Kayser a spirituál Scholz z farnosti sv. Voršily. Volba se na základě rozhodnutí matky Augustiny uskutečnila bez vědomí a bez účasti sester z Nezamyslic. V té době bylo v Nezamyslicích 23 profesek a 8 novic, na území Slezska bylo 39 profesek, 17 novic a 17 kandidátek. Volební právo měly sestry, které měly nejméně dva roky po slibech, ve Slezsku to bylo 32 sester. Generální představenou bylo možné volit ze sester, které měly nejméně 40 let věku a nejméně 10 let po slibech, vybíralo se také pouze ze sester pobývajících ve Slezsku. Dvacet sester z filiálních domů zaslalo své hlasovací lístky náležitě uzavřené a zapečetěné, dvanáct sester z Vratislavi předalo své hlasy přímo na místě. Po sečtení všech hlasů žádná ze sester nezískala potřebnou absolutní většinu 17 hlasů. Nejvíce hlasů získaly sestry Felicitas Salutz a Aloysia Baer, ředitelka mateřské školy v Bardu. Proto musela být podle stanov uspořádána nová volba mezi těmito dvěma sestrami. Kurátor Kayser stanovil den volby na pondělí 12. března s požadavkem, aby sestry z filiálek zaslaly své hlasovací lístky do pátku 9. března. V této volbě získala absolutní většinu hlasů sestra Felicitas Salutz.³²⁹ Ještě tentýž den volbu nové generální představené potvrdil kardinál Kopp. Výsledek volby byl oznámen všem sestřím, novickám a kandidátkám přítomným ve Vratislavi a také všem sestřím ve slezských filiálkách. Sestry svou novou generální představenou matku Felicitas přijaly s velkou radostí.³³⁰

Dne 21. dubna 1894 se pod vedením kurátora Kaysera uskutečnila ještě volba tří sester generální rady. Zvoleny byly sestry: Paula Kuchendorff, Raphaela Ramnitz a Magdalena Baumgärtner. Sestru Aloysii Baer, která nebyla zvolena do generální rady, protože pobývala v Bardu, jmenovala nová generální představená svou zástupkyní (prefektkou). Později povolala sestru Aloysii do Vratislavi a jmenovala ji generální vikářkou.³³¹

³²⁹ Viz přílohy č. 4 a 18.

³³⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 279 – 282.

³³¹ Srv. tamtéž, s. 282.

Mezitím se dne 2. dubna 1894 na přání kardinála Koppa dřívější generální představená matka Augustina vrátila se svou ošetřovatelkou sestrou Nepomucenou do Nezamyslic.³³² Matka Augustina přijala přání kardinála Koppa a rozloučila se navždy s místem, kde před 35 lety v den založení kongregace přijala řeholní šat z rukou zakladatele. Vratislavské sestry v čele se svou generální představenou se s ní rozloučily s úctou a vděčností za vše, co pro kongregaci vykonala. Sestry v Nezamyslicích ji přijaly do svého společenství.³³³

Volba nové generální představené ve Vratislavi nezamyslické sestry velmi zaskočila, neboť o ní nebyly nijak informovány a dozvěděly se o ní 18. března 1894 od cizích osob z privátní korespondence. Volba jim nebyla ani předem avizována, a především, ani následně jim vůbec nebylo oznámeno, že mají novou generální představenou.³³⁴ Dne 19. března 1894 napsala sestra Theresia Hoffmann z Nezamyslic nové generální představené matce Felicitas Salutz jménem všech nezamyslických sester dopis, v němž vyjádřila svou obavu, že jsou nezamyslické sestry považovány za oddělené od Vratislavi a vyjádřila se proti takovému uspořádání. Sestry by je přijaly jen v případě, kdyby je požadovali ordináři obou míst. Uvedla zároveň, že sestry v Nezamyslicích nezpochybňují výsledek volby a přejí jí hojnost Božího požehnání.³³⁵ Tento list však sestra Theresia nedešlala ihned, ale až s pozdějším dopisem z 5. dubna 1894, v němž vyjádřila trvajících nejistotu o stavu věcí a znovu sdělila, že sestry v Nezamyslicích si odloučení od Vratislavi nepřejí.³³⁶ Dopis podobného znění zaslala sestra Theresia také kurátoru Kayserovi. Ani srdečný dopis matky Felicitas ani opatrné vysvětlení Dr. Kaysera nepomohly zmírnit vzrušení v Nezamyslicích.³³⁷

Matka Bernarda už 2. dubna 1894 napsala kardinálu Koppovi, že všechny sestry v Nezamyslicích jsou toho mínění, že volbou generální představené bez jejich účasti byl svazek s Vratislaví rozvázán. Požadovala proto obnovení této jednoty a o jednání

³³² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 282 – 283. Schweter uvádí, že důvodem tohoto rozhodnutí kardinála Koppa byla snaha ušetřit matku Augustinu v době nových změn ve Vratislavi bojů a bolestí, které by vedly ke zhoršení jejího zdravotního stavu.

³³³ Srv. tamtéž, s. 283.

³³⁴ Pro dokreslení situace je třeba vnímat, že nejen kurýrní, ale i poštovní spojení bylo v té době již samozřejmou záležitostí.

³³⁵ Srv. Dopis sestry Theresie Hoffmann generální představené matce Felicitas Salutz, Nezamyslice 19. 3. 1894: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052 (bez foliace, vloženo mezi f. 735 a 736).

³³⁶ Srv. tamtéž.

³³⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 285.

s olomouckým arcibiskupem v této záležitosti.³³⁸ V reakci na tuto zprávu zaslal kardinál Kopp 12. dubna 1894 dopis arcibiskupu Kohnovi, v němž obhajoval způsob volby ve Vratislavi. Protest moravských sester vůči volbě chápal jako neopodstatněný, neboť na základě informací matky Augustiny považoval již před volbou nezamyslický konvent za samostatný mateřinec.³³⁹

Dne 16. dubna 1894 proběhlo v Nezamyslicích tajné hlasování, zda má konvent zůstat sjednocený s Vratislaví a v tom případě podřízený vratislavskému mateřinci, nebo zda má zůstat samostatný a nezávislý, oddělený od Vratislavi. Z 22 sester, které měly hlasovací právo, se 7 vyslovilo pro zachování jednoty s Vratislaví, 15 sester hlasovalo pro odloučení. Nutno podotknout, že pokud by se sestry podřídily vratislavskému mateřinci, mohly by být pro nedodržení podmínky rakouské vlády z Rakouska vyhnány. Sestry, které hlasovaly pro zachování jednoty, doufaly, že Bůh ukáže prostředky, jak zachovat nezamyslický klášter i v případě jeho podřízenosti zahraničnímu mateřinci, ostatních 15 sester se s těžkým srdcem rozhodlo pro odloučení, s nadějí, že nepotrvá dlouho. Většinou hlasů tak bylo rozhodnuto o rozdělení kongregace. Výsledek hlasování oznámila matka Bernarda arcibiskupu Kohnovi, který následně zaslal kardinálu Koppovi tuto záležitost k vyjádření.³⁴⁰ Kardinál Kopp dne 10. května 1894 arcibiskupu Kohnovi odpověděl, že prohlášení o nezávislosti nezamyslického konventu neklade žádné překážky.³⁴¹

Matka Bernarda byla iniciátorkou úsilí o zachování práv mateřince pro klášter v Nezamyslicích. Poukazovala jednak na nutnost vděčnosti zesnulému kardinálu Fürstenbergovi, který sestrám kromě poskytnutí azylu ve své diecézi také pomohl k získání práva trvalého usídlení, a také – a to především – na vyslovené přání zakladatele, aby se v případě získání práva k trvalému usídlení Nezamyslice staly mateřincem. Upozorňovala na to, že zakladatel nikdy neřekl ani nenapsal, že by se měl dům ve Vratislavi znovu stát mateřincem.³⁴² Na otázky, které vyvstaly ohledně

³³⁸ Srv. Dopis M. Bernardy kardinálu Koppovi, Nezamyslice 2. 4. 1894: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 718r - 719r.

³³⁹ Srv. Dopis kardinála Koppa arcibiskupu Kohnovi, Vratislav 12. 4. 1894: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 712r – 713r.

³⁴⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 286.

³⁴¹ Srv. Dopis kardinála Koppa arcibiskupu Kohnovi, Vratislav 10. 5. 1894: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 724r.

³⁴² Srv. Dopis M. Bernardy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 18. 4. 1894: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 720r – 721v.

prostředků na zajištění mateřince v Nezamyslicích, odpověděla tím, že zakladatel již za svého života uložil 72 000 zlatých na tento účel, přičemž část peněz se nachází na biskupské kurii v Olomouci a část v jejích rukou.³⁴³

Ačkoli arcibiskup Kohn nebyl rozdělení kongregace nakloněn, na přání matky Bernardy nakonec na počátku roku 1895 uznal samostatnost a nezávislost nezamyslického konventu, čímž potvrdil rozdělení kongregace.³⁴⁴ Dne 25. června 1895 se uskutečnilo uspořádání majetkoprávního oddělení domů Vratislav a Nezamyslice.³⁴⁵ Toto definitivní rozdělení pro nezamyslický konvent zároveň znamenalo konec finanční podpory z Vratislavi a také konec přílivu dětí ze Slezska do školy a penzionátu.³⁴⁶

Na konci roku 1894 zažádalo sedm sester z Nezamyslic bez vědomí matky Bernardy generální představenou matku Felicitas o souhlas, aby se mohly vrátit do Vratislavi. Byly mezi nimi ředitelka školy sestra Theresia Hoffmann, její zastupující učitelka sestra Pankratia Grossek, dlouhodobě nemocná učitelka sestra Stanislai Bittner a další čtyři sestry, které pracovaly v domácnosti. Protože jim však tento souhlas nemohla dát generální představená, ale olomoucký arcibiskup, kterému byly podřízeny, uvědomila matka Bernarda o této záležitosti arcibiskupa Kohna a upozornila, že za tyto sestry musí zajistit náhradu. Přesto ale u arcibiskupa jejich přání podpořila.³⁴⁷ Kardinál ale svůj souhlas oddaloval. Mezitím dne 5. února 1895 zemřela ředitelka školy sestra Theresia Hoffmann.³⁴⁸ Vedení školy po ní převzala mladá a velmi schopná sestra Pankratia Grossek.³⁴⁹ Arcibiskup Kohn proto udělil povolení k přesídlení do Vratislavi všem žádajícím sestrám kromě sestry Pankratie s tím, že za ni nejprve musí být nalezen zástup. Dne 11. května 1895 bylo se schválením kardinála Koppa do kláštera ve Vratislavi přijato šest sester z Nezamyslic. Byly to sestry: Ursula Kallbacher, Barbara Skarabis, Katharina Schinke, Elekta Grella, Benedikta Denkmann a Stanislai

³⁴³ Srv. Dopis M. Bernardy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 20. 5. 1894: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 737r - 738r.

³⁴⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 288.

³⁴⁵ Srv. Potvrzení M. Felicitas Salut z o majetkovém vyrovnání, Vratislav 25. 6. 1895: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

³⁴⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 376.

³⁴⁷ Srv. Dopis matky Bernardy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 30. 12. 1894: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 760r – 763v; Dopis matky Bernardy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 7. 1. 1895: tamtéž, f. 767r – 768r.

³⁴⁸ Srv. Dopis matky Bernardy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 6. 2. 1895: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

³⁴⁹ Přehled ředitelek/ředitelů klášterní školy viz příloha č. 12.

Bittner.³⁵⁰ Sestře Pankratii udělil arcibiskup Kohn po obnovené žádosti ze strany generální představené matky Felicitas souhlas k přesídlení dne 25. července 1895.³⁵¹

Dne 23. dubna 1895 v Nezamyslicích zemřela dřívější generální představená kongregace matka Augustina von Douallier jako poslední z prvních čtyř sester.³⁵² Pochována byla na nezamyslickém hřbitově. Její rodná sestra matka Bernarda, představená konventu v Nezamyslicích, zemřela 13. srpna 1897.³⁵³

Po smrti představené nezamyslického konventu matky Bernardy 18. srpna 1897 arcibiskup Kohn nařídil, aby se volba nové představené konala podle způsobu volby generální představené. Volbu stanovil na 13. září 1897 a volebním komisařem jmenoval kanovníka Antonína Satkeho, nového kurátora sester v Nezamyslicích.³⁵⁴ Po osmidenních exerciciích sestry přistoupily k volbě. Novou představenou bylo podle stanovených předpisů možné volit ze čtyř sester, které splňovaly předepsané požadavky. Sester s volebním právem bylo dvacet. Již při prvním hlasování získala 18 hlasů dosavadní sekretářka představené sestra Perpetua von Adlersfeldt.³⁵⁵ Tuto volbu potvrdil arcibiskup Kohn 16. září 1897.³⁵⁶ Radost celého konventu byla veliká, neboť v kruhu sester se těšila velké vážnosti a oblibě. Uměla jednat s lidmi a zvláště v napjatých situacích dokázala upokojit rozohněné. Byla také zběhlá v administrativních pracích. I přes své nepříliš pevné zdraví byla plná energie a zápalu do práce. Od počátku bylo její hlubokou a pokornou touhou především sjednocení rozdělených částí kongregace. Ačkoli byla zvolena podle způsobu volby generální představené, nikdy tohoto titulu neužívala.³⁵⁷

³⁵⁰ Srv. Potvrzení matky Felicitas o přijetí sester do mateřince ve Vratislavi, Vratislav 27. 6. 1895: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 792r.

³⁵¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 289.

³⁵² Srv. Dopis matky Bernardy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 24. 4. 1895: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace); SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 378.

³⁵³ Srv. Dopis sestry Perpetuy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 14. 8. 1897: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace). Seznam sester zemřelých v Nezamyslicích viz příloha č. 7.

³⁵⁴ Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 14.

³⁵⁵ Srv. Protokol o volbě představené v Nezamyslicích, 13. 9. 1897: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace). O matce Perpetui von Adlersfeldt více viz SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 174 – 177. Viz přílohy č. 6 a 19.

³⁵⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 380. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 352 se dopouští chyby. Datum volby matky Perpetuy (13. září 1897) zaměňuje s datem vydání pravidel o volbě, podepsané olomouckým arcibiskupem Theodorem Kohnem 18. srpna 1897, a to přes to, že v jím citovaném odkazu, tj. ve SCHWETER, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 374 je tato událost popsána správně.

³⁵⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 380 – 381.

V době rozdělení kongregace byl nadále mezi vratislavským a nezamyslickým domem udržován kontakt, i když byl spíše úřední. Projevilo se to především v záležitosti přepracování stanov, neboť kardinál Kopp chtěl, aby byly stejné stanovy pro Vratislav i Nezamyslice. S tím rád souhlasil také arcibiskup Kohn.³⁵⁸ Právě snaha o papežské schválení stanov se stala pojivem, které směřovalo k obnovené jednotě.

3.3 Úsilí představených o sjednocení Kongregace

Matka Felicitas Salutz, opětně zvolená na generální kapitule ve Vratislavi 12. března 1900,³⁵⁹ je nazývána druhou zakladatelkou kongregace. Vynaložila totiž velké úsilí pro její obnovu především skrze sjednocení a systematické úsilí o prohloubení duchovního života sester. Obávala se, že vnější činnost oživená po návratu z vyhnanství, utlumí ducha modlitby a vnitřní práce. Proto toužila po duchovní obnově společenství. Věděla, že k dosažení tohoto cíle je třeba zvýšení počtu sester, obnovení konstitucí a jejich papežské schválení a sjednocení kongregace. Snaha o sjednocení vyžadovala mnoho rozvážnosti a obezřetnosti, aby nebylo sestřám v Rakousku odebráno právo pobytu.

Po sjednocení kongregace toužila také matka Perpetua, která řídila české domy v letech 1897 – 1916. Matka Perpetua měla kromě hluboké zbožnosti velké organizační schopnosti, jimiž se rovnala matce Felicitas. Ačkoli se zasloužila o rozšíření kongregace v českých zemích, byla si vědoma toho, že síla kongregace není v množství domů, ale především v jednotě. Proto také upřímně podporovala snahy matky Felicitas vedoucí ke sjednocení rozdělených domů.³⁶⁰

Velkým pomocníkem na cestě k jednotě byl oběma představeným vedle vratislavského kardinála a olomouckého arcibiskupa tehdejší rektor semináře ve Vratislavi Paul Oppermann, který v roce 1894 pro kongregaci přepracovával

³⁵⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 289.

³⁵⁹ *Jubiläums Handbuch der Schwestern von der heiligen Hedwig*, Mutterhaus Breslau, 1934, s. 171: AČPH.

³⁶⁰ Srv. SÜSENBEOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 67 – 68.

stanovy. Ten kladl velký důraz na nutnost opatrnosti při započetí tohoto díla. Byl si vědom toho, jak snadno by bylo možné zranit ambice nejen rakouské vlády, ale také olomouckého arcibiskupa. Sjednocení bylo možné pouze tím způsobem, že se Nezamyslice podřídí Vratislavi, nikoli naopak. Vratislav byla totiž kolébkou kongregace a měla větší počet sester. Na druhé straně ale sestry v Rakousku získaly povolení k usídlení jen za podmínky, že nebudou závislé na zahraničním domě. Olomoucký arcibiskup Theodor Kohn dobře znal tuto právní situaci sester v Rakousku, neboť ještě jako ceremonář kardinála Fürstenberga tyto záležitosti také zařizoval. Byl by nyní v trapné situaci, kdyby měl žádat rakouskou vládu o souhlas s přáním nezamyslických sester podříditi se mateřinci ve Vratislavi. Rakouská vláda by tak mohla být oprávněná k tomu, aby sestrám právo k trvalému usídlení odňala. Smysl by nemělo ani podání přímé žádosti sester bez prostřednictví olomouckého arcibiskupa. Proto bylo pro dosažení cíle potřeba postupovat velmi opatrně a rozvážně.³⁶¹

Kongregace pro řeholníky 16. listopadu 1897 schválení přepracovaných stanov z roku 1894 odmítla z důvodu malého počtu sester a nejednotného vedení kvůli rozdělení kongregace. Podle přání Kongregace pro řeholníky přepracoval stanovy osobní sekretář kardinála Koppa Mons. Johannes Steinmann. Papežského schválení ale přesto nebylo možné dosáhnout pro přetrvávající rozdělení kongregace. Proto udělil kardinál Kopp 19. dubna 1902 stanovám schválení biskupské. Ještě téhož roku byly vytištěny a generální představená je předala svým sestrám k zachovávaní. Podle nich bylo zavedeno rozdělení sester na chórové a laické, jak to bylo rozšířeno v řádech, které se věnovaly převážně výchově a vyučování.³⁶² O tyto stanovy požádaly také sestry z Nezamyslic, avšak jejich zavedení tam nebylo zcela jednoduché. Byly totiž schváleny pouze biskupem vratislavským a sestry z Nezamyslic právně podléhaly pouze arcibiskupovi olomouckému. Matka Felicitas proto zaslala jeden výtisk stanov arcibiskupu Kohnovi s prosbou o jejich překontrolování a poté o souhlas k jejich zachovávaní nezamyslickými sestrami. Tato novota olomouckého arcibiskupa poněkud zaskočila. Předal konstituce kurátorovi nezamyslických sester kanovníku Tomáši Sedláčkovi z Kroměříže.³⁶³ Ten požádal dne 19. prosince matku Perpetuu, aby v konstitucích naznačila změny, které byly chváleny ve vratislavské verzi stanov.

³⁶¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 302.

³⁶² Srv. SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 35.

³⁶³ Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 14.

Matka Perpetua tento úkol vykonala velmi svědomitě do 26. prosince 1902. Poté také v Olomouci zavládlo přesvědčení, že stanovy jsou již lépe vypracované, takže byla ochotně omluvena taktická chyba nepředložení stanov olomoucké konsistoři před jejich vytištěním. Prostřednictvím kurátora Tomáše Sedláčka předala olomoucká konsistoř dne 19. ledna 1903 stanovy sestrám do Nezamyslic s tím, že nemá výhrady k jejich zachovávání.³⁶⁴

Důležitým krokem k obnovení jednoty byla návštěva matky Perpetuy ve Vratislavi koncem roku 1902 za účelem projednání sjednocení. Obě představené byly potěšeny vzájemným porozuměním a také slezské sestry přijaly matku Perpetuu s otevřeností a sesterskou láskou. Podle slov matky Felicitas byl při tomto setkání položen most smíření, porozumění a duchovního sblížení nad propastí, která po léta dělila sestry sv. Hedviky. Avšak před oběma představenými byla k dosažení cíle ještě dlouhá cesta.³⁶⁵

Přestože arcibiskup Kohn byl sestrám sv. Hedviky příznivě nakloněn³⁶⁶ a velmi rád by přispěl ke sjednocení jejich kongregace, nepovažoval za vhodné tak brzy rušit podmínky rakouské vlády. Mohl by snad nanejvýš zjistit, zda by neustoupila od svých podmínek. Jenže arcibiskup Kohn byl v nelibosti (nejen) u rakouské vlády, která v roce 1904 zapříčinila jeho rezignaci.³⁶⁷ Bylo mu tedy jasné, že každá jeho snaha v tomto směru by byla neúspěšná. Sám litoval, že nemohl dát souhlas k častým osobním i písemným prosbám, které k němu vznášela matka Perpetua.³⁶⁸ Teprve změna osoby olomouckého arcibiskupa mohla dát této věci potřebný obrat.³⁶⁹

³⁶⁴ Srv. SUSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 35 – 36. V bakalářské práci je chybně uveden datum předání stanov sestrám do Nezamyslic (19. prosince 1903).

³⁶⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 302.

³⁶⁶ Arcibiskup Kohn považoval sestry sv. Hedviky za své duchovní dcery, za které vnímal zodpovědnost. Byl pro sestry otcem a rád plnil jejich přání. Zdarma sestrám poskytoval úrodu z arcibiskupských statků, a to i přesto, že splácel astronomické dluhy, vzniklé přestavbou olomouckého dómu za svého předchůdce kardinála Fürstenberga. Občas se v klášteře objevil bez ohlášení a byl vždy milý a vlídný, i když byl bystrým pozorovatelem, kterému neunikla žádná nepravost. Za jeho přízeň mu byly sestry velmi vděčné, což dokazovalo to, že jeho portrét (stejně tak jako portrét jeho předchůdce kardinála Fürstenberga) zdobil nejvzácnější pokoj nezamyslického kláštera. Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 381 – 382, 303.

³⁶⁷ K tématu rezignace arcibiskupa Kohna více viz JONOVÁ, J., *Theodor Kohn kníže – arcibiskup olomoucký*, s. 132 – 174.

³⁶⁸ Např. Dopis matky Perpetuy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 6. 4. 1903 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 894r.

³⁶⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 303.

Poté, co papež Pius X. přijal rezignaci arcibiskupa Kohna, matka Perpetua navázala kontakt s novým olomouckým arcibiskupem Františkem Bauerem.³⁷⁰ Představila mu Kongregaci sester sv. Hedviky a touhu sester po sjednocení.³⁷¹ Nový arcibiskup byl sestrám sv. Hedviky také příznivě nakloněn, avšak okamžité řešení záležitosti sester nově jmenovaným arcibiskupem nebylo s ohledem na právně-státní závazky doporučováno. Z politického hlediska se zdálo být rozumnější, aby prosbu sester sv. Hedviky představil rakouské vládě vratislavský arcibiskup kardinál Kopp, který se těšil přízni císaře. Výhodou kardinála Koppa bylo také to, že nebyl jen arcibiskupem pruským, ale také rakouským, neboť část vratislavské diecéze se nacházela na území Rakouska. Arcibiskup Bauer proto přenechal jednání s rakouskou vládou kardinálu Koppovi a sám se ujal jen toho, co bylo nutné z jeho strany jako arcibiskupa olomouckého, jemuž podléhaly Nezamyslice. Nejprve si chtěl být jist, že o sjednocení stojí nejen sestry z Nezamyslic, ale také z Vratislavi. Matka Perpetua proto 8. října 1905 požádala matku Felicitas o dodání zprávy, že také ona a slezské sestry touží po opětném sjednocení.³⁷² Matka Felicitas s radostí splnila toto přání.³⁷³ Její list matka Perpetua zaslala arcibiskupu Bauerovi 2. listopadu 1905 s vroucí prosbou, aby udělil svůj souhlas ke sjednocení obou částí kongregace a aby se v této záležitosti přimluvil také u kardinála Koppa.³⁷⁴

Matka Felicitas, které mělo v březnu následujícího roku končit úřední období, se 5. prosince 1905 obrátila na kardinála Koppa s dotazem, zda by se následující volby generální představené mohly účastnit také sestry z Nezamyslic. Dopisem ze dne 6. prosince 1905 kardinál Kopp odpověděl, že dokud není kongregace sjednocena, účast nezamyslických sester na volbě je nepřipustná. Považoval zároveň za nevhodné volit novou generální představenou během jednání o znovusjednocení a při předpokládaném úspěchu znovusjednocení. Navrhl proto požádat schválení Svatého stolce pro odložení

³⁷⁰ Přehled olomouckých arcibiskupů viz příloha č. 5.

³⁷¹ Srv. Dopis matky Perpetuy arcibiskupu Bauerovi, Nezamyslice 8. 2. 1905 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 895r – 896v.

³⁷² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 304.

³⁷³ Srv. Dopis matky Felicitas matce Perpetui, Vratislav 29. 10. 1905: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 902r.

³⁷⁴ Srv. Dopis matky Perpetuy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 6. 4. 1903 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 901r a 904r.

volby generální představené na podzim 1906 a pro zmocnění, aby mohla matka Felicitas do té doby svou funkci vykonávat.³⁷⁵

Kardinál Kopp moudře předem připravoval přijetí žádosti arcibiskupa Bauera o sjednocení kongregace navázáním osobních i písemných vztahů s příslušnými představiteli rakouské vlády. Argumentoval tím, že Rakousko by podřízením Nezamyslic vratislavskému mateřinci nic neztratilo, ba naopak, mohlo by na tom jen vydělat, zvláště tím, že by mohlo získat kvalifikované učitelky, kterým v Prusku není dovoleno vyučovat ve školách. Díky tomu mohl arcibiskup Bauer 7. března 1906 zaslat na moravské místodržitelství v Brně žádost o souhlas, aby se dosud samostatný řeholní dům v Nezamyslicích mohl znovu sjednotit s mateřincem ve Vratislavi, a to tak, aby mu mohl být podřízen jako provinční dům s noviciátem pro Rakousko a také aby byla možná výměna sester mezi Pruskem a Rakouskem.³⁷⁶

Poměrně brzy, dne 9. dubna 1906, zaslalo moravské místodržitelství arcibiskupu Bauerovi odpověď, že na základě rozhodnutí ministerstva kultu a vyučování ze dne 2. dubna 1906 nic nenamítá proti uskutečnění zamýšlených změn ve vnitřní struktuře Kongregace sester sv. Hedviky v Nezamyslicích. Arcibiskup Bauer okamžitě zaslal kopii této zprávy do Nezamyslic a druhou kopii kardinálu Koppovi do Vratislavi. Obsah tohoto dokumentu vzbudil velikou radost mezi sestrami ve Vratislavi i v Nezamyslicích. Hlavní překážka, která stála v cestě k jejich sjednocení, totiž byla překonána. Nyní už bylo potřeba jen formální projednání bližších detailů a způsobu, jakým se sjednocení uskuteční. Matka Felicitas i matka Perpetua poděkovaly svým biskupům za velkou pomoc.³⁷⁷

Ještě v dubnu 1906 požádal arcibiskup Bauer matku Perpetuu o podání zprávy, jakým způsobem se uskuteční sjednocení nezamyslického mateřince s vratislavským, případně jaké změny budou ve stanovách kongregace a kdy ke sjednocení dojde. Na to matka Perpetua odpověděla prosbou o zřízení provinčního domu v Nezamyslicích s vlastním noviciátem, podřízeného mateřinci ve Vratislavi. Arcibiskup Bauer si proto prostudoval stanovy kongregace, vydané v roce 1902 ve Vratislavi a zjistil, že zřízení provinčního domu s noviciátem v nich není výslovně stanoveno. Matce Perpetui

³⁷⁵ Srv. Dopis kardinála Koppa matce Felicitas, Vratislav 6. 12. 1905 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 905r.

³⁷⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 305.

³⁷⁷ Srv. tamtéž, s. 306.

poradil, aby se v této záležitosti obrátila na generální radu, která má právo se schválením Svatého stolce zřizovat noviciát, a proto se zdá být také oprávněna se schválením Svatého stolce zřídit provinční dům s noviciátem. Tímto listem zároveň vyjádřil svůj souhlas s rozhodnutím generální rady, které ještě následně vyžadovalo souhlas vratislavského arcibiskupa a Svatého otce. Generální rada proto vypracovala jednotlivá ustanovení, která 30. srpna 1906 předložila kardinálu Koppovi k posouzení. Kardinál Kopp je schválil s podmínkou, že bude získán také souhlas olomouckého arcibiskupa a Svatého stolce.³⁷⁸

Než vydal olomoucký arcibiskup konečný souhlas ke sjednocení obou částí kongregace, chtěl se ještě ujistit, že plánovaný provinční dům v Nezamyslicích bude mít dostatečné finanční prostředky na živobytí (podobně jako rakouská vláda před udělením povolení k trvalému usídlení). Požádal proto matku Perpetuu o informaci v této věci. Matka Perpetua mu 8. října 1906 poslala prohlášení o materiálních prostředcích pro plánovaný provinční dům v Nezamyslicích.³⁷⁹ Teprve poté dne 9. listopadu 1906 arcibiskup Bauer oznámil kardinálu Koppovi, že nemá žádné námitky proti sjednocení kláštera v Nezamyslicích s mateřincem ve Vratislavi.³⁸⁰

Dne 15. listopadu 1906 zaslal kardinál Kopp generální představené matce Felicitas Salutz souhlas k opětovnému sjednocení domu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích s mateřincem ve Vratislavi v souladu s ustanoveními generální rady ze dne 30. srpna 1906.³⁸¹ Tímto rozhodnutím se 15. listopad stal dnem církevního sjednocení Kongregace sester sv. Hedviky a zároveň dnem zřízení rakouské provincie se sídlem v Nezamyslicích. Radost sester z dosažení jednoty byla veliká. Svoji vděčnost vyjádřily v děkovných dopisech oběma svým ordinářům. Jménem celé kongregace zaslala matka Felicitas Salutz 11. prosince 1906 srdečné poděkování kardinálu Koppovi, kterého zároveň požádala o souhlas k zařazení ustanovení generální rady ze 30. srpna 1906 jako přílohy ke stanovám. Již 17. prosince 1906 vydal kardinál Kopp církevní souhlas k tisku těchto ustanovení.³⁸²

³⁷⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 306 – 307.

³⁷⁹ Prohlášení matky Perpetuy o materiálních prostředcích pro plánovaný provinční dům v Nezamyslicích, Nezamyslice 8. 10. 1906: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 910r.

³⁸⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 307.

³⁸¹ Srv. Povolení kardinála Koppa ke znovusjednocení kongregace, Vratislav 15. 11. 1906 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 912r. Viz příloha č. 20.

³⁸² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 308.

Opětné sjednocení kongregace se oficiálně uskutečnilo na generální kapitule ve Vratislavi 28. února 1907, které se účastnily také sestry z Rakouska. Znovuzvolení matky Felicitas Salutz za generální představenou a matky Perpetuy von Adlersfeldt za provinční představenou v Nezamyslicích³⁸³ bylo pozitivně přijato. Kardinál Kopp ochotně podpořil u Svatého otce potvrzení výsledky generální kapituly. Papež Pius X. již 9. dubna 1907 schválil rozhodnutí generální kapituly a potvrdil opětné zvolení matky Felicitas a matky Perpetuy. Tuto zprávu obdržela matka Felicitas dne 23. dubna 1907. O svém znovuzvolení informovala matka Felicitas arcibiskupa Bauera 25. dubna 1907 a zároveň jej požádala o jmenování nového kurátora pro sestry v Nezamyslicích.³⁸⁴ Nástupcem kurátora Tomáše Sedláčka, který již dosáhl vysokého věku, se stal kanovník olomoucké kapituly hrabě Zikmund Ledóchowski.³⁸⁵

Protože se při zřizování rakouské provincie a noviciátu v Nezamyslicích opomenulo vyžádat si k tomu papežské schválení, bylo o ně dodatečně zažádáno v roce 1914. Ještě v témž roce byla provincie s noviciátem zpětně uznána za platnou.³⁸⁶

3.4 Činnost v Nezamyslicích po odchodu sester do Vratislavi

Na konci října 1889 odešla pravděpodobně polovina sester profesek z Nezamyslic do Vratislavi. Sestry v Nezamyslicích dále pokračovaly ve vedení sirotčince, penzionátu a školy. Snahou matky Bernardy i její nástupkyně matky Perpetuy bylo navzdory snížení počtu sester udržet získanou úroveň výchovy a vzdělávání dětí a mládeže.

Podle dochovaných žádostí o přijetí dvou sirotek můžeme usuzovat, že děti v sirotčinci přibývalo. Jedním z nich byl šestiletý František Bělina z Olomouce, o jehož

³⁸³ Matka Perpetua oznámila své zvolení arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci dne 10. března 1907. Srv. Dopis matky Perpetuy arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Nezamyslice 10. 3. 1907: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace). Přehled provinčních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 21.

³⁸⁴ Srv. Dopis matky Felicitas arcibiskupu Bauerovi, Vratislav 25. 4. 1907: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 8r – 9r.

³⁸⁵ Srv. Dopis kurátora Sedláčka arcibiskupu Bauerovi, Kroměříž 3. 5. 1907: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 10r. Přehled kurátorů sester v Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 14.

³⁸⁶ K tomu více viz kapitola 4.1.

přijetí prosila jeho nejstarší sestra poté, co zemřeli oba jejich rodiče. František byl nejmladším ze čtyř sourozenců.³⁸⁷ Druhá žádost se týkala devítiletého Karla Mikušky z Kopřivnice, sirotka, který neměl z rodiny nikoho, kdo by se o něj mohl starat a byl proto svěřen do péče obci. Protože ale v obci již bylo sirotek více a péče o ně nebyla příliš dobrá, jeho farář za něj prosil o přijetí do sirotčince sester sv. Hedviky v Nezamyslicích.³⁸⁸ Celkový počet sirotek v letech 1889 – 1906 se ale v dostupných dokumentech neobjevuje.

Také penzionát se školou se těšil dobré pověsti, která se postupně šířila i do vzdálených míst. Žádosti o přijetí dívek z vážených rodin přicházely i ze vzdálené Haliče. Například vysoký vojenský úředník pevnosti Přemyšl, zaměstnanec ředitelství této tvrze prosil 6. srpna 1894 matku Bernardu o přijetí své dvanáctileté dcery, které chtěl zajistit dobré vzdělání a vychování, do jemu „velmi dobře známého a vynikajícího výchovného ústavu“. Svě dvě neteře svěřil sestrám do penzionátu také brněnský biskup František Bauer, který se v roce 1904 stal arcibiskupem olomouckým.³⁸⁹

Protože mezi sestrami, které v roce 1889 odešly do Vratislavi, byly také učitelky a vychovatelky, musely je v Nezamyslicích zastoupit jiné sestry. Pět sester proto 18. března 1889 zažádalo o udělení učitelské licence. Vysokým výnosem z 8. července 1890 ministr pro kult a vyučování přiznal učitelkám soukromé dívčí školy Kongregace sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, a sice řeholním sestrám Perpetui Amálii von Adlersfeldt, Methodii Martě Woas, Stanislai Marii Bittner, Innocentii Almě Jarosch a Sidonii Marii Urban právo vyučovat na soukromých školách v kategorii „všeobecné obecné školy“ s německým vyučovacím jazykem. Zároveň bylo všeobecné soukromé dívčí obecné škole s německým vyučovacím jazykem v Nezamyslicích uděleno veřejné právo. Z tohoto důvodu školský ministr nařídil, že uvedená škola má nést od této chvíle zákonné označení „veřejnoprávní všeobecná soukromá dívčí škola“. Ta byla pokračujícím vzděláním kvalifikujícím až pro státní učitelskou zkoušku.³⁹⁰

³⁸⁷ Srv. Žádost o přijetí Františka Běliny do sirotčince v Nezamyslicích, Olomouc 30. 4. 1890: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

³⁸⁸ Srv. Žádost o přijetí Karla Mikušky do sirotčince v Nezamyslicích, Kopřivnice 1. 9. 1891: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

³⁸⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 375.

³⁹⁰ Srv. Dopis c. k. okresního hejtmanství vedení všeobecné soukromé obecné dívčí školy, Přerov 8. 8. 1890 (opis): APWJ D-II. Dopis matky Perpetuy arcibiskupské konsistoři v Olomouci, Nezamyslice 22. 2. 1913: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace); Program působení sester sv. Hedviky (bez uvedení místa a data): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 542r.

Šestitřídní soukromá obecná škola k datu 8. srpna 1891 měla 116 žáků, z toho 82 dívek a 34 chlapců.³⁹¹ Nejpočetnější čtvrtá třída byla rozdělena na chlapce a dívky, takže celkem školu tvořilo sedm tříd.³⁹² Školu navštěvovaly kromě děvčat z penzionátu a sirotků také děti bohatších úředníků (železničářů) a bohatších statkářů z Nezamyslic a okolí, neboť po absolvování německé školy měly větší šance k přijetí na střední školy či na prestižnější místo v zaměstnání. Tím však ubývalo žáků (a financí) v obecné škole v Nezamyslicích, jejímž ředitelem byl od roku 1890 nadšený vlastenec Jan Janda.³⁹³

Nejen pro školu, ale také pro celý konvent bylo velkou ztrátou úmrtí ředitelky školy, učitelky náboženství a zástupkyně představené, sestry Theresie Hoffmann dne 5. února 1895.³⁹⁴ Krátce před smrtí předala v nejlepšímu pořádku vedení školy sestře Pankratii Grossek.³⁹⁵ Avšak stejně tak jako sestra Theresia patřila i sestra Pankratia k těm sestrám, které se v době rozdělení kongregace rozhodly vrátit do Vratislavi. Přestože arcibiskup oddaloval udělení souhlasu k jejímu propuštění z Nezamyslic, její vedení klášterní školy netrvalo dlouho. Na naléhání představených arcibiskup žádané povolení sestře Pankratii udělil 25. července 1895.³⁹⁶ Na místo ředitelky školy po ní nastoupila sestra Methodia Woas, jejíž úřad trval deset let. Na Nový rok 1906 ve věku 52 let náhle zemřela.³⁹⁷ V té těžké chvíli se matka Perpetua s důvěrou obrátila na arcibiskupa Bauera slovy:

„Poddaná podepsaná si dovolila oznámit Vaší knížecí milosti neočekávaný a pro nás tak bolestný skon dobré matky Methodie. Dobrá, v Pánu zesnulá nebyla jenom třídní učitelkou, ale i ředitelkou školy, takže její smrtí vznikla významná, sotva vyplnitelná mezera. Kromě toho nás postihlo ještě neštěstí, že jedna z našich velmi mladých učitelek a sester onemocněla chrlením krve, takže musela být uvolněna z vyučování a byly jsme nuceny

³⁹¹ Přestože klášterní škola byla dívčí, sestry vyučovaly i chlapce. Nevíme, kdy sestry získaly k výuce chlapců povolení. V roce 1913 však matka Perpetua arcibiskupské konsistoři v Olomouci sděluje: „Bylo nám povoleno, aby se i chlapci zúčastnili školního vyučování do IV. třídy, starší chlapci mají po IV. třídě soukromé vyučování“. Dopis matky Perpetuy arcibiskupské konsistoři v Olomouci, Nezamyslice 22. 2. 1913: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

³⁹² Přesné počty žáků ve třídách byly: I. třída 9, II. třída 13, III. třída 22, chlapci IV. třída 13, dívky IV. třída 17, V. třída 27, VI. třída 15. Srv. Zpráva sestry Theresie Hoffmann, Nezamyslice 8. 8. 1891: APWJ D-II.

³⁹³ Srv. OUTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 140.

³⁹⁴ Srv. Oznámení matky Perpetuy arcibiskupovi Kohnovi o úmrtí sestry Theresie Hoffmann, Nezamyslice 6. 2. 1895: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

³⁹⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 377. Přehled ředitelek/ředitelů klášterní školy viz příloha č. 12.

³⁹⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 289.

³⁹⁷ Srv. Oznámení matky Perpetuy arcibiskupu Bauerovi o úmrtí sestry Methodie, Nezamyslice 1. 1. 1906: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

požádat u c. k. okresní školní rady v Přerově, abychom mohly pro tento školní rok spojit I. a II. třídu.

Jelikož jsme se tak ocitly v této tísní a pocítujeme tento nedostatek učitelek každým dnem silněji a bolestněji, zatímco v mateřinci ve Vratislavi a v k ní náležejících domech jsou učitelky, které jsou kvůli tam platným zákonům nečinné a byly by šťastné, kdyby mohly učit, odvažují se pokládat k nohám Vaší knížecí biskupské Milosti nejpokornější a neuvroucnější prosbu, aby nejmilostivější kníže a pán byl zprostředkovatelem a přímluvcem u Jeho Eminence ve Vratislavi, nejdůstojnějšího pana kardinála Dr. G. Koppa, aby milostivě povolil, aby paní generální představená Mater Felicitas nám v této nouzi a těžkosti pomohla a poslala aspoň jednu učitelku³⁹⁸.

Arcibiskup Bauer tuto prosbu matky Perpetuy podpořil u kardinála Koppa, který po domluvě s generální představenou matkou Felicitas 19. února 1906 povolil vyslání sestry Engelberty Baranek z Vratislavi do Nezamyslic, aby tam vypomohla jako učitelka.³⁹⁹ Podle slov kardinála měla položit most mezi sestrami ve Vratislavi a v Nezamyslicích.⁴⁰⁰ V té době totiž probíhala jednání o opětném sjednocení kongregace.

Sestry dále vedly mateřskou školu, ve které se učilo česky. V roce 1906 však matka Perpetua na příkaz příslušného školního inspektora zaslala c. k. krajskému školnímu inspektorátu v Brně žádost o zřízení německé mateřské školy. Tento záměr v Nezamyslicích vyvolal vlnu odporu. Reakcí byl článek „Klášterní germanizace v Nezamyslicích“ v místním listě „Hlas“⁴⁰¹ a arcibiskupovi byla předložena stížnost na sestry.⁴⁰² Arcibiskup proto požádal kurátora sester P. Tomáše Sedláčka⁴⁰³, aby mu podal zprávu o zamýšlené německé mateřské škole a vyjádřil se k onomu

³⁹⁸ Dopis matky Perpetuy arcibiskupu Bauerovi, Nezamyslice 29. 1. 1906: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

³⁹⁹ Srv. Dopis kardinála Koppa arcibiskupské konsistoři v Olomouci, Vratislav 19. 2. 1906: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

⁴⁰⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 384.

⁴⁰¹ Z materiálů arcibiskupství je znám pouze název článku, nikoli jeho obsah. Tento článek se během zpracování práce nepodařilo v daném periodiku dohledat.

⁴⁰² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 385.

⁴⁰³ Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 14.

článku z „Hlasu“.⁴⁰⁴ Odpověď P. Sedláčka neznáme, ale výsledkem bylo biskupské napomenutí, které 24. září 1906 zaslal arcibiskup Bauer matce Perpetui.⁴⁰⁵

V pozadí uvedeného napomenutí pravděpodobně stály také dva listy, oba pravděpodobně od nezamyslického faráře P. Rudolfa Hrdličky, který byl řádným zpovědníkem sester a katechetou v klášterní škole. První list datovaný 16. listopadu 1905 je anonymní:

„Vaše Knížecí Arcibiskupská Milosti! Nejdůstojnější Arcipastýři! V Nezamyslicích prostřed Hané nalézá se klášter, který již po 26 let zdejší okolí poněmčuje. Klášter udržuje sedm školních tříd s průměrně 100 i přes 100 dětmi, z nichž je sotva 10 % německých; vyučování pak jest naskrz a úplně německé. – Žačky a chovanky navštěvují klášter jen z menší částky, aby se naučily německy. Předně jest v klášteře asi 40 % sirotek, zcela českých, kteří vyjdouce pak z kláštera neznají česky čísti a psát. Také mnohé rodiny zdejší a z okolí posílají své děti do kláštera kvůli zbožnějšímu vychování, musejí však po letech se studem vyznati, že jejich děti v mateřském jazyku jsou úplně zanedbány.

Klášter bere svůj dorost nejvíce a nejraději z pruského Slezska; české kandidátky stavu řeholního bývají odstrašeny německým rázem kláštera a proto se buďto ani nehlásí do zdejšího kláštera aneb záhy z něho vystupují.

Umím si vážit zbožného vychování dětí v klášteře, ale proč se má našim dětem (a nájmě sirotům) dostávat toho dobrodiní způsobem nepřírozeným a se škodou jejich národnosti? – Umím oceniti oběti, které řeholnice v povolání svém přinášejí, ale proč zdejší řeholnice nepřinesou právě tu oběť, kterou Prozřetelnost od nich žádá, přivedši je do našeho kraje? Proč nestávají se dobroditelkami právě zdejšího okolí, aby je lid mohl milovati? Jsem přesvědčen a vím ze zkušenosti, že zdejší ctih. sestry samy od sebe se k té oběti nevzchopí, aby se přizpůsobily zdejšímu kraji; ale vím, že tak učiní, když se jim to nařídí.

Jest se obávati, aby v nynějších pohnutých dobách i nějaká katastrofa zdejší klášter snad nestihla. – Snadno také může odium, které se rozmáhá proti poněmčovacím klášterům, i na církev padnouti, že nechová stejnou lásku a spravedlnost k české národnosti a nehledí staré křivdy odčiniti.

⁴⁰⁴ Srv. Složka dokumentů olomoucké konsistoře, 19. 9. 1906: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

⁴⁰⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 385. Schweter datuje stížnost arcibiskupa Bauera na 27. 9. 1906, z odpovědi matky Perpetuy však vyplývá, že dopis jí arcibiskup Bauer zaslal 24. 9. 1906. Srv. Dopis matky Perpetuy arcibiskupu Bauerovi, Nezamyslice 30. 9. 1906: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 882r a 883r.

Ty jsou příčiny, pro něž záležitost zdejšího kláštera Vaší Arcibiskupské Milosti ve známost přivádím, avšak z vážných důvodů tak činím beze jména. Vaší Knížecí Arcibiskupské Milosti nejoddanější syn“.⁴⁰⁶

Podle podobnosti písma i obsahu s druhým listem, který nese datum 9. června 1906 a podpis „Rudolf Hrdlička, farář“, jej můžeme téměř bez pochyb považovat za dílo jediného autora.⁴⁰⁷ Druhý dopis, který je psán na žádost arcibiskupa jako vyjádření snad právě k onomu anonymnímu listu,⁴⁰⁸ podává konkrétnější údaje o počtech českých a německých žáků a o výuce v klášterní škole. Upřesňuje, že „mimo mateřskou školku, kde pěstounka, kandidátka, jest češtiny znalá, vyučuje se ve všech třídách úplně německy, vyjma ovšem náboženství, při němž se dle potřeby češtiny také užívá“.⁴⁰⁹ V závěru dopisu P. Hrdlička uvádí, že jako zpovědník a rádce sester potřebuje jejich důvěry a proto že by se sestry neměly dovědět, že o nich referoval.⁴¹⁰ To může být vysvětlením pro neuvedení podpisu u prvního listu. Dopisy nejsou psány se zaujatostí proti sestrám, spíše naopak. Vyznívá z nich otcovská starostlivost kněze o sestry, za které vnímal zodpovědnost.

K napomenutí ze dne 24. září 1906 matka Perpetua arcibiskupovi 30. září 1906 odpověděla: „Podepsaná tímto ještě jednou prosí o odpuštění a shovívavost za to, že jsem žádostí c. k. zemskému školnímu radovi o povolení místní německé školky způsobila hádky a veřejné pohoršení. Kdybych bývala věděla o následcích, vystříhala bych se tomu“.⁴¹¹ Dále vysvětlila, že podnět k založení německé školky vyšel od c. k. okresního školního inspektora prof. Frenzla a že se od zamýšleného záměru odstupuje. Aby se předešlo dalším stížnostem, přislíbila, že se sestry podle možností vynasnaží co nejvíce vyučovat v českém jazyce, zvláště sirotky. Ještě totiž stále nebylo dost sester učitelek, které by český jazyk ovládaly.⁴¹² Příčinou mohla být skutečnost, že sestry měly

⁴⁰⁶ Anonymní dopis arcibiskupu Bauerovi, 16. 11. 1905: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 881r-v.

⁴⁰⁷ Srv. Dopis P. Hrdličky arcibiskupu Bauerovi, Nezamyslice 9. 6. 1906: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 884r – 885r.

⁴⁰⁸ Na zadní straně anonymu je poznámka: „Farnímu úřadu k zevrubnému vyjádření +František, arcibiskup“.

⁴⁰⁹ Dopis P. Hrdličky arcibiskupu Bauerovi, Nezamyslice 9. 6. 1906: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 884r – 885r.

⁴¹⁰ Srv. tamtéž.

⁴¹¹ Dopis matky Perpetuy arcibiskupu Bauerovi, Nezamyslice 30. 9. 1906: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 882r - 883r.

⁴¹² Srv. Dopis matky Perpetuy arcibiskupu Bauerovi, Nezamyslice 30. 9. 1906: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 882r - 883r.

rakouskou vládou schválenou školu s německým vyučovacím jazykem a neměly tudíž motivaci k tomu, aby se český jazyk učily. Přestože již bylo v klášteře několik sester české národnosti, běžně užívaným jazykem v konventu byla nadále němčina.

3.5 Růst a rozvoj kongregace v Čechách a na Moravě

V letech 1889 – 1906 bylo do Kongregace sester sv. Hedviky v Nezamyslicích přijato 86 kandidátek. Více než dvě třetiny z nich pocházely z území Horního Slezska. Jejich mateřštinou byla němčina nebo polština. Téměř třetina sester pocházela z území Rakouska-Uherska, převážně ze střední Moravy⁴¹³ a z míst v Čechách, kde sestry po roce 1900 působily. Pro nejednotnost pramenů je těžké alespoň přibližně statisticky shrnout, kolik z nich se hlásilo k české nebo německé národnosti. Víme však, že dvacet z těchto sester mělo česká příjmení.⁴¹⁴

Při péči o nová povolání představeným záleželo více na kvalitě kandidátek než na jejich počtu. Podporoval je v tom také kurátor Sedláček, který sestry vyzýval, aby do noviciátu nepřijímaly kandidátky, o jejichž povolání nejsou přesvědčeny.⁴¹⁵ O formaci novicек pečovala novicmistrová matka Bernarda.⁴¹⁶ Po ní tuto službu převzala sestra Perpetua von Adlersfeldt.⁴¹⁷ V roce 1897, když byla sestra Perpetua zvolena představenou oddělené rakouské části kongregace, byla novicmistrovou jmenována sestra Sidonie Urban.⁴¹⁸

O duchovní růst sester pečovali kněží redemptoristé, kteří nejčastěji vedli exercicie pro sestry.⁴¹⁹ Mimo to každých 14 dní dával sestrám duchovní přednášky převor

⁴¹³ Především z okolí Nezamyslic.

⁴¹⁴ Např. sestry: Ladislava Dudová, Lidwina Vláčilová, Severina Hlaváčková, Bartholomäa Čechová, Leokadie Šafránková, Armella Tichá, Maritna Outratová, Gonzaga Svobodová, Berchmana Novotná, Angelika Hudečková, Kazimíra Zakopalová, Stefania Ondrušková aj. Srv. *Matrika sester*, s. 26 – 33, 36 – 59.

⁴¹⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 384.

⁴¹⁶ Srv. *CCAO 1890 – 1893, 1895*. Přehled novicmistrových v Nezamyslicích viz příloha č. 16.

⁴¹⁷ Srv. *CCAO 1897*, s. 248.

⁴¹⁸ Srv. *Matrika sester*, s. 34 – 35; *CCAO 1901, 1904, 1906*.

⁴¹⁹ Srv. např. Dopis kurátora P. Otáhala arcibiskupskému ordinariátu, Švábenice 3. 8. 1893: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace); Dopis superiora P. Sedláčka arcibiskupské konsistoři, Kroměříž 11. 7. 1902: tamtéž; Dopis superiora P. Sedláčka arcibiskupské

dominikánů z Olomouce P. Dominik Krall.⁴²⁰ Velké zásluhy na prohloubení duchovního života sester měli také kněží, kteří u sester vykonávali službu zpovědníků. Řádným zpovědníkem sester byl až do roku 1901 nezamyslický farář⁴²¹ P. Wotke.⁴²² Po jeho smrti kurátor sester P. Sedláček požádal olomouckého arcibiskupa o jmenování nového řádného zpovědníka. Na tento úřad navrhl P. Josefa Chlebovského z Hoštice,⁴²³ kterého arcibiskup 19. června 1901 jmenoval řádným zpovědníkem sester na tři roky. Tento velmi zbožný kněz, který svými slovy i osobním příkladem obětavé lásky povzbuzoval jemu svěřené sestry, přicházel do Nezamyslic vždy pěšky.⁴²⁴ Když mu matka Perpetua nabízela povoz, odmítal, aby chudým sestřám nečinil žádné výdaje. Arcibiskupa však požádal, aby jej z posledního půl roku tohoto úřadu zprostil a předal jej jinému vhodnému knězi.⁴²⁵ Nezamyslický farář P. Rudolf Hrdlička, o němž se v této věci uvažovalo, předložil v prosinci 1903 P. Sedláčkovi návrh, zda by u sester nemohl být domácí kněz, který by lépe pokryl velké množství práce. V klášteře totiž bylo v té době 45 sester a 12 kandidátek a kromě nich ještě asi 150 děvčat z penzionátu a ze školy, z nichž asi 115 přijímalo svátosti vícekrát do roka. K tomu v sedmi třídách P. Hrdlička vyučoval náboženství.⁴²⁶ Z toho důvodu arcibiskupská konsistoř pověřila P. Sedláčka, aby s matkou Perpetuou projednal možnost zaměstnání vlastního domácího kněze.

konsistoři, Kroměříž 27. 6. 1901: tamtéž. V červenci roku 1901 kurátor P. Sedláček jménem sester prosil arcibiskupa, zda by sestry, které konají exercicie, je mohly ukončit složením věčných slibů. Podle stanov měly totiž stále jen jednoduché sliby na 3 roky. P. Sedláček se ve své žádosti odvolává na to, že sestry ve Slezsku již skládání věčných slibů mají povoleno. Tehdy olomoucký arcibiskup žádost kurátora ještě neschválil. Věčné sliby sestry v Nezamyslicích skládaly až od 22. 8. 1903, kdy věčné sliby složilo 23 sester. Srv. *Matrika sester*, s. 34 – 41; Dopis kurátora P. Sedláčka arcibiskupu Kohnovi, Kroměříž 7. 8. 1901: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

⁴²⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 375. P. Dominik Krall byl od roku 1896 mimořádným zpovědníkem sester. Srv. Dopis matky Bernardy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 12. 5. 1896; Dopis P. Dominika Krall arcibiskupské konsistoři, Olomouc 30. 5. 1896: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

⁴²¹ P. Josef Wotke působil v Nezamyslicích do roku 1896 jako kaplan, od roku 1896 jako farář. Přehled nezamyslických farářů viz příloha č. 9.

⁴²² Srv. Dopis P. Wotkeho arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 29. 1. 1895: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace); Dopis P. Wotkeho arcibiskupské konsistoři, Nezamyslice (den nečitelný) 3. 1895: tamtéž; Dopis kurátora P. Sedláčka arcibiskupské konsistoři, Kroměříž 17. 4. 1901 a 30. 4. 1901: tamtéž.

⁴²³ Srv. Dopis P. Chlebovského kurátoru P. Sedláčkovi, Hoštice 4. 6. 1901; Dopis kurátora P. Sedláčka arcibiskupské konsistoři, Kroměříž 6. 6. 1901: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

⁴²⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 381. Pěší trasa z Hoštice (nedaleko Ivanovic na Hané) do Nezamyslic byla dlouhá asi 10 km.

⁴²⁵ Srv. Dopis P. Chlebovského arcibiskupské konsistoři, Hoštice 1. 12. 1903: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

⁴²⁶ Srv. Dopis P. Hrdličky kurátoru P. Sedláčkovi, Nezamyslice 17. 12. 1903: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

Ačkoli by matka Perpetua ráda domácího kněze přijala, z návrhu nakonec sešlo, protože v klášteře nebylo místa, kde by mohl kněz bydlet, a finanční situace sester byla žalostná. K tomu se ještě se schválením arcibiskupa plánovala oprava a přestavba části domu, aby se získalo více místa pro sestry i pro děti. Sestry patrně měly v úmyslu získat pro svou školu statut měšťanské školy, k čemuž bylo potřeba otevřít ještě dvě třídy. Tento posun by znamenal jisté zlepšení finanční situace sester, takže by pak bylo snadnější domácího kněze zaměstnat.⁴²⁷ Řádným zpovědníkem byl nakonec ustanoven nezamyslický farář P. Rudolf Hrdlička.

Přesto, že počet sester v Nezamyslicích narůstal, až do konce století nebyl vedle kmenového domu v Nezamyslicích na území pozdější české provincie založen žádný nový filiální dům. Matku Perpetuu tížilo nejen oddělení Nezamyslic od Vratislavi, ale také určitá stagnace nezamyslické komunity. Již 4. června 1898 prosila matka Perpetua arcibiskupa Kohna, aby požádal c. k. slezskou zemskou vládu v Opavě o příslušné kroky pro založení filiálky v Neplachovicích u Opavy. Majitelka tamního zámku slečna Gisela Elgger von Frohberg se rozhodla za 20 000 zlatých prodat svůj zámek i s parkem sestrám sv. Hedviky. Založení filiálky na tomto místě považovala matka Perpetua za velmi výhodné, neboť plánovala, že by odtud mohly kandidátky dojíždět na pedagogickou školu do Opavy. Z dosud neznámých důvodů se ale toto založení neuskutečnilo.⁴²⁸ Avšak jubilejní rok 1900 v tomto směru znamenal jistou změnu. Mluví o tom sama matka Perpetua:

„Zarmoucená jsem se vracela z nutného léčení v Karlových Varech přes Prahu. Když jsem dorazila do Prahy, velel mi vnitřní hlas hledat pomoc u Pražského Jezulátka. Vydala jsem se tedy do kostela na Hradčanech a zahrnula jsem Božské Děťátko prosbami a slzami, aby nám pomohlo k rozšíření naší činnosti, abychom se mohly všestranně rozvíjet a všude pracovat pro Boha a spásu duší.

Utěšená, s novou nadějí, jsem se v září 1900 vrátila [do Nezamyslic] a po několika dnech jsem obdržela návrh na utvoření první filiálky v Křivoklátě a zároveň také přijetí nové činnosti, ošetřování nemocných. Byly jsme naplněny novým duchem. S odvahou a vroucím zápalem jsem učinila vše pro to, aby ihned bylo několik sester přeškoleny k ošetřování nemocných a jiné aby získaly vzdělání pro potřeby školy, mateřské školy,

⁴²⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 382 – 383.

⁴²⁸ Srv. Dopis matky Perpetuy arcibiskupu Kohnovi, Nezamyslice 4. 6. 1898: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 814r-v.

pro vyučování ručních prací, hudby apod., aby se mohlo všestranně pracovat pro Boha a plnit všechny povinnosti. Bůh obdivuhodně pomohl. Každý rok se hlásily kandidátky a otevíraly se nové filiálky⁴²⁹.

Pozvání do Křivoklátu přišlo sestrám sv. Hedviky od kněžny Irmy von Fürstenberg, příbuzné zesnulého olomouckého arcibiskupa Bedřicha Fürstenberga. Do tamního starobince s velkou radostí poslala matka Perpetua sestry Makarii Muschik a Bartholomäu Čechovou, které uměly česky. Posvěcení první filiálky v Křivoklátu se konalo 21. října 1900.⁴³⁰ O horlivé službě sester v Křivoklátu se brzy dověděla hraběnka Anna Clam-Martinic, která matku Perpetuu požádala o sestry do starobince ve Smečně. Sestry Rosalie Honka, Nikolaiia Römer a Cornelia Smekalová tam svou činnost zahájily 21. února 1901.⁴³¹

Hrabě Antonín Widmann ze zámku v Lukách nad Jihlavou se dověděl o plodné činnosti sester z Nezamyslic na poli péče o děti. Povolal tedy tyto sestry do mateřské školy, kterou v Lukách založil. Matka Perpetua tam vyslala tři sestry: sestru Martinu Outratovou jako představenou a ředitelku mateřské školy, protože složila české i německé státní zkoušky, dále sestru Leokadii Šafránkovou a sestru Armellu Tichou. K činnosti v mateřské škole, kterou zahájily 15. září 1903, brzy přidaly i výuku ručních prací.⁴³²

Čtvrtým místem, kde sestry založily filiálku, byl Žacléř. Město tam k padesátému výročí vlády císaře Františka Josefa I. (1898) vybudovalo a novodobě vybavilo okresní nemocnici. Okresním úřadem jmenovaný ředitel nemocnice Josef Scheithauer prosil matku Perpetuu o dostatečný počet sester k tomu, aby mohly nemocnici převzít. Na počátku mohla matka Perpetua vyslat jen čtyři sestry: sestru Nepomucenu Wittig jako představenou a dále sestry Anselmu Smolnik, Gregorii Pohl a Seraphiku Slotta, které službu v nemocnici převzaly 25. srpna 1905. Pro kongregaci to byla první soustavná služba v nemocnici, protože sestry dosud vykonávaly jen ambulanti zdravotní péči po domech.⁴³³

⁴²⁹ SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 387.

⁴³⁰ Více o filiálce v Křivoklátu viz SUSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 81 – 82.

⁴³¹ Více o filiálce ve Smečně viz tamtéž, s. 82 – 83.

⁴³² Více o filiálce v Lukách nad Jihlavou viz tamtéž, s. 83 – 85.

⁴³³ Více o filiálce v Žacléři viz tamtéž, s. 85 – 87.

Na poděkování za rozšíření kongregace sestry uctívaly zvláště Pražské Jezulátko.⁴³⁴ Skutečnost, že z okolí utvořených filiálek přicházely nové kandidátky, svědčí o tom, jak rychle si sestry sv. Hedviky přes jazykové a národnostní rozdíly získaly důvěru a lásku lidí na Moravě a v Čechách.

⁴³⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 387.

4 PROVINČNÍ DŮM V NEZAMYSLICÍCH 1906 - 1926

V roce 1906 se klášter v Nezamyslicích stal provinčním domem, podřízeným vatislavskému mateřinci. V Nezamyslicích se nacházel také noviciát. Na počátku byla nově vzniklá provincie označována jako „rakouská“, neboť se nacházela v rakouské části Rakousko-Uherska. Obdržela predikát „od svatého Josefa“. Když se po první světové válce stalo Československo samostatným státem, začal se pro ni užívat název „česká provincie“.⁴³⁵ Zámek v Nezamyslicích se pro rostoucí počet sester a vážné stavební nedostatky postupem času stal nevyhovujícím pro potřeby provinčního domu. Proto byl provincialát s noviciátem v roce 1926 přeložen do Břežan u Znojma.⁴³⁶

4.1 Rakouská provincie

Po vzniku nové provincie bylo v roce 1907 v provinčním domě v Nezamyslicích 42 profesek a 12 novic.⁴³⁷ Nejméně 16 dalších sester téže provincie bylo ve čtyřech filiálních domech.⁴³⁸ Od roku 1907 do vzniku Československa bylo do noviciátu přijato 113 kandidátek. Národnostní složení kandidátek se příliš nelišilo od předchozích let. Dvě třetiny tvořily kandidátky ze Slezska. Jedna třetina kandidátek pocházela z Rakousko-Uherska, přičemž přibližně polovina z nich podle jména a rodiště byla nejspíše české národnosti.⁴³⁹ První novicmistrovou v nové provincii byla jmenována sestra Clementia Stenzel, která stejně jako většina kandidátek pocházela z Horního Slezska.⁴⁴⁰ Obláčky se v Nezamyslicích v těchto letech konaly každoročně. Předsedal jim nový superior sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, kanovník olomoucké kapituly,

⁴³⁵ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 352.

⁴³⁶ Obec „Frischau“ se po založení Československa v roce 1918 jmenovala „Fryšava“ a v roce 1949 dostala název „Břežany“.

⁴³⁷ CCAO 1907, s. 305 – 306.

⁴³⁸ Srv. SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 81 – 86.

⁴³⁹ Srv. *Matrika sester*, s. 38 – 91.

⁴⁴⁰ Přehled novicmistrových v Nezamyslicích viz příloha č. 16.

hrabě Zikmund Ledóchowski⁴⁴¹ a v některých válečných letech v jeho zastoupení P. Jiří Černý, farář v Nezamyslicích od roku 1914.⁴⁴²

Do roku 1910 se konaly slavnosti obláčky a slibů ve farním kostele, o který sestry také pečovaly. V roce 1910 proběhla renovace chrámové oratoře propojené s klášterem, pro kterou P. Rudolf Hrdlička jménem sester vyžádal 24. června 1910 u arcibiskupa povolení k přechovávání Nejsvětější Svátosti, udílení svatého přijímání a slavení mše svaté. Sestry od té doby bývaly při bohoslužbách konaných v kostele na oratoři, kam jim kněz schodištěm z presbytáře přicházel podávat svaté přijímání. Na oratoři, která sloužila jako klášterní kaple, se konaly bohoslužby v rozmezí 10 až 14 dnů za účelem konsekrace hostií.⁴⁴³ Zde se také konaly od roku 1911 slavnosti spojené s přijetím kandidátek do noviciátu a skládáním slibů sester.⁴⁴⁴ Zřízení klášterní kaple pravděpodobně nebyla jedinou opravou v domě. V listopadu roku 1913 se jednalo o přístavbě zámku, která však nebyla realizována.⁴⁴⁵

V roce 1913 se ve Vratislavi konala generální kapitula, při které byla již počtvrté zvolena matka Felicitas Salutz generální představenou kongregace.⁴⁴⁶ Při kapitule byly po desetileté zkoušce projednávány body stanov, které bylo obtížné zachovávat. Rozhodlo se přitom o zrušení předpisu stanov ustanovujícím rozdělení sester na chórové a laické, neboť to ve společenství sester činilo mnohé těžkosti a napětí. Toto uspořádání zároveň ztratilo smysl, neboť sestry se již nevěnovaly pouze výchově a vyučování, ale také pečovaly o nemocné, chudé a staré lidi. Ustanovení o rozdělení sester na chórové a laické anuloval na žádost generální představené kardinál Kopp dne 16. března 1913. Po generální kapitule byl novým přepracováním stanov pověřen

⁴⁴¹ Zikmund Václav hrabě Halka-Ledóchowski SJ, * 21. 1. 1861 Salzburg, † 11. 1. 1944 Praha. Kurátorem sester byl do roku 1923, kdy na tento úřad rezignoval. Srv. Oznámení arcibiskupu Stojanovi o rezignaci kanovníka Ledóchowského na úřad kurátora sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, Olomouc o svátcích Velikonočních 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 203r. Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 14.

⁴⁴² Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 386. Přehled nezamyslických farářů viz příloha č. 9.

⁴⁴³ Srv. Žádost P. Rudolfa Hrdličky o povolení slavení sloužení mše svaté, přechovávání Nejsvětější Svátosti a podávání svatého přijímání v nové oratoři, Nezamyslice 24. 6. 1910: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177 (bez foliace).

⁴⁴⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 386.

⁴⁴⁵ Srv. Složka dokumentů, 19. 11. 1913: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

⁴⁴⁶ Srv. *Jubiläums Handbuch*, s. 172. Přehled generálních představených kongregace viz příloha č. 4.

profesor P. Augustin Arndt SJ.⁴⁴⁷ Dříve než bylo přepracování stanov dokončeno, generální představená matka Felicitas Salutz dne 7. ledna 1914 zemřela.⁴⁴⁸

Profesor Arndt při kontrole stanov zjistil, že se při zřizování rakouské provincie v roce 1906 opomenulo vyžádat si k tomu papežské schválení. Sepsal proto text žádosti o dodatečné schválení provinčního domu a noviciátu v Nezamyslicích a o sanaci minulosti.⁴⁴⁹ Tuto žádost zaslala generální vikářka Aloysia Baer, která po smrti matky Felicitas převzala vedení kongregace, dne 25. ledna 1914 kardinálu Koppovi s prosbou o předání do Říma.⁴⁵⁰ Splnění této prosby bylo jeho posledním dobrodínním, které sestrám sv. Hedviky mohl prokázat, neboť 4. března 1914 zemřel. Dne 24. března 1914 vratislavský kapitulní vikář Dr. Josef Klose k žádosti napsal: „Mocí zvláštního papežského zplnomocnění ze dne 2. tohoto měsíce sanuji tímto zřízení rakouské provincie kongregace a také noviciátu v Nezamyslicích, takže toto zakládání samo, a stejně tak všechny akty vyplývající z předchozích zakládání a z nich plynoucí akty necht' jsou pokládány za právoplatné a závazné“.⁴⁵¹

Sanace rakouské provincie byla potřebná také k platnosti volby nové generální představené, která se uskutečnila při generální kapitule konané 5. května 1914. Protože kongregace měla již kolem 400 sester, byly podle předpisů stanov zvoleny delegátky, které se kapituly osobně účastnily. Ze 38 delegátek bylo 26 z Vratislavi a slezských filiálek, 8 z Nezamyslic a rakouských filiálek a 4 delegátky z dánské provincie (založena 1906). Novou generální představenou byla 33 hlasy zvolena sestra Ludgardis Słowik, která do té doby vykonávala úřad novicmistrové v mateřinci ve Vratislavi.⁴⁵² Proběhla také volba provinční představené rakouské provincie, při níž byla opět jednohlasně zvolena matka Perpetua von Adlersfeldt. Na kapitule byly také předloženy

⁴⁴⁷ Srv. SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 37; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 315.

⁴⁴⁸ Srv. Oznámení generální vikářky Aloysie Baer kardinálu Bauerovi o úmrtí generální představené matky Felicitas Salutz, Vratislav 8. 1. 1914: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace).

⁴⁴⁹ Srv. Koncept žádosti Svatému otci o dodatečné schválení provinčního domu a noviciátu v Nezamyslicích (bez datace): APWJ D-II.

⁴⁵⁰ Srv. Žádost generální vikářky Aloysie Baer Svatému otci o dodatečné schválení provinčního domu a noviciátu v Nezamyslicích, Vratislav 21. 1. 1914 (opis, lat.): APWJ D-II; Dopis generální vikářky Aloysie Baer kardinálu Koppovi, Vratislav 25. 1. 1914: tamtéž.

⁴⁵¹ Srv. Žádost generální vikářky Aloysie Baer Svatému otci o dodatečné schválení provinčního domu a noviciátu v Nezamyslicích, Vratislav 21. 1. 1914 (opis, lat.): APWJ D-II.

⁴⁵² Srv. Dopis matky Ludgardis Słowik kardinálu Bauerovi, Vratislav 9. 5. 1914: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace). Přehled generálních představených kongregace viz příloha č. 4.

a čteny nové stanovy, vypracované profesorem Arndtem SJ. Při hlasování o jejich přijetí se polovina sester vyslovila negativně. Tato skutečnost odsunula vytoužené papežské schválení kongregace a stanov o několik let.⁴⁵³

Dne 30. června 1914 bubeník v Nezamyslicích ohlašoval všeobecnou mobilizaci.⁴⁵⁴ 28. července 1914 vypukla první světová válka. Přes značné těžkosti spojené s válkou generální představená matka Ludgardis zodpovědně vykonávala generální vizitace. V červnu roku 1915 při vizitaci poprvé navštívila Nezamyslice v doprovodu generální vikářky matky Aloysie. V té době bylo v provinčním domě 54 profesek, 23 novickek a 6 kandidátek.⁴⁵⁵ Sestry se staraly o sedmdesát sirotků a 45 dívek v penzionátu. S velkým zájmem si matka Ludgardis prohlédla celý dům a zajímala se o všechny jeho obyvatele. Během své cesty navštívila ještě několik filiálek rakouské provincie.⁴⁵⁶

Od založení provincie se počet filiálek značně zvýšil. Matka Perpetua ochotně posílala sestry všude tam, kde o ně bylo žádáno. V roce 1907 poslala tři sestry do Pilníkova k ambulantnímu ošetřování nemocných. O rok později založila filiálku v Králíkách, kde tři sestry (dvě z Nezamyslic a jedna z Vratislavi) převzaly vedení mateřské školy. V roce 1909 byly založeny filiálky dvě, a to v Trutnově a v Tasovicích. V Trutnově sestry vedly mateřskou školu pro děti zaměstnanců továrny a v Tasovicích dětský domov pro děti od tří do šesti let v rodném domě svatého Klementa Marie Hofbauera. V roce 1910 otevřely sestry hned čtyři nové filiální domy. Ujaly se ambulantního ošetřování nemocných ve Vlčicích, vedení mateřské školy v Maršově – Temném Dole, dětského domova v Českém Dubu a převzaly péči o nemocné v nemocnici v Maršově. Další nemocnicí, kterou sestry sv. Hedviky převzaly v roce 1911, bylo plicní sanatorium v Buchlovicích. Nejbližší filiálku od provinčního domu v Nezamyslicích otevřely sestry v roce 1913 v Němčicích, kde se ujaly vedení mateřské školy. V dalších čtyřech filiálkách založených roku 1914 sestry pečovaly o nemocné. Byly to nemocnice v Jedlině, dům pro dlouhodobě nemocné (chorobinec) v Lamperticích a dva lazarety v Nižboru – Nové Huti a ve Vídni. Během první světové války ošetřovaly raněné také sestry na filiálkách v Lukách nad Jihlavou, Maršově,

⁴⁵³ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 368 - 369; SÜSENBEOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 37 - 38.

⁴⁵⁴ Srv. OTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 14.

⁴⁵⁵ Srv. *CCAO 1915*, s. 300.

⁴⁵⁶ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 419.

Pilníkově a v Českém Dubu. Na konci války byla ukončena činnost sester v Jedlině, Nižboru a ve Vídni. Ostatní filiálky měly dlouhodobé trvání.⁴⁵⁷

Za toto hojné rozšíření rakouské provincie vděčí sestry sv. Hedviky matce Perpetui, která se vždy řídila svou zásadou: „Má se pomáhat tam, kde je to jen možné!“⁴⁵⁸ Nejen že posílala sestry sloužit do různých míst, ale také sama jako provinční představená vedle zodpovědného plnění svých povinností vyplývajících z jejího úřadu vyučovala děti ve škole, a to až do krajnosti svých sil. Ke konci života trpěla těžkým onemocněním páteře. Zemřela náhle na srdeční selhání dne 11. prosince 1916.⁴⁵⁹ Smutnou zprávu zaslaly sestry z Nezamyslic telegramem matce Ludgardis do Vratislavi. Generální představená přijela do Nezamyslic na pohřeb matky Perpetuy spolu s vikářkou matkou Aloysií a matkou Elisabeth. Přijely také představené filiálek, které matka Perpetua založila. Pohřební obřad vedl kurátor Zikmund Ledóchowski.⁴⁶⁰

Po náhlé smrti matky Perpetuy nebylo snadné vybrat její nástupkyni, neboť bylo potřeba brát zřetel na posilující národnostní uvědomění v Čechách. Pro úřad nové provinční představené bylo potřeba vybrat sestru, která by měla nejen potřebné osobní kvality, ale také ovládala český jazyk a uznávala národní charakter. Tuto otázku pomohl matce Ludgardis vyřešit kurátor Ledóchowski. Při příležitosti pohřbu matky Perpetuy vedl osobní rozhovory s přítomnými představenými rakouských filiálek a s představenou v Tanvaldu⁴⁶¹ matkou Justinou Michalik, kterou matce Ludgardis navrhl jako nejvhodnější kandidátku na úřad provinční představené. Dne 30. prosince 1916 generální rada zvolila matku Justinu novou provinční představenou rakouské provincie. Dne 26. ledna uvedla ji generální představená matka Justinu do provinčního domu v Nezamyslicích, kde ji sestry i děti přivítaly jako novou představenou.⁴⁶²

⁴⁵⁷ Více o filiálních domech založených v letech 1907 – 1914 viz SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 93 – 114.

⁴⁵⁸ SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 397.

⁴⁵⁹ Srv. Oznámení konventu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích arcibiskupské konsistoři v Olomouci o úmrtí provinční představené matky Perpetuy von Adlersfeldt, Nezamyslice 12. 12. 1916: ZAO-O, fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky (bez foliace); Oznámení faráře Jiřího Černého arcibiskupské konsistoři o úmrtí provinční představené sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, Nezamyslice 13. 12. 1916: tamtéž.

⁴⁶⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 401.

⁴⁶¹ Filiální dům v Tanvaldu zřizoval a spravoval mateřinec ve Vratislavi.

⁴⁶² Srv. Dopis matky Justiny kardinálu Skrbenskému, Nezamyslice 25. 2. 1917: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 81r - 82r; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 477.

Matka Justina převzala svůj úřad ve velmi těžké době. Válka zuřila v plné síle, národnostní napětí se vyhrocovalo, hospodářská krize dosáhla svého vrcholu. Tuberkulóza, přepracovanost, nedostatečná výživa a nezdravé ubytovací podmínky (budova zámku v Nezamyslicích byla vlhká a studená, neměla žádný vodovod, takže měla jen nedostatečné hygienické zařízení a byla příliš malá pro téměř 200 obyvatel) zapříčinily častá úmrtí převážně mladých sester.⁴⁶³ Zatímco v letech 1907 – 1913 zemřelo v Nezamyslicích 10 sester, v letech 1915 – 1918 jich bylo šestnáct.⁴⁶⁴ Byly mezi nimi tři učitelky a dvě vychovatelky mateřské školy, takže provozovaná činnost sester byla značně oslabena. Matka Justina viděla nutnost řešení této situace buď přestavbou zámku, nebo přenesením provinčního domu do jiného objektu. Situaci řešil také kurátor Ledóchowski, který o Velikonocích roku 1917 sepsal memorandum, v němž novému olomouckému arcibiskupovi kardinálu Lvu Skrbenskému⁴⁶⁵ představil naléhavou nutnost novostavby nebo přístavby, případně přeložení provinčního domu na jiné místo. Kromě prostorových a sanitárních důvodů zmínil také důvody jazykové. V memorandu zároveň vyzdvihl příkladného ducha sester, jejich všeobecně blahodárnou působnost, nejčistší úmysly a dobrou vůli.⁴⁶⁶ Přístavba zámku však nebyla možná, protože nebyl ve vlastnictví kongregace a navíc nesměla být měněna jeho vnitřní dispozice. Bída v době války a v poválečných letech nedovolovala uskutečnit ani záměr přeložení provinčního domu.⁴⁶⁷ V červnu roku 1917 proto kurátor Ledóchowski předložil kardinálu Skrbenskému k úvaze nejnutnější stavební úpravy domu, zahrnující zavedení vodovodu a kanalizace.⁴⁶⁸

Přes všechny nesnáze matka Justina pokračovala v započatém díle matky Perpetuy v šíření kongregace. Do konce války založila tři filiální domy. V roce 1917 koupila

⁴⁶³ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 477 – 478.

⁴⁶⁴ Seznam sester zemřelých v Nezamyslicích viz příloha č. 7.

⁴⁶⁵ Lev Skrbenský z Hříště, * 12. 6. 1863 Hukovice, † 24. 12. 1938 Dlouhá Loučka u Uničova, arcibiskup pražský 1899 – 1916, arcibiskup olomoucký 1916 – 1920, kardinál od r. 1901. Více k osobnosti Lva Skrbenského srv. JONOVÁ, J., *Kapitoly ze života Lva Skrbenského z Hříště pohledem Svatého stolce*, Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2013. Přehled olomouckých arcibiskupů viz příloha č. 5.

⁴⁶⁶ Srv. Memorandum kurátora Ledóchowského, Olomouc o velikonocích 1917: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 93r - 95r.

⁴⁶⁷ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 418 – 419. V některých formulacích tohoto autora zaznívá důraz na národnostní napětí, tak jak jej vyjadřují někteří němečtí pamětníci v retrospektivním pohledu na pro ně stále živé dějiny 20. století.

⁴⁶⁸ Srv. Dopis kurátora Ledóchowského kardinálu Skrbenskému, Olomouc 17. 6. 1917: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 91r. Prozatím se nepodařilo dohledat, kdy byly tyto úpravy realizovány.

v Hodonicích blízko Tasovic starý mlýn (malý venkovský dům) se zahradou a polem a poslala tam tři sestry k ambulantnímu ošetřování nemocných. V tomtéž roce otevřely sestry filiálku v Sedlešovicích u Znojma, kde jim paní Dr. Agnes Meister přenechala svůj dům k provozování mateřské školy. V posledních měsících války poslala matka Justina ještě tři sestry do Mikulova, kde byly na přání magistrátu a proboštství města zaměstnány v městské nemocnici.⁴⁶⁹ Snad přesun i nepatrného množství sester na filiálky mohl znamenat odlehčení pro těžkou situaci v Nezamyslicích.

Velkou útěchou ve všech těžkostech byla pro sestry v Nezamyslicích návštěva olomouckého arcibiskupa kardinála Lva Skrbenského v létě roku 1918. Ve svátečně připraveném refektáři k nim pronesl otcovská slova a vroucně prosil o modlitbu v neobyčejně těžkých časech. Na závěr udělil konventu i celé provincii biskupské požehnání, aby se zdárně rozvíjelo dílo výchovy dětí a péče o nemocné, aby vzkvétal provinční dům i noviciát a přestál nadcházející těžké události.⁴⁷⁰

4.2 Česká provincie

Po první světové válce se rakousko-uherská říše rozpadla a 28. října 1918 byla vyhlášena samostatnost Československa. Protože už na jeho území existovala samostatná provincie s hlavním sídlem v Nezamyslicích, nebylo zapotřebí žádného nového uspořádání kongregace. Pouze dům v Chrastavě, kde od roku 1912 působily sestry z vratslavského mateřince, byl v roce 1928 převeden do české provincie, která také zajistila personální obsazení této filiálky. Další filiálka, nemocnice v Tanvaldu, ve které také působily vratslavské sestry, byla v roce 1928 předána českým sestrám z Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže. Dřívější rakouské provincii se v novém státě začalo říkat „česká provincie“.⁴⁷¹

⁴⁶⁹ O filiálkách v Hodonicích, Sedlešovicích a v Mikulově více viz SÜSENBEOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 115 – 118.

⁴⁷⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 478.

⁴⁷¹ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 353.

Po vzniku československého státu připravila pozemková reforma olomouckého arcibiskupa o biskupské statky. Tím odpadl pro sestry laciný přísun zemědělských produktů, takže musely rozšířit vlastní hospodářství. Byly odkázány úplně samy na sebe, protože na místě neměly žádné dobrodince. V obecních volbách v Nezamyslicích, konaných 6. července 1919, zvítězila díky zaměstnanosti obyvatel v dělnických a úřednických profesích (dráha, pošta, cukrovar) sociální demokracie.⁴⁷² Prvním starostou ve svobodném státě byl zvolen sociální demokrat Ferdinand Bartoň, železniční zřízenec. Vlivem sociální demokracie se české obyvatelstvo aktivovalo v národnostních postojích svého češství a radikalizovalo se až k nacionalismu a šovinismu. Sestry kongregace byly vnímány jako cizí proněmecká výspa v tomto kraji českého osídlení. K tomu se ještě přidala snaha o vytvoření národní katolické církve, co nejméně závislé na Římě. Tato myšlenka měla velmi silnou oporu a propagaci u mnoha kněží v tomto regionu. Vládla tedy protiněmecká a protikatolická nálada. Budoucnost sester v Nezamyslicích byla velmi nejistá.

Klášteří škola se stále narůstajícím počtem žáků a také možností získat zde vzdělání na úrovni měšťanské školy již nějaký čas provokovala ředitele obecní školy Jana Jandu k myšlence zřídit v Nezamyslicích „Obvodovou měšťanskou školu“.⁴⁷³ Vhodná příležitost se naskytla právě po válce. Na jaře roku 1919 se ředitel Janda nechal veřejně slyšet, že po prázdninách zabere zámek. O něco později starosta Bartoň u klášterní brány prohlásil, že nedojde klidu, dokud sestry z domu nevyžene. Jejich plán byl totiž takový, že po vyhnání sester by obec mohla v budově zámku bez větších problémů zřídit vytouženou obvodovou měšťanskou školu. Než však ředitel Janda stihl uskutečnit svůj záměr, psychicky onemocněl a po několika měsících v ústavu pro choromyslné zemřel. Vyhnat sestry se obci nepodařilo a tak jí nezbývalo než se zabývat stavbou vlastní budovy školy. Zemská školní rada se však k tomuto návrhu nevyjádřila a obce, které do obvodu spadaly, na tento návrh z finančních důvodů nepřistoupily. Ani v roce 1925 hlasování o stavbě nové školy v obci nevyšlo.⁴⁷⁴

Německá škola sester byla z důvodu nových školských zákonů v nově utvořeném Československu zavřena. Děti, které se po rozpadu rakousko-uherské říše ocitly v cizím

⁴⁷² Po válce se v obci ustavily následující politické strany: sociálně demokratická, lidová, agrární a národně socialistická. Srv. OTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 117.

⁴⁷³ V okolí Nezamyslic byly v té době měšťanské školy v Kojetíně, Prostějově, Vyškově a v Ivanovicích.

⁴⁷⁴ Srv. OTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 138 – 139; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 478.

státě, se musely vrátit do svých nových vlastí.⁴⁷⁵ Výuka v německém jazyce už nemohla být poskytována ani dětem místních českých úředníků a sedláků, kteří v nové atmosféře již neměli odvalu hlásit se k německé orientaci, která v rakousko-uherské říši dávala základ k profesní kariéře. Díky podpoře nového olomouckého arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana⁴⁷⁶ získaly sestry souhlas k založení české dvoutrídni obecné školy.⁴⁷⁷ Od 3. září 1923 dva roky tuto školu navštěvoval Josef Olejník, pozdější kněz a hudební skladatel.⁴⁷⁸

Po válce sestry rozšířily penzionát, v němž měly až sedmdesát děvčat, pocházejících převážně z Uherskobrodsko.⁴⁷⁹ Prospekt výchovného ústavu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích z roku 1924 dává zcela konkrétně nahlédnout jeho podobu:

„Institut si klade za úkol poskytovat dobrou výchovu dívkám a vzdělávat je celostně tím, že jim bude vštěpována úcta a láska k náboženství, k povinnostem a ctnostem, že bude rozvíjen jejich duch tím, že budou vzdělávány ve všech poznacích potřebných a užitečných pro život.

V ústavu se nacházejí dva penzionáty: I. a II. třída. V prvním penzionátu jsou 2 oddělení. První oddělení je zcela české, vhodné pro dívky, které si chtějí osvojit český jazyk, v druhém oddělení se vyučuje pouze německý a francouzský jazyk. Dívkám je zde nabízena příležitost vzdělávat se ve veškerých ručních pracích, počínaje spravováním punčoch až po ty nejjemnější práce s výšivkami na hedvábí a zlatě, od šití nejjednoduššího po to nejjemnější prádlo, šití svršků, kreslení stříhů a stříhání látky. Zvláštní péče se věnuje

⁴⁷⁵ MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 418 uvádí zavádějící formulaci: „Německá škola musela být zavřena, neboť cizozemské děti byly vypovězeny“. Nešlo o akt státní nebo davové zvěle, ale protože většina těchto dětí pocházela ze vzdálených oblastí rakousko-uherské říše, a poté, co se Rakousko-Uhersko rozpadlo a vznikly nové, většinou národnostní státy, vrátily se do svých nových vlastí.

⁴⁷⁶ Antonín Cyril Stojan, * 22. května 1851 v Beňově u Přerova, † v pověsti svatosti 29. září 1923 v Olomouci. Na kněze byl vysvěcen 5. 7. 1876, roku 1896 promován doktorem teologie, 10. 3. 1921 byl jmenován arcibiskupem olomouckým. Zasloužil se o zvelebení Velehradu (r. 1907 svolal na Velehrad první unionistický kongres) a rozvoj Hostýna. Byl také politicky činný. Srv. <http://www.ado.cz/obsah/antonin-cyril-stojan>, citováno 21. 4. 2014. Přehled olomouckých arcibiskupů viz příloha č. 5.

⁴⁷⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 478.

⁴⁷⁸ Srv. KAMARÁDOVÁ, E., *Osobnost a život P. Josefa Olejníka*, CMTF UP v Olomouci – diplomová práce, Olomouc 2012, s. 9.

⁴⁷⁹ Mnohé z těchto děvčat potom vstoupily do kongregace (např. čtyři sestry Praxovy). Zřejmě však také právě mezi těmito odchovankyněmi bylo významné procento těch, které později (po roce 1945) z kongregace vystoupily. Je možné, že formace těchto sester, které prošly nezamyslickým klášterem, jim potom bránila odejít do březanského kláštera. Mnohé z těch, které odešly, jako důvod svého odchodu uváděly nemožnost soužití v Břežanech, kam měly odejít ze svých filiálek v době jejich postupného rušení po roce 1945.

tomu, aby se dívky naučily spravovat punčochy, prádlo a kusy oděvů. Poskytují se hodiny výuky cizích jazyků, literatury a vedení domácnosti. Jednou týdně dívky pracují v kuchyni a jsou vyučovány v domácích pracích. Dále se poskytuje i výuka hry na klavír, housle, citeru, mandolínu, výuka kreslení a malování stejně jako těsnopisu. [...]

Ve druhém penzionátu navštěvují chovanky dvoutřídní veřejnoprávní obecnou školu; nadané dívky se také mohou soukromně připravovat na zkoušku do měšťanské školy. V tomto oddělení se vyučuje pouze v českém jazyce. Na přání rodičů mohou dívky docházet také na hodiny hudby a cizích jazyků⁴⁸⁰.

Němčina tedy byla vyučována pouze jako nepovinný předmět (podobně jako francouzština), neprobíhala již soustavná výuka v tomto jazyce. Vyučovacím jazykem byla čeština. Vedle školy a penzionátu sestry dále pečovaly o velký počet sirotků.⁴⁸¹

Přestože ve škole se učilo česky, v konventu sester dále přetrvávalo užívání němčiny. Na počátku února 1923 se matka Justina obrátila na olomouckého arcibiskupa Stojana s prosbou o ustanovení domácího kněze pro nezamyslický klášter. Navrhla pro tento úřad německého kněze P. Karla Rohna z Tanvaldu, kterého znala z doby svého působení v tamní filiálce a který byl ochoten tuto službu i za skromných podmínek přijmout. V tomto česky psaném dopisu matka Justina uvedla, že P. Rohn ještě český jazyk úplně neovládá, ale postupně se v něm zdokonaluje.⁴⁸² Kurátor Ledóchowski k této prosbě poznamenal, že ve prospěch kláštera doporučuje, aby domácí kněz používal český jazyk vůči českým sestrám a českým dětem, „aby se již neopakovaly místní a novinářské výpady na klášter ct. sester v Nezamyslicích z příčin národnostních“.⁴⁸³ Arcibiskup Stojan si vyžádal také vyjádření nezamyslického faráře P. Jiřího Černého, zpovědníka sester a katechety v klášterní škole. Ten odpověděl, že pro množství své práce uvítá, když v klášteře bude spirituál. Ovšem k národnosti kněze měl výtku: „Bude v Nezamyslicích klášter německý na věky? Nenašel by se také český kněz „podle Srdece Božího?““.⁴⁸⁴

⁴⁸⁰ Prospekt výchovného ústavu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, 1924: APWJ D-II.

⁴⁸¹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 478 – 479.

⁴⁸² Srv. Dopis matky Justiny arcibiskupu Stojanovi, Nezamyslice 3. 2. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 216r-v.

⁴⁸³ Dopis matky Justiny arcibiskupu Stojanovi – přepis kurátora Ledóchowského, 5. 2. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 216v.

⁴⁸⁴ Vyjádření P. Jiřího Černého k ustanovení domácího kněze pro klášter v Nezamyslicích, 13. 2. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 217r.

Dne 22. února 1923 zaslal arcibiskup Stojan dotaz litoměřickému biskupovi, zda nebude P. Rohna ve své diecézi postrádat, zda má P. Rohn potřebné vlastnosti k duchovnímu vedení sester a především zda dobře ovládá český jazyk. Na poslední otázku kladl velký důraz, neboť k ní připojil vysvětlení, že Nezamyslice leží na českém území a že sestry již dříve byly, ale zvláště nyní po politickém převratu jsou vystaveny neustálým útokům proti jejich německví. Proto pokud by v klášteře bydlel kněz, který by neovládal dobře český jazyk, útoky by mohly znovu zesílit.⁴⁸⁵ Litoměřický biskup Josef Gross dne 8. srpna 1923 odpověděl:

„Souhlasím s povoláním nejdůstojnějšího pana katechety na měšťanské škole v Tanvaldu Karla Rohna za spirituála sester svaté Hedviky v Nezamyslicích, přestože v něm ztrácím bezúhonného, svědomitého a skutečně zbožného kněze, kterého budu jen těžko nahrazovat. Můj souhlas je naplněním dohody mezi mnou a zmíněnými sestrami, které měly převzít kuchyň a hospodaření v chlapeckém diecézním semináři, k čemuž nedošlo, protože mezitím řád S. J. má dostatek bratří, kteří se mohou postarat o provoz kuchyně.

Katecheta Rohn ovládá český jazyk takřka dokonale, ačkoli to kvůli jeho pokoře není z dopisu patrné. Nezamyslice v něm získají zbožného kněze a diecéze horlivého modlitebníka“.⁴⁸⁶

Osobní dopis P. Rohna ze dne 2. srpna 1923⁴⁸⁷ a doporučující list biskupa Grosse zaslal olomoucký arcibiskupský ordinariát 13. srpna 1923 spolu s dalšími listy týkajícími se ustanovení domácího kněze pro klášter v Nezamyslicích novému kurátoru sester sv. Hedviky v Nezamyslicích kanovníku Janu Daňkovi⁴⁸⁸ k podání návrhu řešení

⁴⁸⁵ Srv. Dopis arcibiskupa Stojana litoměřickému biskupu Grossovi, Olomouc 22. 2. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 218r – 219r.

⁴⁸⁶ Dopis litoměřického biskupa Josefa Grosse arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Litoměřice 8. 8. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 224r-v.

⁴⁸⁷ Srv. Dopis P. Karla Rohna arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Tanvald 2. 8. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 221r – 222v.

⁴⁸⁸ O Velikonocích roku 1923 kanovník Zikmund Ledóchowski rezignoval na úřad kurátora sester sv. Hedviky (současně také na úřad kurátora sester voršilek). Po přijetí jeho rezignace dne 20. dubna 1923 arcibiskup Stojan jmenoval novým kurátorem sester sv. Hedviky v Nezamyslicích kanovníka kolegiátní kapituly u sv. Mořice v Kroměříži Jana Daňka. Srv. Oznámení arcibiskupu Stojanovi o rezignaci kanovníka Ledóchowského na úřad kurátora sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, Olomouc o svátcích Velikonočních 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 203r; Přijetí rezignace kanovníka Ledóchowského na úřad kurátora sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, Olomouc 20. 4. 1923: tamtéž, f. 205r; Dopis kanovníka Jana Daňka arcibiskupu Stojanovi, Kroměříž 13. 4. 1923: tamtéž, f. 204r-v; Jmenování kanovníka Jana Daňka kurátorem sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, Olomouc 20. 4. 1923: tamtéž, f. 206r. Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 14.

této záležitosti.⁴⁸⁹ Kurátor Daněk se vyjádřil v souladu se svým předchůdcem kurátorem Ledóchowským. Souhlasil s ustanovením P. Rohna domácím knězem v nezamyslickém klášteře, avšak s prosbou, „by týž důst. pán byl vyzván česky mluvit nejen s českými sestrami a českými dětmi, nýbrž vůbec se všemi, by konečně zmizel německý ráz kláštera ležícího v srdci Hané“.⁴⁹⁰ Na základě tohoto rozhodnutí oznámil arcibiskupský ordinariát v Olomouci dne 27. srpna 1923 matce Justině svůj souhlas s ustanovením P. Karla Rohna domácím knězem v nezamyslickém klášteře.⁴⁹¹

Českých sester v klášteře pomalu přibývalo. Od vzniku Československa do roku 1926 bylo v Nezamyslicích přijato do noviciátu 55 kandidátek. Dvacet z nich pocházelo z území Čech a Moravy a jedna ze Slovenska. Ostatní, až na ojedinělé výjimky⁴⁹², pocházely ze Slezska. Obláčky se v těchto letech konaly každoročně.⁴⁹³

V období, kdy byl hlavním sídlem české provincie klášter v Nezamyslicích, se ve Vratislavi konaly dvě generální kapituly. První kapituly, konané 5. května 1920, se z české provincie účastnila matka Justina a dvě delegátky - matka Clementia a matka Jucunda, představené dvou českých filiálek. Celkem bylo na kapitule 12 sester. Počtem 11 hlasů byla zvolena nová generální představená kongregace matka Margareta Fleischer.⁴⁹⁴ Matka Ludgardis, která vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nechtěla vykonávat úřad generální představené, byla zvolena generální vikářkou. Matka Justina byla na dalších šest let zvolena provinční představenou české provincie.⁴⁹⁵ Předložené stanovy generální kapitula opět neschválila. Přepřacováním stanov byl pověřen P. Hellmuth Hertzsch CSsR.⁴⁹⁶ Na návrh matky Justiny byly pro provinční dům v Nezamyslicích 6. května 1920 zvoleny generální radou vratislavského mateřince

⁴⁸⁹ Srv. Dopis arcibiskupského ordinariátu kurátoru Daňkovi, Olomouc 13. 8. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 225r.

⁴⁹⁰ Dopis arcibiskupského ordinariátu kurátoru Daňkovi - přípis kurátora Daňka, Olomouc 13. 8. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 225r.

⁴⁹¹ Srv. Dopis arcibiskupského ordinariátu v Olomouci matce Justině, Olomouc 27. 8. 1923: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 228r.

⁴⁹² Sestra Thadäa Dittrich se narodila v Brazílii. Srv. *Matrika sester*, s. 98.

⁴⁹³ Srv. *Matrika sester*, s. 92 – 107.

⁴⁹⁴ Srv. Oznámení matky Margarety kardinálu Skrbenskému o svém zvolení generální představenou Kongregace sester sv. Hedviky, Vratislav 10. 5. 1920: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 121r. Přehled generálních představených kongregace viz příloha č. 4.

⁴⁹⁵ Srv. Zpráva z generální kapituly, Vratislav 5. 5. 1920 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 117r – 120r; Oznámení matky Justiny kardinálu Skrbenskému o svém zvolení provinční představenou české provincie Kongregace sester sv. Hedviky, Nezamyslice 22. 5. 1920: tamtéž, f. 123r. Přehled provinčních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 21.

⁴⁹⁶ Srv. SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 38.

matka Innocentia za vikářku a I. radní, matka Crescentia II. radní, matka Severina III. radní, matka Engelberta IV. radní a provinční sekretářku a matka Benitia za provinční ekonomku.⁴⁹⁷ V roce 1923 byla ustanovena sestra Makaria Muschik místní představenou v Nezamyslicích.⁴⁹⁸

Velmi významná generální kapitula se konala ve dnech 5. až 6. května 1926. Z české provincie se této kapituly účastnila matka Justina se dvěma delegátkami, celkem bylo 16 členek kapituly. V prvním dni kapituly, 5. května 1926, byla 15 hlasy znovu zvolena generální představená matka Margareta Fleischer. Zlomovým okamžikem v historii kongregace byl 6. květen 1926, kdy kapitula jednohlasně přijala nové stanovy vypracované P. Hertschem CSsR. Již 26. května 1926 byl latinský text stanov dán do tisku.⁴⁹⁹ V této podobě byly v listopadu téhož roku předány do Říma ke schválení. K velké radosti sester přišla po pěti letech z Říma kladná odpověď.⁵⁰⁰

Provinční představená matka Justina založila z provinčního domu v Nezamyslicích po vzniku Československa osm filiálních domů. Úspěšná činnost sester sv. Hedviky v mikulovské nemocnici přiměla mikulovskou dobročinnou organizaci k tomu, aby těmto sestřím svěřila péči o děti v dětském domově. Tři sestry tam zahájily činnost na počátku roku 1919. Jako třetí zařízení v Mikulově převzaly sestry v roce 1919 na žádost městské rady také městský sirotčinec. Na podzim roku 1919 byly sestry svaté Hedviky povolány do nemocnice v Červené Vodě, kam matka Justina poslala pět sester. V létě roku 1920 přišly tři sestry do obce Dolní Hedeč na úpatí Hory Matky Boží v Králíkách, kam je pozvali redemptoristé k přijímání poutníků a péči o nemocné. Sestry tam pečovaly také o několik sirotků. V Miroslavi darovala slečna Procházková svůj dům sestřím sv. Hedviky, aby v obci podle přání místního faráře P. Horáka pečovaly o chudé nemocné. Matka Justina tento velkodušný dar přijala a v roce 1921 tam poslala tři sestry. O tutéž službu žádal sestry farář z Pusté Polomi u Opavy. V létě roku 1921 do jeho obce přišly tři sestry sv. Hedviky. V roce 1922 přijala matka Justina

⁴⁹⁷ Srv. Zpráva z volby provinční rady české provincie Kongregace sester sv. Hedviky, Vratislav 6. 5. 1920: APWJ D-II.

⁴⁹⁸ Vedle provinční představené, které podléhal stále větší počet filiálních domů, byla pravděpodobně teprve od tohoto roku v provinčním domě ustanovena místní představená, která spravovala pouze záležitosti nezamyslického konventu. Matka Makaria Muschik byla pravděpodobně první místní představenou v Nezamyslicích. Srv. *Matrika sester*, s. 38 – 39. Přehled místních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 6.

⁴⁹⁹ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 498 – 500.

⁵⁰⁰ Srv. SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 38.

žádost Moravského zemského výboru o zdravotní sestry pro nemocnici v Moravské Třebové, kam poslala sedm sester. Poslední filiálkou založenou z Nezamyslic byl dětský domov v Hanušovicích v okrese Šumperk, kde v létě roku 1924 začalo působit pět sester sv. Hedviky.⁵⁰¹ Další založení, které zřizovala matka Justina, nebyl filiální dům, nýbrž nové sídlo pro dům provinční.

4.3 Přeložení provincialátu a noviciátu z Nezamyslic do Břežan

Provinční dům v Nezamyslicích byl pro potřeby sester velmi nevyhovující.⁵⁰² Vlhkost a chlad v domě měly za následek velký počet úmrtí většinou mladých sester. Nemalým problémem při vzrůstajícím počtu kandidátek byl také nedostatek místa v domě. Už od roku 1916 se pomýšlelo na opravu nezamyslického zámku, ale období první světové války a poválečné poměry vzniku nového československého státu zabránily realizaci tohoto plánu. Přestavba zámku nebyla možná ani z právního hlediska, protože objekt nebyl vlastnictvím kongregace, nýbrž olomouckého arcibiskupství, a podle pronajímací smlouvy se nesměla měnit jeho vnitřní dispozice.

Vzhledem ke všem uvedeným obtížím se provinční představená matka Justina Michalik stále více přikláněla k možnosti přenesení provincialátu a noviciátu do jiného domu. Vzhledem k tomu, že většina filiálek české provincie se nacházela v oblastech osídlených německy mluvícím obyvatelstvem, považovala za vhodné, aby také provinční dům byl na takovém území.

Po první světové válce vykonala matka Justina několik cest do oblastí německého osídlení Československa, aby našla vhodný dům. V červenci 1924 se dověděla o zámku v Břežanech na jižní Moravě. Majitel zámku baron Wamboldt-Umstadt měl v úmyslu jej prodat. Dne 25. srpna se tam matka Justina vydala spolu s matkou

⁵⁰¹ Více o filiálkách založených v letech 1919 – 1924 viz SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 118 – 129.

⁵⁰² Tato podkapitola je z velké části převzata z SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 130 – 133.

Severinou Hlaváčkovou a už při prohlídce zámku a přilehlého parku byla přesvědčena, že tento dům je tím pravým místem pro sestry sv. Hedviky. Zámek vybudovaný v 18. století připomínal více klášter než zámek. Položen na kraji vesnice, uprostřed parku o velikosti 30 ha, zajišťoval vše, co je nezbytné pro provinční dům: dobré ovzduší, klid a ústraní. Jen žádaná cena⁵⁰³, která nebyla v žádném případě přemrštěná, činila sestrám mnoho starostí, neboť české provincii tehdy chyběly potřebné finanční prostředky. Matka Justina však odjížděla z Břežan s důvěrou v Boží pomoc, kterou až doposud zakoušela, a s rozhodnutím zámek s přilehlým parkem zakoupit.

Tato důležitá záležitost byla důkladně projednávána se sestrami provinční rady. Ozývaly se hlasy, že získání tak velké sumy pro zakoupení zámku je nemožné. Avšak věc financí nemohla otrástit přesvědčením ani důvěrou matky Justiny. Také kurátor české provincie kanovník Jan Daněk hlasoval, stejně tak jako olomoucký arcibiskup Leopold Prečan⁵⁰⁴, pro zakoupení zámku v Břežanech. Ještě větší radost měl z tohoto plánu brněnský pomocný biskup Josef Kupka⁵⁰⁵, který si od uskutečnění plánu sliboval mnoho dobrodiní pro svou diecézi. Také ve filiálních domech provincie byl tento záměr vítán s radostí.

Na konci ledna 1925 matka Justina požádala olomouckého arcibiskupa Prečana o půjčku na koupi zámku v Břežanech.⁵⁰⁶ Na základě zprávy ústředního ředitelství arcibiskupských statků z 6. února 1925, že půjčku nemůže doporučit vzhledem k plánované stavbě kostela a fary v Řepčíně u Olomouce a k nejistým příjmům velkostatku v budoucnu,⁵⁰⁷ arcibiskup matce Justině 26. února 1925 odpověděl,

⁵⁰³ Smluvená kupní cena zámku a parku byla nejprve vyčíslena na 1 200 000,- Kč. Sestry se později zřekly k zámku patřícího zahradnictví a dolního parku, aby mohly objekt s ostatním příslušenstvím získat za 1 000 000,- Kč. Náhradou za tento ústup bylo sestrám ponecháno k dispozici značné množství nábytku. Srv. Dopis arcibiskupské konsistoře v Olomouci kurátoru Daňkovi, Olomouc 17. 2. 1926: AČPH, sloha „Fryšava: Povolení ke koupi a půjčce. Přeložení noviciátu“; Dopis matky Justiny arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Nezamyslice 14. 4. 1926: tamtéž.

⁵⁰⁴ ThDr. Leopold Prečan, * 8. 3. 1866 ve Velkém Týnci u Olomouce, † 2. 3. 1947 na Svatém Kopečku u Olomouce. Na kněze byl vysvěcen 5. 7. 1889, 18. 6. 1914 byl prohlášen doktorem teologie, 10. 11. 1923 byl jmenován arcibiskupem olomouckým. Velmi se zasloužil o rozvoj Velehradu. Srv. <http://www.ado.cz/obsah/leopold-precan>, citováno 21. 4. 2014. Přehled olomouckých arcibiskupů viz příloha č. 5.

⁵⁰⁵ PhDr. a ThDr. Josef Kupka byl od 7. 9. 1924 pomocným biskupem brněnským, od 3. 6. 1926 do 21. 11. 1931 byl apoštolským administrátorem brněnské diecéze a v letech 1931 – 1941 brněnským biskupem. Srv. <http://www.biskupstvi.cz/brnensti-biskupove#11>, citováno 21. 4. 2014.

⁵⁰⁶ Srv. Dopis matky Justiny arcibiskupu Prečanovi, Nezamyslice 27. 1. 1925: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 235r-v.

⁵⁰⁷ Srv. Zpráva ústředního ředitelství arcibiskupských statků, Kroměříž 6. 2. 1925: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 236r.

že bohužel nebude moci půjčku poskytnout, přestože je přesvědčen o prospěšnosti nabytí zámku pro kongregaci.⁵⁰⁸

Vzhledem k mnoha kladným ohlasům mohla matka Justina 12. února 1925 podat generální představené matce Margaretě Fleischer oficiální prosbu o schválení plánu na zakoupení břežanského zámku a o povolení k půjčce finančního obnosu potřebného k tomuto nákupu.⁵⁰⁹ Zároveň matka Justina požádala o povolení k prodeji mlýna v Hodonicích s tím, že získané finanční prostředky budou použity na nákup břežanského zámku.⁵¹⁰

Generální představená matka Margareta po poradě se sestrami generální rady dala ještě téhož dne souhlas k zakoupení nového provinčního domu s podmínkou, že pro půjčku nezbytného obnosu ke koupi objektu bude zažádáno o souhlas Svatého stolce.⁵¹¹ Generální dům však neměl vzhledem k vlastním finančním problémům možnost poskytnout k tomuto účelu jakoukoli finanční pomoc.⁵¹² Matka Margareta s generální radou dala souhlas také k prodeji mlýna v Hodonicích a k využití takto získaných peněz k zakoupení zámku.⁵¹³

O vyřízení požadovaného povolení Svatého stolce požádala generální vikářka matka Ludgardis 23. října 1925 vratislavského arcibiskupa kardinála Bertrama,⁵¹⁴ který 30. listopadu 1925 odpověděl, že zprostředkování povolení musí učinit ordinář českého provinčního domu.⁵¹⁵ Matka Ludgardis se proto obrátila s touto žádostí na olomouckého arcibiskupa Prečana, který 26. května 1925 vydal následující rozhodnutí:

„Používaje zvláštní fakulty, dané mi reskripty posvátné kongregace pro záležitosti řeholníků v Římě ze dne 29. ledna 1926 a 4. května 1926 čís. 309/26, uděluji ctih.

⁵⁰⁸ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana matce Justině, Olomouc 26. 2. 1925: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 237r.

⁵⁰⁹ Srv. Žádost matky Justiny generální představené matce Margaretě o povolení k zakoupení zámku v Břežanech, Nezamyslice 12. 2. 1925: APWJ D-II.

⁵¹⁰ Srv. Žádost matky Justiny generální představené matce Margaretě o povolení k prodeji mlýna v Hodonicích, Nezamyslice 12. 2. 1925: APWJ D-II.

⁵¹¹ Tak to bylo obvyklé v situaci, kdy společnost papežského práva stála před očekávaným dlouhodobým finančním zatížením (zadlužením) celé provincie na úkor jednotlivých filiálek.

⁵¹² Srv. Žádost matky Justiny generální představené matce Margaretě o povolení k zakoupení zámku v Břežanech – přípis generální představené, Vratislav 12. 2. 1925: APWJ D-II.

⁵¹³ Srv. Žádost matky Justiny generální představené matce Margaretě o povolení k prodeji mlýna v Hodonicích – přípis generální představené, Vratislav 12. 2. 1925. APWJ D-II.

⁵¹⁴ Srv. Žádost generální vikářky matky Ludgardis kardinálu Bertramovi o vyřízení povolení Svatého stolce k půjčce, Vratislav 23. 10. 1925: APWJ D-II. Přehled vratislavských biskupů viz příloha č. 3.

⁵¹⁵ Srv. Dopis kardinála Bertrama matce Margaretě, Vratislav 30. 11. 1925: APWJ D-II.

Kongregaci sester sv. Hedviky s provinciálním mateřincem v Nezamyslicích povolení ku prodeji nemovitosti (mlýna) v Hodonicích a uzavření výpůjčky 800.000 Kč, obé za tím účelem, aby opatřen byl peníz potřebný na zakoupení zámku s přísl. ve Fryšavě. Povolení uděluji s podmínkou, že mlýn v Hodonicích nebude prodán pod odhadní cenu této nemovitosti, stanovenou přísěznými odhadci, dále, že výpůjčka 800000 Kč bude co nejdříve splacena ročními lhůtami, a že splacení každé lhůty bude arcib. Konsistoři oznámeno“.⁵¹⁶

Po získání souhlasu z Říma přistoupila Matka Justina s důvěrou v Boha do finančně náročné záležitosti zakoupení zámku. Už koncem května 1926⁵¹⁷ přišly první tři sestry do Břežan, aby dohlížely na přípravné práce k ubytování sester a na ekonomické záležitosti, týkající se koupě domu.⁵¹⁸ Kupní smlouva mezi paní Ludvigou Wamboldt-Umstadt a Kongregací sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, zastoupenou provinční představenou matkou Justinou Michalik a matkou Severinou Hlaváčkovou byla uzavřena 25. června 1926. V ní sjednaná kupní cena činila 800 000,- Kč. Baron Wamboldt si přitom vyhradil právo k užívání jedné třetiny domu na dobu pěti let a náhradou za to sestrám částečně ponechal zařízení zámku a k tomu jim předal zdarma 6 ha parku a 3 ha zemědělské půdy.⁵¹⁹

Již při podpisu kupní smlouvy zaplatila kongregace paní Ludvice Wamboldt-Umstadt hotově půjčkou z Reifeisenky Břežanech ve výši 500 000,- Kč. Dalších 100 000,- Kč sestrám zapůjčil prelát Waldstein z Mikulova a zbývající částku zůstaly sestry dlužny majiteli a postupně ji splácely během několika let (byly použity také finanční prostředky získané prodejem mlýna v Hodonicích).⁵²⁰

První dopis z Břežan zaslala matka Justina generální představené matce Margaretě 9. července 1926. Krátce jí představila probíhající opravy v zámku a především ji požádala, aby se ujala vyřízení záležitosti přeložení provicialátu a noviciátu

⁵¹⁶ Dopis arcibiskupské konsistoře v Olomouci kanovníku Daňkovi, Olomouc 26. 5. 1925 (opis): APWJ D-II.

⁵¹⁷ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 484. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 366 uvádí, že první tři sestry přišly do Břežan 26. dubna 1926.

⁵¹⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 484.

⁵¹⁹ Srv. Kupní smlouva – zámek Břežany, Brno 25. 6. 1926: AČPH, sloha „Břežany: Kupní smlouva. Pozemkový úřad“.

⁵²⁰ Srv. Dopis arcibiskupské konsistoře v Olomouci kanovníku Daňkovi, Olomouc 26. 5. 1925 (opis): APWJ D-II. Díky politickému nátlaku v roce 1939, kdy učitelky mateřských škol musely být přeškoleny na zdravotní sestry a pracovat v nemocnicích (jejich platy se zvýšily), se sestrám podařilo do konce války veškeré dluhy splatit.

z Nezamyslic do Břežan. Žádost s příloženým doporučením ordinariátů z Olomouce a z Brna měla totiž Svatému otci podat generální představená.⁵²¹

Na prosbu provinční představené matky Justiny poslala generální představená matka Margareta prostřednictvím kardinála Bertrama dne 12. srpna 1926 do Říma žádost o zřízení druhého noviciátu v Břežanech a přenesení provincialátu z Nezamyslic do Břežan. Důvodem ke zřízení druhého noviciátu byl problém společné formace novicetek s jazykovými rozdíly (část sester rozuměla jen německy a část pouze česky). Rozdělení novicetek bylo zamýšleno tak, že česky mluvící sestry by měly formaci v Nezamyslicích a německy mluvící v Břežanech.⁵²²

Po odeslání této žádosti do Říma upozornil redemptorista P. Petsch CSsR matku Justinu na nebezpečí dvou noviciátů v jedné provincii kongregace. Nejednota ve výchově nové generace by mohla vést až k rozdělení. Proto Matka Justina prosila o navrácení poslané žádosti, aby ji mohla změnit. Protože toto nebylo uznáno za vhodné, prosila Boha o splnění svého přání, aby Svatý otec potvrdil noviciát jen v Břežanech.⁵²³ Její modlitby byly skutečně vyslyšeny. Apoštolský stolec žádal zrušení noviciátu v Nezamyslicích a jeho založení v Břežanech. Na základě reskriptu Kongregace pro řeholníky ze dne 7. října 1926 apoštolský administrátor brněnské diecéze biskup Josef Kupka dne 26. října 1926 noviciát v Nezamyslicích uznal za zrušený a kanonicky zřídil nový noviciát v Břežanech.⁵²⁴ Zprávu o ustanovení noviciátu v Břežanech přijala Matka Justina s velkou vděčností Bohu.

S energií a zároveň s rozvahou byly zahájeny přípravy k přestěhování sester do Břežan. V Nezamyslicích zůstaly česky mluvící sestry a ty, které alespoň částečně ovládaly češtinu jako svůj další jazyk. Do Břežan se spolu s provinční představenou matkou Justinou přestěhovala přibližně polovina profesek a všechny novicky se svou novicmistrovou matkou Benitií Paschwitz.⁵²⁵ Dne 19. listopadu 1926 matka Justina

⁵²¹ Srv. Dopis matky Justiny matce Margaretě, Břežany 9. 7. 1926: APWJ D-II.

⁵²² Srv. Žádost generální představené matky Margarety Svatému otci o zřízení druhého noviciátu v Břežanech a přeložení provincialátu z Nezamyslic do Břežan, Vratislav 12. 8. 1926 (opis): APWJ D-II; AČPH, sloha „Fryšava: Povolení ke koupi a k půjčce. Přeložení noviciátu“.

⁵²³ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 485.

⁵²⁴ Srv. Dekret o zřízení noviciátu v Břežanech a uzavření noviciátu v Nezamyslicích, Brno 26. 10. 1926: APWJ D-II; AČPH, sloha „Fryšava: Povolení ke koupi a k půjčce. Přeložení noviciátu“.

⁵²⁵ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 486. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 419 uvádí, že v Nezamyslicích zůstal větší konvent sester. To je třeba chápat v počtu sester (cca 20) vůči obvyklému počtu sester v jiných filiálkách (3 - 10). Přehled novicmistrových v Nezamyslicích viz příloha č. 16.

slavnostně otevřela provinční dům a noviciát v Břežanech.⁵²⁶ Nové sídlo české provincie slavnostně požehnal brněnský biskup Josef Kupka dne 4. května 1927 v přítomnosti generální představené matky Margarety Fleischer a sestry z generální rady matky Eusebie Hohl. Patronem domu byl zvolen svatý Josef. Břežanský konvent v té době tvořilo devatenáct profesek a dvanáct novickek.⁵²⁷

V novém provinčním domě zpočátku nebyla možnost rozvíjet žádnou větší činnost. Když byly dokončeny opravy domu, při kterých ochotně pomáhaly sestry z okolních filiálních domů, byla zde zahájena charitativní činnost. Moravské místodržitelství svěřilo sestrám k výchově padesát těžce mentálně postižených dívek, kterých postupem času přibývalo. Tato služba se stala hlavním úkolem sester v Břežanech. Sestry dále vedly mateřskou školu, kterou navštěvovalo 70 dětí, penzionát, vyučovaly ručním pracím, hudbě, vykonávaly ambulantní péči o nemocné a přijaly také práce spojené s exercičními kurzy pro kněze i světské osoby, které se na přání biskupa konaly ve volných prostorách rozlehlého domu. V roce 1929 se konalo 13 duchovních cvičení, kterých se účastnilo celkem 326 osob.⁵²⁸

Po založení provinčního domu v Břežanech v roce 1926 měla česká provincie 161 sester ve 27 domech.⁵²⁹

⁵²⁶ Státní souhlas ke zřízení nového řeholního domu v Břežanech byl dán 23. 10. 1928. Srv. Dopis apoštolského administrátora brněnské diecéze Josefa Kupky matce Justině Michalík, Brno 31. 10. 1928: AČPH, sloha „Břežany: Kupní smlouva. Pozemkový úřad“.

⁵²⁷ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 366; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 486.

⁵²⁸ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 486. Provinční dům v Břežanech je v současné době jediným domem české provincie.

⁵²⁹ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 353.

5 FILIÁLNÍ DŮM V NEZAMYSLICÍCH 1926 - 1938

Po přesunu provincialátu a noviciátu z Nezamyslic do Břežan se nezamyslický klášter stal filiálním domem, podřízeným provinčnímu domu v Břežanech. Úřad místní představené v Nezamyslicích nadále (již od roku 1923) vykonávala matka Makaria Muschik.⁵³⁰ Její nástupkyní se v roce 1929 stala matka Bonaventura Kommander.⁵³¹ Komunita nyní čítala pravděpodobně kolem 25 sester,⁵³² což bylo o mnoho více, než bylo na filiálkách obvyklé. Bylo totiž potřeba personálně pokrýt značné množství provozované činnosti a zároveň sestry nadále s úctou vnímaly tento dům jako místo dřívějšího mateřince. Sestry v Nezamyslicích dosavadní činnost nejen udržely, ale také dále rozvíjely. V roce 1929 oficiálně otevřely soukromou měšťanskou školu. Ovšem založení měšťanky a stále ještě zaznívající němčina v nezamyslickém klášteře byly zdrojem dalšího prohloubení napětí mezi nezamyslickými obyvateli a sestrami.

5.1 Další rozvoj činnosti sester sv. Hedviky v Nezamyslicích

Početně oslabený konvent⁵³³ nezrušil žádnou z doposud vykonávaných činností, týkajících se výchovy a vzdělávání dětí a mládeže. Nadále v této službě pokračoval a zdárně ji rozvíjel. V domě bylo nyní pro činnost více místa a navíc se sestrám otevřela možnost přistoupit k tolik potřebným opravám a úpravám objektu. V roce 1927 byl totiž zámek s přílehlými pozemky olomouckým arcibiskupstvím převeden do vlastnictví

⁵³⁰ *Matrika sester*, s. 38. Přehled místních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 6.

⁵³¹ Přesné datum se v dostupných materiálech prozatím nepodařilo zjistit. S největší pravděpodobností to bylo v první polovině r. 1929. Příjmení matky Bonaventury je v dochovaných dokumentech užíváno v různých pravopisných verzích – Kommander, Komanderová. V textu práce je podle *Matriky sester*, s. 76 užíváno jméno Kommander. Matka Bonaventura pocházela ze smíšeného německo-polského manželství, narodila se 2. 2. 1893 v Milowicích v dnešním Polsku. Přehled místních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 6. Matka Bonaventura viz příloha č. 22.

⁵³² V roce 1928 bylo podle *CCAO 1928* v Nezamyslicích 28 profesek. V *CCAO 1924 – 1927* se soupisy sester nenachází. Prozatím se nepodařilo nalézt ani soupisy z těchto let v kongregačních materiálech. Srv. *CCAO 1924 – 1928*.

⁵³³ Počet sester v Nezamyslicích od roku 1933 postupně klesal a v roce 1936 dosáhl nejnižšího počtu třinácti sester. V dalších letech se jejich počet opět mírně zvyšoval. Srv. *CCAO 1928 – 1931*, *CCAO 1933 – 1938*.

kongregace trhovou smlouvou za symbolickou částku 1000,- korun.⁵³⁴ Díky tomu mohla místní představená matka Bonaventura Kommander nechat vybudovat ústřední topení⁵³⁵, aby se zmírnila vlhkost a chlad. Tento krok velmi prospěl zdraví sester i dětí.

Sestry zde dále vedly mateřskou školu, dvoutřídní obecnou školu, dívčí penzionát a výchovný domov pro sirotky, ve kterém bylo v roce 1928 osmdesát míst, v roce 1934 již sto. Kromě toho sestry vyučovaly ruční práce, vaření a hudbu. Pečovaly o farní kostel, kde také vykonávaly varhanickou službu. K dosavadní činnosti přibýlo ještě ambulantní ošetřování nemocných.⁵³⁶

Nejvýznamnější událostí tohoto období bylo založení soukromé měšťanské školy. Díky odhodlanému úsilí nové místní představené matky Bonaventury se tak uskutečnilo již dlouho zamýšlené přání provinční představené matky Justiny. Za tímto účelem složily po několikaměsíční přípravě sestry Bonaventura Kommander a Korbiniana Waleska v roce 1928 zkoušku pro měšťanskou školu a dne 13. července 1929⁵³⁷ Zemská školní rada sestrám udělila souhlas k otevření „soukromé měšťanské školy s právem veřejnosti“.⁵³⁸ Matka Bonaventura převzala vedení školy jako ředitelka.⁵³⁹ Velmi jí záleželo na tom, aby byla škola na vysoké úrovni. Posílala proto mladé nadané sestry na studia na učitelských ústavech.⁵⁴⁰ Nevíme kolik měla tato škola od svého založení tříd, ale v roce 1939 je uváděna jako pětitřídní. Ve školním roce 1941/42 byly

⁵³⁴ Smlouva byla podepsána provinční představenou matkou Justinou Michalik a místní představenou matkou Makarií Muschik dne 27. září 1927, arcibiskupem Leopoldem Prečanem dne 7. října 1927 a schválena metropolitní kapitulou dne 21. října 1927. Smlouva v bodě V. obsahovala ustanovení, že kdyby Kongregace sester sv. Hedviky v Nezamyslicích jakýmkoli způsobem zanikla nebo byla zrušena, případnou prodané nemovitosti zase arcibiskupství olomouckému. Do roku 1930 byly ke smlouvě připojeny ještě 3 dodatky, týkající se upřesnění označení nového vlastníka nemovitostí. Srv. Smlouva trhová: ZAO-O, fond AO pap. listina, sign. F VII b 198/9 (bez foliace). Další dokumenty týkající se prodeje zámku a přilehlých parcel klášteru sv. Hedviky v Nezamyslicích jsou uloženy v ZAO-O, fond ÚŘAS, inv. č. 22 501, sign. Moř 1/4-/4, kart. 2911.

⁵³⁵ Nabídka ústředního topení „Patent Evo Automat, Fig. 373“ ze dne 28. 7. 1928 od firmy Johann Baier, Fabrik für Zentralheizungen und Gesundheitstechn. Anlagen GmbH z Brna je uložena v ZAO-O, fond ÚŘAS KROMĚŘÍŽ, inv. č. 23 924, sign. SŘ-Moř-6, kart. 3343.

⁵³⁶ Srv. SÜSENBEOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 74, 76.

⁵³⁷ Datum je uvedeno podle SCHWETER, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 480. V polském překladu SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia* na s. 487 se objevuje tradiční chyba, kdy červenec je překládán jako červen. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 419 uvádí datum 13. 10. 1929. Podle něj je toto datum uvedeno také v SÜSENBEOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 75.

⁵³⁸ Měšťanská škola navazovala na první stupeň obecné školy a znamenala vyšší úroveň vzdělání než druhý stupeň obecné školy. Narozdíl od obecné školy měla měšťanka povinnou výuku německého jazyka a za výuku byl požadován finanční příspěvek. Srv. Písemný záznam osobního rozhovoru s Mons. Josefem Fialou, Břežany 13. 1. 2014.

⁵³⁹ Přehled ředitelů/ředitelů klášterní školy viz příloha č. 12.

⁵⁴⁰ Podle OTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 143 sestry studovaly také na filosofické fakultě. Toto tvrzení ale z dostupných kongregačních materiálů nelze doložit.

pro vysoký počet žáků otevřeny dvě první třídy měšťanské školy.⁵⁴¹ Jak měšťanská, tak i obecná klášterní škola se těšila hojnému počtu žáků, který se dále zvyšoval.⁵⁴²

Schválení Zemské školní rady pro klášterní měšťanskou školu vyvolalo nelibost obce, která dlouhá léta neúspěšně usilovala o založení vlastní měšťanské školy. Když v roce 1929 okresní komise po prohlídce prostor v zámku, určených pro klášterní měšťanskou školu, vydala povolení k jejímu otevření, přišel do kláštera starosta Nezamyslic Vladimír Baldík a prohlásil, že nemá nic proti škole, pokud sestry přijmou maximálně 20 dětí, ale žádné z Nezamyslic. Protože matka Bonaventura vdělila za úřední schválení školy hlavně senátorovi prelátu Františku Valouškovi⁵⁴³, starosta ji zároveň prosil, aby se u něj přimluvila o získání souhlasu také pro založení měšťanské školy v obci. Na to mu matka Bonaventura odpověděla, že takové přimluvy vůbec není zapotřebí, poněvadž pokud obec splní všechny podmínky, které stanoví zákon, bude jim schválení uděleno rychleji než v případě sester. Dále mu řekla, že dokud nebude měšťanka v obci, budou sestry přijímat všechny děti z Nezamyslic, které se přihlásí. A že v žádném zákoně nestojí, že by se počet žáků ve škole mohl omezovat.⁵⁴⁴

Zemská školní rada v Brně žádost obce o měšťanskou školu zamítla výnosem ze dne 17. prosince 1928 (tedy sedm měsíců před schválením školy klášterní), a to „vzhledem na malý počet žáků v Nezamyslicích a přiškolené obci Těšicích“.⁵⁴⁵ Problémem pro úřední schválení zamýšlené obvodové měšťanské školy byla skutečnost, že se nezamyslickým nepodařilo za dobu téměř deseti let přimět obce, spadající do společného obvodu, k souhlasu s tímto záměrem.⁵⁴⁶ Starostové daných obcí totiž měli

⁵⁴¹ V červnu r. 1940 bylo do první třídy měšťanské školy přihlášeno 60 žáků, přičemž maximální povolený počet žáků ve třídě byl 45. Srv. Dopis sestry Korbiniany generální představené matce Augustině Schmidt, Nezamyslice 10. 7. 1940: APWJ D-II.

⁵⁴² Srv. SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 75; OTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 142; SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 487.

⁵⁴³ František Valoušek: * 26. 7. 1863 ve Vřesovicích, † 14. 3. 1932 v Kroměříži. Absolvoval teologii v Olomouci, kde také r. 1887 přijal kněžské svěcení. Vystřídal řadu kaplanských míst, v letech 1899 - 1920 působil jako kaplan, farář a děkan v Němčicích na Hané. V roce 1920 se stal proboštem Kolegiální kapituly u sv. Mořice v Kroměříži. Byl organizátorem katolických spolků a politických stran od konce 19. stol., členem Katolické strany národní na Moravě, poslancem Revolučního národního shromáždění Republiky československé za ČSL a senátor Národního shromáždění ČSR. Byl také literárně činný. Srv. http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Valou%C5%A1ek, citováno 10. 1. 2014.

⁵⁴⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 487 - 488.

⁵⁴⁵ Žádost Místního školního výboru v Nezamyslicích obecnímu zastupitelstvu v Nezamyslicích o stavbu nové školní budovy, Nezamyslice 24. 1. 1929: SOKA Prostějov, fond AO Nezamyslice, inv. č. 18, sign. škola, kart. 1, f. 7r-v.

⁵⁴⁶ V únoru 1927 Okresní školní výbor v Přerově vítal záměr stavby nové školy, která by sloužila škole obecné i měšťanské a navrhuje obce, které dle předpokladů případnou do obvodu nezamyslické

obavy ze zadlužení a postavili raději školy vlastní. Nezamyslická obec tak zůstala se svou myšlenkou osamocena. Po zamítnutí měšťanské školy v roce 1928 však dosáhla alespoň dohody s obcí Těšice na stavbě nové obecné školy,⁵⁴⁷ s čímž okresní úřad souhlasil. Tato nová „Masarykova škola“ byla otevřena 1. 9. 1931. Čtyři třídy tehdy zaplnilo 144 žáků a jejich počet se v dalších letech zvyšoval. Již při její stavbě se počítalo s třídami pro měšťanskou školu a s pozdější přístavbou, což znamená, že se obec svého záměru nevzdala. O svou měšťanskou školu – i o tu klášterní – bude usilovat ještě v dalších letech.⁵⁴⁸

5.2 Události před zábořem Sudet

Radostným dnem pro sestry sv. Hedviky byl 23. květen roku 1931, kdy generální představená matka Margareta obdržela papežské schválení kongregace a stanov. Papež Pius XI. dne 12. ledna 1931 potvrdil Kongregaci sester sv. Hedviky a její stanovy přijal na 7 let zkoušky. Protože text schválených stanov byl v latině, tehdejší kurátor kongregace Paul Oppermann⁵⁴⁹ je přeložil do němčiny. Dne 11. prosince 1931 kardinál Bertram udělil souhlas k tisku německého překladu stanov, který byl dokončen v únoru 1932. Dne 25. února 1932 slavnostně předal P. Oppermann německý výtisk stanov sestřím ve vratislavském mateřinci.⁵⁵⁰ O slavnosti svatého Josefa 19. března 1932 obdržely všechny členky kongregace po jednom výtisku schválených stanov

měšťanky, a to: Těšice, Dřevnovice, Víceměřice, Tištín, Kovalovice, Osíčany, Pavlovice. Jednou ze základních podmínek stavby nové školy bylo docílení počtu 400 dětí ve věku 6 – 14 let. Srv. Dopis Okresního školního výboru v Přerově Obecní radě v Nezamyslicích, Přerov 22. 2. 1927: SOkA Prostějov, fond AO Nezamyslice, inv. č. 18, sig. škola, kart. 1, f. 11r; Dopis Okresního školního výboru v Přerově Obecní radě v Nezamyslicích, Přerov 24. 2. 1927: tamtéž, f. 12r; Dopis Obecního úřadu v Nezamyslicích Okresnímu úřadu v Přerově, Nezamyslice 1. 2. 1929: tamtéž, f. 8r. V žádném z uvedených dopisů není řečeno, že by překážkou pro schválení měšťanky v obci byla klášterní škola, dokonce v nich není ani zmiňována.

⁵⁴⁷ Ve školním roce 1929/30 byla na obecné škole v Nezamyslicích (myšlena škola obecní, nikoli klášterní) zavedena nepovinná němčina, což bylo schváleno obecním zastupitelstvem v Nezamyslicích dne 1. 7. 1929. Srv. Žádost Obecní školní rady v Nezamyslicích Zemské školní radě v Brně o schválení usnesení k zavedení nepovinné němčiny, Nezamyslice 1. 7. 1929: SOkA Prostějov, fond AO Nezamyslice, inv. č. 18, sig. škola, kart. 1, f. 5r.

⁵⁴⁸ Srv. OUTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 138 – 140.

⁵⁴⁹ Přehled kurátorů kongregace viz příloha č. 17.

⁵⁵⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 504 – 505.

v německém vydání.⁵⁵¹ Přípravoval se také polský, dánský a český překlad, z nichž polský byl sestřám předán 5. října 1932 a dánský 26. ledna 1934.⁵⁵² Český překlad je znám až ze 4. května 1948.⁵⁵³ Zda existoval dřívější, se prozatím nepodařilo zjistit. Než sestry obdržely stanovy v češtině, užívaly německý text.

Významnými událostmi kongregace byly generální kapituly. Dne 3. května 1932 byla na generální kapitule potřetí zvolena generální představenou kongregace matka Margareta Fleischer.⁵⁵⁴ Úřad vykonávala do následující kapituly konané v roce 1938, kdy byla novou generální představenou zvolena matka Augustina Schmidt.⁵⁵⁵

Českou provincii vedla matka Justina Michalík do 14. července 1932, kdy byla ustanovena představenou filiálky v Hrušovanech nad Jevišovkou.⁵⁵⁶ Dne 27. června 1932 generální rada jmenovala novou provinční představenou české provincie matku Severinu Hlaváčkovou. Do úřadu byla uvedena 15. července 1932. Provinční vikářkou byla generální radou ustanovena matka Engelberta Baranek, druhou radní sestrou matka Justina a provinciální prokurátorkou matka Kapistrana Fischer. Volbu sekretářky, pro kterou v nových pravidlech nebyl na provinciální úrovni žádný pokyn, ponechala generální rada na rozhodnutí nové provinční představené, jako nejvhodnější pro tento úkol ze své strany doporučila sestru Annunty Navrátilovou.⁵⁵⁷

Matka Severina byla představenou české provincie do 16. srpna 1938. Od 18. srpna téhož roku ustanovila generální rada novou provinční představenou matku Annunty Navrátilovou, rodačku z Nezamyslic. Provinční vikářkou byla jmenována matka Engelberta Baranek, druhou radní sestrou matka Gualberta Leja, provinciální prokurátorkou a zároveň sekretářkou matka Wunibalda Noglik.⁵⁵⁸

⁵⁵¹ Srv. Dopis matky Justiny arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Břežany 21. 6. 1932: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 268r.

⁵⁵² Srv. *Jubiläums Handbuch*, s. 174.

⁵⁵³ *Řehole svatého Augustina a Stanovy sester svaté Hedviky*, Brno 4. 5. 1948: AČPH.

⁵⁵⁴ Srv. *Jubiläums Handbuch*, s. 174. Přehled generálních představených kongregace viz příloha č. 4.

⁵⁵⁵ Srv. Dopis generální představené matky Augustiny Schmidt arcibiskupu Prečanovi, Vratislav 12. 5. 1938: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 275r. Přehled generálních představených kongregace viz příloha č. 4.

⁵⁵⁶ Srv. Jmenovací dekret matky Jucundy Mende, Vratislav 1. 7. 1932: APWJ D-II.

⁵⁵⁷ Srv. Jmenovací dekret matky Severiny Hlaváčkové, Vratislav 1. 7. 1932: APWJ D-II; Dopis matky Annunty arcibiskupu Prečanovi, Břežany 5. 10. 1938: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 280r.

⁵⁵⁸ Srv. Dopis generální představené matky Augustiny představeným a sestřám české provincie, Vratislav 12. 8. 1938: APWJ D-II.

Místní představenou filiálního domu v Nezamyslicích byla po přesunu provincialátu a noviciátu do Břežan matka Makaria Muschik. V letech 1929 až 1932 tento úřad vykonávala matka Bonaventura Kommander a po ní opět matka Makaria Muschik.⁵⁵⁹ Ještě před vypršením jejího funkčního období žádala provinční představená matka Severina o dovolení jmenovat novou místní představenou z důvodu, že „v Nezamyslicích se zdá být změna představené velice naléhavá“.⁵⁶⁰ Navrhla proto přemístit matku Makarii jako představenou do Pilníkova a na místo představené v Nezamyslicích jmenovat sestru Stefanií Ondruškovou, rodačku ze Šišmy u Přerova. Protože pro tento úřad musela být navržena ještě druhá sestra, určila matka Severina jako tuto sestru Bonaventuru Kommander.⁵⁶¹ Dne 5. února 1933 nastoupila matka Makaria jako představená do Pilníkova.⁵⁶² V Nezamyslicích pak na její místo byla vybrána matka Bonaventura, která vykonávala tento úřad až do konce druhé světové války.⁵⁶³ V roce 1930 zemřel kurátor sester v Nezamyslicích Jan Daněk.⁵⁶⁴ Po jeho smrti již nebyl pro klášter v Nezamyslicích žádný jiný kurátor jmenován.⁵⁶⁵

Také ve vedení nezamyslické farnosti se událo několik změn. Od 1. dubna 1932 odešel z důvodu stáří a nemoci do důchodu dlouholetý nezamyslický farář a konsistorní rada P. Jiří Černý. Přestěhoval se z fary do domku v Nezamyslicích č. p. 8 a v případě potřeby ve farnosti ještě vypomáhal. Do listopadu 1934 ještě vyučoval náboženství na měšťance v klášterní škole a do konce svého života byl řádným řádným zpovědníkem sester. Zemřel v říjnu roku 1935. Do srpna roku 1932 spravoval farnost kooperátor a kaplan farnosti P. František Srovnalík. Dne 14. srpna 1932 nastoupil do Nezamyslic jako farář P. František Kvapil.⁵⁶⁶ Na jeho dosavadní místo v Moravském

⁵⁵⁹ Přehled místních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 6.

⁵⁶⁰ Dopis matky Severiny generální představené matce Augustině a generální radě, Břežany 8. 1. 1933: APWJ D-II. Pravděpodobným důvodem této změny byla snaha posílit postavení češtiny v nezamyslickém klášteře, jak to bylo požadavkem arcibiskupa Prečana po vizitaci v roce 1932, o které bude pojednáno níže.

⁵⁶¹ Srv. Dopis matky Severiny generální představené matce Augustině a generální radě, Břežany 8. 1. 1933: APWJ D-II.

⁵⁶² Srv. *Seznam sester*, záložka M: AČPH.

⁵⁶³ Srv. SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 80.

⁵⁶⁴ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 488.

⁵⁶⁵ Důvodem mohla být skutečnost, že nezamyslický klášter byl již pouhým filiálním domem. Ve stanovách schválených v roce 1931 již kurátor není zmiňován. Stále však byl ve Vratislavi kurátor kongregace, na kterého se mohly sestry v potřebných záležitostech obracet. Přehled kurátorů kongregace viz příloha č. 17.

⁵⁶⁶ P. František Kvapil se narodil 22. února 1876 v Želči u Vyškova. Studia teologie absolvoval na Arcibiskupské bohoslovecké fakultě v Olomouci. Na kněze byl vysvěcen arcibiskupem Kohnem 5. července 1900. Po vysvěcení byl ustanoven kaplanem ve Vranové Lhotě, poté jedenáct let působil

Písku nastoupil nezamyslický kaplan P. František Srovnalík, takže nezamyslická farnost byla nějaký čas bez kaplana. Protože byl P. Kvapil na velké množství úkolů ve farnosti převážně sám, musely v klášterní škole vyučovat náboženství sestry. V červnu roku 1935 přišel do farnosti kaplan Štěpán Job, který se se svolením faráře přestěhoval jako duchovní správce do kláštera sester dominikánek ve Víceměřicích, které spadaly do nezamyslické farnosti. Převzal také výuku náboženství na měšťance sester sv. Hedviky v Nezamyslicích.⁵⁶⁷

P. František Kvapil se těšil velké úctě i vážnosti farníků a obyvatel Nezamyslic i všech přiřazených obcí. Své farníky vybízel ke zbožnosti, duchovní horlivosti, svědomitosti a uvědomělému vlastenectví. P. Kvapil mnoho hodin týdně vyučoval náboženství v Nezamyslicích, Dřevnovicích, Víceměřicích a Mořicích a s nadšením se věnoval mládeži, pro kterou organizoval i výlety a divadla. V roce 1933 se stal jedním ze zakládajících členů Orla v Nezamyslicích. V lednu 1935 uspořádal P. František Kvapil v Nezamyslicích lidové misie.⁵⁶⁸ Po celou sobotu a neděli se redemptoristé z Červenky věnovali jednotlivým skupinám farníků v přednáškách, zpovědích a bohoslužbách. Stejně misie redemptoristů se znovu opakovaly i v lednu 1936.⁵⁶⁹ Právě redemptoristé z Červenky nejčastěji vedli exercicie a měsíční rekolekce pro sestry.⁵⁷⁰

P. František Kvapil se velmi intenzivně věnoval politice a aktivně se do ní sám zapojoval. Před volbami v roce 1935 často organizoval mnohé přednášky a besedy s hosty a také na nich sám vystupoval. To vše konal ve prospěch Lidové strany.⁵⁷¹

Radostným dnem pro celé Nezamyslice byla neděle 14. července 1935. Ve farní kronice jej zaznamenal P. František Kvapil:

jako kaplan v Uherském Ostrohu. V roce 1919 byl ustanoven farářem v Moravském Písku. Od roku 1932 byl farářem nezamyslickým, 2. ledna 1938 byl vyznamenán titulem arcibiskupský rada a od roku 1941 byl děkanem švábenského děkanátu. Srv. KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích v době působení P. Františka Kvapila*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně – závěrečná práce, Brno 2010, s. 9, 13.

⁵⁶⁷ Srv. KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích*, s. 10, 12; *Farní kronika Nezamyslice*, s. 79: materiál je uložen na FÚ v Nezamyslicích.

⁵⁶⁸ Lidové misie - na pozvání místního faráře přijeli do farnosti kněží, většinou řádoví. Pro farníky měli připravená kázání a pobožnosti, která měla vést k povzbuzení a prohloubení duchovního života a zbožnosti. Kázání bylo často pronášeno zvlášť jednotlivým stavům - mužům, ženám, mládeži, apod.

⁵⁶⁹ Srv. KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích*, s. 11 – 12.

⁵⁷⁰ Srv. SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia*, s. 488.

⁵⁷¹ Srv. KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích*, s. 18.

„V neděli pěkně. Novokněz P. Emanuel Kuchař měl zde v kostele slavnou mši svatou – já a pan bohoslovec Chytil z Dobromilic jsme asistovali. Družičky a lid – vedli jsme primicianta průvodem z kláštera. Já měl v kostele kázání a pan primiciant uděloval po velké: po sv. požehnání primiční sv. požehnání. Oběd jsem vystrojil na faře pro kněze a rodinu pana primicianta. Rodičů neměl – jako sirotek byl vychován ve zdejším klášteře u sestřiček sv. Hedviky“.⁵⁷²

O tom, jakou podobu měl život v nezamyslickém klášteře v předválečných letech, svědčí zpráva z kanonické vizitace konané v roce 1932. Dne 16. června 1932 informoval olomoucký arcibiskup Prečan provinční představenou v Břežanech matku Justinu, že bude podle nového církevního zákoníku⁵⁷³ vykonána vizitace všech domů kongregace v olomoucké arcidiecézi, a to zástupcem biskupa Mons. Dr. Josefem Foltynovským, universitním profesorem a děkanem Cyrilometodějské fakulty bohoslovecké v Olomouci.⁵⁷⁴ Na území olomoucké arcidiecéze se v té době nacházelo pět filiálních domů kongregace: v Nezamyslicích, Buchlovicích, Červené Vodě, Moravské Třebové a v Němčicích. Nevíme, kdy přesně se vizitace těchto domů konala, ale zprávu arcibiskupovi podal Mons. Foltynovský 20. listopadu 1932. O klášteře v Nezamyslicích v ní stálo: „Sester bylo letos v klášteře 17, bývá jich však zpravidla 21. Sestry mají zde 2třídní školu obecnou, školu měšťanskou a sirotčinec se 60 sirotky. [...] Duch sester je dobrý. Obcovací řeč přes den byla přes odpor některých starších sester zavedena česká, ranní a večerní modlitby jsou však dosud německé“.⁵⁷⁵ Také v Buchlovicích a Němčicích konaly sestry ranní a večerní modlitby v německém jazyce. Protože byly v Nezamyslicích a Buchlovicích sestry, které neuměly dobře česky, vizitátor navrhoval, aby české sestry, které provincie má, byly poslány do těchto filiálek. Za bezpodmínečně nutné považoval zřízení českého noviciátu v Nezamyslicích se schválením Svatého stolce a generální rady, aby se mohlo do kongregace hlásit více kandidátek a aby české novicky v německém noviciátu v Břežanech nezapomínaly svou mateřštinu.⁵⁷⁶

⁵⁷² *Farní kronika Nezamyslice*, s. 79.

⁵⁷³ Podle kánonu 512 a 618 měl biskup povinnost vizitovat osobně nebo svým zástupcem každý pátý rok řeholní sestry v diecézi.

⁵⁷⁴ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana provinční představené matce Justině, Olomouc 16. 6. 1932: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 271r.

⁵⁷⁵ Zpráva Dr. Foltynovského z vizitace klášterů sester sv. Hedviky v olomoucké arcidiecézi, Olomouc 30. 11. 1932: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 282r – 283v.

⁵⁷⁶ Srv. tamtéž.

Výsledek vizitace, zpracovaný podle zprávy Dr. Foltynovského, zaslal 21. listopadu 1932 arcibiskup Prečan nové provinční představené matce Severině Hlaváčkové. S uspokojením vzal na vědomí, že jednotlivé sestry projevují dobrého ducha a přesnou řeholní kázeň. Upozornil však na neprozíravý postup v národnostních otázkách, kterým si kongregace sama ztěžuje své působení a vzbuzuje nedůvěru obyvatelstva a státních úřadů. Vyjmenoval pak konkrétní zjištěné nedostatky jednotlivých domů (kromě modliteb v německém jazyce také např. chybějící vysvědčení o svěcení křížové cesty apod.), které měly být do měsíce odstraněny a informace o tom zaslány arcibiskupovi. V závěru listu arcibiskup sestrám poděkoval za jejich příkladný řeholní život a požehnal jejich pracím a obětem, aby přinesly jim i těm, o něž se starají, mnoho požehnání Božího.⁵⁷⁷

O měsíc později, 20. prosince 1932, matka Severina arcibiskupu Prečanovi zaslala odpověď týkající se požadavků vizitace. K jednotlivým nedostatkům se vyjádřila následovně:

„1. Záležitost ohledně zřízení noviciátu českého na Moravě se svolením sv. Stolicе předložila jsem ihned pí. generální představené k úvaze. Obdržela jsem přiloženou odpověď, ze které je patrné, že podobná žádost, již 12. VIII. 1926 podaná, byla posvátnou kongregací řeholníků odmítnuta.

2. Co se týká ranní i večerní modlitby, rozjímání a duchov. čtení v domech v Buchlovicích a Nezamyslicích, nařídím sestrám, aby veškeré společné modlitby konaly budoucně jen v české řeči. Již asi před 40-ti lety bylo tehdejší generální představenou M. Felicitou všem sestrám kladeno na srdce, aby si všechny osvojily českou řeč, aby se mohly s obyvatelstvem dorozumívati v jeho řeči a tak si získati jeho důvěru. I naše generální představená M. Markéta obnovila tuto žádost a já ujišťuji Vaši Arcibiskupskou milost, že se chci snažiti i nadále, aby kongregace v tomto ohledu plnila svou povinnost co nejsvědomitěji.

3. Pak bylo podotknuto, že české dívky v našem noviciátě zapomínají svou mateřštinu. Není tomu tak ve skutečnosti. Naopak, všechny Němky se přiučí u nás česky. Ve Fryšavě v noviciátě vyučuje Němky a Slovenky dobře vzdělaná česká sestra⁵⁷⁸ pravidelně v české řeči. Mimo to přichází do kláštera pravidelně každý týden český kněz a missionář P. Karel

⁵⁷⁷ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana provinční představené matce Severině Hlaváčkové, Olomouc 21. 11. 1932: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 285r-v.

⁵⁷⁸ Pravděpodobně sestra Annuntiata Navrátilová.

Kačl O.M.I., zpovídá Češky a uvádí je asketickými přednáškami do duchovního života. Chci se také přičinit, aby sestry se mohly ve své mateřské řeči ještě více vzdělávat a zdokonalovat.

Nebude mi bohužel ihned možno, všechny německé sestry v Nezamyslicích a Buchlovicích nahradit Češkami, poněvadž i v německých filiálkách jsou české sestry nutné, neboť styk s úřady jak písemný tak i ústní, toho při nynějších poměrech (také v německých krajích) čsl. republiky vyžaduje.⁵⁷⁹

Na tento list matky Severiny odpověděl 5. ledna 1933 arcibiskup Prečan na základě návrhu Dr. Foltynovského. Vyjádřil potěšení, že modlitby budou zavedeny v češtině, avšak požadoval, aby se znovu usilovalo o zřízení druhého českého noviciátu. Spatřoval v něm totiž možnost získat pro kongregaci mnohé dobré kandidátky, zvláště učitelky české národnosti, aby škola sester v Nezamyslicích nebyla ohrožena nedostatkem českého řeholního dorostu.⁵⁸⁰

Krátce po obdržení tohoto listu matka Severina žádala generální představenou o možnost jmenovat ještě před vypršením funkčního období matky Makarie novou místní představenou v Nezamyslicích.⁵⁸¹ V té době matka Severina také vážně onemocněla a byla několik měsíců v lékařském léčení.⁵⁸² Zda její nemoc nějak souvisela se situací v kongregaci, nelze z dostupných pramenů doložit. Není ani známo jakou nemocí trpěla a jak dlouho se léčila. Další doložený dopis olomouckému arcibiskupovi zaslala až 7. října 1933. Vyjádřila se v něm k české řeči v noviciátu v Břežanech:

„V noviciátě ve Fryšavě jsou též české novicky a kandidátky. A proto je zavedeno pravidlo, aby rekreace po týdnech se střídala: jeden týden česky a jeden týden německy. Vzhledem duchovní správy máme bohudíky důst. pána P. K. Kačla OMI, který každý týden má českou přednášku a pak česky zpovídá. Častěji, jak dovolí mu duchovní správa jest v klášteře mše sv. s českým kázáním a českým zpěvem. Dovoluji si též podotknouti, že již po tři roky se odbývá v naší klášterní kapli první sv. přijímání českých dítek zdejší

⁵⁷⁹ Dopis matky Severiny arcibiskupu Prečanovi, Břežany 20. 12. 1932: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 290r – 291r.

⁵⁸⁰ Srv. Složka dokumentů - návrh dopisu Dr. Foltynovského matce Severině, Olomouc 31. 12. 1932: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 292r-v.

⁵⁸¹ Srv. Dopis matky Severiny generální představené matce Augustině a generální radě, Břežany 8. 1. 1933: APWJ D-II.

⁵⁸² Srv. Dopis konventu provinčního domu v Břežanech arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Břežany 9. 2. 1933: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 293r.

menšinové školy. Také vyučovala jedna z našich sestřiček 2 roky náboženství na zdejší české škole.

Novicmistrová má assistentku, rodilou z Nezamyslic, která navštěvovala učitelský ústav v Olomouci; tato dává českým novickám denně hodiny asketické.

Při letošní oblačce byla ceremonie i kázání za spolupůsobení veledůstojného Msgr. Prof. J. Šustra z Brna a důst. P. Kacla v české i německé řeči. Rozjímání jest pro Češky též české.

Pro české domy i noviciát ve Fryšavě jsou sjednána rozjímání a duchovní čtení jakož i dobré časopisy v české řeči. Též překlad našich stanov do jazyka českého jest již v práci.

Také jest všem sestrám řádu v naší republice určeno, naučiti se české řeči⁵⁸³.

Ani tato zpráva Dr. Foltynovskému nestačila. Byl sice potěšen, že je postaráno o vedení českých novic v jejich rodné řeči, ale ve svém dopise z 15. října 1933 znovu povzbuzoval k úsilí o zřízení českého noviciátu s odůvodněním, že české studentky váhají se vstupem do noviciátu v německém kraji.⁵⁸⁴ Kongregace ale o druhý noviciát v Nezamyslicích s největší pravděpodobností nežádala, neboť se k tomu v dostupných pramenech z tohoto období žádné materiály nevztahují. Situace se v tomto ohledu změnila až po záboru Sudet.

⁵⁸³ Dopis matky Severiny arcibiskupu Prečanovi, Břežany 7. 10. 1933: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 295r – 296r.

⁵⁸⁴ Srv. Složka dokumentů - Návrh dopisu Dr. Foltynovského matce Severině, Olomouc 15. 10. 1932: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 297v.

6 OBDOBÍ OD ZÁBORU SUDET DO KONCE DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Nová politická situace po Mnichovské dohodě znamenala pro sestry české provincie hledání nových cest, jak uspořádat a řídit provincii, která se ocitla na území dvou států. Ve zbytku Československa se po záboru Sudet nacházely čtyři filiální domy, odříznuté od provinčního domu v Břežanech. To vedlo sestry k úsilí o obnovení filiálního domu v Nezamyslicích jako nového sídla provincie s vlastním noviciátem. Řím však schválil v Nezamyslicích pouze noviciát, takže české domy nakonec právně zůstaly podřízeny zahraničnímu domu v Břežanech. Vzhledem k reálné situaci však měl nezamyslický klášter vůči ostatním českým filiálním domům centrální postavení a jeho místní představená matka Bonaventura Kommander de facto vykonávala úkoly provinční představené.⁵⁸⁵

V období druhé světové války sestry pokračovaly ve své činnosti. Snaha o udržení klášterní školy vedla představenou v Nezamyslicích matku Bonaventuru k využití vlivu českého kolaboranta Františka Mikuláše Mlčocha. To vzbudilo odmítavý postoj nezamyslického faráře P. Františka Kvapila vůči takovému jednání představené a především k odporu nezamyslického obyvatelstva vůči celému konventu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích.

6.1 Snahy o nové uspořádání české provincie

V důsledku Mnichovské dohody, která byla ujednána zástupci Velké Británie, Francie, Německa a Itálie v noci z 29. na 30. září 1938, muselo Československo postoupit pohraniční území obývané převážně Němci (Sudety) Německu. Od 1. října

⁵⁸⁵ Dokládá to např. založení dvou filiálních domů v roce 1944, jak bude popsáno dále.

1938 byly Sudety obsazovány německými jednotkami.⁵⁸⁶ Obyvatelé české národnosti a židé byli z tohoto území vyháněni, v Sudetech bylo zakázáno užívat na veřejnosti český jazyk (např. i při bohoslužbách⁵⁸⁷). Češi se mohli přihlásit k obnovenému občanství Československé republiky a přestěhovat se do ní. Pohyb osob mezi sudetským územím a zbytkem Československa byl omezen.

Jednotlivé domy české provincie se po záboru Sudet nacházely na území dvou států. Z 25 domů, které tehdy měla, leželo třináct v severním sudetském území a osm na sudetském území jižní Moravy. K nim patřil také provinční dům v Břežanech. Ostatní čtyři domy byly na českém území. Byly to filiálky v Nezamyslicích, v Lukách nad Jihlavou a dvě filiálky v Buchlovicích. V těchto čtyřech domech působilo 32 sester. Protože se očekávalo, že nebudou moci být řízeny zahraničním provincialátem v Břežanech, usilovala kongregace o rozdělení české provincie.⁵⁸⁸

V listopadu 1938 se proto generální představená matka Augustina s generální radou rozhodla obnovit provinciální dům v Nezamyslicích pro okleštěné české území. Nejprve zažádala u Apoštolského stolce o povolení znovu zřídit v Nezamyslicích noviciát.⁵⁸⁹ Přestože zřízení provincie (stejně tak jako zřízení noviciátu) bylo podle platných stanov kongregace vyhrazeno pouze Svatému stolci,⁵⁹⁰ generální představená matka Augustina zaslala již 6. prosince 1938 (tedy pravděpodobně ještě bez papežského schválení⁵⁹¹) arcibiskupské konsistoři v Olomouci zprávu o povýšení domu v Nezamyslicích na dům provinční a jmenování matky Justiny Michalik provinční představenou.⁵⁹² Arcibiskupský ordinariát stručně odpověděl 12. prosince 1938, že tuto zprávu s povděkem přijal a že arcibiskup nové provinční představené přeje Boží

⁵⁸⁶ MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 353 podává mylné tvrzení, že „po mnichovské dohodě 29. března 1938 odstoupilo Československo Německu sudetoněmecké území“. Mnichovská konference čtyř velmocí se konala v září 1938, nikoli v březnu a Československo nepřenechalo Sudety Německu dobrovolně, ale bylo k tomu nátlakem donuceno a zbytek území byl následně vojensky obsazen.

⁵⁸⁷ Bohoslužby byly v latině, česká byla do té doby pouze kázání a některé modlitby.

⁵⁸⁸ Je nutné si uvědomit, že toto územní rozdělení zůstalo plně zachováno i po zabrání zbytku českého státu a vzniku Protektorátu Čechy a Morava (16. 3. 1939). Dalšími říšskými zákony a právními kroky bylo toto rozdělení prohlubováno. Tato skutečnost Mertensovi buď není známa, nebo ji nedoceňuje.

⁵⁸⁹ Srv. Výroční zpráva z kláštera v Nezamyslicích za rok 1939 – matka Bonaventura, Nezamyslice 4. 1. 1940: APWJ D-II.

⁵⁹⁰ Srv. *Stanovy sester svaté Hedviky*, Řím 1931, kapitola 9, odst. 412: AČPH.

⁵⁹¹ Žádost o obnovené zřízení provinčního domu v Nezamyslicích z této doby nebyla v dostupných dokumentech nalezena ani v nich nebyla zmiňována.

⁵⁹² Srv. Dopis arcibiskupské konsistoře v Olomouci generální představené matce Augustině, Olomouc 12. 12. 1938: APWJ D-II.

požehnání k jejímu úřadu.⁵⁹³ Matka Justina nastoupila do Nezamyslic 9. prosince 1938⁵⁹⁴ z Teplic nad Metují, kde byla od založení filiálního domu (17. července 1938) místní představenou.⁵⁹⁵ Do úřadu v Nezamyslicích ji pravděpodobně uvedla matka Augustina, která 10. prosince 1938 navštívila Nezamyslice.⁵⁹⁶ Matka Justina však byla provinční představenou v Nezamyslicích jen velmi krátce, neboť již 14. ledna 1939 ji generální představená se souhlasem své rady zprostila tohoto úřadu.⁵⁹⁷ Nakonec byla vedením plánované nezamyslické provincie pověřena ředitelka školy a místní představená matka Bonaventura Kommander. Dne 14. ledna 1939 prodloužila generální představená trvání jejího úřadu jako místní představené v Nezamyslicích, než by došlo z Říma povolení ke zřízení nezamyslické provincie. Do té doby se měla starat také o další domy.⁵⁹⁸

Jako důvod k tak brzkému ukončení úřadu provinční představené v Nezamyslicích byl podle zprávy generální rady ohled na změněné poměry,⁵⁹⁹ podle zprávy provinční představené matky Annunty byla důvodem politická situace.⁶⁰⁰ Na základě vzpomínek sester německé národnosti Johannes Mertens situaci nahlíží následovně: „Důvod byl asi ten, že české úřady ji jako německou sestru zamítly. Všeobecně musely být tenkrát na území Československa vyměněny místní představené podle národnosti“.⁶⁰¹ Toto tvrzení koresponduje se skutečností, že 14. ledna 1939 (tedy ve stejný den, kdy byla úřadu zproštěna matka Justina!) došlo ke změně místní představené v Lukách nad Jihlavou. Situace zde byla velmi podobná situaci v Nezamyslicích, neboť necelých šest měsíců byla představenou v Lukách sestra německé národnosti Andrea Passon a nahradila ji sestra české národnosti Alberta

⁵⁹³ Srv. Dopis arcibiskupské konsistoře v Olomouci generální představené matce Augustině, Olomouc 12. 12. 1938: APWJ D-II. Je poněkud s podivem, že arcibiskupský ordinariát nevznesl přinejmenším pochybnost o tomto zřízení, když nespíše nebylo doloženo papežským schválením či zplnomocněním. Vysvětlením by mohla být skutečnost (snad obsažená v nedohledané zprávě generální představené), že by toto zřízení bylo vzhledem k politicky nejistým událostem ustanoveno jako provizorium. Samotný list arcibiskupské konsistoře ale nic takového nezmiňuje.

⁵⁹⁴ Přehled provinčních představených v Nezamyslicích viz příloha č. 21.

⁵⁹⁵ Srv. *Seznam sester*, záložka J.

⁵⁹⁶ Srv. *Farní kronika Nezamyslice*, s. 133.

⁵⁹⁷ Srv. Závěr generální rady 14. 1. 1909, Vratislav 14. 1. 1939: APWJ D-II. Provinční představená byla podle platných stanov jmenována na tři roky a během trvání jejího úřadu mohla být sesazena jen z velmi vážné příčiny, a to generální představenou se souhlasem její rady. Srv. *Stanovy sester svaté Hedviky*, Řím 1931, 9/420. Dne 4. února 1939 byla matka Justina jmenována místní představenou v Pilníkově. Srv. Žádost provinční představené matky Annunty z Břežan generální představené o jmenování místní představené v Pilníkově, Břežany 21. 1. 1939: APWJ D-II.

⁵⁹⁸ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 354.

⁵⁹⁹ Srv. Závěr generální rady 14. 1. 1909, Vratislav 14. 1. 1939: APWJ D-II.

⁶⁰⁰ Srv. K výroční zprávě provinčního domu v Břežanech za rok 1939 (bez datace): APWJ D-II.

⁶⁰¹ MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 354.

Čechová.⁶⁰² V obou filiálkách v Buchlovicích byly už dříve představené české národnosti, takže tam k podobným náhlým změnám nedošlo.⁶⁰³

Zvláštní pohled do zákulisí odvolání ne pouze jedné, ale dokonce dvou představených z Nezamyslic po velmi krátkém čase poskytuje zápis P. Františka Kvapila ve farní kronice:

„10. 12. [1938] – Dvě generální představené přijely do kláštera z Vratislavy.⁶⁰⁴ My jsme chtěli české sestry a českou správu v klášteře v Nezamyslicích a samostatnou českou provincii, neboť Fryšava zabrána Německou říší. Mater Severína – Hlaváčova - bývalá provinční představená ve Fryšavě, ač rodem z Protivanova – Češka - nadržovala všude Němcům a zrušila v Němčicích filiálku sester sv. Hedviky - aby nemohly sestry z Nezamyslic, Buchlovic, Louky⁶⁰⁵ a Němčic utvořit českou provincii.⁶⁰⁶ Za varhanice nám posílala jen sestry Němky – žádnou českou sestru nenechala cvičit v hudbě – jen samé Němky -, Češky byly dobré na těžkou práci, ale ty šikovné nám brala do Fryšavy a liknavější nám posílala Němky sem. Jak přestala být provinční představenou, stala se představenou v Nez. klášteře a byla známa – jak jen autem jezdila na daleké cesty a co zdejší sběratelky sestry vyplatily na sirotky, musely odvádět vždy do Fryšavy. A zde stále vázl dluh na klášteře. Já - jako duchovní správce jsem se zasadil, aby přišla Mater Severína z Nezamyslic pryč, nechtěla, až jsem od pana starosty donesl přípis s razítkem a podpisem pana starosty a farním razítkem a mým podpisem a zaslal do Fryšavy a Vratislavi a žádal, aby byla odstraněna, že obyvatelé těžce nesou její přítomnost, neboť celá její činnost byla nám nepříznivá. Konečně odešla a přišla Mater Justina – za zdejší představenou, ale zase neovládala plyně češtinu. Zase jsem se zasadil, aby byla odvolána a ustanovena zdejší Mater Bonaventura, která jako ředitelka zdejší klášterní měšťanky

⁶⁰² Srv. Žádost provinční představené matky Severiny generální představené o jmenování místní představené v Lukách nad Jihlavou, Břežany 1. 7. 1938: APWJ D-II; MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 399.

⁶⁰³ Srv. Seznam sester podle národnosti, Břežany 20. 2. 1946: AČPH; SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 154, 160. Zde je na s. 154 chybně uvedena sestra Reinelda Waleska, která byla od roku 1937 do své smrti 2. 2. 1938 představenou v Buchlovicích – starobinci.

⁶⁰⁴ Nejspíše nově zvolená matka generální Augustina Schmidt s generální vikářkou (dřívější generální představenou) matkou Margaretou Fleischer.

⁶⁰⁵ Myšlena Luka u Jihlavy.

⁶⁰⁶ Zrušit filiálku v Němčicích chtěla již v roce 1930 matka Justina Michalik kvůli nedostatečným příjmům. Na prosbu faráře a obce tam sestry ještě nějaký čas zůstaly, ale 1. prosince 1932 musela být filiálka z tohoto důvodu zrušena. K řádnému zřízení provincie se podle stanov vyžadovalo nejméně šest větších domů, v mimořádných případech postačovaly tři. Z toho vyplývá, že zrušení nebo ponechání filiálky v provozu, by na založení provincie nemělo vliv. Srv. SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 109; *Stanovy sester svaté Hedviky*, Řím 1931, 9/413.

se osvědčila a znala byla zdejších poměrů. Nyní se jedná v Římě o zřízení a potvrzení české provincie - a mateřinec by byl v Nezamyslicích - než vše zabere a zruší Hitler“.⁶⁰⁷

Z uvedeného zápisu P. Kvapila vyznívá, že odvolání představených a vytvoření české provincie považoval za své dílo a za své vítězství. Zda skutečně - a pokud ano, do jaké míry – měla jeho intervence vliv na tyto události, dnes nemůžeme s jistotou říci. V kongregačních archivních materiálech se jméno P. Kvapila neobjevuje ani v souvislosti s odvoláním představených ani se záměrem utvoření samostatné nezamyslické provincie. Vzhledem k tomu, že k rozhodnutí generální představené a její rady o rozdělení české provincie došlo krátce po záboru Sudet a k odvolání provinční představené německé národnosti ve stejný den jako ve filiálce v Lukách nad Jihlavou, můžeme se domnívat, že kongregace řešila tyto záležitosti autonomně a z vlastního rozhodnutí. P. Kvapil mohl mít vliv na jmenování matky Bonaventury, kterou za dobu svého šestiletého působení v Nezamyslicích znal. Je zajímavé, že její evidentně německé, agresivně znějící jméno nečinilo P. Kvapilovi problém doporučit ji na místo představené sester české provincie. Jak ukáže další vývoj událostí, právě tato volba měla pro působení sester v Nezamyslicích fatální následky.

Pokud by skutečně P. Kvapil byl iniciátorem odvolání představených v Nezamyslicích a snahy o vytvoření samostatné provincie v kongregaci papežského práva, jako kněz z farní správy (ač zpovědník sester) by tím značně překročil své kompetence. Protože sestry v Nezamyslicích ještě neměly kurátora pro české území,⁶⁰⁸ patrně se P. Kvapil jako duchovní správce sester cítil být v takové pozici.

Podivuhodná je také zmínka P. Kvapila v záznamu z farní kroniky o odvolání matky Severiny z úřadu představené v Nezamyslicích. Je to totiž jediný nalezený historický dokument, který hovoří o tom, že matka Severina byla v té době v Nezamyslicích a dokonce že měla být představenou plánované české provincie.

⁶⁰⁷ *Farní kronika Nezamyslice*, s. 133.

⁶⁰⁸ Kurátorem celé kongregace byl od roku 1938 P. Alois Demandt, který spravoval také domy české provincie. Dne 10. 3. 1939 např. navštívil provinční dům v Břežanech a také filiálky v Mikulově, Valticích, Drnholci a v Hrušovanech. V té době se totiž jednalo o změnu využití zámku v Břežanech, který měl být uvolněn pro 150 – 200 nemocných TBC. Protože sestry o tom nemohly rozhodnout samy, informovaly o této záležitosti kurátora, který následně přijel a situaci řešil i s úřady ve Vídni. Srv. K výroční zprávě za rok 1939 (bez datace, zpráva se týká provinčního domu v Břežanech a filiálek v Sudetech, nezahrnuje filiálky na českém území): APWJ D-II. Přehled kurátorů kongregace viz příloha č. 17.

Její úřad provinční představené v Břežanech vypršel 16. srpna 1938.⁶⁰⁹ Ještě téhož dne odjela z Břežan na filiálku do Králík na odpočinek. Její zotavená měla podle příkazu generální představené trvat 6 – 8 týdnů.⁶¹⁰ Pokud by byla v Králíkách 8 týdnů, bylo by to do 11. října 1938. Přesně o měsíc později, dne 11. listopadu 1938, matka Severina nastoupila do Chrastavy jako místní představená.⁶¹¹ V dostupných kongregačních materiálech jsou k danému období zmiňována pouze tato místa jejího pobytu, není v nich ani zmiňován záměr ustanovit ji jako představenou plánované české provincie v Nezamyslicích, ani odvolací dekret z tohoto úřadu. Je možné, že matka Severina mohla mezi 11. říjnem (případně o dva týdny dříve) a 11. listopadem 1938 pobývat v Nezamyslicích. K rozhodnutí generální rady rozdělit českou provincii však došlo až v listopadu 1938 a 6. prosince 1938 generální představená informovala arcibiskupský ordinariát v Olomouci o povýšení domu v Nezamyslicích na dům provinční a jmenování provinční představené matky Justiny.⁶¹² Otázka matky Severiny jako představené plánované provincie stejně tak jako intervence P. Kvapila v záležitosti změn ve vedení kongregace zatím zůstává nezodpovězena.

Dne 29. ledna 1939 vydala generální rada dle kanonického povolení dekret s rozhodnutím rozdělit dosavadní českou provincii čítající 25 domů a 227 sester na provincii sudetoněmeckou s provinciálním domem a noviciátem v Břežanech s 21 domy, a provincii českou s provinciálním mateřincem a noviciátem v Nezamyslicích sestávající ze čtyř domů.⁶¹³ Toto rozhodnutí dala generální představená matka Augustina na vědomí vratislavskému kardinálu Bertramovi a zároveň jej požádala o vyřízení povolení Svatého stolce vytvořit zmíněné provincie a v nově zřizované české provincii založit noviciát.⁶¹⁴ Dne 26. února 1939 napsala generální představená matka Augustina žádost Svatému otci o rozdělení české provincie a zřízení noviciátu v Nezamyslicích s tím, že odkládání tohoto rozhodnutí by zabránilo rozkvětu kongregace na českém území.⁶¹⁵

⁶⁰⁹ Srv. Dopis generální představené matky Augustiny představeným a sestrám české provincie, Vratislav 12. 8. 1938: APWJ D-II.

⁶¹⁰ Srv. Dopis matky Severiny představeným a sestrám české provincie, Břežany 9. 8. 1938: APWJ D-II.

⁶¹¹ Srv. *Seznam sester*, záložka S.

⁶¹² Srv. Dopis arcibiskupské konsistoře v Olomouci generální představené matce Augustině, Olomouc 12. 12. 1938: APWJ D-II.

⁶¹³ Srv. Dekret generální rady, Vratislav 29. 1. 1939: APWJ D-II. Viz příloha č. 23.

⁶¹⁴ Srv. Dopis matky Augustiny kardinálu Bertramovi, Vratislav 29. 1. 1939: APWJ D-II.

⁶¹⁵ Srv. Dopis matky Augustiny Svatému otci, Vratislav 26. 2. 1939: APWJ D-II. V době sepsání této žádosti byl papežský stolec neobsazen. Pontifikát papeže Pia XI. byl ukončen 10. února 1939 a jeho

Protože 14. března 1939 Slovensko vyhlásilo samostatnost, sestry v Nezamyslicích očekávaly zákon, který bude vykazovat občany slovenské národnosti z Protektorátu. Pomýšlely proto také na založení samostatné provincie na Slovensku pro sestry slovenské národnosti. Již na konci května 1939 bylo zřejmé, že očekávaný zákon nejspíše nevyjde. Slováci byli propuštěni pouze ze státních úřadů, nikoli z Protektorátu, a ani slovenské sestry neměly s pobytem na jeho území žádný problém. Přesto se však sestry myšlenky rozšířit kongregaci do nového státu nevzdaly. Chtěly totiž využít toho, že předsedou slovenské vlády byl kněz⁶¹⁶ a očekávaly proto snadné přijetí sester do jeho vlasti.⁶¹⁷ Generalát vydal 8. června 1939 svůj souhlas, aby se sestry slovenské národnosti – za splnění zákonných podmínek – usadily na Slovensku.⁶¹⁸ K založení provincie ani řeholního domu na Slovensku ale nedošlo. Důvody zatím nejsou zřejmé, neboť žádné další dostupné archivní materiály se k této záležitosti již nevztahují.

Dne 15. března 1939 do zbytku Československa vtrhlo německé vojsko. Nezamyslicemi projížděly tanky od Vyškova. Následující den byl zřízen říšský protektorát Čechy a Morava a připojen k německé říši. Dne 17. března projížděl Nezamyslicemi zvláštní vlak s Adolfem Hitlerem. Vlak na chvíli zastavil na nezamyslickém nádraží a Hitler chvíli rozmlouval s místní Němkou Kuttlerovou.⁶¹⁹

Po obsazení sudetského území Němci v roce 1938 a po zřízení protektorátu Čech a Moravy v roce 1939 říšské zákony ztížily pohyb osob mezi nacistickou Říší a Protektorátem. Tato skutečnost také ztěžovala posílání českých kandidátek z protektorátního území do německého noviciátu v Břežanech.⁶²⁰ V květnu 1939 bylo

nástupce Pius XII. se ujal svého úřadu 2. března 1939. Srv. http://cs.wikipedia.org/wiki/Pius_XI., http://cs.wikipedia.org/wiki/Pius_XII., citováno 21. 3. 2014.

⁶¹⁶ Jozef Tiso (* 13. 10. 1887 Velká Bytča, † 18. 8. 1947 Bratislava) byl římskokatolický kněz, československý a slovenský politik, člen Hlinkovy slovenské ľudové strany. Od 14. 3. do 26. 10. 1939 byl předsedou vlády autonomního Slovenska a od 26. 10. 1939 do 8. 5. 1945 prezidentem Slovenské republiky, satelitního státu nacistického Německa. Podporoval deportaci Židů do německých vyhlazovacích táborů, po vypuknutí Slovenského národního povstání souhlasil s vysláním německých vojenských jednotek na zákrok proti povstalcům. Po skončení války byl zatčen americkými jednotkami, následně byl Národním soudem v Bratislavě odsouzen k smrti za vlastizrady a 18. 8. 1947 popraven oběšením. Srv. http://cs.wikipedia.org/wiki/Jozef_Tiso, citováno 21. 3. 2014.

⁶¹⁷ Srv. Dopisy matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 17. a 30. 5. 1939: APWJ D-II.

⁶¹⁸ Srv. Vyjádření generalátu, Vratislav 8. 6. 1939: APWJ D-II.

⁶¹⁹ Srv. KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích*, s. 19.

⁶²⁰ MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 419 vykresluje tuto situaci takto: „...národnostní napětí ztěžovalo posílání českých kandidátek z nezamyslického kraje do německého noviciátu v Břežanech“. Nešlo však o národnostní napětí, ale o mocenský útlak ze strany Tisícileté říše.

v Nezamyslicích již pět kandidátek, z nichž tři pocházely z Moravy a dvě ze Slovenska.⁶²¹

Protože odpověď z Říma stále nepřicházela, hledaly se další možné cesty, jak vytouženého povolení z Říma dosáhnout. Až v těchto jednáních týkajících se české provincie v Nezamyslicích se (poprvé od smrti kurátora Jana Daňka) objevuje kurátor kongregace Alois Demandt a extraordinář P. Paternus Josef Kubáč SDS, superior salvatoriánů z Prostějova.⁶²² P. Kubáč navštívil sestry v Nezamyslicích a matce Bonaventury poradil, že má osobně požádat o povolení provincie s noviciátem, a sice buď prostřednictvím arcibiskupa olomouckého, nebo nunciatury v Praze.⁶²³ Tento návrh předložila matka Bonaventura kurátoru Demandtovi s dotazem, zda může podle rady P. Kubáče postupovat.⁶²⁴

Dopisem ze 13. června 1939 se generální představená matka Augustina obrátila na kardinála Bertrama se žádostí o vyřízení povolení ke zřízení noviciátu v Nezamyslicích⁶²⁵ s tím, že sestry musely upustit od dříve zamýšlené žádosti o vytvoření vlastní provincie na českém území.⁶²⁶ Již 11. července 1939 vřatislavský biskup Adolf kardinál Bertram povolil na základě papežského zplnomocnění ze 3. července 1939 zřízení noviciátu v Nezamyslicích za splnění náležitých podmínek.⁶²⁷

Zprávu o povolení ke zřízení noviciátu přijaly sestry v Nezamyslicích s velkou radostí. Svou vděčnost Bohu vyjádřily 14. července 1939 při slavnostní bohoslužbě s chvalozpěvem *Te Deum*. Poté začaly připravovat vhodné prostory pro noviciát. Generální představená se svou generální radou udělila povolení k obláče prvních pěti

⁶²¹ Srv. Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 17. 5. 1939: APWJ D-II.

⁶²² Srv. <http://www.sds.cz.q4.pl/index.php?sit=4>, citováno 21. 3. 2014; Dopis matky Bonaventury generální vikářce matce Margaretě, Nezamyslice 3. 6. 1939; Dopis matky Bonaventury kurátoru Demandtovi, Nezamyslice 3. 6. 1939: APWJ D-II. Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 14.

⁶²³ Srv. Dopis matky Bonaventury generální vikářce matce Margaretě, Nezamyslice 3. 6. 1939: APWJ D-II.

⁶²⁴ Srv. Dopis matky Bonaventury kurátoru Demandtovi, Nezamyslice 3. 6. 1939: APWJ D-II.

⁶²⁵ Podle církevního práva (kán. 500 a násl.) měla generální představená žádat o zřízení noviciátu v Nezamyslicích prostřednictvím arcibiskupa olomouckého. Následně dokonce ani zřízení noviciátu nebylo olomouckému arcibiskupství oznámeno. Srv. Dopis arcibiskupské konsistoře kurátoru Kubáčovi, Olomouc 10. 3. 1944: APWJ D-II.

⁶²⁶ Srv. Dopis matky Augustiny kardinálu Bertramovi, Vratislav 13. 6. 1939: APWJ D-II. Není zřejmý zdroj této informace ani důvod, pro který by měly sestry od záměru založení provincie upustit.

⁶²⁷ Srv. Dopis kardinála Bertrama matce Augustině, Vratislav 11. 7. 1939 (opis): APWJ D-II. Viz příloha č. 24.

kandidátek v Nezamyslicích. Matka Bonaventura se sestrou Korbinianou se 16. července 1939 vydaly k olomouckému arcibiskupu Prečanovi do jeho rezidence na Svatém Kopečku u Olomouce, aby si vyprosily jeho požehnání. Dotyčný je otcovsky přijal a udělil jim osobně, jejich plánům i všem sestrám a ostatním obyvatelům nezamyslického kláštera své pastýřské požehnání. Dne 19. července 1939 jmenoval arcibiskupský ordinariát v Olomouci P. Paterna Josefa Kubáče SDS kurátorem konventu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích a vybídl jej, aby kanonicky přezkoumal prostory, které jsou určené pro budoucí noviciát. Prostory noviciátu byly prohlášeny za vyhovující 26. července 1939. Na to byl P. Kubáč 29. července pověřen arcibiskupskou konzistoří, aby provedl předepsanou kanonickou zkoušku kandidátek připravených na obláčku. Tato zkouška proběhla 10. listopadu 1939. Obláčka prvních pěti kandidátek v Nezamyslicích se konala 27. prosince 1939.⁶²⁸

Podle rady P. Kubáče požádala matka Bonaventura olomouckého arcibiskupa, aby zažádal u Svatého stolce o zřízení samostatné provincie v Protektorátu. Přestože arcibiskup Prečan s tímto návrhem souhlasil, požádal 5. srpna 1939 generální představenou o ujištění, že tento krok je také v jejím zájmu.⁶²⁹ Než matka Augustina vyjádřila svůj souhlas, poradila se s advokátem Dr. Jur. Alfredem Müllerem z Berlína, který z právního hlediska ke zřízení provincie nenalezl žádné překážky.⁶³⁰ V polovině listopadu 1939 generální představená matka Augustina s generální vikářkou matkou Margaretou navštívily klášter v Nezamyslicích. Brzy po jejich návratu do Vratislavi obdržely sestry v Nezamyslicích dne 21. listopadu 1939 jmenovací dekrety. Sestra Cyrilla byla jmenována první asistentkou, sestra Michaela druhou asistentkou⁶³¹ a sestra

⁶²⁸ Srv. Důležité údaje v klášteře sv. Hedviky v Nezamyslicích r. 1939, Nezamyslice 4. 1. 1940: APWJ D-II. Obláčku měly tyto kandidátky: Milada Trunečková - sestra Martha (v následujícím textu bude výjimečně užíván český tvar jména „Marta“, neboť tak je v dalších dokumentech tato sestra nazývána), Anna Praxová - sestra Blanka, Alžběta Krigovská - sestra Agáta, Anna Krigovská - sestra Assumpta, Rozálie Klimešová - sestra Anastázie. Srv. Kandidátky k obláčke, Nezamyslice 28. 8. 1939: APWJ D-II; *Matrika sester*, s. 138 – 139.

⁶²⁹ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana matce Augustině, Olomouc 5. 8. 1939: APWJ D-II.

⁶³⁰ Srv. Dopis advokáta a notáře Müllera matce Augustině, Berlin 10. 8. 1939: APWJ D-II.

⁶³¹ Vzhledem k tomu, že asistentky představené byly pouze v provinčním domě, jejich jmenováním v Nezamyslicích vyjádřila matka Augustina svůj souhlas se záměrem zřídit v Nezamyslicích provinční dům. Matka Bonaventura však zůstala místní představenou, v písemných dokumentech nikdy neužívala titulu provinční představená. Protože jí však byly svěřeny i filiální domy v protektorátu, byla i samotnými sestrami jako provinční představená vnímána. Srv. *Stanovy sester svaté Hedviky*, Řím 1931, 9/421.

Korbiniana novicmistrovou na dobu tří let.⁶³² Arcibiskup Prečan zaslal žádost o zřízení nové provincie do Říma 24. ledna 1940. Na odpověď se čekalo několik let, ale žádná nepřišla.⁶³³ Arcibiskupský ordinariát nakonec došel k závěru, že

„dřívější československá provincie nadále existuje,⁶³⁴ a sice na území, které zbylo z někdejší ČSR, a tedy na území protektorátu. Domy někdejší provincie, které byly dle území postoupeny Německu, se musí připojit k německým provinciím. [...] S ohledem na to se ctihodná konzistoř poradila a došla ke shodě, že není zcela nutné obracet se s žádostí na posvátnou kongregaci do Říma, a že postačí postoupit tuto věc ctihodnému generalátu ctihodných sester sv. Hedviky do Vratislavi. Bývalá provincie v Břežanech tímto odpadá a musí být znovuzřízena provincie v Nezamyslicích, a to tím, že tam bude jmenována provinciální představená“.⁶³⁵

O tomto rozhodnutí arcibiskupského ordinariátu v Olomouci P. Kubáč informoval generální představenou matku Augustinu.⁶³⁶ K tomu se matka Augustina 1. dubna 1942 vyjádřila tak, že dokud Apoštolský stolec stávající provincií nevymezí jinak, musí provincie zůstat beze změn podle dřívějšího ustanovení se sídlem v Břežanech.⁶³⁷ Z toho vyplývá, že na návrh olomouckého arcibiskupského ordinariátu nepřistoupila a přiklonila se raději k zachování původní české provincie se sídlem v Břežanech. Všechny filiálky ležící na území Sudet i Protektorátu tedy podléhaly provinční představené matce Annuntiatě Navrátilové. Pro její zkušenosti s vedením domů na území dvou států byl její šestiletý úřad v srpnu roku 1944 mimořádně (s papežským schválením) prodloužen o další tři roky.⁶³⁸ Podobně byl z rozhodnutí generální rady na základě dobrozdání arcibiskupského ordinariátu v Olomouci a papežského dovození

⁶³² Srv. Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 3. 12. 1939: APWJ D-II; Důležité údaje v klášteře sv. Hedviky v Nezamyslicích r. 1939, Nezamyslice 4. 1. 1940: tamtéž. Přehled novicmistrových v Nezamyslicích viz příloha č. 16.

⁶³³ Srv. Dopis arcibiskupské konzistoře kurátoru Kubáčovi, Olomouc 10. 3. 1944: APWJ D-II. Důvodem byla nejspíše skutečnost, že Vatikán (papež Pius XII.) odmítl přizpůsobit územní členění církevní správy německým územním ziskům, mezi něž patřilo zejména obsazení diecézí v Sudetech. Srv. http://cs.wikipedia.org/wiki/Pius_XII.#Druh.C3.A1_sv.C4.9Btov.C3.A1_v.C3.A1lka, citováno 21. 3. 2014.

⁶³⁴ Toto tvrzení vychází z 9. kapitoly, odst. 412 stanov kongregace, který mimo jiné určuje, že rušit založenou provincií je vyhrazeno Svatému stolci. Proto pokud Svatý stolec československou provincií nezrušil, pak dosud trvá. Srv. Dopis arcibiskupské konzistoře v Olomouci kurátoru Kubáčovi, Olomouc 10. 3. 1944: APWJ D-II; *Stanovy sester svatě Hedviky*, Řím 1931, 9/412.

⁶³⁵ Dopis kurátora Kubáče matce Augustině, Prostějov 20. 11. 1942: APWJ D-II.

⁶³⁶ Srv. Dopis kurátora Kubáče matce Augustině, Prostějov 20. 11. 1942: APWJ D-II.

⁶³⁷ Srv. Dopis arcibiskupské konzistoře v Olomouci kurátoru Kubáčovi, Olomouc 10. 3. 1944: APWJ D-II.

⁶³⁸ Srv. Dopis matky Augustiny kardinálu Bertramovi (koncept bez datace): APWJ D-II.

v listopadu 1942 prodloužen úřad místní představené v Nezamyslicích matky Bonaventury Kommander na další tři roky.⁶³⁹

6.2 Klášter pod vedením matky Bonaventury Kommander

Nezamslický konvent, který vedla matka Bonaventura Kommander, tvořilo v roce 1938 dvacet převážně mladých sester.⁶⁴⁰ Do Nezamyslic postupně přicházely sestry české a slovenské národnosti, které absolvovaly noviciát ještě v Břežanech.⁶⁴¹ Několik sester německé národnosti zase z Nezamyslic odešlo do provinčního domu nebo filiálek v Sudetech.⁶⁴² Od zřízení noviciátu v Nezamyslicích v roce 1939 tam až do konce války vstoupilo do kongregace 12 kandidátek, z nichž pouze dvě v kongregaci vytrvaly do konce svého života.⁶⁴³ Slavnost obláčky se během války konala v Nezamyslicích třikrát. Prvních pět kandidátek mělo obláčku 27. prosince 1939 a přesně o dva roky později tyto novicky složily první sliby, dalších pět kandidátek⁶⁴⁴ vstoupilo do noviciátu 20. srpna 1941⁶⁴⁵ a čtyři z nich⁶⁴⁶ složily 21. srpna 1943 první sliby. Téhož dne byly do noviciátu přijaty poslední dvě kandidátky, které složily první sliby 28. října 1945.⁶⁴⁷ V září roku 1941 bylo v Nezamyslicích 28 sester a 10 novicek,⁶⁴⁸ což byl

⁶³⁹ Srv. Dopis matky Augustiny arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Vratislav 10. 8. 1942: APWJ D-II; Dopis arcibiskupa Prečana matce Augustině, Svatý Kopeček u Olomouce 27. 8. 1942: tamtéž; Rozhodnutí generální rady, Vratislav 12. 9. 1942: tamtéž; Dopis arcibiskupa Prečana matce Augustině, Olomouc 18. 11. 1942: tamtéž.

⁶⁴⁰ Srv. *CCAO 1938*, s. 308.

⁶⁴¹ Byly to např. 18. a 19. prosince 1938 sestra Bona Gadušová (jediná žijící pamětnice působení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích), sestra Klára Koyšová a sestra Boleslava Praxová, 15. září 1939 sestry Cornelia Smejkalová (profes 1898), Marietta Vondráková a Dagmar Pištěková. Srv. *Seznam sester* záložky B, C, D, K, M.

⁶⁴² Např. 7. prosince 1938 odešla sestra Lidwina Bayer do Břežan, 27. února 1939 sestra Firmina Troszka odešla do Pilníkova. Srv. *Seznam sester*, záložky L, F.

⁶⁴³ Byly to sestra Agáta Krigovská a sestra Jana Vondráková. Srv. *Matrika sester*, s. 138 – 141.

⁶⁴⁴ Srv. Žádost matky Bonaventury matce Augustině o povolení k obláčke kandidátek, Nezamyslice 26. 5. 1941: APWJ D-II.

⁶⁴⁵ Srv. Žádost matky Bonaventury matce Augustině o povolení k časným slibům, Nezamyslice 3. 6. a 1. 7. 1943: APWJ D-II. *Matrika sester*, s. 141 uvádí datum 19. srpna.

⁶⁴⁶ Srv. Žádost matky Bonaventury matce Augustině o povolení k časným slibům, Nezamyslice 3. 6. a 1. 7. 1943: APWJ D-II. *Matrika sester*, s. 141 zřejmě mylně uvádí datum prvních slibů také u páté sestry Josefy Wojtowitsch, která z kongregace odešla.

⁶⁴⁷ Srv. *Matrika sester*, s. 138 – 141. Konvent sester v Nezamyslicích 1944 viz příloha č. 26.

⁶⁴⁸ Srv. Výroční zpráva o činnosti sester sv. Hedviky v Nezamyslicích n. / H v roce 1940 (bez datace): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 313r - 314r; *Matrika sester*, s. 138 – 141.

pravděpodobně nejvyšší stav sester v Nezamyslicích za druhé světové války. V roce 1943 to bylo již 24 sester a 4 novicky.⁶⁴⁹ Užívanou řečí v klášteře, sirotčinci i ve škole již byla čeština.

Velkou radostí pro sestry v Nezamyslicích byla zvláště první obláčka, která se na tomto místě konala po třinácti letech. Matka Bonaventura na tuto událost vzpomíná:

„V 9 hodin vyšlo z prostor noviciátu pět bíle oblečených nevěst v závojích⁶⁵⁰, s myrtovými věnečky, v pravé ruce krucifix a v levé hořící svíci. Vedle každé kandidátky kráčela budoucí kandidátka jako družička v růžovém, aby ji doprovodila k oltáři. Nejdůstojnější pan kurátor šel v závěru průvodu. Slavnostně zvučící tóny doprovázely svatební průvod kaplí zkrášlenou bíle ozdobenými vánočními stromečky a výrazně tak podtrhly sváteční ráz slavnosti“.⁶⁵¹

Novicmistrovou byla do roku 1942 sestra Korbiniana Waleska.⁶⁵² Po vypršení jejího úřadu rozhodla 19. listopadu 1942 generální představená se souhlasem své rady o jmenování nové novicmistrové, sestry Juliany Pohankové, učitelky v klášterní škole.⁶⁵³ Protože však sestra Juliana ještě nesplňovala kanonický věk, generální představená požádala olomouckého arcibiskupa Prečana, aby zažádal u Svatého otce o dispens. Důvodem pro jmenování sestry Juliany byla skutečnost, že mezi nemnoha sestrami v Protektorátu nebyla žádná vhodnější sestra české národnosti pro tento úřad.⁶⁵⁴ Na základě reskriptu ze 4. ledna 1943⁶⁵⁵ udělil arcibiskup Prečan sestře Julianě požadovaný dispens.⁶⁵⁶ Matka Bonaventura uvedla sestru Julianu do úřadu až 15. února 1943, neboť nejprve za ni hledala náhradu pro výuku v klášterní škole.⁶⁵⁷

⁶⁴⁹ Srv. *CCAO 1943*, s. 133.

⁶⁵⁰ V té době přicházely kandidátky k obláčke v bílých svatebních šatech se závojem.

⁶⁵¹ Důležité údaje v klášteře sv. Hedviky v Nezamyslicích r. 1939, Nezamyslice 4. 1. 1940: APWJ D-II. Srv. také Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 29. 12. 1939: tamtéž; *Matrika sester*, s. 138 – 139.

⁶⁵² Srv. Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 3. 12. 1939: APWJ D-II; Důležité údaje v klášteře sv. Hedviky v Nezamyslicích r. 1939, Nezamyslice 4. 1. 1940: tamtéž.

⁶⁵³ Srv. Rozhodnutí generální rady, Vratislav 19. 11. 1942: APWJ D-II. Přehled novicmistrových v Nezamyslicích viz příloha č. 16.

⁶⁵⁴ Stanovy požadovaly, aby novicmistrová měla alespoň 35 let a alespoň 10 let sliby. Sestra Juliána měla 32 let a sliby 8 let. Srv. *Stanovy sester svaté Hedviky*, Řím 1931, 11/461; Dopis matky Augustiny arcibiskupu Prečanovi, Vratislav 29. 11. 1942: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 338r; APWJ D-II.

⁶⁵⁵ Srv. Papežský reskript, Řím 4. 1. 1942: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 340r.

⁶⁵⁶ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana matce Augustině, Olomouc 20. 1. 1943: APWJ D-II.

⁶⁵⁷ Srv. Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 15. 2. 1943: APWJ D-II.

V roce 1944 založily sestry svaté Hedviky dvě filiálky, kam přešlo několik sester z Nezamyslic. V únoru 1944 převzaly sestry Maxentia Šimková a Pia Waleska na přání P. Františka Maňáka ošetrovatelskou službu ve farní charitě ve Slavičíně. Filiálka tam byla oficiálně založena 31. května 1944, když do Slavičina přišla třetí sestra Stanislava Filová z Buchlovic jako místní představená a sestru Maxentii vystřídala sestra Rosalie Buriánková z Luk nad Jihlavou. Od 1. června 1944 pracovala sestra Pia v nově založeném dětském domově, do nějž nastoupilo 46 dětí. Svou obětavou službou si zde sestry velmi brzy získaly přízeň místních obyvatel.⁶⁵⁸ Druhá založená filiálka byla v Hranicích na Moravě, kde se 3. května 1944 ujaly působení v arcidiecézní charitě sestry Cornelia Smejkalová a Michaela Krčmaříková z Nezamyslic. Sestry tam pracovaly v charitní ošetrovně, starobinci a zotavovně pro děti. Filiálka v Hranicích však měla jen krátké trvání, byla uzavřena již 1. prosince 1944.⁶⁵⁹

Sestry v Nezamyslicích během války dále vedly sirotčinec s 90 lůžky, v němž v roce 1940 bylo 78 sirotků a jinak opuštěných dětí.⁶⁶⁰ Z prosince roku 1939 se v jednom z dopisů matky Bonaventury nachází milá vzpomínka na jednoho ze sirotků:

„Nejmenší chlapec chtěl chodit se svou pečovatelkou, sr. Piou, do kaple na breviář. Vymlouvala mu to s tím, že jsou tam jen milé sestry, a žádní chlapci. On na to: „Prosím, milá sestro, tak mi taky dejte ten váš závoj, a to tam pak budu moci jít.“ Sr. Pia mu odpověděla: „To ale budeš muset poprosit milou matku, jestli se budeš moci stát sestřičkou.“ Když mě pak potkal, skutečně poprosil: „Prosím, smím se stát sestřičkou?“ Je mu dva a čtvrt roku“.⁶⁶¹

O pět měsíců později se v dopisech matky Bonaventury objevuje další zmínka, pravděpodobně o stejném chlapci:

„Našeho nejmladšího chlapečka si osvojil manželský pár krejčího od nás z vesnice. Jsou bezdětní, mají dům, krejčovství a krám a říkají, že nemají pro koho pracovat, protože jim Pán Bůh nepožehnal na dětech. A tak si přejí osvojit a adoptovat sirotka. Úřad to povolil

⁶⁵⁸ Srv. SÜSENBEOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 163; Rozhodnutí generální rady, Vratislav 25. 4. 1944: APWJ D-II; Dopis matky Bonaventury generální radě, Nezamyslice 8. 6. 1944: tamtéž; Události roku 1944 v Nezamyslicích (text je nedokončen, bez datace): tamtéž.

⁶⁵⁹ Srv. SÜSENBEOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 162; Rozhodnutí generální rady, Vratislav 25. 4. 1944: APWJ D-II; Dopis matky Bonaventury generální radě, Nezamyslice 6. 6. 1944: tamtéž.

⁶⁶⁰ Srv. Výroční zpráva o činnosti sester sv. Hedviky v Nezamyslicích n. / H v roce 1940 (bez datace): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 315r.

⁶⁶¹ Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 3. 12. 1939: APWJ D-II.

a klučina šel k těm lidem hned jako k rodičům. Okamžitě jim začal říkat tatínku a maminko. Ti dobří lidé jsou přešťastní. Maličký hned dostal botičky a nové šatičky. V neděli nás byl s maminkou navštívit, ale chtěl u nás zůstat, protože byl zvyklý na mnohé z nás, a teď je sám. Maminku vodil všude po domě, kde byl zvyklý, a všechno jí vysvětloval. Nejdřív ji vedl na školní chodbu, aby jí ukázal „zubatou“ lišku, zrovna jako tenkrát, když drahá nejctihodnější matka byla u nás. Ten náš malý nezbeda!“⁶⁶²

Vzácná je také vzpomínka paní Boženy Gürtlerové, která za druhé světové války byla jako malé dítě v sirotčinci sester v Nezamyslicích:

„Matně si vzpomínám na dílnu, kde sestřičky šily na strojích a já se tam motala a hledala na zemi hadříky (odstřížky) na panenky. Pak jsem si s dětmi hrála na dvoře, kde byl velký strom, kolem něj lavičky. Ještě si vzpomínám když mě odtud vzali, že jsem brečela a jednou jsem byla dost bita, protože jsem utekla, chtěla jsem nazpět.“⁶⁶³

Tyto drobné střípky dokládají obětavou službu a lásku, kterou sestry prokazovaly opuštěným dětem. K této přímé práci s dětmi měly sestry i velké množství fyzické práce, protože k obživě kláštera a sirotčince musely sestry do značné míry vlastními silami přispívat k obhospodařování velké zahrady a polností a obstarat vlastní hospodářství.⁶⁶⁴ Sestry dále pečovaly o farní kostel, kde také vykonávaly varhanickou službu.⁶⁶⁵ Během školních prázdnin se v klášteře konaly exerciční kurzy. V roce 1944 se uspořádalo 10 běhů exercicií pro 380 účastníků a účastnic.⁶⁶⁶

Dále sestry vedly jednotřídní obecnou školu a čtyř až pětiletou měšťanskou školu. V roce 1940 navštěvovalo obecnou školu 18 žáků a měšťanskou školu 200 žáků.⁶⁶⁷ Matka Bonaventura byla její ředitelkou do roku 1940, kdy vedení školy předala šestadvacetileté sestře Bernardině Pištěkové.⁶⁶⁸ V červenci roku 1940 bylo do první třídy

⁶⁶² Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 30. 4. 1940: APWJ D-II.

⁶⁶³ Dopis paní Boženy Gürtlerové sestře Monice Změlíkové, Stará Boleslav 27. 11. 2013: AČPH. Paní Gürtlerová se v roce 1954 stala křesťní kmotrou Marie Změlíkové, která v roce 1974 vstoupila do Kongregace sester sv. Hedviky a přijala řeholní jméno Monika. V současné době je provinční vikářkou v provinčním domě v Břežanech.

⁶⁶⁴ Zahrada měla 2,78 ha a polnosti 7,22 ha. Srv. Vizitační zpráva z domů sester svaté Hedviky v Nezamyslicích a Buchlovicích, Olomouc 12. 2. 1942: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 320r.

⁶⁶⁵ Srv. Výroční zpráva o činnosti sester sv. Hedviky v Nezamyslicích n. / H v roce 1940 (bez datace): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 314r.

⁶⁶⁶ Srv. Události roku 1944 v Nezamyslicích (text je nedokončen, bez datace): APWJ D-II.

⁶⁶⁷ Srv. Výroční zpráva o činnosti sester sv. Hedviky v Nezamyslicích n. / H v roce 1940 (bez datace): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 315r.

⁶⁶⁸ Srv. Dopis sestry Korbiniany generální vikářce matce Margaretě, Nezamyslice 23. 5. 1940: APWJ D-II. Přehled ředitelk/ředitelů klášterní školy viz příloha č. 12.

měšťanské školy přihlášeno 60 žáků. Protože maximální povolený počet žáků ve třídě byl 45, musely být ve školním roce 1940/41 otevřeny dvě první třídy měšťanky.⁶⁶⁹ Výuku v klášterní škole zajišťovaly převážně sestry a kandidátky a do konce školního roku 1941/1942 podle potřeby také světské učitelky.⁶⁷⁰ Od té doby byly veškeré učitelské síly nárokovány pracovním úřadem, takže světské učitelky vyučovaly už jen na veřejných školách. Sestry proto musely navýšit svůj učitelský úvazek.⁶⁷¹

Koncem října roku 1944 poskytly sestry sv. Hedviky v klášterní škole azyl obecní škole, jejíž budova musela být během několika hodin vyklizena pro německé chlapce, kteří tam poté prodělávali základní vojenský výcvik před nástupem na frontu (tzv. Wehrtüchtigungslager – tábor vojenské zdatnosti). Jedna třída byla umístěna v tělocvičně v přízemí zámku a ostatní se na směny střídaly s měšťankou. Spolupráce obou škol byla velmi dobrá. Vojenská jednotka měla také tři místnosti v klášteře, které sloužily jako ambulance, ordinace a pokoj pro zdravotní sestru. Školu tato vojenská jednotka opustila v prvním týdnu dubna 1945.⁶⁷²

Nejspíše snaha o udržení klášterní školy byla příčinou zásadní chyby matky Bonaventury, která se v této záležitosti obrátila na významného nacistu českého původu Mikuláše Františka Mlčocha, aby svým vlivem školu zajistil. Podle výpovědi matky Bonaventury škole hrozilo zrušení, nebo poněmčení.⁶⁷³ Není zcela zřejmé, jak velké nebezpečí klášterní škole v Nezamyslicích hrozilo. Situace v Protektorátu totiž byla v tomto směru o mnoho příznivější než v Sudetech, kde na počátku roku 1939 vyšlo nařízení, že ze všech výchovných zařízení musí být všechny římskokatolické sestry odstraněny a nahrazeny světskými silami a tato zařízení předána NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt - organizace sociální péče přidružené

⁶⁶⁹ Srv. Dopis sestry Korbiniany matce Augustině, Nezamyslice 10. 7. 1940: APWJ D-II.

⁶⁷⁰ V roce 1940 vyučovalo 5 sester v měšťanské škole a 1 sestra v obecné škole, v roce 1941, kdy byla rozdělena první třída měšťanky, vyučovala v klášterní škole navíc jedna světská učitelka. Když v roce 1942 byla sestra Juliána (učitelka) jmenována novicmistrovou, matce Bonaventury se již nepodařilo najít za ni žádnou světskou učitelku. Srv. Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 15. 2. 1943: APWJ D-II.

⁶⁷¹ Srv. Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 15. 2. 1943: APWJ D-II. Třída žáků klášterní školy v Nezamyslicích 1944 viz příloha č. 27.

⁶⁷² Srv. Dopis matky Bonaventury matce Augustině, Nezamyslice 16. 12. 1944: APWJ D-II; OUTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 15, 141 – 142.

⁶⁷³ Srv. Protokol sepsaný s matkou Bonaventurou, 24. 5. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 365r.

k NSDAP).⁶⁷⁴ Jako první zařízení Kongregace sester sv. Hedviky v Sudetech byla NSV předána dne 30. června 1939 mateřská škola v Králíkách.⁶⁷⁵ Následně sestry opouštěly další svá výchovná zařízení v Sudetech. Nejdéle ze všech řeholních řádů udržely svou činnost sestry sv. Hedviky mateřskou školu v Maršově – Temném Dole, kde se proti jejich odchodu postavili obyvatelé se svým starostou. Snahu vedoucího okresního úřadu Frieše přemluvit sestry, aby setrvaly v mateřské škole jako světské učitelky ve školce vedené NSV, místní představená matka Angelina rázně odmítla.⁶⁷⁶ Její odhodlané rozhodnutí raději se s těžkým srdcem vzdát vedení mateřské školy než přistoupit na jakýkoli kompromis s nacistickou vládou výrazně kontrastuje s mylným postojem, který zaujala matka Bonaventura v Nezamyslicích. Sestry v Maršově – Temném Dole předaly školku do rukou NSV 29. února 1940.⁶⁷⁷ Mateřské školy, které vedly sestry sv. Hedviky v Buchlovicích a v Lukách nad Jihlavou (tedy v Protektorátu), mohly beze změn pokračovat dále i po roce 1939. Rušení klášterních škol⁶⁷⁸ v okolí Nezamyslic však nepřímo dokládá MNV v Nezamyslicích ve své petici olomouckému arcibiskupství, kde uvádí, že v době, kdy klášterní škola v Nezamyslicích pokračovala ve svém trvání, byla zastavena činnost klášterních škol v Přerově, Přestavlkách aj., čímž dodává věrohodnost argumentaci matky Bonaventury.⁶⁷⁹ Faktem je, že škola sester sv. Hedviky⁶⁸⁰ byla svým způsobem „zachráněna“, ovšem za cenu, že nejpozději od září 1943⁶⁸¹ se stal jejím ředitelem Němec Winter z Kroměříže a především, že bylo ze strany představené v budově kláštera poskytováno ubytování kolaborantu Mlčochovi.

⁶⁷⁴ Srv. Dopis matky Alfonsy Lapárové, místní představené v Králíkách biskupskému komisařství pro německou část Královéhradecké diecéze v Trutnově, Králíky 7. 4. 1939 (opis): APWJ D-II.

⁶⁷⁵ Srv. SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 96 – 97; Dopis matky Alfonsy Lapárové, místní představené v Králíkách biskupskému komisařství pro německou část Královéhradecké diecéze v Trutnově, Králíky 7. 4. 1939 (opis): APWJ D-II.

⁶⁷⁶ Srv. Otázky a odpovědi mezi vedoucím okresního úřadu, odborným učitelem Friešem a matkou Angelinou Franke, představenou mateřské školy v Maršově - Temném Dole, Trutnov 22. 2. 1940: APWJ D-II. Viz příloha č. 27.

⁶⁷⁷ Srv. SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 103 – 104; Dopis sester Illuminaty, Fidelis a Angeliny generální představené matce Augustině, Horní Maršov 17. 12. 1939: APWJ D-II;

⁶⁷⁸ Důvod jejich rušení není dosud zcela zřejmý, snad mohly být nadbytečné.

⁶⁷⁹ Srv. Petice MNV v Nezamyslicích arcibiskupské konsistoři v Olomouci, Nezamyslice 3. 11. 1945: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace).

⁶⁸⁰ Je také možné, že tato dříve německá škola a klášter mohla u německých úřadů budit větší pozornost.

⁶⁸¹ Prameny se v dataci velmi rozcházejí, časové rozmezí nástupu ředitele Wintera se pohybuje od roku 1942 do roku 1943. Podle výpovědi ředitelky školy sestry Bernardiny byl dokonce od listopadu 1941 ředitelem školy Nosek a teprve po něm od roku 1942 německý ředitel Winter. Tuto informaci ale není možné opřít o jiný věrohodný dokument. Srv. Protokol sepsaný se sestrou Bernardinou, 24. 5. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 362r. Přehled ředitelek/ředitelů klášterní školy viz příloha č. 12.

František Mikuláš Mlčoch (1888 - 1946) byl od dvacátých let 20. století komunistickým aktivistou, podílel se na formování komunistické strany na Moravě. Ve druhé polovině třicátých let 20. století vycítil měnící se politickou situaci, provedl zajímavý názorový obrat a dal se plně do služeb idejí národního socialismu. Již v roce 1938 udržoval čilou korespondenci s vůdčí postavou sudetských Němců Konrádem Henleinem, v níž vyjádřil snahu po co nejužší spolupráci Československa s nacistickým Německem. Počátkem června 1939 založil Národně socialistickou českou dělnickou a rolnickou stranu (NSČDRS), nazývanou také Strana zelených hákových křížů, do níž verboval nové členy, aniž by vystupoval (oblečením a chováním) jako němečtí nacisté. Lze tvrdit, že většina členstva vstoupila do strany především v očekávání různých výhod, které jim Mlčoch sliboval (např. získání zaměstnání). Důležitý byl také fakt, že mnozí členové NSČDRS, včetně svého vůdce Mlčocha, byli dříve aktivní v komunistickém hnutí a členstvím v kolaborantské organizaci se chtěli vyhnout případnému zatčení za svou předchozí politickou činnost. Největší nebezpečí ze strany NSČDRS spočívalo v úzké spolupráci s okupačními orgány, především s gestapem, jemuž byli členové Zelených hákových křížů spolehlivými informátory. Osobní kontakt Mlčoch udržoval s příslušníky gestapa v Kroměříži, Kojetíně a v Praze. Členové gestapa ve většině případů navštěvovali schůze NSČDRS a kontrolovali též veškeré letáky a tiskoviny stranou vydávané. České kolaborantské organizace však neměly důvěru okupačních institucí. Během ledna 1943 byla většina protektorátních fašistických organizací, včetně NSČDRS, rozpuštěna. Poté se Mlčoch stáhl do ústraní.⁶⁸²

S matkou Bonaventurou se Mlčoch seznámil v roce 1936, kdy přišel přihlásit svého příbuzného Otto Fichtnera z Kroměříže do měšťanské školy.⁶⁸³ Od roku 1937 (zpočátku jen občas, postupně častěji) přijížděl do kláštera, kde sestřám předkládal své politické postoje. Nestýkal se se všemi sestrami, ale pouze s matkou Bonaventurou a menší skupinou sester učitelek⁶⁸⁴, které matka Bonaventura k setkáním přizvala. V roce 1938 již Mlčoch plánoval založení své strany, kterou prezentoval jako pomoc českému národu, takže některé sestry uvěřily v jeho dobrou vůli. Pro matku Bonaventuru byl

⁶⁸² Srv. <http://www.rexter.cz/narodne-socialisticka-ceska-delnicka-a-rolnicka-strana-strana-zeleneho-hakoveho-krize/2002/11/01/>, citováno 1. 4. 2014.

⁶⁸³ Srv. Protokol sepsaný s matkou Bonaventurou, 24. 5. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 365r.

⁶⁸⁴ V roce 1940 bylo v Nezamyslicích z 28 sester 8 sester učitelek. Srv. Výroční zpráva o činnosti sester sv. Hedviky v Nezamyslicích n. / H v roce 1940 (bez datace): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 313r – 314r.

pravděpodobně důležitý především jeho politický vliv, s nímž mohl dosáhnout na záchranu školy. Matka Bonaventura poskytla Mlčochovi ubytování v budově kláštera⁶⁸⁵, kde pobýval několik dní až týdnů. Tam také po založení strany NSČDRS měl svou propagační kancelář a pořádal tam schůze, na které přicházeli příslušníci gestapa⁶⁸⁶ a několik členů Mlčochovy strany z Nezamyslic. Hermína Zapletalová, která vykonávala službu vrátné (chovanka sester, mírně mentálně zaostalá), je pouštěla do kláštera, kde jim bylo poskytováno také pohoštění, což v době války bylo na úkor obyvatel kláštera. V klášterní škole někdy Mlčoch zastupoval sestry učitelky, vyučoval českou literaturu a počty, ačkoli k tomu neměl oprávnění.⁶⁸⁷

Na podzim roku 1944 a na jaře (mezi 9. únorem a 27. březnem) 1945 v Nezamyslicích sídlila jednotka maďarské armády, která měla údajně za úkol chránit obec před partyzány.⁶⁸⁸ Také těmto vojákům matka Bonaventura několikrát poskytla stravu.⁶⁸⁹

Kvůli těmto skutečnostem, které byly povětšinou známé místním lidem, se napětí mezi sestrami a místními obyvateli začalo vyhrcovat. Sestry se dostaly do konfliktu i s kaplanem P. Vincencem Vávrou, který do Nezamyslic přišel 31. března 1939 z Kateřinek u Opavy jako český uprchlík z území zabraného Němci.⁶⁹⁰ Ten kritizoval, že se ve škole sice vyučovalo česky, ale její duch že byl čistě německý, a chtěl, aby školu raději převzali čeští učitelé. Zdráhal se učit náboženství ve třídě, kam přicházela jedna žákyně⁶⁹¹ s odznakem Strany zeleného hákového kříže na halence. P. Vincenc si na to stěžoval u ředitelky školy sestry Bernardiny, která záležitost

⁶⁸⁵ V pohostinských pokojích, určených pro návštěvu kurátora kongregace. Někdy tyto místnosti bývají (nejspíše podle dřívějšího užití) označovány jako hudebna s předpokojem.

⁶⁸⁶ Uniformované osoby, které navštěvovaly klášter, jsou v poválečných protokolech (a v ústní tradici) popisovány jako příslušníci SS nebo gestapa. Zcela jistě nešlo o příslušníky Waffén SS, ale o uniformované příslušníky říšské policie z různých úradoven. Příslušníci gestapa navštěvovali schůze NSČDRS nikoli jako jejich účastníci, ale jako kontrola, aby strana nevyvíjela jakoukoli činnost proti Říši. Kontrolovali také letáky stranou vydávané. Ti, kteří pravděpodobně nejčastěji navštěvovali schůze NSČDRS v nezamyslickém klášteře, mohli být úředníci Oberlandratu. Srv. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Waffen-SS>, citováno 1. 4. 2014; <http://www.fronta.cz/dotaz/allgemeine-ss>, citováno 1. 4. 2014; <http://www.rexter.cz/narodne-socialisticka-ceska-delnicka-a-rolnicka-strana-strana-zeleneho-hakoveho-križe/2002/11/01/>, citováno 1. 4. 2014.

⁶⁸⁷ Srv. Protokol sepsaný se sestrou Bernardinou, 24. 5. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 361r – 362r; Protokol sepsaný se sestrou Martou, 24. 5. 1945 (opis): tamtéž, f. 364r; Protokol sepsaný s matkou Bonaventurou, 24. 5. 1945 (opis): tamtéž, f. 365r.

⁶⁸⁸ Srv. OUTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 15.

⁶⁸⁹ Srv. Dopis matky Bonaventury arcibiskupu Prečanovi, Nezamyslice 28. 5. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 372r-v.

⁶⁹⁰ Srv. KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích*, s. 13.

⁶⁹¹ Byla to Mlčochova příbuzná Věra Navrátilová.

přednesla představené. Matka Bonaventura ale nebyla ochotna zakazovat nošení nacistického symbolu.⁶⁹² P. Kvapil se tehdy rázně postavil na stranu svého kaplana.⁶⁹³ Matku Bonaventuru napomínal, aby Mlčocha z kláštera odstranila.⁶⁹⁴ Ona ale P. Kvapila neuposlechla, takže napětí vzrůstalo také mezi klášteřem a farou.

V této napjaté situaci poněkud zvláště vyznívá výsledek vizitace, vykonané v klášteře v Nezamyslicích P. Josefem Kraftem koncem listopadu 1941. Vizitace se konala na žádost generální představené matky Augustiny, která se již tři roky kvůli potížím s cestováním do Protektorátu nemohla do Nezamyslic k vykonání vizitace osobně dostavit. Dne 21. října 1941 proto požádala olomouckého arcibiskupa, aby pověřil delegáta k vykonání vizitace.⁶⁹⁵ Arcibiskup Prečan k tomuto úkolu vybral metropolitního kanovníka Dr. Josefa Krafta. Než jej však vizitací pověřil, poradil se s nezamyslickým farářem P. Kvapilem, zda nemá proti tomu námitek, zvláště z důvodů národnostních.⁶⁹⁶ P. Kvapil arcibiskupovi 27. října 1941 zaslal odpověď, že P. Krafta velmi rád uvítá, neboť je to jeho spolužák z kroměřížského semináře a dosud jsou dobrými přáteli.⁶⁹⁷ Na to arcibiskup Prečan 30. října 1941 pověřil P. Krafta o vykonání vizitace klášterů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích a Buchlovicích⁶⁹⁸ a o tomto rozhodnutí informoval generální představenou matku Augustinu.⁶⁹⁹ P. Kraft vykonal vizitaci v Nezamyslicích ve dnech 22. a 23. listopadu 1941 po důkladném pohovoru s místním farářem, který byl zároveň řádným zpovědníkem sester. V závěrečné zprávě určené generální představené označil výsledek vizitace za veskrze příznivý. Kromě jiného chválil věrné zachovávání řehole, horlivé užívání všech osvědčených cvičení ve zbožnosti, pravého řeholního ducha, upřímnost a otevřenost

⁶⁹² Srv. Protokol sepsaný se sestrou Bernardinou, 24. 5. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 361r – 362r; Protokol sepsaný s P. Vincencem Vávrou, Přerov 21. 3. 1946: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace); SUSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 76 – 77.

⁶⁹³ Srv. KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích*, s. 13.

⁶⁹⁴ Srv. Protokol sepsaný se sestrou Bernardinou, 24. 5. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 361r; Protokol sepsaný s matkou Bonaventurou, 24. 5. 1945 (opis): tamtéž, f. 365r.

⁶⁹⁵ Srv. Dopis matky Augustiny arcibiskupu Prečanovi, Vratislav 21. 10. 1941: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 298r-v.

⁶⁹⁶ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana děkanu Kvapilovi, Sv. Kopeček 24. 10. 1941: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 300r.

⁶⁹⁷ Srv. Dopis P. Kvapila arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Nezamyslice 27. 10. 1941: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 302r.

⁶⁹⁸ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana Dr. Kraftovi, Sv. Kopeček 30. 10. 1941: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 303r.

⁶⁹⁹ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana matce Augustině, Sv. Kopeček 30. 10. 1941: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 304r; APWJ D-II.

sester, jejich soužití prodchnuté duchem sesterské lásky a vztah důvěry vůči představené domu. Pouze u tří nejstarších sester (z celkového počtu 28) zaznamenal určitou nespokojenost, kterou vysvětluje následovně:

„byly přesvědčeny, že musí přednést několik svých pochybností, tyto se po důkladném prošetření vizitátorem ukázaly všechny jako nicotné, zčásti vycházející z nedorozumění či mylných představ. Toto důkladné prošetření ukázalo především to, že se zmíněné pochybnosti vztahovaly zejména k jisté záležitosti, která je ctih. provinciální představené stejně jako tehdejší generální představené známa díky povinnému svědomitému ústnímu i písemnému sdělení ze strany místní představené z Nezamyslic. Místní představená získala z obou míst potřebné potvrzení svého postupu a jednala s nejllepším úmyslem ve smyslu tohoto svolení. Také se striktně držela směrnic pro styk se světskými osobami“.⁷⁰⁰

Zdá se nepochopitelné, proč při této vizitaci, konané po rozhovoru P. Krafta se svým spolužákem a přítelem P. Kvapilem, nebyl pravdivě odhalen a řešen tak zásadní problém, kterým bylo ubytování Františka Mlčocha v klášteře a ostatní záležitosti s tím spojené. Můžeme se domnívat, že ona „jistá záležitost“ mohla znamenat právě tento problém, avšak proč byla v podstatě „smetena ze stolu“, to zatím zůstává otázkou.⁷⁰¹ Měla-li se ve vizitační zprávě zmiňovaná povolení generální a provinční představené týkat Mlčochova ubytování v klášteře, žádná taková písemná žádost ani povolení se v dostupných archivních materiálech nenachází.

Postupem času většina sester prohlédla Mlčochovy postoje a distancovala se od něj, takže při Mlčochovi nakonec zůstala pravděpodobně jen matka Bonaventura, sestra Marta Trunečková a vrátná Hermína Zapletalová. Toto rozdělení se negativně promítalo i do vztahů mezi sestrami. Sestry, které s Mlčochem nesouhlasily, touto situací velmi trpěly.⁷⁰²

V roce 1944 matka Bonaventura přistoupila k opravám zámku, který byl ve spodní části vlhký, okapy byly děravé a nikde kolem domu nebyly svody dešťové vody. Okapy byly zčásti vyspraveny, z větší části nově osazeny a v rozích byly osazeny odvodní roury do kanalizace, která byla za tím účelem zřízena. Na vnitřním nádvoří bylo rozhrabáno každoročně několik fůr jemného písku, aby pěkně vypadal. Postupem času

⁷⁰⁰ Vizitační zpráva z domů sester svaté Hedviky v Nezamyslicích a Buchlovicích, Olomouc 12. 2. 1942: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 319r – 322r; APWJ D-II.

⁷⁰¹ Nenapoví nám ani farní kronika, neboť poslední záznam, který P. Kvapil učinil, je z 28. 9. 1939.

⁷⁰² Srv. Protokol sepsaný se sestrou Bernardinou, 24. 5. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 361r; Protokol sepsaný se sestrou Boleslavou, 24. 5. 1945 (opis): tamtéž, f. 363r.

se vrstva tak navýšila, že při každém dešti a zvláště za jarního tání chodby na úrovni dvora stály ve vodě, protože úroveň dvora byla výše nežli klášterní chodby. Z toho důvodu byl dvůr upraven. Bylo vyvezeno devadesát fůr zeminy a nádvoří bylo vydlážděno. Při té příležitosti byl také obnoven bortící se altán v nádvoří. Na místě starých chlévů byla vybudována vývařovna prádla se sušárnou na suchý vzduch a pod ní sklep na uhlí s přístupem z hlavní budovy. V zahradě byl vybudován dřevník, v zahradním domku byla zařízena jateční místnost, kuchyň byla obložena bílými dlaždicemi. Možnost realizovat tyto opravy považovala matka Bonaventura za projev Boží přízně a tím také za potvrzení správnosti zvolené cesty záchrany školy.⁷⁰³

Mimořádně tragickou událostí v Nezamyslicích v období druhé světové války byla poprava místního faráře, děkana P. Františka Kvapila. Za stanného práva po atentátu na říšského protektora Heydricha (27. května 1942) byl na základě udání, že vlastní zbraň, 3. června 1942 při vizitaci na faře v Morkovicích zatčen gestapem a převezen na faru do Nezamyslic, kde proběhla policejní prohlídka fary. Žádná zbraň se nenašla, jen pár nábojů v kompostu. Přesto byl P. Kvapil převezen do Olomouce, kde proběhlo jednoduché vyšetřování a ještě téhož večera byl s ostatními vězni převezen do Brna. V pátek 5. června byl po krátkém soudu odsouzen k trestu smrti zastřelením a ještě téhož dne v Kounicových kolejích popraven.⁷⁰⁴ Udání děkana Kvapila se v Nezamyslicích nejčastěji svalovalo na sestry sv. Hedviky, neboť se všeobecně vědělo o jejich vzájemné animozitě. Poválečné události (jak bude v textu dále podrobněji popsáno) ukázaly na konkrétního viníka. Jisté však je, že poválečné soudní řízení z udání P. Kvapila neobvinilo ani sestry sv. Hedviky ani Františka Mlčocha.⁷⁰⁵

⁷⁰³ Srv. Události roku 1944 v Nezamyslicích (text je nedokončen, bez datace): APWJ D-II.

⁷⁰⁴ Srv. KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích*, s. 22 – 23.

⁷⁰⁵ K tomu více viz následující kapitola.

7 ZÁVĚR PŮSOBENÍ SESTER SV. HEDVIKY V NEZAMYSLICÍCH A SOUČASNÉ POSTOJE

Po skončení druhé světové války se rozběhla vlna tzv. lidových soudů, které měly usvědčit a potrestat ty, kteří se během okupace provinili proti českému národu. Také Národní výbor v Nezamyslicích započal vyšetřování působení Mlčochovy strany v nezamyslickém klášteře a okolnosti popravu P. Kvapila. Trestní řízení vedené proti místní představené matce Bonaventuře a dalším osobám a odpor místních obyvatel proti dalšímu působení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích vedlo k uzavření jejich filiálního domu. Po více než půl století trvajícím zklidnění bylo možné objektivně nahlédnout dějinné události a otevřít cesty novému dialogu mezi sestrami a obyvateli Nezamyslic.

7.1 Poválečné události

Klášteř v Nezamyslicích byl po skončení války obsazen sovětskými vojáky a částečně vydrancován. Sestry byly nuceny opustit klášteř potají v civilních šatech.⁷⁰⁶ Dne 24. května 1945 provedli členové Národního výboru v Nezamyslicích výslechy a sepsali protokoly s pěti sestrami sv. Hedviky včetně představené a s vrátnou Hermínou Zapletalovou ve věci Mlčochovy strany a klášteřa. Kromě sester bylo v této věci vyslýcháno také několik obyvatel Nezamyslic (někteří již 19. května 1945).⁷⁰⁷ Na základě těchto výpovědí byly na žádost Národního výboru v Nezamyslicích dne 28. května 1945 matka Bonaventura, sestra Marta Trunečková a Hermína Zapletalová zatčeny stanicí SNB a odeslány do zajišťovací vazby do Kojetína pro přestupek proti dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb o trestání některých provinění proti národní

⁷⁰⁶ Srv. MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation*, s. 420. Můžeme se domnívat, že útočiště našly u místních rodin nebo v blízkém okolí. Nejpozději do 20. 5. 1945 se sestry s největší pravděpodobností vrátily zpět do klášteřa.

⁷⁰⁷ Protokoly jsou uloženy v ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 361r – 370r a 374r – 379r.

cti.⁷⁰⁸ Těsně před tím napsala matka Bonaventura dopis arcibiskupu Prečanovi, v němž jej požádala o dobrozdání, které by jí mohlo pomoci.⁷⁰⁹

V následujících dnech Národní výbor v Nezamyslicích pokračoval ve výslechu dalších sester a obyvatel Nezamyslic. Dne 29. května 1945 byl sepsán protokol se členem Mlčochovy strany Arnoštem Parákem z Mořic v záležitosti popraveného nezamyslického děkana P. Kvapila. Parák ve své výpovědi uvedl, že když byl na podzim roku 1941 na farní zahradě krást ovoce, pan děkan vystřelil do vzduchu z flobertky. Pak o tom pověděl Janu Růžičkovi, který byl v té době významným činitelem Mlčochovy strany a zároveň šafářem (tedy zaměstnancem) kláštera.⁷¹⁰ Podle své výpovědi Parák Růžičku žádal, aby děkana Kvapila udal (Arnošt Parák byl místní prostřáček) a Růžička to podle něj skutečně udělal.⁷¹¹ Po sepsání protokolu byl Parák předán SNB v Doloplazích, aby byl převezen k okresnímu soudu v Kojetíně.⁷¹² Ještě 29. května 1945 byl za doprovodu stráže spoután voděn ulicemi Nezamyslic a musel volat: „Jsem vrah pana děkana, jmenuji se Arnošt Parák“. Slovenští vojáci, kteří se v Nezamyslicích na noc zastavili, jej chtěli hned oběsit. Jen díky zakročení nového nezamyslického faráře, nástupce děkana Kvapila, P. Karla Dolanského⁷¹³ to neudělali a Parák byl odvezen k soudu do Kojetína.⁷¹⁴

Protože po zatčení matky Bonaventury byl nezamyslický konvent bez představené, přistoupily sestry 30. května 1945 k volbě prozatímní správkyně. Volby se účastnilo všech 21 přítomných sester, přičemž dvaceti hlasy byla zvolena sestra Bernardina

⁷⁰⁸ Dekret presidenta republiky č. 138/1945 Sb. byl vydán 27. října 1945. Bývá někdy označován jako malý retribuční dekret. Jeho úkolem se stalo „trestání některých provinění proti národní cti“. Vztahoval se přitom jen na české země a stanovil trest do jednoho roku vězení nebo pokutu do výše jednoho milionu korun, případně veřejné pokárání či kombinaci nebo sloučení všech těchto trestů pro každého, kdo „nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění českého nebo slovenského lidu, vzbudil veřejné pohoršení“. Srv. <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/maly-retribucni-dekret/>, citováno 30. 3. 2014.

⁷⁰⁹ Srv. Dopis matky Bonaventury arcibiskupu Prečanovi, Nezamyslice 28. 5. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 372r-v.

⁷¹⁰ Jan Růžička vystupoval pod jménem Smítal. Jako šafář měl do roku 1941 na starosti klášterní hospodářství.

⁷¹¹ Je zvláštní, že ačkoli byl Jan Růžička (Smítal) Arnoštem Parákem označen za toho, kdo udání na P. Kvapila napsal, mezi protokly z výslechnů se neobjevuje jediný protokol s ním sepsaný. Z toho můžeme usuzovat, že byl v době výslechnů již mrtev.

⁷¹² Srv. Protokol sepsaný s Arnoštem Parákem, 29. 5. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 379r.

⁷¹³ Přehled nezamyslických farářů viz příloha č. 9.

⁷¹⁴ Srv. Dopis P. Karla Dolanského arcibiskupu Prečanovi, Nezamyslice 30. 5. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 380r. P. Karel Dolanský v uvedeném dopise označuje Arnošta Paráka za přímého původce smrti děkana Kvapila.

Pišťeková. Jeden hlas získala sestra Juliana. O této volbě informoval P. Dolanský olomouckého arcibiskupa,⁷¹⁵ který tuto volbu vzal na vědomí a vzhledem k nemožnosti kontaktu sester s generální správou kongregace ji také schválil do doby, než se matka Bonaventura vrátí, nebo dokud nebude učiněno jiné opatření.⁷¹⁶ Toto schválení zaslal arcibiskup P. Dolanskému spolu s ordinariátním potvrzením, že matka Bonaventura usilovala o založení české provincie, o zachování české školy a že podle spisů uložených na arcibiskupství dělala dojem, že je českému národu upřímně oddaná. Toto potvrzení mělo být – dle uvážení P. Dolanského – přiloženo ke spisům s obviněním matky Bonaventury.⁷¹⁷ P. Dolanský je měl předat obhájci matky Bonaventury u Lidového soudu.⁷¹⁸

Místní Národní výbor v Nezamyslicích zatím již plánoval zabránění kláštera pro vlastní účely. Správou klášterní školy, kterou poslední žáci opustili 28. dubna 1945, byl v červnu 1945 okresním školním úřadem v Přerově pověřen ředitel obecné školy Karel Nosek.⁷¹⁹ Ten měl za úkol připravit její zestátnění.⁷²⁰ Dne 22. června 1945 se MNV v Nezamyslicích usnesl požádat okresní Národní výbor v Přerově o povolení veřejné újezdni měšťanské školy v Nezamyslicích, která by nahrazovala měšťanskou školu sester sv. Hedviky. Dále požadoval, aby byly sestry sv. Hedviky z kláštera vypovězeny, jejich majetek zabaven a použit pro účely veřejných škol. V budově kláštera chtěli otevřít mateřskou školu, obecnou a měšťanskou školu, dále zde plánovali knihovnu, muzeum, či další školní obory, jako např. školu pro ženská povolání, zemědělskou školu, výzkumný ústav nebo šlechtitelskou stanici. Vzhledem k tomu, že P. Dolanský usiloval o převzetí kláštera sestrami dominikánkami, Národní výbor se vyjádřil, že obyvatelé nemají důvěru ani k žádnému jinému řádu, který by měl správu kláštera převzít.⁷²¹

⁷¹⁵ Srv. Dopis P. Karla Dolanského arcibiskupu Prečanovi, Nezamyslice 30. 5. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 380r.

⁷¹⁶ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana konventu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, Sv. Kopeček u Olomouce 12. 6. 1945 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 382r-v.

⁷¹⁷ Srv. Dopis arcibiskupa Prečana P. Karlu Dolanskému, Nezamyslice 12. 6. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 383r-v.

⁷¹⁸ Srv. Dopis P. Karla Dolanského arcibiskupu Prečanovi, Nezamyslice 14. 6. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 384^ar.

⁷¹⁹ Přehled ředitelek/ředitelů klášterní školy viz příloha č. 12.

⁷²⁰ Srv. OUTRATA, B., *Nezamyslice*, s. 142 - 143.

⁷²¹ Srv. Dopis MNV v Nezamyslicích ONV v Přerově, Nezamyslice 23. 6. 1945: SOkA Prostějov, fond MNV Nezamyslice, kniha 1, inv. č. 1, dopis vložen mezi s. 162 – 163.

František Mikuláš Mlčoch byl krátce po skončení války vzat do vazby v Kroměříži. Z vyjádření zpravodajského důstojníka z Kroměříže, který vyšetřoval Mlčochovu záležitost, se P. Dolanský dověděl o úmyslu zrušit Kongregaci sester sv. Hedviky. Pro případ, že by se tento úmysl měl uskutečnit, začal P. Dolanský připravovat sestry dominikánky na přijetí školy a kláštera. Sestrám sv. Hedviky pořídil stanovy sester dominikánek k pročení s tím, že by k nim po zrušení kongregace přestoupily a odešly do jiných klášterů, aby se již nezdržovaly v Nezamyslicích. Na tuto skutečnost upozornil P. Dolanský arcibiskupa Prečana i světícího biskupa Zelu, referenta pro kláštery, aby, uzná-li za vhodné a potřebné, sám přistoupil ke zrušení kongregace dříve, než by tak zasáhly civilní úřady.⁷²²

Dne 20. června 1945 navštívil P. Dolanský arcibiskupa Prečana na Svatém Kopečku u Olomouce a osobně mu vylíčil situaci v Nezamyslicích. V nezamyslické farnosti i v okolí byl živý odpor vůči sestrám sv. Hedviky a obyvatelé požadovali, aby celý konvent odešel z Nezamyslic pryč. Upozornil také, že Národní výbor zahájil jednání o zabránění kláštera. Podle vyhocnosti situace P. Dolanský předpokládal, že by se sestry sv. Hedviky v Nezamyslicích neudržely ani kdyby se pokoušely pod jinou správou zavést jiný řád v klášteře (patrně tím myslel přestup sester sv. Hedviky k sestrám dominikánkám a jejich setrvání v Nezamyslicích). Zjistil, že sestry sv. Hedviky v české provincii, které mají německou národnost, mají být odsunuty do Rakouska a ostatní mohou v republice zůstat. Od úmyslu přestoupení sester sv. Hedviky k sestrám dominikánkám již proto upustil a jako schůdnější cestu viděl odchod sester sv. Hedviky do jejich filiálek mimo Nezamyslice. Neočekával zlepšení situace ani v případě, kdyby do Nezamyslic přišly jiné sestry sv. Hedviky a chtěly tam zavést nový způsob života. Proto jako jedinou možnost řešení této situace viděl převzetí kláštera a školy sestrami dominikánkami z Řepčína, neboť usiloval o zachování kláštera pro církevní účely. Po tomto rozhovoru s P. Dolanským se arcibiskup Prečan rozhodl, že již upustí od pokusů zachovat v Nezamyslicích klášter sester sv. Hedviky. Nechtěl již hájit konvent, jemuž se kladlo za vinu, že má jakousi – třeba i vzdálenou účast – na tragické smrti děkana Kvapila. Měl totiž informace, že auto, které jelo zatknout děkana Kvapila, se nejprve zastavilo u kláštera a teprve potom jelo na faru a také

⁷²² Srv. Dopis P. Karla Dolanského arcibiskupu Prečanovi, Nezamyslice 14. 6. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 384^ar .

že udavači P. Kvapila byli členy Strany zeleného hákového kříže, která měla v klášteře svou kancelář.⁷²³

Pravděpodobně na základě této audience arcibiskupská konsistoř v Olomouci odňala sestřám sv. Hedviky právo působnosti v Nezamyslicích. Rozhodnutím arcibiskupské konsistoře z 2. července 1945 byl klášter předán sestřám dominikánkám (generální správě Kongregace sester III. řádu sv. Dominika v Olomouci – Řepčíně).⁷²⁴ Během července a srpna se sestry sv. Hedviky postupně stěhovaly Nezamyslic do provinčního domu v Břežanech.⁷²⁵ Dvě mladé sestry s časnými sliby již neobnovily svůj slib a odešly domů.⁷²⁶ Nejspíše v tomto čase sestra Bernardina rozdala nebo velmi nízko pod cenou prodala bez schválení dozorčími církevními i státními úřady téměř veškerý inventář kláštera.⁷²⁷ Počátkem září 1945 byl nemovitý majetek propůjčen dominikánkám.⁷²⁸

Dne 24. července 1945 uvalil MNV v Nezamyslicích na majetek kongregace protizákonně národní správu. Národním správcem byl jmenován František Zbořil.⁷²⁹ Členové MNV následně prováděli velmi časté prohlídky kláštera (za účelem soupisu veškerého majetku), přičemž hrubě porušovali klášterní klauzuru. Byla bržděna také sklizeň úrody, kterou sestry sv. Hedviky předaly sestřám dominikánkám. Dne 26. července 1945 dokonce MNV nařídil správci Zbořilovi, aby zapečetil všechny místnosti.⁷³⁰ Sestra Bernardina a také P. Dolanský proto zaslali stížnost na jednání MNV

⁷²³ Srv. Zápis o audienci faráře Karla Dolanského na Sv. Kopečku 20. června 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 385r – 386r.

⁷²⁴ Srv. Dopis ředitele Noska biskupu Zelovi, Nezamyslice 7. 11. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 408r-v; Dopis MNV v Nezamyslicích ZNV v Brně, Nezamyslice 15. 1. 1946: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace).

⁷²⁵ Srv. Všeobecný přehled. Stav dne 31. 12. 1945: AČPH.

⁷²⁶ Byly to sestry Hedvika Hlaváčková a Marie Césarová. Srv. Všeobecný přehled. Stav ku dni 31. 12. 1946: AČPH.

⁷²⁷ Pravděpodobně se jednalo o majetek komunity, který byl po postupném odchodu sester do Břežan přebytečný. Srv. Návrh odpovědi na přípis ZNV v Brně, č.j.1.305/46-IV/14 ze dne 21. ledna 1946, Olomouc 8. 2. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 436r – 439r; Dopis matky Bonaventury arcibiskupu Prečanovi, Stínava 24. 10. 1945: tamtéž, f. 392r-v.

⁷²⁸ Srv. Petice MNV v Nezamyslicích arcibiskupské konsistoři v Olomouci, Nezamyslice 3. 11. 1945: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace).

⁷²⁹ Srv. Dopis MNV v Nezamyslicích ZNV v Brně, Nezamyslice 15. 1. 1946: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace); Návrh odpovědi na přípis ZNV v Brně, č.j.1.305/46-IV/14 ze dne 21. ledna 1946, Olomouc 8. 2. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 436 – 439r.

⁷³⁰ Srv. Stížnost sestry Bernardiny ZNV v Brně, Nezamyslice 26. 7. 1945: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace).

v Nezamyslicích ZNV v Brně.⁷³¹ Dne 29. července 1945 nařídil Zemský národní výbor v Brně Národnímu výboru v Nezamyslicích, aby národního správce odvolal.⁷³²

V září roku 1945 byly v Nezamyslicích pravděpodobně již jen dvě sestry sv. Hedviky, a to sestra Bernardina Pištěková a sestra Korona Bednářová.⁷³³ Dne 19. září sestra Bernardina přestoupila do kongregace sester dominikánek⁷³⁴ a následující den sestra Korona přesídlila z Nezamyslic do Břežan.⁷³⁵

Dne 28. září 1945 byly na základě rozhodnutí vyšetřující komise ONV v Přerově ze dne 27. září 1945 matka Bonaventura, sestra Marta a Hermína Zapletalová propuštěny z vazby na slib, což znamenalo, že trestní řízení proti nim bylo dále vedeno na svobodě. Po tuto dobu musely hlásit každou změnu místa svého trvalého pobytu.⁷³⁶ Od 28. září 1945 pobývaly ve Stínavě u rodičů sestry Marty.⁷³⁷ Arcibiskupský ordinariát v Olomouci dne 27. října 1945 odvolal odněti práva působnosti sester sv. Hedviky v Nezamyslicích a matku Bonaventuru od té doby opět považoval za představenou kláštera v Nezamyslicích.⁷³⁸ Téhož dne oznámil arcibiskupský ordinariát sestrám dominikánkám, že se sestry sv. Hedviky vrátí do kláštera v Nezamyslicích.⁷³⁹ Matka Bonaventura se sestrou Martou měly v plánu se ze Stínavy přestěhovat do Nezamyslic 30. října 1945.⁷⁴⁰ Proti tomu se však postavil MNV v Nezamyslicích a ONV v Přerově⁷⁴¹ a dne 3. listopadu 1945 zástupci čtyř politických stran a členové MNV v Nezamyslicích předložili arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci petici, v níž požadovali, aby řád

⁷³¹ Srv. Stížnost sestry Bernardiny ZNV v Brně, Nezamyslice 26. 7. 1945: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace); Stížnost P. Dolanského ZNV v Brně, Nezamyslice 26. 7. 1945: tamtéž.

⁷³² Srv. Dopis MNV v Nezamyslicích ZNV v Brně, Nezamyslice 25. 3. 1946: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace). 032.

⁷³³ Srv. Všeobecný přehled. Stav dne 31. 12. 1945: AČPH.

⁷³⁴ Srv. *Matrika sester*, s. 129.

⁷³⁵ Srv. Všeobecný přehled. Stav dne 31. 12. 1945: AČPH.

⁷³⁶ Srv. Dopis ředitele Noska biskupu Zelovi, Nezamyslice 7. 11. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 408r-v.

⁷³⁷ Srv. Všeobecný přehled. Stav dne 31. 12. 1945: AČPH.

⁷³⁸ Srv. Dopis ředitele Noska biskupu Zelovi, Nezamyslice 7. 11. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 408r-v.

⁷³⁹ Srv. Dopis generální představené sester dominikánek matky Kazimíry Havelkové arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Olomouc – Řepčín 1. 1. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 419r – 420r.

⁷⁴⁰ Srv. Dopis matky Bonaventury arcibiskupu Prečanovi, Stínava 24. 10. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 392r-v.

⁷⁴¹ Srv. Dopis generální představené sester dominikánek matky Kazimíry Havelkové arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Olomouc – Řepčín 1. 1. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 419r.

sester sv. Hedviky byl přeložen z Nezamyslic do Břežan.⁷⁴² Nevystupovali již jen proti návratu matky Bonaventury a sestry Marty, ale proti celé kongregaci.⁷⁴³ Vzhledem k nejistotě, jak situace dopadne, zůstaly sestry dominikánky v Nezamyslicích déle.⁷⁴⁴ Matka Bonaventura se svého úsilí o obnovu konventu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích nevzdávala. Dohodla se proto s advokátem Dr. Aloisem Vykopalem z Olomouce o postupu jednání, který obsahoval zrušení trestního řízení proti matce Bonaventuře, vyjednání vyúčtování a vystěhování se sestrami dominikánkami, vrácení klášterního majetku a obnovu konventu.⁷⁴⁵

V první polovině listopadu 1945 provedla úřední komise prohlídku prostor školy v obci a kláštera a schválila prostory veřejné obecné školy (škola v obci) pro veřejnou měšťanskou školu a místnosti v klášteře pro veřejnou obecnou školu. Pro získání těchto místností na 5 let se mělo žádat sestry dominikánky o písemné povolení. Matka Bonaventura proto požádala Dr. Vykopala, aby u dominikánek zajistil, aby žádné takové povolení nedaly.⁷⁴⁶

Protože sestry dominikánky měly do konce listopadu z Nezamyslic odejít, matka Bonaventura, sestra Marta a Hermína Zapletalová zažádaly o změnu trvalého pobytu ze Stínavy do Nezamyslic.⁷⁴⁷ Když tam dne 1. prosince přišly, sestry dominikánky je do kláštera nepřijaly z obavy, aby nebyly považovány za kolaboranty, takže byly nějaký čas ubytovány u rodiny Rohánkovy v Nezamyslicích. Arcibiskup Prečan ale sestřím dominikánkám nařídil, aby uvolnily klášter pro sestry sv. Hedviky. Dne 20. prosince se sestry dominikánky definitivně odstěhovaly z Nezamyslic. Téhož dne však byly sestry sv. Hedviky na rozkaz ONV v Přerově stráží bezpečnosti z Nezamyslic vykázány. Proto matka Bonaventura se sestrou Martou umístily Hermínu Zapletalovou

⁷⁴² Srv. Petice MNV v Nezamyslicích arcibiskupské konsistoři v Olomouci, Nezamyslice 3. 11. 1945: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace).

⁷⁴³ Srv. Dopis ředitele Noska biskupu Zelovi, Nezamyslice 7. 11. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 408r-v.

⁷⁴⁴ Srv. Dopis generální představené sester dominikánek matky Kazimíry Havelkové arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Olomouc – Řepčín 1. 1. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 419r.

⁷⁴⁵ Srv. Dopis matky Bonaventury arcibiskupu Prečanovi, Stínava 11. 11. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 396r – 397r.

⁷⁴⁶ Srv. Dopis matky Bonaventury arcibiskupu Prečanovi, Stínava 15. 11. 1945: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 402r – 403r.

⁷⁴⁷ Srv. Ohlášení změny trvalého pobytu, Stínava 26. 11. 1945 (opis): SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace).

do starobince v Buchlovicích a 23. prosince 1945 odjely do provinčního domu v Břežanech.⁷⁴⁸

Matka Bonaventura nastoupila 14. ledna 1946 na filiálku do Lednice, kde pracovala v nemocnici v kanceláři.⁷⁴⁹ Sestra Marta zůstala v Břežanech.⁷⁵⁰ Na konci května a v první polovině června roku 1946 vedlo Ředitelství národní bezpečnosti v Olomouci další výsledky v záležitosti nezamyslického kláštera za okupace a smrti děkana Kvapila.⁷⁵¹

V březnu roku 1947 byly matka Bonaventura, sestra Marta a Hermína Zapletalová předvolány na Trestní nalézací komisi ONV v Přerově pro přestupek retribučního dekretu presidenta republiky č. 138/45 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti.⁷⁵² Trestní řízení vedené proti Hermíně Zapletalové bylo 25. března 1947 pro nedostatek skutkové podstaty zastaveno. Matka Bonaventura a sestra Marta byly 25. března 1947 uznány vinnými proviněním proti národní cti dle dekretu prezidenta republiky č. 138/45 Sb. a odsouzeny k trestu veřejného pokárání a vězení v trvání jednoho měsíce. Do trestu vězení jim byla podle nařízení dekretu započítána vazba od 28. května 1945 do 28. září 1945. Veřejné pokárání spočívalo ve vyvěšení vyhlášky obsahující provinění dané sestry v Nezamyslicích a v místě jejího aktuálního pobytu. Matka Bonaventura byla odsouzena za poskytování ubytování Františku Mikuláši Mlčochovi a domáhání se výhod u německých úřadů a sestra Marta za to, že se stýkala s Mlčochem a pomáhala mu při sestavování a vyhotovení propagačních plakátů.⁷⁵³ V záležitosti smrti P. Kvapila soud sestry vinnými neuznal.

Matka Bonaventura působila v Lednici do 31. července 1947. Poté byla v provinčním domě v Břežanech, odkud musela 14. prosince 1962 odejít do internačního kláštera v Mukařově u Prahy. Zemřela v sanatoriu na Pleši 13. listopadu

⁷⁴⁸ Srv. Ohlášení změny pobytu, Břežany 23. 12. 1945: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace).

⁷⁴⁹ Srv. Všeobecný přehled. Stav ku dni 31. 12. 1946: AČPH.

⁷⁵⁰ Srv. *Seznam sester*, záložka M.

⁷⁵¹ Srv. Protokoly uložené v SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace).

⁷⁵² Srv. Obeslání – Trunečková Milada (Marta), Přerov 5. 3. 1947: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace); Obeslání – Komanderová Marie, Přerov 14. 3. 1947: tamtéž; Obeslání – Hermína Zapletalová, Přerov 14. 3. 1947: tamtéž.

⁷⁵³ Srv. Zápis o jednání trestní nalézací komise ONV v Přerově, Přerov 25. 3. 1947: SOkA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268 (bez foliace); Trestní nález – Marie Komanderová, Přerov 25. 3. 1947: tamtéž; Trestní nález – Marta Trunečková, Přerov 25. 3. 1947: tamtéž. Viz přílohy č. 28 a 29.

1964 a pochována byla na hřbitově sester v Břežanech.⁷⁵⁴ Sestra Marta po odchodu z Nezamyslic pobývala v Břežanech až do 31. října 1962, kdy byla z kongregace z důvodu naprosté neposlušnosti propuštěna.⁷⁵⁵

František Mikuláš Mlčoch stanul před Mimořádným lidovým soudem v Uherském Hradišti v dubnu 1946. Ani jemu nebyla přímá vina na smrti děkana Kvapila dokázána. Byl odsouzen za vlastizradu k trestu smrti provazem, ztrátě občanské cti navždy a k propadnutí veškerého majetku ve prospěch státu. Poprava byla vykonána 26. dubna 1946.⁷⁵⁶

7.2 Konec působení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích

Poté, co z nezamyslického kláštera odešly sestry dominikánky a matka Bonaventura se sestrou Martou byly z Nezamyslic vykážány, zůstal klášter prázdný. Provinční představená matka Annuntiata tam 28. prosince 1945 poslala matku Nepomucenu Šimkovou, místní představenou ze Žacléře, aby tam hlídala zbylý majetek.⁷⁵⁷ Dne 3. ledna k ní přibyla sestra Jiřina⁷⁵⁸ Gadušová, která tam byla poslána z Břežan. Dne 23. ledna 1946 přišly do Nezamyslic ještě další dvě sestry z Buchlovic, a to sestra Vojtěcha Kočišová a sestra Michaela Krčmaříková.⁷⁵⁹ Tyto sestry české a slovenské národnosti doufaly, že svým přátelstvím a bezúhonným řeholním životem přemohou nepřátelský postoj obyvatel.

Avšak i proti jejich příchodu se zvedla ostrá vlna odporu. Již 5. ledna roku 1946 vyšel novinový článek s názvem „Německý řád sester sv. Hedviky v Nezamyslicích. Protesty politických stran“, který se jménem občanů z Nezamyslic a okolí obrací

⁷⁵⁴ Srv. *Seznam sester*, záložka B.

⁷⁵⁵ Srv. *Matrika sester*, s. 138 - 139.

⁷⁵⁶ Srv. <http://www.rexter.cz/narodne-socialisticka-ceska-delnicka-a-rolnicka-strana-strana-zeleneho-hakoveho-krize/2002/11/01/>, citováno 1. 4. 2014

⁷⁵⁷ Srv. Všeobecný přehled. Stav dne 31. 12. 1945: AČPH.

⁷⁵⁸ V *Matrice sester*, s. 132 je sestra Jiřina původně zapsána jako „Georgia“ a její jméno je později opraveno na „Jiřina“. Byla to sestra slovenské národnosti a běžně tak byla oslokována i psána. Proto se zde přikláníme k české verzi tohoto jména.

⁷⁵⁹ Srv. Všeobecný přehled. Stav ku dni 31. 12. 1946: AČPH.

na vládu, Svaz osvobozených politických vězňů a celou českou veřejnost, aby zabránila opětnému usazení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích. V článku, který připomíná a odsuzuje činnost sester od první republiky až do okupace, je velmi často zdůrazňováno, že se jedná o německý řád. V poslední větě je dokonce informace, že tento vysloveně německý řád nemá českou větev.⁷⁶⁰ Přestože již více než sedm let byla provinční představenou české provincie v Břežanech rodačka z Nezamyslic, matka Annuntiata Navrátilová a provincie měla z celkového počtu 211 sester 51 sester české a slovenské národnosti, kongregaci stále považovali za německou. Zaujatost nezamyslických obyvatel vůči sestřím jim nedovolovala rozlišit sestry, které se provinily, od ostatních sester, které s jejich postojem nesouhlasily a v těchto obtížných podmínkách dál věrně a vytrvale sloužily potřebným. Na tuto mylnost postoje nezamyslických obyvatel upozornil také olomoucký světící biskup Dr. Zela, který v dopise ze dne 4. ledna 1946 napsal:

„Arcib. úřad nechrání osoby, které se snad tím neb oním provinily. Ale chtít pro nějaké provinění se mstít na kongregaci jako takové, resp. na ostatních jejích nevinných příslušnicích, to by znamenalo používati metod fašistických a nacistických – totalitních, kteréžto metody byly celým světem odsouzeny“.⁷⁶¹

Také na arcibiskupský ordinariát přicházely urgencye, aby Kongregace sester sv. Hedviky byla z Nezamyslic odstraněna a aby byl její majetek rozdělen tak, aby už v Nezamyslicích nemohla působit. Zrušení domu kongregace papežského práva však nebylo v kompetenci biskupa ani provinční představené, ale mohlo nastoupit pouze rozhodnutím generální správy kongregace. Ve věci majetku kongregace arcibiskupský ordinariát podle církevních i státních zákonů rozhodně hájil právo kongregace na správu a užívání svého majetku, dokud se sama nerozhodne z Nezamyslic odejít a majetek převést na někoho jiného.⁷⁶²

Z popudu MNV v Nezamyslicích⁷⁶³ zaslal na arcibiskupství svou stížnost také Svaz osvobozených politických vězňů, který obdržel z MNV v Nezamyslicích a od všech

⁷⁶⁰ Srv. *Německý řád sester sv. Hedviky v Nezamyslicích. Protesty politických stran*, in: Stráž lidu. List KSČ olomouckého kraje, roč. II., 5. 1. 1946, č. 4: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 415r.

⁷⁶¹ List Dr. Zely, Sv. Kopeček 4. 1. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 417r-v.

⁷⁶² Srv. Dopis arcibiskupa Prečana MNV v Nezamyslicích, Sv. Kopeček u Olomouce 21. 1. 1946 (opis): ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 432r – 433r.

⁷⁶³ Srv. Dopis Svazu osvobozených politických vězňů biskupu Zelovi, Praha 13. 2. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 444r.

politických stran stížnosti a protesty proti setrvání sester sv. Hedviky v Nezamyslicích. Pro zachování klidu v obci a aby nevznikla z problémů újma pro celou církev, požadoval zařídit věci tak, aby bylo lidu vyhověno.⁷⁶⁴ Dne 4. dubna 1946 biskup Zela odpověděl, že již bylo rozhodnuto o tom, že sestry sv. Hedviky v Nezamyslicích nezůstanou a že se vyjednává, která církevní instituce na jejich místo přijde.⁷⁶⁵

Smlouvou ze dne 13. května 1946 pronajaly sestry sv. Hedviky nezamyslický klášter Arcidiecézní Charitě v Olomouci na dobu od 1. 5. 1946 do 1. 5. 1956 na zřízení a udržování Ústavu pro těžce zmrzačené děti.⁷⁶⁶ Zde pak působily sestry premonstrátky, které do Nezamyslic přemístily z Tršic svůj Domov sv. Ludmily pro hochy s tělesným postižením.⁷⁶⁷ Sestry svaté Hedviky - sestra Michaela, sestra Vojtěcha a sestra Jiřina - odešly z Nezamyslic do provinčního domu v Břežanech 21. května 1946 a matka Nepomucena 10. června 1946. Tento den je dnem uzavření filiálního domu v Nezamyslicích.⁷⁶⁸

Po odchodu sester sv. Hedviky si Národní výbor v Nezamyslicích pronajal několik místností kláštera pro obecnou školu.⁷⁶⁹ Zanedlouho se pro něj staly nepohodlnými i sestry premonstrátky, jejichž činnost (přibírání většího množství chovanců) vnímal jako snahu o vytlačení národní školy z kláštera. Z obavy, aby se tomu tak nestalo a také aby se do kláštera nevrátily sestry sv. Hedviky, jimž nadále klášter patřil, usiloval Národní výbor v Nezamyslicích o vyvlastnění kláštera ve svůj prospěch. V lednu roku 1949 se členové MNV v Nezamyslicích obrátili v této záležitosti na Klub poslanců KSČ v Olomouci, Okresní vedení KSČ v Přerově, ONV v Přerově, Okresní akční výbor NF v Přerově a na ministerstvo školství, věd a umění s prosbou o podporu jejich žádosti. V těchto listech je barvitě vylíčeno, jak nevyhnutelně obec budovu kláštera potřebuje pro školu a kulturní rozvoj obce a svou žádost předkládá jako snahu „oprostiti se

⁷⁶⁴ Srv. Dopis Svazu osvobozených politických vězňů biskupu Zelovi, Praha 28. 3. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 448r.

⁷⁶⁵ Srv. Dpis biskupa Zely Svazu osvobozených politických vězňů, Olomouc 4. 4. 1946: ZAO-O, fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052, f. 447r.

⁷⁶⁶ Srv. Dopis Kongregace sester sv. Hedviky Presidiu Ministerstva školství, věd a umění, Břežany 26. 2. 1949: AČPH

⁷⁶⁷ Srv. http://www.premonstratky.cz/prem_old/historie_ksp.htm, citováno 31. 3. 2014.

⁷⁶⁸ Srv. Všeobecný přehled. Stav ku dni 31. 12. 1946: AČPH.

⁷⁶⁹ Z dopisu MNV v Nezamyslicích Klubu poslanců KSČ v Olomouci ze dne 20. 1. 1949 vyplývá, že nájemní smlouvu uzavřel Národní výbor se sestrami premonstrátkami. Nájemní smlouvu se v dostupných archivních materiálech nepodařilo nalézt. Srv. Dopis MNV v Nezamyslicích Klubu poslanců KSČ v Olomouci, Nezamyslice 20. 1. 1949: ZAO-O, fond Krajský výbor Národní fronty (dále citováno: KV NF) OLOMOUC, inv. č. 656, sign. IV b 126, kart. 101, f. 34r – 35r.

ode všech živlů, které škodí naší cestě k socialismu a ztěžují splnění předsevzatých úkolů“.⁷⁷⁰ Pod správou České katolické charity, která byla podřízena státnímu dozoru, působily sestry premonstrátky v Nezamyslicích do roku 1975. V současné době slouží zámek v Nezamyslicích jako domov pro osoby se zdravotním postižením (Domov „Na Zámku“, p.o.) jako příspěvková organizace Olomouckého kraje.⁷⁷¹

7.3 Nové navázání dialogu

Od doby, kdy poslední sestry sv. Hedviky opustily Nezamyslice, uplynulo téměř sedmdesát let. Avšak ani toto uplynulé období nebylo lehké. Po nezdařeném pokusu sester o usmíření již v roce 1946 odmítavý postoj nezamyslických obyvatel dlouhá léta znemožňoval jakýkoli další kontakt. Celá desetiletí se Nezamyslicemi tradovaly různé verze vyprávění, odpovídající zájmům těch, kteří je šířili. Jejich společným jmenovatelem byl nepřátelský postoj nikoli vůči konkrétním osobám, ale vůči kongregaci, kterou se jim po mnohaletém úsilí podařilo z obce odstranit. Postupem času tyto hlasy slábly a dnes již doznívají. Pro drtivou většinu současných nezamyslických obyvatel je toto téma buď podružné, nebo neznámé.

Tragický omyl matky Bonaventury těžce zasáhl celý konvent a zůstal v srdcích sester jako hluboká rána, se kterou se nesvěřovaly nikomu jinému, než milosrdnému Bohu. Takový rozchod a dlouhodobé odloučení od místa tak významného a drahého pro celou kongregaci nesly sestry velmi těžce.

První návštěvu Nezamyslic uskutečnily sestry sv. Hedviky v roce 1992. Tehdejší generální představená M. Michaela Andörfer z Berlína spolu s břežanskou místní představenou Monikou Změlíkovou a sestrami Anežkou Kozubíkovou a Amatou Janeckou v doprovodu ředitele ÚSP Břežany Mgr. Jiřího Herziga navštívily

⁷⁷⁰ Dopis MNV v Nezamyslicích Okresnímu akčnímu výboru NF v Přerově, Nezamyslice 28. 1. 1949: ZAO-O, fond KV NF OLOMOUC, inv. č. 656, sign. IV b 126, kart. 101, f. 33r-v; Dopis MNV v Nezamyslicích Klubu poslanců KSČ v Olomouci, Nezamyslice 20. 1. 1949: tamtéž, f. 34r – 35r.

⁷⁷¹ Současná podoba zámku v Nezamyslicích viz příloha č. 30.

nezamyslického kněze P. Josefa Honku SDB, příbuzného sestry Rosalie Honky⁷⁷². Také jim byla umožněna prohlídka zámku – tehdejšího ústavu sociální péče.⁷⁷³

K dalšímu kontaktu s Nezamyslicemi ze strany sester došlo až v roce 2005 v průběhu zpracovávání bakalářské práce sestry Františky za účelem shromáždování potřebných informací. Díky tomu sestry navázaly kontakt s místním knězem P. Miroslavem Hřibem a kostelníkem Mgr. Bohumilem Outratou, bývalým žákem klášterní školy sester sv. Hedviky v Nezamyslicích. On jako první nezamyslický občan zavítal k sestrám do Břežan, a to na slavnost věčných slibů sestry Františky v říjnu roku 2005.

Byl to především děkan P. Miroslav Hřib, kdo inicioval kroky k obnovení narušených vztahů mezi nezamyslickými obyvateli a sestrami. Pozval sestry na oficiální návštěvu do Nezamyslic, která se uskutečnila přesně v den stého výročí založení české provincie kongregace 15. listopadu 2006. Návštěvu pomohl připravit a zorganizovat také pan Mgr. Outrata, který svými příspěvky do místního zpravodaje „Hvězdička“ připravoval a zval farníky na toto setkání. Připomínal v nich působení sester v Nezamyslicích a nedobré věci, které byly sestrám připisovány, označil ve většině případů spíš za domněnky nepodložené fakty. Po více jak po půl století trvajícím zklidnění ohodnotil pobyt sester v Nezamyslicích i přes jejich lidská selhání jako prospěšný.⁷⁷⁴

V jubilejní den se sestry sv. Hedviky z Břežan (provinční představená matka Anežka Kozubíková se spolusestrami Monikou, Amatou, Františkou a s kandidátkou Terezkou) spolu s břežanským farářem P. Petrem Bartoňkem vydali do Nezamyslic. Jejich první kroky vedly na nezamyslický hřbitov, kde odpočívá 65 sester kongregace.⁷⁷⁵ Po modlitbě za zemřelé spolusestry se matka Anežka dohodla s přizvaným kameníkem

⁷⁷² Sestra Rosalie Marie Honka, * 13. 2. 1852 v Deutsch Probnitz (dnešní Browiniec Polski v okrese Biała), † 13. 3. 1917 ve Smečně. Řeholní šat přijala v kostele v Nezamyslicích 4. 9. 1882 z rukou zakladatele Mons. Roberta Spiskeho, tamtéž 12. 2. 1885 složila do rukou zakladatele jednoduché sliby. Věčné sliby složila 22. 8. 1903. Z Nezamyslic byla 21. 2. 1901 poslána na nově založenou filiálku do Smečna, kde od počátku až do své smrti vykonávala úřad místní představené. Srv. *Matrika sester*, s. 36 – 37; SÜSENBKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin*, s. 83.

⁷⁷³ Srv. Písemný záznam rozhovoru s provinční představenou matkou Anežkou Kozubíkovou, Břežany 14. 2. 2014.

⁷⁷⁴ OUTRATA, B., *Sestry řádu sv. Hedviky*, in: *Hvězdička*, čtvrtletník obce Nezamyslice, roč. 10, podzim 2006, č. 35, s. 7 – 8.

⁷⁷⁵ Seznam sester zemřelých v Nezamyslicích viz příloha č. 7. Hrob sester sv. Hedviky v Nezamyslicích viz příloha č. 31.

panem Dundálkem ze Zdounek na opravě hrobu s pomníkem. Ostatní hroby se sestry rozhodly přenechat obci. Ze hřbitova se návštěvníci přesunuli na Obecní úřad, kde je přivítal pan starosta Jiří Doubrava. Po přátelském rozhovoru sestrám věnoval právě vydanou knihu Mgr. Bohumila Outraty „*Nezamyslice a místní část Těšice 1276 – 2006*“. Na Obecním úřadě sestry dohodly ještě potřebné náležitosti ohledně hrobů a pak už zamířily na faru, kde je čekal P. Miroslav Hřib s přichystaným obědem. Po obědě se sestry se svým farářem vydaly do zámku, kde je uvítala a provedla ředitelka tehdejšího ÚSP, paní Mgr. Jiřina Krejčí. Celá budova prošla v nedávných letech značnou rekonstrukcí, přesto však vědomí, že v těchto prostorách pobýval sám zakladatel a první sestry Kongregace, zanechalo v sestrách hluboký dojem. Odpoledne v 15 hodin se pak v klubu obecního úřadu uskutečnilo setkání sester s nezamyslickými farníky, kterých přišlo přes dvacet. Milým uvítáním pro sestry bylo vystoupení tří klientů ÚSP, kteří se svým vychovatelem zahráli několik skladeb na zobcové flétny. Po úvodních slovech pana Outraty a P. Petra Bartoňka se rozvinuly přátelské rozhovory sester s místními pamětníky. Mnozí z nich si přinesli fotografie ze svých školních let a s nadšením vzpomínali na své sestry učitelky, zvláště na sestry Julianu a Mariettu, které měli všichni moc rádi. Celé setkání vyvrcholilo společnou děkovnou a zároveň smírnou bohoslužbou v nezamyslickém kostele, které předsedal P. Miroslav Hřib, koncebroval P. Petr Bartoněk a přisluhoval místní trvalý jáhen Stanislav Horák. V promluvě P. Hřib mimo jiné řekl:

„Zvláště s tím poznáním dnešní doby, z toho, co jsme zažili, v tom, co jsme slyšeli, čeho jsme měli možnost vlastníma rukama se dotknout, s tím nyní přicházíme před Pána. Chceme obnovit znovu to přátelství, protože cítíme, jak nás ta nesvornost, ty jizvy minulých let – nejenom pradávne historie, ale třeba i včerejší hádky – jak nás oslabují. [...] Po ráně zůstane vždycky jizva a ta se ozývá a bude ozývat. Ale rána je vyléčena. Ne naší činností, ale Boží milostí chceme léčit tato zranění na duši. [...] S vírou přicházejme, aby i nám Kristus řekl: „Vstaň, tvá víra tě zachránila!“⁷⁷⁶

Mše svatá byla zakončena slavnostním Te Deum. Po společně prožité bohoslužbě se všichni srdečně rozloučili s nadějí na nové setkání. Tímto dnem se otevřela nová etapa dějin...

⁷⁷⁶ Nahrávka kázání P. Miroslava Hřiba, Nezamyslice 15. 11. 2006 [mp3].

V srpnu roku 2009 o slavnosti Nanebevzetí Panny Marie uspořádal P. Miroslav Hřib s nezamyslickými farníky poutní zájezd do Břežan a Hlubokých Mašůvek. Poutí zahájili v Břežanech slavnostní mší svatou společně se sestrami a břežanskými farníky v klášterní kapli. Hlavním celebrantem a kazatelem byl P. Miroslav Hřib. Společenství s farníky z Nezamyslic pak pokračovalo při obědě v zahradě sester („Emauzích“) a odpoledne prohlídkou zámku, v němž je – stejně tak jako v Nezamyslicích – poskytována sociální služba osobám se zdravotním postižením. Toto radostné setkání přispělo k prohloubení navázaných vztahů.

Sestry nyní do Nezamyslic přijíždějí každoročně k hrobu svých spolusester, který je vždy pěkně upraven díky nezištné celoroční péči manželů Navrátilových z Nezamyslic. Do roku 2006 tuto službu zcela z vlastní iniciativy obětavě vykonávala paní Tichá. Součástí návštěvy Nezamyslic bývá také setkání s P. Hřibem a návštěva farního kostela svatého Václava s dochovanou sochou svaté Hedviky z doby, kdy zde sestry působily.

Že se vzájemné vztahy dále prohlubují, dosvědčují i plány do budoucna. Na léto roku 2014 nezamysličtí plánují farní tábor pro děti u sester v „Emauzích“. A na říjen téhož roku je P. Miroslav Hřib pozván, aby komunitu břežanských sester přednáškami duchovně připravil na slavnost jejich hlavní patronky svaté Hedviky a společně s nimi i s obyvateli zámku a břežanskými farníky tuto slavnost oslavil opět v roli hlavního celebranta a kazatele.

8 SHRNU TÍ

Téměř sedmdesát let působily sestry svaté Hedviky v Nezamyslicích a téměř sedmdesát let uplynulo od doby, kdy toto místo opustily. Celý předchozí text zachycuje dramatický vývoj dějinných událostí od samého počátku kláštera v Nezamyslicích až po jeho uzavření. Představuje jednotlivé etapy dějin, události a osoby, které utvářely podobu života sester sv. Hedviky v Nezamyslicích.

Sestry sv. Hedviky byly pro věrnost svému povolání donuceny opustit svou vlast. Díky starostlivosti zakladatele Mons. Roberta Spiskeho a otevřenosti olomouckého arcibiskupa Fürstenberga našly azyl v Nezamyslicích na Moravě. První sestry, které přišly ze znepráteleného Pruska do ryze českého prostředí na Hané, byly srdečně přijaty jak od místních kněží, tak od obyvatel, kteří velmi ochotně přiložili ruku k dílu při přípravě jejich důstojného bydlení. Podle přání zakladatele se dvě sestry učily česky a zakrátko přijaly do péče několik sirotek z okolí, čímž si získaly přízeň místních obyvatel.

Již brzy po příchodu všech sester z Pruska v roce 1879 se však začaly vyskytovat první obtíže spojené s odlišnou národností sester a místních obyvatel. Prozatím nevíme, co bylo spouštěčem těchto potíží, avšak již v říjnu roku 1880 zakladatel Mons. Robert Spiske ve svém dopise vyjádřil své přání, aby sestry tolik nezdůrazňovaly své národní zájmy a nepovyšovaly se nad Čechy, kteří je tak srdečně přijali. Tohoto nezdravého postoje sester si zakladatel povšiml při své návštěvě Nezamyslic a záhy na něj sestry upozornil. Vzpomeneme-li na životní příběh patronky kongregace svaté Hedviky, která jako Němka si hned po příchodu do slovanské země osvojila řeč svých krajanů a během svého života usilovala o jednotu a pokoj mezi Němci a Poláky, můžeme žasnout, jak příhodnou patronku zakladatel sestrám dal. Sestry v Nezamyslicích však v tomto ohledu bohužel nejednaly podle jejího příkladu ani podle přání zakladatele. Jeho požadavek, aby se sestry učily česky, byl ze strany představených vyslyšen jen v nepatrné míře. Zhoubné následky této neposlušnosti pak provázely celý čas působení sester v Nezamyslicích až do chvíle, kdy byly nuceny toto místo opustit.

Užívání němčiny sestrami v Nezamyslicích by mohlo být pochopitelné ještě na počátku jejich pobytu ve vyhnanství, když očekávaly, že se budou moci po nějaké době do své vlasti vrátit. Navíc němčina byla právoplatným jazykem v Rakousko-

Uhersku a její znalost znamenala větší šance na uplatnění. Avšak lpění na němčině ještě i po vzniku Československa již nenabízí důvody k obhajobě takového postoje. Postavení němčiny v nezamyslickém klášteře patrně značně posiloval také dlouhodobý a poměrně hojný příliv kandidátek německé národnosti ze Slezska na úkor českých dívek, které mohla němčina od jejich vstupu do kláštera odradit.

Velký problém (s užíváním německého jazyka též silně provázaný) mezi obyvateli Nezamyslic a sestrami znamenala také klášterní škola s dívčím penzionátem, kterou založily sestry v roce 1882. Obci to vadilo ze dvou důvodů: jednak byla klášterní škola vnímána jako konkurence, která ubírá žáky již existující škole v Nezamyslicích, a za druhé německý vyučovací jazyk byl chápán jako cílená germanizace. Oba tyto postoje představitelů obce a jejích obyvatel jsou pochopitelné. K tomu se však po neúspěšné snaze starosty a ředitele školy přimět okolní obce ke stavbě nové obvodové školy v Nezamyslicích přidala vidina zabránění klášterní školy pro vlastní účely, a to bez větších finančních a stavebních potíží (je otázkou, zda by se stejnou intenzitou bojovali o budovu zámku i v případě, kdyby do ní sestry nepřišly a nečinily ji obyvatelnou). Když se obci ani tato po roce 1918 násilně plánovaná akce nepodařila uskutečnit, vzájemným vztahům mezi obcí a sestrami to rozhodně nepřidalo. Nové napětí vyvolalo v roce 1929 založení měšťanské klášterní školy, o kterou usilovala i obec. Výmluvy na to, že měšťanská škola v obci nebyla povolena kvůli měšťance klášterní, se ukázaly být liché. Pravým důvodem byl nedostatek žáků, když okolní obce na nabídku Nezamyslic nepřistoupily. Po druhé světové válce nastala obdobná situace jako po válce první, když obec s nadějí, že klášter se školou bude konečně její, uvalila na klášterní majetek národní správu a nechala dosadit vlastního ředitele školy. Po odchodu sester sv. Hedviky z Nezamyslic se obci na čas podařilo své plány uskutečnit, když získala k dočasnému pronájmu několik místností v budově kláštera.

Vedle těchto záležitostí řešily sestry v Nezamyslicích mnohé organizační změny v rámci kongregace. Nezamyslice se staly nejprve azylem pro všechny sestry kongregace kromě těch, které zůstaly na filiálce v Bardu. Dlouhých třináct let trvala jednání s rakouskou vládou, než sestry obdržely právo k trvalému usídlení v Rakousko-Uhersku. Rakouská vláda z nově přichozích řeholních společenství nebyla příliš nadšena a obec Nezamyslice z výše zmíněných důvodů sestrám odmítla udělit domovské právo. To nakonec sestry získaly nejspíše díky přispění nezamyslického faráře v sousední obci. Protože rakouská vláda k udělení práva k trvalému usídlení

kongregace v Rakousku stanovila podmínku nezávislosti na jiném zahraničním domě, stal se klášter v Nezamyslicích se souhlasem zakladatele mateřincem. Tato právní situace se však stala kamenem úrazu poté, co se značná část sester spolu s generální představenou matkou Augustinou vrátila do Vratislavi. Volba nové generální představené, z níž matka Augustina vyřadila nezamyslické sestry, a následné vzájemné neshody sester na obou stranách vedly k rozdělení kongregace. Dvanáct let trvala nejednota mezi domy ve Vratislavi a v Nezamyslicích, která se stala překážkou schválení kongregace a jejích stanov. Nejen touha po aprobaci kongregace, ale také po vzájemné jednotě vedla nové představené rozdělených stran – matku Felicitas Salutz a matku Perpetuu von Adlersfeldt (sestry, které spolu v roce 1881 skládaly své řeholní sliby do rukou zakladatele v Nezamyslicích) k úsilí o sjednocení jejich řeholního společenství. Zásluhou ordinářů obou míst (zvláště vratislavského kardinála Koppa) se podařilo u rakouské vlády vyjednat potřebný souhlas k podřízení řeholního domu v Nezamyslicích mateřinci ve Vratislavi a dojednat vytoužené sjednocení kongregace. V Nezamyslicích tak povstala nová provincie, která se díky horlivému nasazení provinční představené matky Perpetuy a obětavé službě sester ve filiálních domech začala rychle rozvíjet a šířit v českých zemích.

Pro nemožnost navýšení prostor a nedostatečné hygienické zázemí v budově zámku se nezamyslický klášter stal nevyhovujícím pro potřeby provinčního domu. Za tím účelem sestry v roce 1926 zakoupily zámek v Břežanech u Znojma, kam se přemístilo sídlo provincie i noviciát. Nezamyslice se tak staly filiálním domem. Změna tohoto stavu měla nastat po odtržení sudetského území, kdy se čtyři filiální domy (včetně Nezamyslic) ocitly odděleny od provinčního domu v Břežanech. Sestry proto usilovaly o obnovení provincie v Nezamyslicích. Řím ale tento záměr neschválil. V Nezamyslicích byl pouze znovu otevřen noviciát pro dívky z území Protektorátu.

Fatální následky pro komunitu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích mělo působení představené matky Bonaventury Kommander v době okupace. Klášterní školu, kterou po deset let vedla jako ředitelka, chtěla udržet za každou cenu a za tímto účelem se rozhodla využít politického vlivu kolaboranta Františka Mikuláše Mlčocha. Lpění na uskutečnění cíle natolik zaslepilo její zrak, že nedokázala zahlédnout, jak zhoubné jsou prostředky, které využívá k jeho dosažení. Od jejího postoje ji neodradilo ani rozdělení v komunitě, ani výslovné upozornění P. Kvapila, který právě do ní o pár let dříve vkládal své naděje. Z dějinného pohledu se poslední šanci na potřebnou změnu

postojů jeví vizitace Dr. Krafta v roce 1942. Bohužel její průběh a zvláště výsledek naopak pravděpodobně matku Bonaventuru v jejím postoji ještě utvrdil. Svou snahou zachránit školu nakonec podřízla větev naprosto všemu, co sestry v Nezamyslicích celá desetiletí utvářely.

Pohlédneme-li na působení celé kongregace v této dějinné době, je evidentní, že na žádném jiném místě, kde kongregace působila, ani sestry německé národnosti nepropadly omylu, kterého se dopustila matka Bonaventura. Raději – ač s těžkým srdcem – opouštěly svá působiště, než by se pro možnost udržení svého působení zpronevěřily pravdivosti svého poslání. Jednalo se např. o mateřské školy v Králíkách, Břežanech, Lednici, Dyjákovicích, Maršově – Temném Dole, či dětský domov v Mikulově.

Dlouhodobý odpor obyvatel Nezamyslic vůči sestrám se umocnil po popravě děkana Kvapila, jehož smrt byla spojována se sestrami a klášterem. Poválečné soudy sestrám vinu na jeho smrti nepřiznaly. Matka Bonaventura a sestra Marta byly odsouzeny a potrestány za provinění proti národní cti. Protože místní lidé vnímali společenství sester jako celek, svůj odsuzující postoj promítli nejen vůči sestrám, které se provinily, ale vůči celé komunitě. Setrvání sester v Nezamyslicích bylo proto již neudržitelné. Nezdařila se ani snaha provinční představené matky Annunty, rodačky z Nezamyslic, obnovit v poválečné době konvent v Nezamyslicích, když tam poslala nové sestry, aby svým přátelstvím a bezúhonným řeholním životem překonaly nepřátelský postoj obyvatel.

Po šedesáti letech přivedla touha po odpuštění a smíření sestry svaté Hedviky znovu do tohoto místa, které navzdory všemu bolestnému zůstává kolébkou české provincie. Přijetí, kterého se sestrám při návštěvě Nezamyslic v roce 2006 dostalo od místních obyvatel, otevřelo cestu novému dialogu. Po tomto setkání vedly první společné kroky sester a místních farníků do nezamyslického kostela – před Boha, který jediný má moc uzdravit rány minulých let.

ZÁVĚR

Ne každé úsilí o poznání vlastních kořenů bývá dovršeno jásotem a ohromením nad krásou objeveného. Dějiny utvářené člověkem často nesou stopy lidských chyb, omylů a selhání. I zkoumání dějin působení sester svaté Hedviky v Nezamyslicích odkrylo taková místa. Mnohokrát během zpracování této práce mně napadlo, že jakékoli jiné téma z historie mé kongregace by bylo snazší a především radostnější než to, které jsem si zvolila. Útěk od této práce by však byl útekem od reality dějin kongregace. Přes zklamání, s nimiž jsem byla během bádání konfrontována, jsem nyní vděčná, že jsem se mohla věnovat právě těmto stránkám historie kongregace, obsahujícím tak širokou škálu událostí. Jejich poznání mne velmi obohatilo a může se stát obohacením i pro mé spolusestry. Každá dějinná zkušenost našich předků – dobrá i špatná - je totiž pramenem poselství pro nás, kteří s odstupem času můžeme nahlížet dopady lidských postojů a rozhodnutí.

V náročnosti tématu o to silněji vyzníval každý radostný objev. Již při shromažďování archivních materiálů pro mne bylo povzbuzením, že jsem mohla držet v rukách více než stoleté dokumenty a především mezi nimi nalezený rukopis zakladatele kongregace. Na základě nově studovaných pramenů se podařilo například upřesnit datum příchodu prvních sester do Nezamyslic, opravy zámku, proces získání souhlasu k trvalému usídlení, okolnosti rozdělení kongregace, konkrétní podobu klášterní školy a dívčího penzionátu aj. Zvlášť potěšující bylo zjištění, že socha Panny Marie, která je dodnes v provinčním domě v Břežanech, je darem zakladatele pro sestry v Nezamyslicích a že tuto sochu on sám v Nezamyslicích požehnal. Překvapilo mně také, že na nezamyslickém hřbitově je pochována první generální představená kongregace matka Augustina von Douallier. K těm neradostným objevům patřilo nalezení rozsudku soudu, vyneseno proti matce Bonaventuře a sestře Martě, který je základním výstupem z pochmurných let nacistické okupace. Velké množství materiálů deponovaných v archivních fondech ještě nabízí možnosti dalšího bádání.

Svou prací jsem se pokusila rozšířit pohled na působení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích, které v mnohém zůstalo zastřeno událostmi válečných let. Vedle chyb a omylů, kterých se zde sestry dopustily, nelze opomenout ostatní dějinné události

a zvláště dobré svědectví těch sester, které zde obětavě a s láskou sloužily Bohu a bližním. Věřím, že i k tomu má práce přispěje.

Nahlédnutí do dějin mého řeholního společenství mi umožnilo zakusit, že kongregace nestojí na lidských schopnostech, ale na Boží milosti. Jsem vděčná Bohu za to, že přes všechny těžkosti vedl a dodnes zachoval mou řeholní rodinu, v níž mohu pro Něj žít.

ANOTACE

- Jméno a příjmení:** Marie Süsenbeková, Bc.
- Instituce:** Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění
CMTF UP v Olomouci
- Vedoucí práce:** Mgr. Vít Hlinka, Th.D.
- Název práce:** Dějiny kongregace sester sv. Hedviky v Nezamyslicích
- Název v angličtině:** The History of Congregation of Sisters of St. Hedwig
in Nezamyslice
- Anotace práce:** Práce předkládá vývoj dějinných událostí Kongregace sester svatě Hedviky v Nezamyslicích od samého počátku kláštera až po jeho uzavření. Představuje jednotlivé etapy dějin, události a osoby, které utvářely podobu života této komunity. Hlavní text práce pojednává o příchodu sester sv. Hedviky na Moravu, dočasném rozdělení kongregace, jejím opětném sjednocení a vzniku samostatné provincie v Nezamyslicích, prvorepublikovém rozvoji i přes změnu statutu na filiální dům a o událostech v době Protektorátu a následném poválečném vývoji. Cílem práce je snaha nastínit komplexní pohled na dějiny nezamyslické komunity sester sv. Hedviky.
- Klíčová slova:** Kongregace sester sv. Hedviky; Nezamyslice; svatá Hedvika Slezská; Služebník Boží Robert Spiske; Arcibiskupství olomoucké; klášterní škola; sirotčinec; dívčí penzionát; národnostní napětí.
- Anotace v angličtině:** This thesis presents historic events development of Sisters of Saint Hedwig in Nezamyslice from the convent very beginning until it's closing. The thesis describes historic stages, events and people that formed life of this community. Main part describes arrival of Sisters of Saint Hedwig in Moravia, temporary congregation division, it's repeated unification and founding of independent province in Nezamyslice, development during

the time of first republic in spite of status change to congregation branch house, and events during the time of protectorate and following development after world war II. The goal of this thesis is to describe complex view of history of Sisters of Saint Hedwig community in Nezamyslice.

Klíčová slova

v angličtině:

Sisters of Saint Hedwig; Nezamyslice; Saint Hedwig of Silesia; Robert Spiske; archbishopric Olomouc; convent school; orphanage; finishing school; version between nations.

Počet stran: 215

Počet příloh: 31

Jazyk práce: čeština

PRAMENY

Farní kronika Nezamyslice: materiál je uložen na Farním úřadě v Nezamyslicích.

Archiv české provincie sester sv. Hedviky, Břežany

(Materiál není dosud systematizován a tříděn.)

Dekret o zřízení noviciátu v Břežanech a uzavření noviciátu v Nezamyslicích, Brno 26.

10. 1926: sloha „Fryšava: Povolení ke koupi a k půjčce. Přeložení noviciátu“.

Dopis apoštolského administrátora brněnské diecéze Josefa Kupky matce Justině

Michalik, Brno 31. 10. 1928: sloha „Břežany: Kupní smlouva. Pozemkový úřad“.

Dopis arcibiskupské konsistoře v Olomouci kurátoru Daňkovi, Olomouc 17. 2. 1926:

sloha „Fryšava: Povolení ke koupi a půjčce. Přeložení noviciátu“.

Dopis Kongregace sester sv. Hedviky Presidiu Ministerstva školství, věd a umění,

Břežany 26. 2. 1949.

Dopis matky Justiny arcibiskupskému ordinariátu v Olomouci, Nezamyslice 14. 4.

1926: sloha „Fryšava: Povolení ke koupi a půjčce. Přeložení noviciátu“.

Dopis paní Boženy Gürtlerové sestře Monice Změlíkové, Stará Boleslav 27. 11. 2013.

Jubiläums Handbuch der Schwestern von der heiligen Hedwig, Mutterhaus Breslau, 1934.

Klášter v Nezamyslicích na Hané a popis domu, zahrady a hospodářství! z roku 1878, rukopis (bez uvedení autora, bez datace a stránkování).

Kupní smlouva – zámek Břežany, Brno 25. 6. 1926: sloha „Břežany: Kupní smlouva.

Pozemkový úřad“.

Matrika sester.

Řehole svatého Augustina a Stanovy sester svaté Hedviky, Brno 4. 5. 1948.

Seznam sester.

Seznam sester podle národnosti, Břežany 20. 2. 1946.

Stanovy sester svaté Hedviky, Řím 1931.

Stanovy Kongregace sester svaté Hedviky, Řím 1983.

Všeobecný přehled. Stav dne 31. 12. 1945.

Všeobecný přehled. Stav ku dni 31. 12. 1946.

Žádost generální představené matky Margarety Svatému otci o zřízení druhého noviciátu v Břežanech a přeložení provincialátu z Nezamyslic do Břežan, Vratislav 12. 8. 1926 (opis), sloha „Fryšava: Povolení ke koupi a k půjčce. Přeložení noviciátu“.

Archiwum prowincji wrocławskiej jadvizanek, Wrocław

A-I/2 Dokumenty wydane przez kancelarie urzędowe państw. i kościelne

A-III/4 Korespondencja z siostrami przed i w czasie wygnania

A-IV/2 Dom macierzysty sióstr jadvizanek do roku 1879 + kaplica

B-II/1 M. Augustyna Doualliers

B-II/2 M. Felicyta Saluc

D-II Prowincja czeska

Arcidiecézní archiv Olomouc

Catalogus Cleri Archidioeceseos Olomucensis 1890 - 1943.

Státní okresní archiv Prostějov

Fond FÚ Nezamyslice, inv. č. 175, sign. XII g.

Fond AO Nezamyslice, inv. č. 18, sign. škola.

Fond MNV Nezamyslice, kniha 1, inv. č. 1.

Státní okresní archiv Přerov

Fond ONV Přerov, inv. č. 188, kart. 96, čj. 2268.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

Fond ACO, sign. H8, kart. 5176, Sestry sv. Hedviky.

Fond ACO, sign. H8, kart. 5177, Sestry sv. Hedviky.

Fond AO, inv. č. 2654, sign. GH, kart. 1052.

Fond AO, inv. č. 4260, sign. KH 62.

Fond AO pap. listina, sign. F VII b 198/9.

Fond KV NF OLOMOUC, inv. č. 656, sign. IV b 126, kart. 101.

Fond ÚŘAS, inv. č. 22 501, sign. Moř 1/4-/4, kart. 2911.

Fond ÚŘAS KROMĚŘÍŽ, inv. č. 23 924, sign. SŘ-Moř-6, kart. 3343.

Internetové zdroje

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ane%C5%BEka_%C4%8Cesk%C3%A1, citováno 7. 4. 2014.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Sch%C3%B6nborn, citováno 13. 2. 2014.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Valou%C5%A1ek, citováno 10. 1. 2014.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Hedvika_Slezsk%C3%A1, citováno 7. 4. 2014.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jozef_Tiso, citováno 21. 3. 2014.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pius_XI., citováno 21. 3. 2014.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pius_XII., citováno 21. 3. 2014.

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Waffen-SS>, citováno 1. 4. 2014.

<http://www.ado.cz/obsah/antonin-cyril-stojan>, citováno 21. 4. 2014.

<http://www.ado.cz/obsah/bedrich-lankrabe-fuerstenberk>, citováno 14. 4. 2014.

<http://www.ado.cz/obsah/leopold-precán>, citováno 21. 4. 2014.

<http://www.biskupstvi.cz/brnensti-biskupove#11>, citováno 21. 4. 2014.

<http://www.fronta.cz/dotaz/allgemeine-ss>, citováno 1. 4. 2014.

http://www.klaster-km.cz/?page_id=3, citováno 13. 4. 2014.

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/maly-retribucni-dekret/>, citováno 30. 3. 2014.

http://www.premonstratky.cz/prem_old/historie_ksp.htm, citováno 31. 3. 2014.

<http://www.rexter.cz/narodne-socialisticka-ceska-delnicka-a-rolnicka-strana-strana-zeleneho-hakoveho-krize/2002/11/01/>, citováno 1. 4. 2014

Orální prameny

Písemný záznam osobního rozhovoru s Mons. Josefem Fialou, Břežany 13. 1. 2014.

Písemný záznam rozhovoru s provinční představenou matkou Anežkou Kozubíkovou, Břežany 14. 2. 2014.

Písemný záznam telefonického rozhovoru s provinční představenou vřatislavské provincie matkou Agnieszkou Pajda, 12. 4. 2014.

Nahrávka kázání P. Miroslava Hřiba, Nezamyslice 15. 11. 2006 [mp3].

LITERATURA

- AUMANN, J., *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, Praha: Karolinum, 2000.
- HOFFMANN, H., *Svatá Hedvika Slezká*, Olomouc: Refugium, 2012.
- JEDIN, H., *Storia della Chiesa. Liberalismo e integralismo tra stati nazionali e diffusione misionaria 1830 – 1870*, VIII/2, Milano: Jaca Book, 2006³.
- JONOVÁ, J., „Doufám, že je ten Žid již pokřtěný“ (Taaffe) *Přístup k židovskému původu olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna*, in: PÁLKA, P. (ed.), *Židé a Morava. Sborník příspěvků přednesených na konferenci konané v muzeu Kroměřížska dne 11. listopadu 2009*, Kroměříž, 2010, s. 58 – 74.
- JONOVÁ, J., *Kapitoly ze života Lva Skrbenského z Hřiště pohledem Svatého stolce*, Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2013.
- JONOVÁ, J., *Olomoucký arcibiskup ThDr. Theodor Kohn ve zprávách vídeňské nunciatury zasílaných Svatému stolci*, in: *Studia Theologica* 35, 1/2009, s. 43-60.
- JONOVÁ, J., *První olomoucký arcibiskup – nešlechtic: Prof. ThDr. Theodor Kohn*, in: ČERNUŠKA, P., POSPÍŠIL, C. V. (ed.), *Vydávat počet ze své naděje. Sborník k 60. narozeninám Mons. Jana Graubnera, Velkého kancléře CMTF UP v Olomouci*, Univerzita Palackého, Olomouc 2008, s. 172 – 196.
- JONOVÁ, J., *Theodor Kohn. Kněz, profesor a zvolený arcibiskup olomoucký*, CMFT UP v Olomouci - licenciátní práce, Olomouc 2007.
- JONOVÁ, J., *Theodor Kohn kníže – arcibiskup olomoucký, titulární arcibiskup Peleusijský*, CMTF UP v Olomouci - disertační práce, Olomouc 2010.
- KAMARÁDOVÁ, E., *Osobnost a život P. Josefa Olejníka*, CMTF UP v Olomouci – diplomová práce, Olomouc 2012.
- KEMPER, H. (ed.), *Das deutsche Kaiserreich*, Hamburg: Zeitverl. Bucerius, 2010.
- KLEINDEL, W., ACKER, I., *Die Chronik Österreich*, München: Chronik-Verl., 1994.
- KLUZ, W., *Apostoł Wrocławia: Ksiądz Robert Spiske*, Wrocław: PoliFot, 1998.
- KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezkou*, Brno: Cesta, 2001.

- KOŠÁREK, J., *Národnostní spory v Nezamyslicích v době působení P. Františka Kvapila*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně – závěrečná práce, Brno 2010.
- KUCHARCZYK, G., *Kulturkampf: walka Berlina z katolicyzmem 1848 – 1918*, Warszawa: Fronda, 2009.
- MAJUNKE, P., *Geschichte des Kulturkampfes*, Paderborn: Salzwasser Verlag, 2012.
- MERTENS, J., *Geschichte der Kongregation der Hedwigschwestern*, Korrekturausdruck, nepublikovaná práce, Berlin únor 2002. Materiál je uložen v knihovně generalátu Kongregace sester sv. Hedviky v Berlíně.
- MACHAŁ, M., *Proces beatyfikacyjny sługy Bożego ks. Roberta Spiskego*, in: MARYŃSKI, R., KUCHARSKA, W. (ed.), *Ustłyszal głos Pana: Sympozjum z okazji 110. rocznicy śmierci założyciela Zgromadzenia Sióstr Św. Jadwigi, Sługy Bożego, ks. Pralata Roberta Spiskego*. Wrocław: PoliFot, 1998, s. 56 – 64.
- MOHR, J. (ed.), *Das deutsche Kaiserreich: 1871 bis 1914: der Weg in die Moderne*, Hamburg: Spiegel-Verl. Augstein, 2013.
- NIEDZIELA, G., *Historia sióstr św. Jadwigi*, in: NIEDZIELA, G. (ed), *W służbie kościoła: 125 lat Sióstr św. Jadwigi*, Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej księgarni archidiecezjalnej, 1986, s. 103 - 269.
- NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezska*, Český Těšín: Cor Jesu, 1994.
- OUTRATA, B., *Sestry řádu sv. Hedviky*, in: Hvězdička, čtvrtletník obce Nezamyslice, roč. 10, podzim 2006, č. 35, s. 7 – 8.
- OUTRATA, B., *Nezamyslice a místní část Těšice 1276 – 2006*, Nezamyslice: Obecní úřad, 2006.
- PEČENKA, M. – LUŇÁK, K., *Encyklopedie moderní historie*, Praha: Libri, 1999³.
- ROTHOFF, K. H., *Das Drama des preußischen Kulturkampfes im 19. Jahrhundert und wichtige Folgen im 20. Jahrhundert: unter besonderer Berücksichtigung Gelsenkirchener Ereignisse*, Essen: Klartext, 2013.
- SCHWETER, J., *Geschichte der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig*, Breslau: Otto Borgmeyer, 1932.
- SCHWETER, J., *Historia Zgromadzenia Sióstr Świętej Jadwigi*, Wrocław: PoliFot, 1998.
- SCHWETER, J., *Siostra Angela od Ubogiego Dzieciątka Jezus*, Wrocław: PoliFot, 2002.

- STRAKA, A. R., *Die Anfänge der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig von der Allerreinsten und Unbefleckt Empfangen Jungfrau und Gottesmutter Maria und vom III. Orden des heiligen Augustinus 1859 – 1888 und eine Darstellung der Gesamtsituation der Kongregation mit Matrikenbuch*, Dissertation, Katholisch-Theologische Fakultät der Universität Wien, Herzogenburg, 1998.
- SUCHÁNEK, D., *Bismarckův kulturní boj – kořeny, příčiny, souvislosti*, in: Historický obzor 11/12, 2000, s. 248 – 258.
- SÜSENBEKOVÁ, M. F., *Stručný nástin dějin Kongregace sester sv. Hedviky v českých zemích*, CMTF UP v Olomouci - bakalářská práce, Olomouc 2005.
- SWASTEK, J., *Działalność i duchowość księdza prałata Roberta Spiske – założyciela siostr św. Jadwigi (jadwizanek)*, in: NIEDZIELA, G. (ed.), *W służbie kościoła: 125 lat Siostr św. Jadwigi*, Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej księgarni archidiecezjalnej, 1986, s. 25 – 49.
- SWASTEK, J., *Sługa Boży Ksądz Prałat Józef Antoni Robert Spiske*. Wrocław: PoliFot, 2003.
- VAUCHEZ, A., *Storia del Cristianesimo. Liberalismo, industrializzazione, espansione europea (1830 – 1914)*, 11, Roma: Borla, 2003.
- WITTIG, J., *Apostoł miłosierdzia: Robert Spiske i jego dzieło*, Wrocław: PoliFot, 1999.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ACO	Arcibiskupská konzistoř Olomouc
AČPH	Archiv české provincie sester sv. Hedviky, Břežany
AO	Arcibiskupství Olomouc
APWJ	Archiwum prowincji wrocławskiej Jadwizanek
CCAO	Catalogus Cleri Archidioeceseos Olomucensis
CCDB	Catalogus Cleri Dioeceseos Brunensis
CIC	Codex iuris canonici
CMTF	Cyrlometodějská teologická fakulta
CSsR	Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele (redemptoristé)
FÚ	Farní úřad
KSČ	Komunistická strana Československa
KV	Krajský výbor
MNV	Místní Národní výbor
M. M.	Matka Marie
NF	Národní fronta
NSV	Nationalsozialistische Volkswohlfahrt
NSČDRS	Národně socialistická česká dělnická a rolnická strana
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
ONV	Okresní Národní výbor
OP	Ordo (Fratrum) Praedicatorum (dominikáni)
SOkA	Státní okresní archiv
SJ	Tovaryšstvo Ježíšovo (jezuité)
SDB	Salesiáni Dona Boska
SDS	Společnost Božského Spasitele (salvatoriáni)

SNB	Sbor národní bezpečnosti
S. M.	Sestra Marie
UP	Univerzita Palackého
ÚŘAS	Ústřední ředitelství arcibiskupských statků v Kroměříži
ZAO-O	Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc
ZNV	Zemský národní výbor

SEZNAM PŘÍLOH

1. Svatá Hedvika Slezská.
2. Zakladatel kongregace Služebník Boží Robert Spiske.
3. Přehled vřatislavských biskupů.
4. Přehled generálních představených kongregace.
5. Přehled olomouckých arcibiskupů.
6. Přehled místních představených v Nezamyslicích.
7. Seznam sester zemřelých v Nezamyslicích.
8. Potvrzení Mons. Spiskeho ze dne 4. 11. 1877.
9. Přehled nezamyslických farářů.
10. Souhlas k trvalému usídlení ze dne 6. 7. 1888.
11. Matka Augustina von Douallier.
12. Přehled ředitelek/ředitelů klášterní školy.
13. Mons. Robert Spiske jako pohřbívající v matrice zemřelých.
14. Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích.
15. Dopis kardinála Fürstenberga matce Augustině ze dne 9. 11. 1891.
16. Přehled novicmistřových v Nezamyslicích
17. Přehled kurátorů kongregace.
18. Matka Felicitas Salutz.
19. Matka Perpetua von Adlersfeldt.
20. Povolení kardinála Koppa ke znovusjednocení kongregace.
21. Přehled provinčních předtavených v Nezamyslicích.
22. Matka Bonaventura Kommander.
23. Dekret – rozdělení české provincie na sudetoněmeckou a českou.
24. Povolení ke zřizení noviciátu v Nezamyslicích.

25. Komunita sester v Nezamyslicích 1944.
26. Třída žáků klášterní školy v Nezamyslicích 1944.
27. Rozhovor matky Angeliny s vedoucím okresního úřadu Friesem.
28. Trestní nález – Marie Komanderová.
29. Trestní nález – Marta Trunečková.
30. Současná podoba zámku v Nezamyslicích.
31. Hrob sester sv. Hedviky v Nezamyslicích.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Svatá Hedvika Slezká

Příloha č. 2: Zakladatel kongregace Služebník Boží Robert Spiske

Příloha č. 3: Přehled vratislavských biskupů

Heinrich Förster	1853	-	1881
Robert Herzog	1882	-	1886
Georg Kopp (od r. 1893 kardinál)	21. 10. 1887	-	1914
Adolf Bertram (od r. 1930 arcibiskup, kardinál)	8. 9. 1914	-	1945

Příloha č. 4: Přehled generálních představených kongregace

Pravomocemi generální představené byly pověřeny:

1	S. M. Antonie Marks	1869	-	14. 6. 1881
2	S. M. Augustina von Douallier	1881	-	1888

Generální představené:

1	M. M. Augustina von Douallier	1888	-	1894
2	M. M. Felicitas Salutz	12. 3. 1894	-	1914
3	M. M. Ludgardis Słowik	5. 5. 1914	-	1920
4	M. M. Margareta Fleischer	5. 5. 1920	-	1938
5	M. M. Augustina Schmidt	12. 5. 1938	-	1969

Příloha č. 5: Přehled olomouckých arcibiskupů

Bedřich Fürstenberg (od r. 1879 kardinál)	6. 3. 1853	-	20. 8. 1892
Theodor Kohn	8. 11. 1892	-	14. 3. 1904
František Bauer (od r. 1911 kardinál)	13. 5. 1904	-	25. 11. 1915
Lev Skrbenský z Hříště (od r. 1901 kardinál)	18. 1. 1916	-	30. 9. 1920
Antonín Cyril Stojan	10. 3. 1921	-	29. 9. 1923
Leopold Prečan	10. 11. 1923	-	2. 3. 1947

Příloha č. 6: Přehled místních představených v Nezamyslicích

S. M. Antonie Marks	září 1877	-	listopad 1877
S. M. Theresia Hoffmann	listopad 1877	-	30. 4. 1879
S. M. Antonie Marks	30. 4. 1879	-	14. 6. 1881
M. M. Augustina von Douallier <i>(od 1888 generální představená)</i>	1881	-	říjen 1889
M. M. Bernarda von Douallier	říjen 1889	-	13. 8. 1897
M. M. Perpetua von Adlersfeldt	13. 9. 1897	-	28. 2. 1907
M. M. Perpetua von Adlersfeldt <i>- provinční představená</i>	28. 2. 1907	-	11. 12. 1916
M. M. Justina Michalik <i>- provinční představená</i>	26. 1. 1917	-	1923
M. M. Makaria Muschik	1923	-	1929
M. M. Bonaventura Kommander	1929	-	1932
M. M. Makaria Muschik	1932	-	4. 2. 1933
M. M. Bonaventura Kommander	5. 2. 1933	-	1945
M. M. Nepomucena Šimková	29. 12. 1945	-	10. 6. 1946

Příloha č. 7: Seznam sester zemřelých v Nezamyslicích

Č.	Jméno	Datum narození	Datum úmrtí	Věk
1.	S. M. Antonie Marks		14. 6. 1881	
2.	S. M. Lucia Anna Nachtigall		6. 10. 1881	
3.	S. M. Michaela Marie Winkler	7. 6. 1836	29. 3. 1883	46
4.	S. M. Vincenthia Martha Langermann		19. 11. 1883	
5.	S. M. Monika Louise Pohl	19. 10. 1827	10. 8. 1884	56
6.	S. M. Ignatia Thekla Kroll		24. 8. 1884	
7.	S. M. Alfonsa Eugenie Heide	21. 6. 1847	22. 1. 1885	37
8.	S. M. Cyrilla Anna Anlauf	14. 11. 1857	13. 12. 1885	28
9.	S. M. Sarkandra Marie Menzel	11. 11. 1820	24. 9. 1886	65
10.	S. M. Stephania Johanna Peschke	8. 7. 1834	31. 12. 1886	52
11.	S. M. Serafina Itta Neudecker	1. 9. 1869	16. 9. 1889	20
12.	S. M. Borromäa Scholz	20. 1. 1833	3. 2. 1891	58
13.	S. M. Maria Wenzel	17. 3. 1815	24. 1. 1892	76
14.	S. M. Gabriela Florentine Breuer	17. 6. 1831	12. 10. 1892	61
15.	S. M. Theresia Hoffmann	13. 3. 1831	5. 2. 1895	63
16.	M. M. Augustina von Douallier	29. 10. 1831	23. 4. 1895	63
17.	S. M. Ildefonsa Ida Hanning	13. 10. 1870	21. 10. 1895	25
18.	S. M. Christophora Johanna Moik	25. 12. 1872	23. 11. 1895	22
19.	S. M. Emmanuela Caroline Brosswitz	1. 2. 1850	25. 9. 1896	46
20.	M. M. Bernarda Ida von Douallier	13. 4. 1827	13. 8. 1897	70
21.	S. M. Walburga Marie Wagner	4. 6. 1872	7. 8. 1898	26
22.	S. M. Martha Elisabeth Fendler	28. 12. ?	15. 1. 1899	

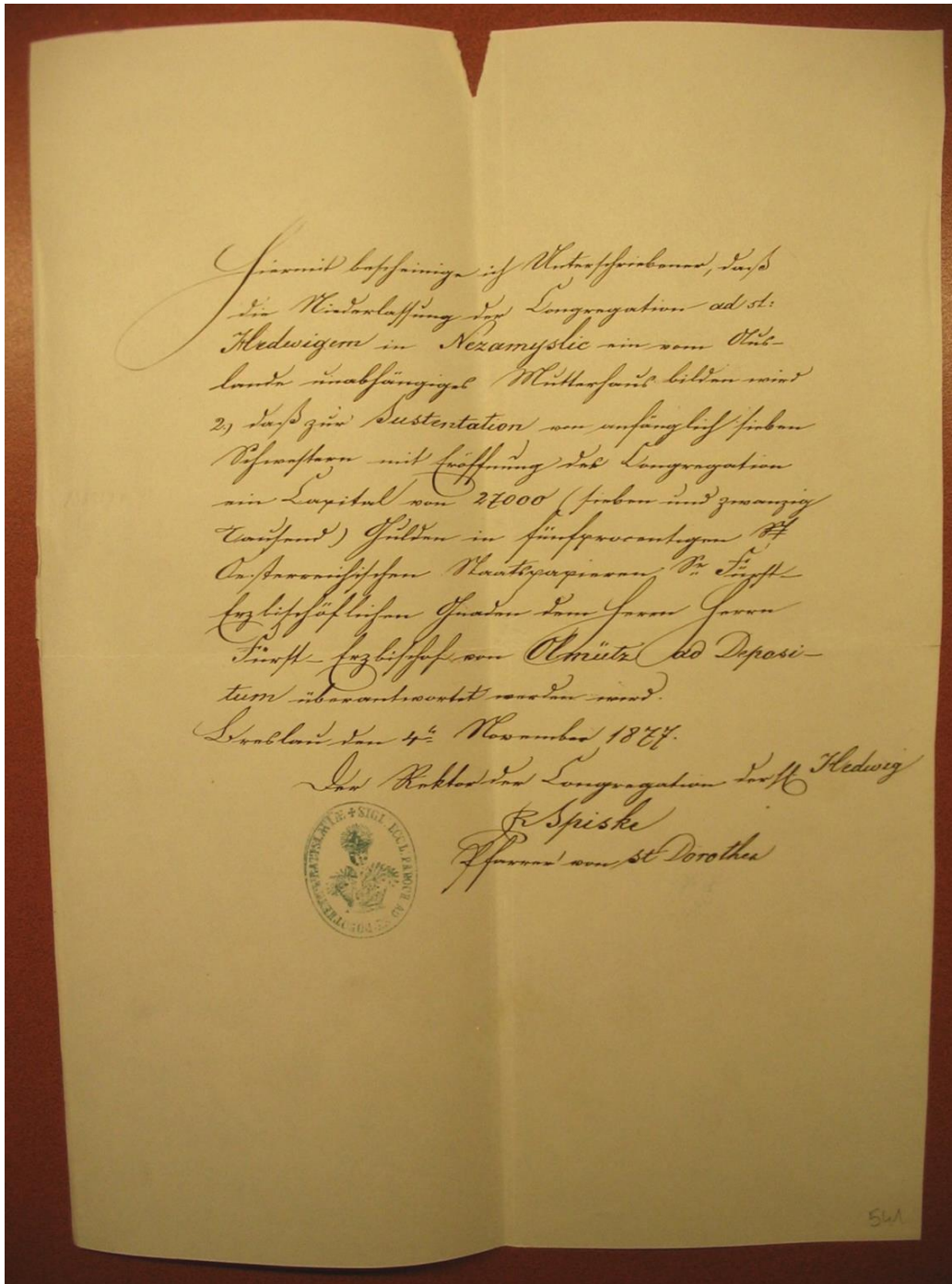
Příloha č. 7 – pokračování

23.	S. M. Margareta Philomena Neudecker	11. 8. 1867	18. 7. 1900	32
24.	S. M. Nikolaia Adolfine Römer	25. 4. 1876	1. 2. 1904	27
25.	S. M. Lidwina Anna Vlácilová	12. 7. 1872	11. 9. 1904	32
26.	S. M. Methodia Martha Woas	9. 4. 1854	1. 1. 1906	51
27.	S. M. Rudolfine Marie Kazdová	7. 11. 1879	9. 4. 1906	26
28.	S. M. Bartholomäa Anna Čechová	19. 7. 1868	4. 6. 1906	37
29.	S. M. Dyonysia Vincentia von Holle	21. 10. 1871	16. 2. 1907	35
30.	S. M. Angelika Anna Hudečková	9. 5. 1880	10. 2. 1908	27
31.	S. M. Basilia Ludmilla Stříbrná	11. 1. 1886	3. 10. 1908	22
32.	S. M. Sidonie Marie Urban	3. 7. 1853	11. 12. 1908	55
33.	S. M. Klára Klara Rudel	25. 3. 1822	6. 8. 1909	87
34.	S. M. Bonaventura Klára Kommander	27. 12. 1884	22. 5. 1911	26
35.	S. M. Baptista Agnes Hradilová	3. 5. 1881	27. 6. 1911	30
36.	S. M. Berchmana Božena Novotná	13. 11. 1877	13. 3. 1912	34
37.	S. M. Remigia Hedwig Helisch	13. 10. 1874	11. 2. 1913	38
38.	S. M. Maxilinda Josefa Bomba	28. 11. 1886	3. 6. 1913	26
39.	S. M. Desideria Franziska Rogosch	8. 3. 1882	25. 7. 1915	33
40.	S. M. Basilia Emma Borutta	17. 8. 1892	19. 9. 1915	23
41.	S. M. Agidia Rosalie Gallus	27. 8. 1888	9. 10. 1915	27
42.	S. M. Expedita Viktoria Smusch	20. 12. 1886	24. 10. 1915	28
43.	S. M. Donatilla Martha Lesny	27. 7. 1882	23. 12. 1915	33
44.	S. M. Borromäa Marianne Rogosch	23. 9. 1884	17. 7. 1916	31

Příloha č. 7 - pokračování

45.	S. M. Armella Karoline Tichá	21. 4. 1868	2. 8. 1916	48
46.	M. M. Perpetua Amalie von Adlersfeldt	5. 7. 1853	11. 12. 1916	63
47.	S. M. Maura Sofie Skutella	11. 5. 1890	2. 1. 1917	26
48.	S. M. Hedwigis Marie Obdržálková	30. 7. 1893	5. 3. 1917	23
49.	S. M. Eugenia Mathilde Noglik	25. 3. 1887	10. 3. 1917	29
50.	S. M. Tekla Marie Nentwig	8. 12. 1873	23. (22.) 8. 1917	43
51.	S. M. Bernarda Helena von Czaderská	3. 8. 1895	12. 1. 1918	22
52.	S. M. Heriberta Marie Pollok	29. 7. 1892	17. 5. 1918	25
53.	S. M. Eucheria Bronislava Czura	3. 9. 1897	9. 6. 1918	20
54.	S. M. Sarkandra Františka Dornia	20. 8. 1885	16. (15.) 7. 1918	32
55.	S. M. Stanislawa Anna Pacovská	16. 2. 1888	21. (31.) 1. 1919	30
56.	S. M. Nepomucena Anna Wittig	24. 6. 1843	3. 4. 1919	75
57.	S. M. Agatha Marie Brosig	8. 5. 1850	21. 4. 1919	68
58.	S. M. Evangelista Marie Dobet	8. 9. 1879	(7.)? 27. 4. 1923	43
59.	S. M. Editha Karoline Brozek	27. 10. 1887	9. 4. 1923	35
60.	S. M. Ferdinandina Magdalena Bartoschek	26. 8. 1891	16. 5. 1924	32
61.	S. M. Theodora Marie von Holle	1. 1. 1873	28. 8. 1924	51
62.	S. M. Innocentia Alma Jarosch	5. 10. 1851	(6.)? 5. 11. 1924	73
63.	S. M. Leokadie Aloisia Šafránková	4. 4. 1872	16. 1. 1929	56
64.	S. M. Sebastiana Marie Schwiertz	13. 8. 1868	25. 6. 1938	69
65.	S. M. Vitalis Anna Andraščík	9. 2. 1906	15. 7. 1942	36

Příloha č. 8: Potvrzení Mons. Spiskeho ze dne 4. 11. 1877

Příloha č. 9: Přehled nezamyslických farářů

P. Leopold Otáhal	1867	-	1886
P. Tomáš Hájek	1886	-	1896
P. Josef Wotke	1896	-	1901
P. Rudolf Hrdlička	1901	-	1914
P. Jiří Černý	1914	-	1932
P. František Kvapil	1932	-	1942
P. Karel Dolanský	1942	-	1974

Opis

č. 21565

C. k. místodržitel pro Moravu

Vaše Eminence!

Jeho císařská a královská apoštolská Výsost povolila svým rozhodnutím ze dne 26. června letošního roku zavedení Kongregace sester od sv. Hedviky do Předlitavska. V návaznosti na rozhodnutí c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 29. června 1888, č. 13217, vyslovuji státní souhlas s definitivním usazením této kongregace v Nezamyslicích s maximálně 25 členkami k účelu vedení výchovného ústavu pro osiřelé a zanedbané děti obojího pohlaví a pensionátu se školou pro dívky z lépe postavených rodin na uvedeném místě s podmínkou, že sestry nikdy nevznesou jakékoli nároky vůči veřejným prostředkům nebo soukromé dobročinnosti.

To Vám sdělují v odpovědi na Váš dopis ze dne 26. ledna 1888, č. 84, a podotýkám, že k žádosti představené předmětné kongregace, Augustiny von Douallier, o udělení rakouského občanství členkám tohoto duchovního řádu může proběhnout odpovídající úřední řízení.

S hlubokou úctou

odevzdaný sluha Vaší Eminence

Schönborn

Brno, dne 6. července 1888

Příloha č. 11: Matka Augustina von Douallier

Příloha č. 12: Přehled ředitelek/ředitelů klášterní školy

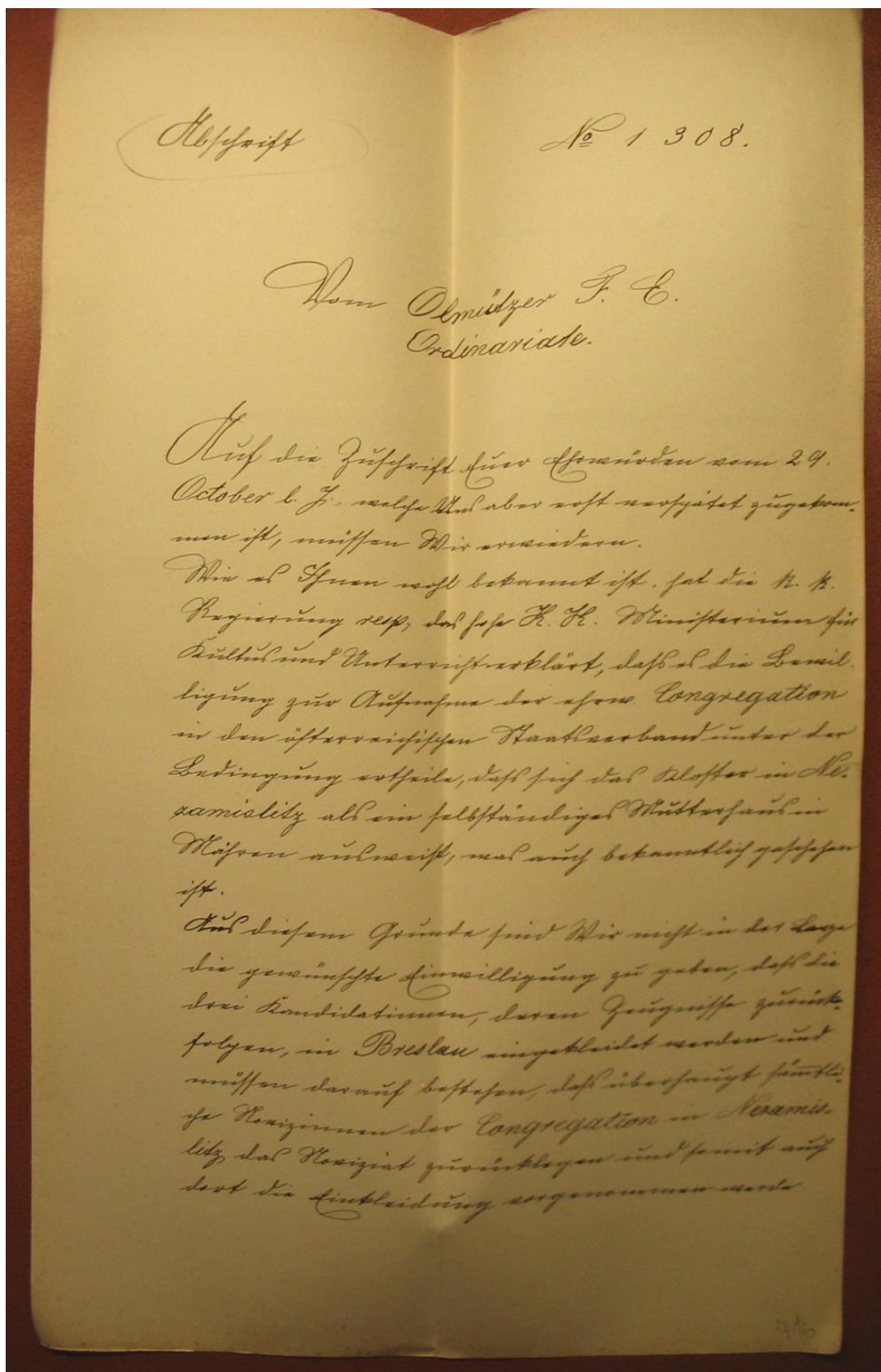
S. M. Theresia Hoffmann	1882	-	5. 2. 1895
S. M. Pankratia Grossek	únor 1895	-	červenec 1895
S. M. Methodia Woas	1895	-	31. 12. 1905
S. M. Sidonie Urban (zmiňovaná 1907)			
M. M. Bonaventura Kommander	1929	-	1940
S. M. Bernardina Pištěková	1940	-	
Karel Nosek (zmiňován 1941)			
Winter (zmiňován 1942, 1943)			
Karel Nosek	červen 1945	-	

Příloha č. 13: Mons. Robert Spiske jako pohřbívající v matrice zemřelých

obitus	sepulture	numerus domus	Nomen et cognomen	Genus Aetas		Morbus seu ratio mortis	Providit	Sepelivit	Adnot.
				mascul.	femina.				
1881. Octob. 6. 9.		Těšivci n. 3.	Amalia Věrný leg. filia Franci- sci Věrný inquit- ni Těšivci, episcopi uxoris Annae Ma- tae Koukal	1	2/2	variola vera	—	Leop Otáhal, paroch.	
1881. Octob. 6. 9.		Nezamys- licích n. 17.	Anna Maria Lu- cia Narktigall, soror venerab. con- gregatiois san- ctae Hedvigis Me- gumyslicích	1	48	tuberculosis pulmonum	Leop. Otáhal paroch.	Rovissini Doon, Robertus Spiske, parochus Megumyslicích & parochus in sanctam Dorotheam Vratislavi.	

Příloha č. 14: Přehled kurátorů sester sv. Hedviky v Nezamyslicích

P. Leopold Otáhal (zmiňován 1889, 1892)	3. 12. 1888	-	
Mons. Antonín Satke	10. 1. 1895	-	1901
P. Dr. Tomáš Sedláček	1901	-	1907
Zikmund Ledóchowski	1907	-	20. 4. 1923
Kanovník Jan Daněk	20. 4. 1923	-	únor 1930
Úřad kurátora v Nezamyslicích neobsazen	1930	-	1939
P. Paternus Josef Kubáč SDS	19. 7. 1939	-	1946

und vorerst die hiesige Postlager

Kremsier, d. 9. Nov.
1891.

Fr. Cardinal Fürstenberg
Erzbischof von Olmütz;

Herrn General-Oberr der Congregation der
Kloster der H. Hedwig, M. Augustina
von Douallier

Alexandria

Opis

č. 1308

Z olomouckého knížecího arcibiskupského ordinariátu

Na dopis Vaší důstojnosti ze dne 29. října tohoto roku, který jsme dostali až se zpožděním, musíme odpovídat:

Jak je Vám známo, stanovila c. k. vláda, resp. c. k. ministerstvo kultu a vyučování, že povoluje přijetí ctihodné kongregace do rakouského státního svazu za podmínku, že se klášter v Nezamyslicích založí jako samostatný mateřinec na Moravě, což se i stalo.

Z tohoto důvodu nám není možné dát požadovaný souhlas k tomu, aby tři kandidátky (jejichž vysvědčení vrátíme) měly obláčku ve Vratislavi. Musíme trvat na tom, že vůbec všechny novicky kongregace absolvují noviciát v Nezamyslicích a že tamtéž mají i obláčku, a očekáváme v tom smyslu případné další návrhy.

Kroměříž, dne 9. listopadu

1891

Fr. kardinál Fürstenberg

arcibiskup olomoucký

Důstojné generální představené Kongregace
sester sv. Hedviky M. Augustině von Douallier

Nezamyslice

Příloha č. 16: Přehled novicmistrových v Nezamyslicích

M. M. Bernarda von Douallier (zmiňovaná 1890 - 1895)		-	
S. M. Perpetua von Adlersfeldt		-	12. 9. 1897
S. M. Sidonie Urban (zmiňovaná 1907)	13. 9. 1897	-	
S. M. Clementia Stenzel (zmiňovaná 1908 - 1910)	1907		
S. M. Innocentia Jarosch († 6. 11. 1924)			
S. M. Benitia Paschwitz (zmiňována 1926)			
S. Korbiniana Waleska	21. 11. 1939	-	21. 11. 1942
S. Juliana Pohanková	19. 11. 1943	-	1946

Příloha č. 17: Přehled kurátorů kongregace

P. Dr. Johannes Kayser	1888	-	13. 7. 1895
Mons. Heinrich Marx, pomocný biskup	15. 8. 1895	-	27. 8. 1911
P. Franz Dannhauer	18. 9. 1911	-	25. 2. 1931
P. Dr. Paul Oppermann	25. 3. 1931	-	1938
P. Alois Demandt	1938	-	1958

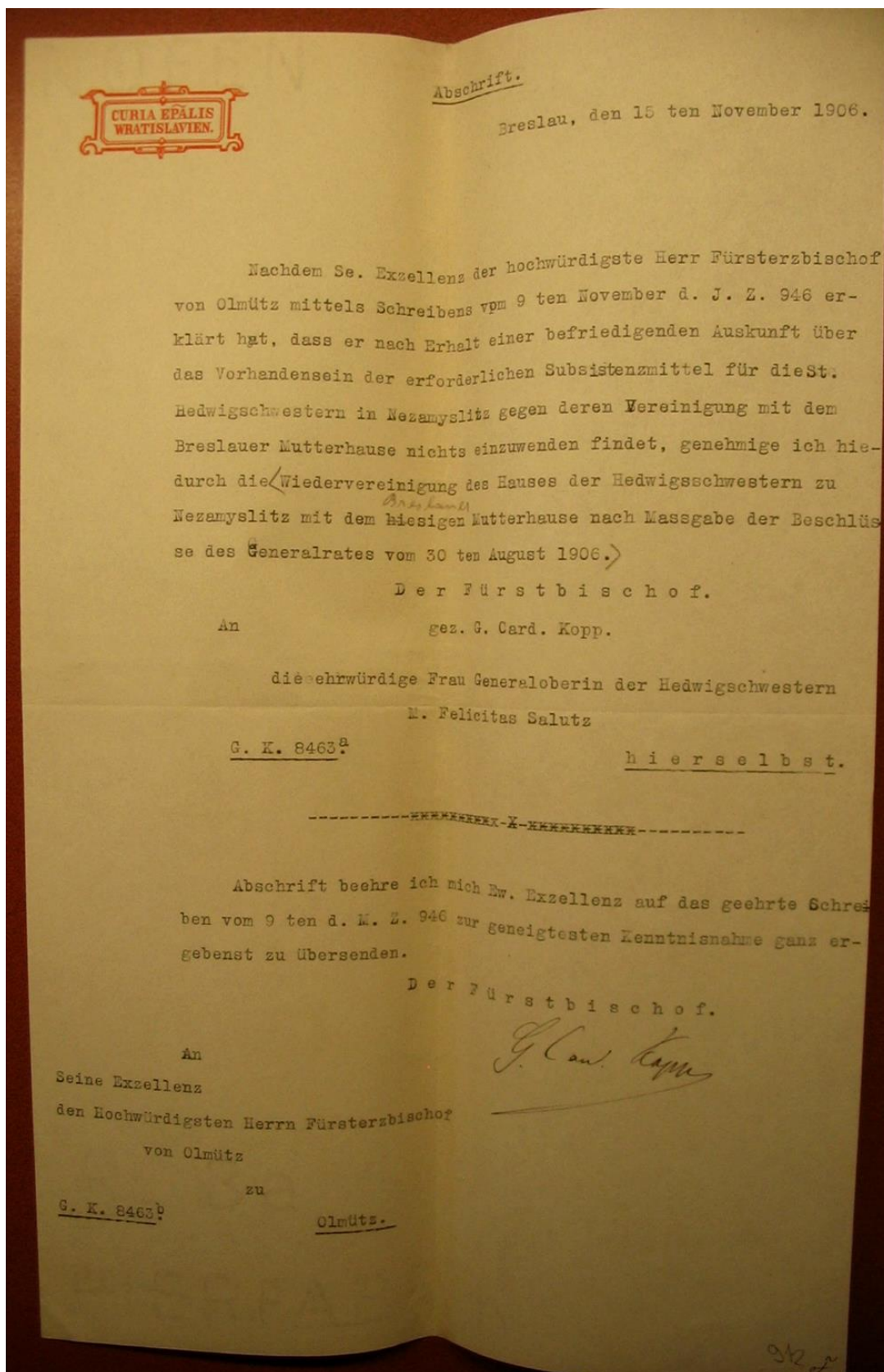
Příloha č. 18: Matka Felicitas Salutz

Příloha č. 19: Matka Perpetua von Adlersfeldt

Příloha č. 20: Povolení kardinála Koppa ke znovusjednocení kongregace

Opis

Vratislav, dne 15. listopadu 1906

Poté, co nejdůstojnější pán kníže arcibiskup olomoucký ve svém dopisu ze dne 9. listopadu tohoto roku, Z. 946, prohlásil, že po obdržení uspokojivé odpovědi o existenci dostatečných prostředků pro vydržení sester sv. Hedviky v Nezamyslicích nemá námitky proti sjednocení s vratislavským mateřincem, povolují tímto znovusjednocení domu sester sv. Hedviky v Nezamyslicích se zdejším (vratislavským) mateřincem dle podmínek rozhodnutí generální rady ze dne 30. srpna 1906.

Kníže-biskup

G. kardinál Kopp

Generální představené Sester sv. Hedviky

M. Felicitas Salutz

zde

G. K. 8463^a

V odpovědi na ctěný dopis z 9. tohoto měsíce Z. 946 si dovoluji poslat tento dopis Vaší excelenci k vzetí na vědomí

Kníže-biskup G. kardinál Kopp

Jeho Excelenci

Knížecímu arcibiskupovi olomouckému

G. K. 8463^b

Příloha č. 21: Přehled provinčních představených v Nezamyslicích

M. M. Perpetua von Adlersfeldt	28. 02. 1907	-	11. 12. 1916
M. M. Justina Michalik	26. 01. 1917	-	19. 11. 1926

Představené plánované nezamyslické provincie

M. M. Severina Hlaváčková (zmiňovaná 1938)		-	
M. M. Justina Michalik	9. 12. 1938	-	17. 01. 1939

Příloha č. 22: Matka Bonaventura Kommander

b. provinciam Bohemicam cum domo provinciali ac novitiatu in Nezamyslice constantem 4 domibus, scilicet:

1. Nezamyslice, districtus Přerov, dioec. Olomucensis,
2. 3. Buchlowitz " Uherské Hradiště," "
4. Wiese, " Jihlava " Brunensis.

Ratio Regionibus Sudeto-Germanicis Germaniae aggregatis Provincia hucusque Bohemica divisa est in partes Bohemicam et Germanicam. Domus hucusque provincialis in Frieschau sita est in parte Germanica. Res in communi in una sola provincia administrari non possunt ob

causas ex parte rerum publicarum, ex legibus liberum pecuniae commercium limitantibus, ob disciplinam regularem.

Quae res optime solvitur dividendo provinciam in duas Consilium generale proinde petit, ut

- a) provincia hucusque Bohemica in provincias Germanicam et Bohemicam dividatur,
- b) novitiatum in domo provinciali Provinciae Bohemicae in Nezamyslice condere sibi liceat.

Vratislaviae (Breslau) in aedibus principibus S. Hedwigis,
die 29 Ianuarii 1939.

Consilium generale

A. Augustina Schmidt,
Antistita generalis

M. Margareta Fleischer,
Vicaria generalis

M. Eusebia Hohl,
Assistens generalis

M. Ludgardis Glowik,
Assistens generalis

M. Caspara Fehme,
Assistens generalis

Příloha č. 24: Povolení ke zřízení noviciátu v Nezamyslicích

A b s c h r i f t
=====

Der Erzbischof von Breslau
C. A. 4724.

Breslau, den 11. Juli 1939.

Auf das Gesuch vom 13. Juni d. Js. genehmige ich hiermit kraft besonderer päpstlicher Vollmacht vom 3. Juli d. Js. Nr. 6041/39 die Errichtung eines Noviziates in Nezamyslice Bezirk Prerau unter der Voraussetzung, daß die Bestimmungen der C. C. 554 und 564 dabei entsprechend erfüllt werden.

gez. A. Card. Bertram

Die römische Gebühr beträgt 11,55 RM, welche an die Kanzlei der Erzbischöflichen Kurie in Breslau, Postscheckkonto Breslau Nr. 6620, abzuführen ist.

An
die Hohehrwürdige Frau Generaloberin
der H e d w i g s c h w e s t e r n
in B r e s l a u 1,
Hirschstraße 27/29.

Original bei den "Konstitutionen"

Opis

Arcibiskup vratislavský

Vratislav, 11. července 1939.

C. A. 4724.

Na žádost ze 13. června t. r. povolují tímto z moci zvláštního papežského zplnomocnění ze 3. července t. r. č. 6041/39 zřízení noviciátu v Nezamyslicích okres Přerov za předpokladu, že přitom budou náležitě splněna určení c.c. 554 a 564.

v. r. A. Card. Bertram

Římský poplatek činí 11,55 RM (říšských marek),
který je třeba uhradit kancléřství arcibiskupské
kurie ve Vratislavi č. 6620.

Nejctihodnější paní generální představené
sester sv. Hedviky
ve Vratislavi 1,
Hirschtrasse 27/29.

Originál u „Konstitucí“

Příloha č. 25: Konvent sester v Nezamyslicích 1944

Příloha č. 26: Třída žáků klášterní školy v Nezamyslicích 1944

Příloha č. 27: Rozhovor matky Angeliny s vedoucím okresního úřadu Friesem

Otázky a odpovědi

Mezi vedoucím okresního úřadu, odborným učitelem Friesem

A matkou Angelinou Franke,

představenou mateřské školy v Maršově-Temném dole

22. února 1940

Na NSV okresní úřad v Trutnově

Velitel okresního úřadu Fries: „Sestro, cítíme se dnes zavázáni ve svědomí, povolat Vás k naléhavému pohovoru. Není nám vůbec lhostejné, že byste měla v příštích dnech opustit své povolání učitelky mateřské školy, které jste po léta vykonávala. Z Vašeho hlediska je nám to velice líto, ale také musíme zjevně přiznat, že máme veliký nedostatek učitelek pro mateřské školy, především těch osvědčených, a tak jsme nuceni přijímat čtrnácti- či patnáctiletá děvčata tak, jak se nám hlásí. Poté, co už máme v Sudetách skoro v každé větší obci mateřskou školu, jen v několika málo školách tak můžeme zaměstnat síly se státní zkouškou. Proto Vám činíme výhodný návrh, ano, prosíme a žádáme Vás o to, abyste se svými sestrami učitelkami zůstaly u nás, kde Vás tak naléhavě potřebujeme. Jsem rodilý Maršovák a musím čestně přiznat, že moji sousedé mi působí veliké potíže a nechtějí ani slyšet o Vašem odchodu. Práce sester, především v pedagogické oblasti, si tu lidé velice váží. Všichni jen žasli, jak jste dokázaly vyjít s tak skromnými prostředky, a ještě se o ně dělit s potřebnými dětmi. Školka v Temném dole byla ještě za starého státu kvůli svým nedostačujícím prostorám v centru naší pozornosti a po přičlenění k Říši je tím spíš. Měla námi být převzata už před rokem. Jen kvůli tomu, že se obyvatelstvo proti tomu bouřilo a že se starosta Maršova 4 a Temného dolu při různých příležitostech přimlouval u pana zemského rady, abyste mohly dále zůstat, byla celá věc posunuta až na nejzazší termín. Jste jediné v Sudetech, které ještě jakožto duchovní sestry na svém majetku provozují mateřskou školu. Zcela vážně nám jde o to, abyste se před naším převzetím rozhodly, že ve školce zůstanete i nadále a že tam necháte působit i Vaši druhou sestru. Prosím, vyjádřete se k této žádosti!”

M. Angelina: „Přiznáváme, že to pro nás není žádná malá oběť, máme-li se vzdát povolání učitelek mateřské školy uprostřed radostné práce. Mohu se zeptat, jak si pan odborný učitel představuje naše další setrvání? Nechceme Vaši žádost odmítnout, ale musíte nás brát takové, jaké jsme, tj. ve stejném oděvu a se stejným smýšlením.“

Odb. uč.: „Je mi líto, ale tak by to opravdu nešlo. Víte, že to není ve smyslu našeho vůdce. Musely byste se bezpodmínečně přizpůsobit a obléci stejnokroj našich sester NSV, který je přece velice pěkný a slušivý, a který byste mohly obléci velice záhy, protože máte státní zkoušku.“

M. A.: „Proč by měl být náš oděv na překážku? Každá formace má vlastní oděv, který je jejím vnějším znamením, a ten se jen tak snadno nepřevléká. Také náš oděv ukazuje, co jsme, a my tím chceme být naplno.“

Odb. uč.: „Sestro, my se přece jen snažíme udělat konec vašim starostem a námahám. Tolik let se sestry musely protloukat v nedostatečných prostorách a špatně placené a nemohly si nic pořídít, a to všechno by teď bylo pryč! Jako nástupní plat Vám dáme 170 říšských marek měsíčně. Nenechte si ujít tak výhodnou příležitost!“

M. A.: „I kdybyste nám nabídli desetinásobek, ty peníze by nemohly vyvážit, co pro nás znamená náš životní způsob. V tom případě raději oželíme povolání učitelky v mateřské škole, jakkoli s těžkým srdcem. Ale to, co je pro nás vzácnější, to, na čem záleží celé naše životní štěstí, to nemůže být vyváženo cenou veškerého zlata na světě.“

Odborná referentka pro mateřské školy: „Možná by pro vás bylo nepříjemné odloučit se od vašeho společenství, ke kterému jste se připojila zřejmě už v mládí a kterému se cítíte do jisté míry zavázána. Každý člověk má svou svobodnou vůli. Vidíte, že vás chceme osvobodit od jakéhokoli tlaku a že vám chceme dopomoci k radostné svobodě.“

M. A.: „Jsme svému společenství opravdu velice zavázány velkou vděčností, protože skutečně po všech stránkách pečuje o blaho svých členů a neváhá vynaložit jakoukoli námahu a prostředky, aby umožnilo každému svému členu co nejlepší vzdělání podle jeho schopností, ať už v oblasti výchovy dětí nebo péče o nemocné. A právě proto má také každé společenství, do kterého ten či onen patří, nárok na bezpodmínečnou věrnost svých členů – a to i tehdy, kdy tato věrnost musí být vykoupena obětí. Domníváte-li se,

že žijeme pod tlakem a v nesvobodě, velice se mýlíte. Naše povolání je svobodně zvolené, protože je předchází celé roky zvažování a zkoušek. Tak ale člověku dává pravé štěstí a spokojenost. Z vlastní zkušenosti Vás mohu ujistit, že jsem ještě nikdy nepocítila nějaké nucení či nátlak.“

Odb. uč.: „Na velkém sjezdu NSV v Ústí bylo i několik katolických kněží, kteří už nemohli vydržet šikanování ze strany svého biskupa či faráře. Dali se do služeb NSV, protože pouze zde mohli najít uspokojení, po kterém marně toužili ve svém povolání. A jsou to naši nejlepší, na které se můžeme spolehnout. Sestra Bauschová, někdejší křížová sestra, je jednou z našich nejhorlivějších a vede hned několik sirotčinců. Máme z ní velikou radost, protože pracuje zcela v našem smyslu.“

M. Ang.: „Je mi líto, že mně, katolické řeholní sestře, musíte vyprávět něco takového, - v každém případě to nebyli naši nejlepší, jinak by nebyli schopni takové nevěrnosti.“

Odb. uč.: „Jenom upřímně přiznejte, že už nemohli nadále snášet nátlak. Prosím Vás, sestro, dobře si celou věc rozmyslete a v nejbližších dnech nám dejte vědět.“

M. Ang.: „Na to Vám mohu odpovědět už dnes. K tomu nepotřebuji žádný čas na rozmyšlenou.“

Odb. uč.: „Mysleli jsme, že nám začnete vyčítat, protože musíte jít takříkajíc na ulici. Co si počnete?“

M. Ang.: „O to už se postarají naši představení, abychom neskončily na ulici. Existuje celá řada jiných pracovních možností. Můžeme pečovat o tuberkulózní pacienty, pečovat o slabomyslné nebo vypomáhat v domácnosti.“

Odb. uč.: „Ale jistě byste raději zůstala u dětí. Nechcete alespoň říci své spolusestře učitelce o té možnosti a dát jí možnost volby?“

M. Ang.: „Tato sestra naprosto sdílí můj názor a navíc nehodlám některou ze svých sester navádět k nevěrnosti. Vy sám byste jistě také neudělal nic takového.“

Odb. uč.: „Nebudete litovat toho tvrdošíjného lpění na Vaší ideji?“

M. Ang.: „Ne! Nikdy! Prosím, nyní mne omluvte, za patnáct minut mi odjíždí vlak. Pozdrav Pán Bůh!“

Příloha č. 28: Trestní nález – Marie Komanderová

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR
V PŘEROVĚ

Číslo jedn. 2852 /III.-21.

20/4

Trestní nález.

Marie Komanderová
~~Marie Komanderová~~
do vlastních rukou.

v Lednici
/klášter-nemocnice/
/dříve Nezamyslice/

Trestní komise nalézací okresního národního výboru v Přerově uznala dne 25.3.1947
na základě provedeného řízení takto

právem:

Marie Komanderová, nar. 2.2.1893 v Milovyčích s.o. Będzin, Polsko
povoláním řádová sestra, r.k. české národn.
bytem Lednice je vinen(a), že 1940-1945 v Nezamyslicích
tedy v době zvýšeného ohrožení republiky poskytovala pobyt a přístřeší vedoucímu
Zeleného hákového kříže Mlčochovi s obzvláštní horlivostí, dále ucházela
se o výhody pro klášter sester sv. Hedviky /Kongregace/ u něm. úřadů,
kterýmžto chováním, urážejícím národní citění českého lidu, vzbudil(a) veřejné pohoršení, čímž se
dopustil(a) provinění proti národní cti podle § 1, odst. 1 dekrety presidenta republiky ze dne 27.
10. 1945 č. 138 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti a odsuzuje se podle téhož b, f
ustanovení k vězení v trvání 1 měsíce a ku trestu veřejného posrání, které
se veřejně vyhlásí v obci bydliště obviněné a v Nezamyslicích

od 28.5.1945 do 28.9.1945

Do trestu na svobodě se započítává doba ~~3 měsíců~~ dně po kterou
byl pachatel zajištěn.

Odůvodnění:
vlastním doznáním

Konaným setřením a výslechem svědků sester kláštera sv. Hedviky v protokole
z 30.5.1945/19 sester/

bylo zjištěno, že poskytovala pobyt a přístřeší vedoucímu Zeleného hákového
kříže Mlčochovi, s kterým se stýkala xix, domáhala se výhod pro klášter
u něm. úřadů a tyto skutečnosti byly veřejným pohoršením.

Polehčovalo doznání obviněné, přitěžovalo opakování trestního činu.

Z tohoto trestního nálezu lze se odvolati do 3 dnů počínajíc dnem následujícím po doručení
k zemskému národnímu výboru v Brně podáním učiněným u okresního národního výboru v Přerově.

V Přerově dne 5.3.1947

Předseda trestní
komise nalézací:
[Podpis]

Příloha č. 29: Trestní nález – Marta Trunečková

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR
V PŘEROVĚ

Číslo jedn. 2852 III.-21.

20/4

Trestní nález.

Marta Trunečková
do vlastních rukou.

v Fryšavě
u Znojma /klášter/

Trestní komise nalézací okresního národního výboru v Přerově uznala dne 25.3.1947
na základě provedeného řízení takto

Marta Trunečková, nar. 15.11. 1913 ve Stínavě okr. Prostějov
/Milada/ povoláním řádová sestra - učitelka, ř.k.
bytem Fryšava u Znojma je vinen(a), že v r 1940-1945 v Nezamyslicích
tedy v době zvýšeného ohrožení republiky stýkala se s vedoucím Zeleného hákového
kříže, pomáhala při sestavování a vyhotovení plakátů pro organizaci
Zeleného hákového kříže,

kterýmžto chováním, urážejícím národní cítění českého lidu, vzbudil(a) veřejné pohoršení, čímž se
dopustil(a) provinění proti národní cti podle § 1, odst. 1, zákona ze dne 27.
10. 1945 č. 138 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti a odsuzuje se podle téhož § 1, odst.
ustanovení ku trestu vězení v trvání 1 měsíce a veřejnému pokárání
které se veřejně vyhlásí v místě bydliště obviněné a v Nezamyslicích.

od 28.5.1945 do 28.9.1945

Do trestu na svobodě se započítává doba ~~započítává~~ po kterou
byl pachatel zajištěn.

Odůvodnění:

Konání setřesením a výsledkem svědků sester kláštera sv. Hedviky v protokole
ze 30.3.1945 /19 sester/, jakož i vlastní doznáním
bylo zjištěno, že v r 1940-1945, tedy v době zvýšeného ohrožení re-
publiky v Nezamyslicích stýkala se s vedoucím Zeleného hákového
kříže Mlčochem, pomáhala mu při sestavování a vyhotovení plakátů
pro organizaci Zeleného hákového kříže.
Polehčovalo doznání obviněné, přitěžovalo osposování trestního činu.

3

Z tohoto trestního nálezu lze se odvolat do 3 dnů počínajíc dnem následujícím po doručení
zemskému národnímu výboru v Brně podáním učiněným u okresního národního výboru v Pře-
rově.

V Přerově dne 25.3.1947

Předseda trestní
komise nalézací: *Bojan*

Příloha č. 30: Současná podoba zámku v Nezamyslicích

Příloha č. 31: Hrob sester sv. Hedviky v Nezamyslicích

